

GİRİŞ

Sektörlere göre farklılık gösterse de duran varlıklar bütün işletmeler için göz ardı edilemeyecek bir önem taşır. Örneğin, ABD’de faaliyet gösteren Federal Express şirketinin 2000 yılında bilançosunda yer alan toplam uçuş ekipmanlarının tutarı 5 milyar dolardı. Buna yükleme, yer destek ekipmanları, kara taşıtları ve elektronik cihazlar eklendiğinde duran varlık toplamı yaklaşık 11,5 milyar doları buluyordu ki bu tutar söz konusu şirketin toplam varlıklarının % 61’ine karşılık geliyordu.

Federal Express gibi şirketlerin günlük faaliyetlerinde başarılı olması duran varlıkların türü ve miktarı şirketin ve şirket faaliyetlerinin yapısına bağlıdır. Hemen bütün şirketler etkin olarak faaliyetlerini sürdürmek ve başarılı olabilmek için bazı duran varlıklara ihtiyaç duyarlar. Bu nedenle de sözkonusu varlıklarla ilgili işlem ve muhasebe uygulamalarının büyük bir özenle yapılması gerekir.

Yapılan çalışmalar duran varlık değer azalışı zararlarının hem tutarlarında hem de ortaya çıkma sıklığında artış olduğunu göstermektedir. Bu zararların 1990’lı yıllarda çok yüksek seviyelere çıkması nedeniyle, finansal tablo kullanıcıları bu tür ekonomik olayların daha yakından takip edilmesi ve raporlanması ihtiyacı duymuşlardır.

Muhasebe kuralları dönen varlıklardaki değer azalışlarına ve bunların muhasebeleştirilmesine rehberlik etmektedir. Ancak aynı rehberliğin duran varlıklar için yapılabildiğini söylemek güçtür. Kısa bir zaman öncesine kadar duran varlık değer azalışlarının ne zaman ortaya çıktığı ve bunun ne şekilde ölçüleceğine dair geniş kabul gören bir örnek uygulama bulunmamaktaydı.

Duran varlıklardaki değer azalışı zararları, zararın tanımlanması ve ölçülmesi noktasında diğer varlık değer azalışlarına göre bazı zorluklar içermektedir. Ayrıca, değer azalışı zararları doğrudan net karı etkilediğinden şirket yöneticilerinin manipülasyon amacı ile kullanmak için fırsat kolladığı bir araç haline gelmiştir.

Duran varlık değer azalışı zararının tanımlanması ve ölçülmesinin güç olmasındaki en önemli etkenlerden biri duran varlıkların diğer varlıklara oranla

akışkanlıklarının düşüklüğü ve dolayısıyla makul değeri hesaplamak için gerekli bilgilerin elde edilmesinin zor olmasıdır.

Duran varlıklarda meydana gelen değer azalışlarının finansal tablolardaki göreceli büyüklükleri nedeniyle sözkonusu zararların tanımlanması, makul olarak ölçümü ve muhasebeleştirilmesi işletme sahip ve yöneticileri ile diğer ilgili taraflar için önem arz etmektedir.

Duran varlıkların değer azalışı açısından değerlendirilmesi önemli raporlama problemleri içermektedir. Örneğin; bu tür bir değerlendirme genellikle gelecekteki birkaç yıl için duran varlığın sergileyeceği ekonomik performansın tahmin edilmesini gerekli kılmaktadır. Dahası, bu değerlendirme duran varlıkların daha az akışkan olması nedeniyle ulaşılabılır makul değerlerin kıtlığı ile sınırlanmıştır. Sonuç olarak, duran varlıkların değer azalışlarını değerlendirmek büyük ölçüde yargı ve tahmin gerektirmektedir.

Financial Accounting Standards Board (FASB, Finansal Muhasebe Standartları Kurulu)'un değer azalışı standardını yayınlamasından önceki muhasebe standartları, değer azalışı zararlarının ne zaman tanımlanması gerektiğini ve zararın ne şekilde ölçüleceğini göstermediğinden farklı yerlerde değişik uygulamalar gözlenmekteydi. Benzer şekilde duran varlıkların değer azalışı için gruplandırılması ve söz konusu zararların finansal tablolarda sunulmasında da farklılıklar vardı.

1991'de Financial Executives Institution (FEI, Finansal Yöneticiler Kuruluşu)'ın değer azalışı raporlayan şirketlerle ilgili olarak yapmış olduğu çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Çalışmada incelenen şirketlerin % 39'u duran varlıklarını değer azalışının araştırılması için bireysel olarak, % 16'sı işletme birimi seviyesinde, % 19'u işletme bölümü seviyesinde ve % 26'sı da diğer üç gruplandırma şeklinin bir kombinasyonu olarak gruplandırmıştır.

- Değer azalışı zararı raporlayan işletmelerin % 26'sı zararın ölçümünde duran varlıkların cari piyasa değerini, % 15'i net gerçekleştirilebilir değeri, % 11'i iskonto edilmemiş gelecek nakit akışlarını, % 10'u gelecek net nakit akışlarının şimdiki değerini ve % 38'i de sayılan yöntemlerin bir kombinasyonunu kullanmıştır.
- Çalışmada yer alan şirketlerin % 48'i duran varlık değer azalışı zararını Faaliyet Giderleri içerisinde ayrı bir başlık olarak, % 5'i Faaliyet Giderleri dışında, % 26'sı Finansal tablo dipnotlarında raporlamış ve % 21'i ise bu zararı diğer zarar kalemlerinden ayrı olarak gösterme ihtiyacı duymamıştır.

FASB'ın 144 nolu standardı yayınlama amacı işletmelerin duran varlık değer azalışı kaydetme olanaklarını sınırlandırmaktır. Bir başka ifade ile gelişigüzel değer azalışı yazılmasının önüne geçebilmektir. Standardın yürürlüğe girmesi ile değer azalışının tanımlanması ve zararın ölçümü objektif kurallara bağlanmıştır.

Çalışmanın ilk bölümde genel olarak varlıklar ve duran varlıklar incelenmiş, bu unsurlarla ilgili olarak genel bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde değerlendirme konusu muhasebe teorisi ve ülkemizde yer alan yasal mevzuat açısından iki ana başlıkta ele alınmış ve değerlendirme yöntemlerinin üstünlükleri ve sakıncalarından bahsedilmiştir. FASB'ın yayınlamış olduğu 144 nolu standardın anlatıldığı üçüncü bölümde FASB'ın standart oluşturma süreci ve 144 nolu standardın gelişimi özetle sunulmuş daha sonra standart açıklanmaya çalışılmıştır. Standardın açıklanması sırasında Türkiye de uygulanmasının önündeki engeller ve alt yapıdan kaynaklanan sorunlara da yer verilmiştir. Dördüncü bölümde ise SFAS 144 ile yine aynı konuda International Accounting Standards Board (IASB, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu) tarafından çıkarılmış olan 36 nolu (Impairment of Assets, Varlıklarda Değer Azalışları) standardı karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Çalışmanın sonuç bölümünde standardın Amerika Birleşik Devletlerindeki uygulaması ile sağlanan faydalar, yaşanan uygulama sorunları ve söz konusu sorunların önüne geçilebilmesi için yapılması gerekenler anlatılmıştır. Ayrıca standardın ülkemizde uygulanabilmesi için yapılması gereken çalışmalar da bu bölümde ele alınmıştır.

Çalışmanın oluşturulmasında duran varlık, değerleme ve değer azalışları ile ilgili yerli ve yabancı temel kaynaklardan istifade edilmiş, standardın açıklandığı bölümün hazırlanmasında ise özellikle standardın yürürlükte olduğu ABD’de yayınlanan makalelerden yararlanılmıştır. Standartta yer alan anlaşılması güç bir takım maddeler ise basit örnekler yardımıyla açıklanmaya çalışılmıştır.

ÖZET

Tezin Adı: Duran Varlıklarda Değer Azalışları ve SFAS (Amerika Finansal Muhasebe Standartları) 144'ün İncelenmesi

Tezi Hazırlayan: İbrahim AKSU

Yaşanan sanayi devrimiyle işletmelerde kullanılacak olan duran varlıkların edinilerek diğer işletmelerle aynı rekabet koşullarında faaliyetlerini sürdürebilmeleri ve sözkonusu varlıkları etkin olarak kullanabilmeleri önemli hale gelmiştir.

Günümüz bilgi (çağı) ekonomisinde yaşanan hızlı teknolojik gelişim ve değişim duran varlıkları ve bu varlıkların işletme amaçlarına uygun olarak kullanımlarını başarının kilit faktörlerinden biri haline getirmiştir.

Mevcut ve gelecekteki faaliyetlerinde fayda sağlamak amacıyla edindikleri duran varlıklar işletmeler için büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle bu varlıkların edinilmesi, kullanılması, kullanılırken karşılaşılabilecek durumlar ve elden çıkarılmalarının işletmeler ve yasalar tarafından sistematize edilmesi gerekmektedir. Bu çalışmanın konusunu oluşturan SFAS 144 nolu standart (Duran Varlıkların Değer Azalışları ve Elden Çıkarılmasının Muhasebeleştirilmesi) duran varlıkların sınıflandırılması, ölçümü, varsa değer azalışlarının tanımlanması ve sonuçta elden çıkarılması ile ilgili olarak muhasebeleştirme ve finansal raporlama şartlarını düzenlemektedir.

ABSTRACT

Name of the Thesis: Impairment of Long-Lived Assets and Analysis of SFAS
(Statement of Financial Accounting Standards) 144

Submitted by: İbrahim AKSU

As a result of industrial revolution, acquirement of long-lived assets which will be used by entities in order to be able to continue their operations under same competitive conditions with other entities; and use of these assets have become important.

Rapid technological development and changes occurring in today's information (age) economy have made long-lived assets and use of these assets appropriate to the aims of the enterprise, one of the key factors of success.

Long-lived assets which have been acquired by entities in order to reap benefits for their present and future operations are crucially important for them. Thus, acquirement, use, situations which will be faced while use of these assets and disposal of these assets must be systematized by entities and acts. SFAS 144 (Accounting for Impairment or Disposal of Long-Lived Assets) which is the subject of this study promulgates accounting and financial reporting conditions related to classification, measurement, identification of impairments if exist and finally disposition of long-lived assets.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK VARLIK KAVRAMI

1. Genel Olarak Varlıklar

İşletmeler ticari hayatta var olabilmek ve varlıklarını sürdürebilmek için varlıklara ihtiyaç duyarlar. Varlıklar işletmenin hedeflerine ulaşmada kullanmak üzere edindiği kaynaklardır.¹ Daha geniş bir tanımla varlıklar, belirli bir işletmenin geçmiş olay ve işlemlerinin bir sonucu olarak işletme tarafından sahip olunan veya kontrol edilen ve o işletme için gelecekte ekonomik yarar sağlayacağı beklenen ekonomik değerlerdir. Bu tanıma göre bir varlığın temel özellikleri, gelecekte ekonomik yarar sağlama kapasitesi, işletme tarafından sahip olunması veya kontrol edilmesi ve ekonomik yarar ve kontrolün doğmasına neden olan bir işlemin önceden doğmuş olmasıdır. Bu özellikler ayrıntılı olarak aşağıdaki şekilde ele alınabilir;²

1. Gelecek ekonomik yarar sağlama kapasitesi.

Gelecek ekonomik yarar sağlama kapasitesi, gelecek hizmet potansiyeli olarak da adlandırılır ve gelecekte pozitif net nakit akışı sağlayacak unsurların varlık olması anlamındadır. Varlık olarak nitelenen bir unsur için gelecekteki yarar veya hizmet potansiyellerine ilişkin bazı haklara sahip olunması gerekir. Tükenmiş haklar veya hizmetler varlık olarak nitelendirilemez. Aynı zamanda haklar, pozitif bir yarara sahip olmalıdır; sıfır veya negatif yararlı haklar varlık değildir. Örneğin, bir bina hizmet değerini yitirdiğinde, onun değeri sadece kalan hurda değerinden oluşur. Eğer yıkım maliyeti hurda değerine eşitse veya ondan daha yüksekse binanın bir değeri olmayacak ve varlık olarak kabul edilmeyecektir. Diğer taraftan bir hak veya hizmet potansiyelinin gelecekteki değerinin belirsiz olması onu varlık tanımı dışına çıkartmaz. Belirsizlik, değerlemeyi etkiler, ancak belirsizlik, gelecekte beklenen yararın sıfır veya negatif olmasına neden olacak kadar büyükse ancak o zaman ilgili unsurun yapısını değiştirir.

---

¹THACKER, Ronald J. **Accounting Principles**, Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1976, s.19

² CEMALCILAR, Özgül; ÖNCE, Saime. **Muhasebenin Kuramsal Yapısı**, Anadolu Üniversitesi Yayınları No. 1093, Eskişehir, 1999, s. 85-86

2. Gelecekteki yararları belirli bir girişimin elde etmesi ve başkalarının bu yarar veya yararları ulaşmasını kontrol edebilmesi.

Haklar, belirli bir kişi veya işletmeye ait olmalıdır. Devlet karayolunu kullanmak yoluyla yarar sağlama hakkı bir varlık olarak kabul edilemez. Hak, sahip olan dışındaki kişi ve kuruluşları bu haktan yararlanmadan uzak tutabilmelidir; ancak bazı durumlarda belirli bir kişi veya işletmelerle paylaşılabilir. Hak veya hizmetler için yasal olarak zorlayıcı bir iddia (talep) olmalı veya gelecekte yarar elde edileceğinin mümkün olduğuna ilişkin diğer kanıtlar bulunmalıdır.

3. Geçmiş olay veya işlemlerden doğması.

Ekonomik yararlar geçmiş işlem veya olayların sonucunda ortaya çıkmış olmalıdır. Ayrıca, varlıklar gelecekte doğacak olan fakat cari olarak mevcut olmayan veya halihazırda işletmenin kontrolü altında olmayan yararları içermemelidir.

1.1. Bilançoda Yapılan Sınıflandırmaya Göre Varlıklar

Varlık ve kaynakların standart bir şekilde sınıflandırılmasının amacı; yönetim, ortaklar, kreditorler ve diğer ilgili kişilere işletmenin finansal durumunu anlamada kolaylık sağlamaktır.³ Bu sınıflandırma ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir. Ülkemizde bilanço aşağıdaki unsurlardan oluşmaktadır;

AKTİF

- a) Dönen (Cari) Varlıklar
- b) Duran Varlıklar

PASİF

- a) Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar
- b) Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar
- c) Öz Kaynaklar

Dönen (Cari) Varlıklar normal koşullarda bir yıl veya işletmenin normal faaliyet dönemi içinde paraya çevrileceği veya kullanılacağı tahmin edilen varlıklardır. Bu varlıklar kısa sürede paraya çevrilme ve tekrar varlıklara yatırılma amacıyla edinilirler. Bir faaliyet döneminde paraya çevrilemeyen veya tüketilemeyen varlıklar ise aktifin

---

³ MEIGS, Walter B.; MEIGS, Robert F. **Financial Accounting** The Basis For Business Decisions, Mc Graw-Hill Book Company, 1984, s. 202

ikinci bölümü olan duran varlıkları oluşturur.⁴

Duran varlıklar bir yıldan veya bir normal faaliyet döneminden daha uzun sürelerle, işletme faaliyetlerinin gerçekleşmesi için kullanılmak amacıyla elde edilen ve ilke olarak bir yılda veya normal faaliyet dönemi içinde paraya çevrilmesi veya tüketilmesi öngörülmeven varlıklardır.⁵Tanımlardan da anlaşılacağı gibi varlıklar bilançoda zaman esasına (bir yıl veya normal faaliyet dönemi) dayalı olarak sınıflandırılmaktadır.

Pasifin sınıflandırılması ise şu şekilde olmaktadır. İşletme sahipleri tarafından sağlanan kaynaklar “Özkaynakları”, işletme sahipleri dışında bir kişi veya kurumdan sağlanan ve bir muhasebe dönemi içinde ödenecek olan kaynaklar “Kısa Vadeli Yabancı Kaynakları”, bir faaliyet dönemi içinde ödenmeyecek olan yani bir faaliyet döneminden daha uzun vade ile temin edilen yabancı kaynaklar ise “Uzun Vadeli Yabancı Kaynakları” oluşturmaktadır.⁶ Pasifte yapılan sınıflandırma iki yönlüdür. İlk ayırım kaynağın sahibine göre yapılmış (öz kaynak-yabancı kaynak) daha sonra yabancı kaynaklar ise tıpkı varlıklarda olduğu gibi kendi içinde kısa ve uzun vadeli yabancı kaynak olarak zaman esasında bölümlenmiştir.

Bu tezin konusunu oluşturan SFAS 144 standardının yayınlanmış olduğu Amerika’da ise bilanço aşağıdaki şekilde sınıflandırılmıştır:⁷

AKTİF

- a) Dönen (Cari) Varlıklar
- b) Tesis ve Ekipman
- c) Diğer Varlıklar

PASİF

- a) Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar
- b) Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar
- c) Öz Kaynaklar

---

⁴ AKDOĞAN, Nalan; TENKER, Nejat. **Tekdüzen Muhasebe Sisteminde Mali Tablolar ve Oran Analizi**, İstanbul SMMM Odası Yayınları, İstanbul, 1994, s. 46

⁵ KOTAR, Erhan; DOKUR, Şükrü. **Tekdüzen Hesap Planı Teorik Örnekleme**, ALFA Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti., İstanbul, 2002, s. 97

⁶ TENKER, Nejat. **Finansal Muhasebe**, Gazi Kitabevi, Ankara, 1997, s. 18

⁷ MEIGS, Walter B.; MEIGS, Robert F., a.g.e., s. 202

Ülkemizdeki sınıflandırma ile bu tür sınıflandırma arasındaki fark aktifte yer alan “Tesis ve Ekipman” ile “Diğer Varlıklar” unsurlarından kaynaklanmaktadır. Dönen Varlıklar her iki bilanço türünde aynı anlamı taşımaktadır. “Tesis ve Ekipman” ifadesi ise ülkemizde duran varlıklar olarak bilinen varlıkları anlatmaktadır. Bu varlıklar ise iki ana grupta toplanır; a) Maddi Duran Varlıklar ve b) Maddi Olmayan Duran Varlıklar. Amerika’da kullanılan bilançoların “Diğer Varlıklar” bölümünde ise ilk iki grup dışında kalan varlıklar yer alır.

1.2. Duran Varlıklar

Duran varlık terimi, müşterilere yeniden satmak niyetiyle değil, işletme faaliyetlerinde kullanmak amacıyla edinilen varlıkları anlatmak için kullanılır. Duran varlıklara karşılık olarak “long lived assets”, “fixed assets”, “plant and equipment” ve “property, plant and equipment” ifadeleri kullanılmaktadır.⁸ Uzun ömürlü varlıklar öncelikle ana faaliyetle ilgili olan ve işletmeye gelecekte birkaç dönem için ekonomik yarar sağlayan varlıklardır. Duran varlıklar işletmenin arazi-arsa, binalar, makineler ve ekipmanlarını içerir.⁹ Stickney ve Weil bu konudaki incelemelerinde bu varlıkları işletmenin faaliyet kapasitesinin kaynakları olarak nitelendirmektedirler. Duran varlıklar maddi duran varlıklar ve maddi olmayan duran varlıklar olarak iki temel gruba ayrılabilir. Maddi duran varlıklar fiziki yapıya sahipken, maddi olmayan varlıklar fiziki yapıya sahip değildir. Onların değerleri, işletmeye kazandırdıkları haklarda ve avantajlarda saklıdır.¹⁰

İşletmelerin faaliyetlerinin sürekliliğini sağlamak amacıyla satın aldıkları, üretim için kullandıkları, bu kullanılmalarından ötürü değer kaybına uğrayan ve bilançonun aktifinde yer alan duran varlıkları dönen varlıklardan ayırt etmede göz önünde bulundurulacak husus, bunların satın alınma amaçlarıdır.¹¹ Buna göre, işletmede kullanım amacı dışında bir amaçla edinilen varlık, özellikleri duran varlıklarla örtüşüyor olsa bile bilançoda duran varlık olarak raporlanamayacaktır. Örneğin A işletmesinin

---

⁸ MEIGS, Walter B.; MEIGS, Robert F., a.g.e., s. 446

⁹ ENGLARD, Baruch; GOTTLIELO, Max. “Impairment of Long-lived assets; recognition, measurement and disclosure”, **The CPA Journal**, Cilt:62, Sayı:9, ABI / INFORM Global, Aralık 1992, s. 72

¹⁰ CEMALCILAR, Özgül; ÖNCE, Saime., a.g.e., s. 356

¹¹ ÖZASLAN, İsmail. **Muhasebenin Teknik Yapısı**, Nihad Sayar Yayın ve Yardım Vakfı, İstanbul, 1984, s. 278

kullanmak amacıyla edindiği bir bilgisayarlı tezgah bu işletme için bir duran varlık olarak değerlendirilirken, aynı tezgahı satan üretici işletme açısından dönen varlık olarak işlem görecek ve dönen varlık hesap grubunda raporlanacaktır.

1.2.1. Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinde Duran Varlıklara İlişkin İlkeler

Ülkemizde muhasebe uygulamalarına yön veren düzenlemelerin en önemlilerinden biri Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'dir. Maddi ve maddi olmayan duran varlıklara ilişkin Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinde yer alan bilanço ilkeleri şunlardır;¹²

- a) Duran varlıklar grubunda yer alan maddi ve maddi olmayan duran varlıkların maliyetini çeşitli dönem maliyetlerine yüklemek amacıyla, her dönem için ayrılan amortismanların birikmiş tutarları ayrı olarak bilançoda gösterilmelidir,
- b) Özel tükenmeye tabi varlıkların maliyetini çeşitli dönem maliyetlerine yüklemek amacıyla, her dönem için ayrılan tükenme paylarının birikmiş tutarları ayrı olarak bilançoda gösterilmelidir,
- c) Verilen rehin, ipotek ve bilanço kapsamında yer almayan diğer teminatların özellikleri ve kapsamı bilanço dipnot veya eklerinde açıkça belirtilmelidir,
- d) İşletme varlıkları ile ilgili toplam sigorta tutarları bilanço dipnot ve eklerinde gösterilmelidir.

Yukarıda sayılan ilkelerin dışında elden çıkarılan veya hurdaya ayrılan maddi duran varlıkların maliyetine ve cari dönemde varlık maliyetlerinde ve birikmiş amortismanlarda meydana gelen yeniden değerleme artışlarına da düzenlenen bilançoların dipnotlarında yer verilmelidir.

---

¹² TOKAY, Hüseyin. **Muhasebe Kuramı Ve Vergi Mevzuatı Açısından Maddi Ve Maddi Olmayan Duran Varlıklar**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2002, s. 11

1.2.2. Duran Varlıkların Bilançoda Gösterimi ve Sınıflandırılması

İşletme bilançoları duran varlıklarla ilgili olarak iki temel bilgi verir;

- 1- Varlığın satın alma maliyeti (başlangıçtaki ilk satın alma maliyeti),
- 2- Varlığın geri kalan hizmet potansiyeli (maliyet – birikmiş amortismanlar).

Muhtemelen (2) nolu bilgi bilanço okuyucuları için en faydalı olanıdır, çünkü işletmenin gelecekteki kazançlarını üretmek için duran varlıklara ne ölçüde kaynak bağladığını göstermektedir.¹³

“Satılmak amacı ile değil de işletme faaliyetlerinde kullanılmak amacı ile satın alınan, bir yıldan veya normal faaliyet döneminden fazla kullanım süresine sahip ve işletme faaliyetlerinde sürekli olarak kullanılan maddi, maddi olmayan, taşınmaz ve taşınır aktif değerler” olarak tanımlanan duran varlıklar niteliklerine göre Şekil 1’deki gibi sınıflandırılabilir;

Duran varlıkların sınıflandırılması farklılık göstermekle birlikte bu varlıklar genelde iki ya da üç ana grupta ele alınmaktadır. Kochanek ve diğerleri duran varlıkları aşağıdaki biçimde üç grupta ele almaktadır;¹⁴

a) Maddi Duran Varlıklar

Bu varlıklar, işletmenin düzenli faaliyetlerinde kullanılmak üzere edinilen, uzun ömürlü fiziksel nesnelere dir. Bilançoda yer alan arazi-arsa, tesis ve ekipman (property, plant equipment) terimleri ile ifade edilirler. Bu varlıklara örnek olarak arsalar, binalar, makine ve demirbaşlar verilebilir.

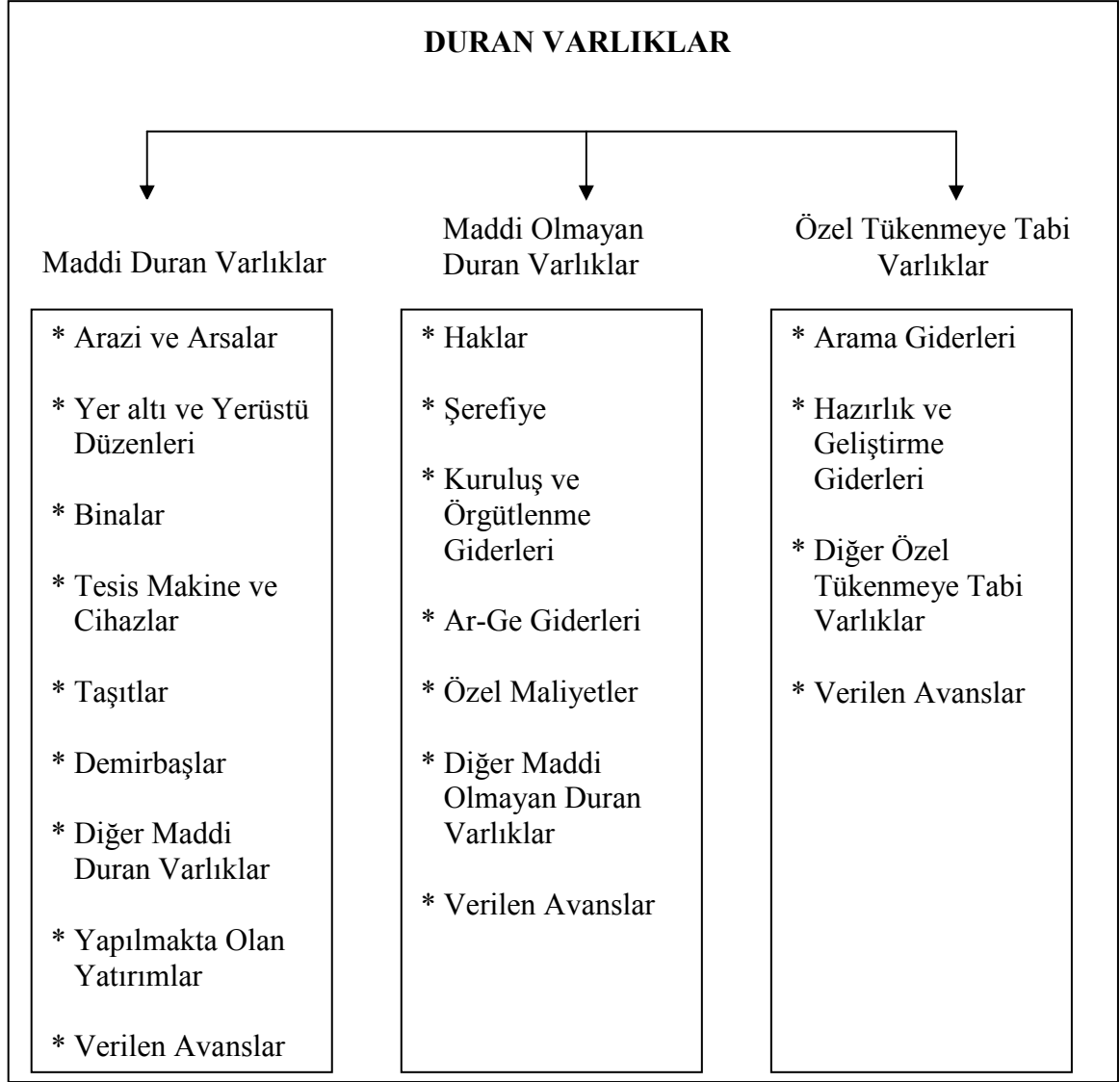
b) Tabi Kaynaklar

Bunlar, değerleri tüketim veya satış yoluyla azalan uzun ömürlü fiziksel nesnelere dir. Bu varlıklara petrol alanları, kerestelik orman arazileri ve madenler örnek gösterilebilir.

---

¹³ THACKER, Ronald J., a.g.e., s. 363

¹⁴ KOCHANEK, Richard F.; HILLMAN A. Douglas. **Financial Accounting**, Harcourt Brace Jovanovich Publishers, 1990, s. 521

Şekil 1: Duran Varlıkların Sınıflandırılması

Kaynak: KÜÇÜKSAVAŞ, Nihat. **Genel Muhasebe İlkeler ve Uygulaması**, Genişletilmiş 8. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2000, s. 194

c) Maddi Olmayan Duran Varlıklar

İşletmenin uzun dönem faaliyetlerine katkı sağlayan ancak fiziksel varlığı bulunmayan varlıklardır. Patentler, ticari markalar ve şerefiye (satın almadan kaynaklanan) bu tür varlıkların başlıca örnekleridir. Tabii kaynaklar ve maddi olmayan varlıklar bilançoda genellikle ayrı bir duran varlık sınıfında gösterilir.

SFAS 144'e (Duran Varlıkların Değer Azalışı ve Elden Çıkarılmasının Muhasebeleştirilmesi Standardı) göre duran varlıklar aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştır;¹⁵

1- Maddi Duran Varlıklar

Bunlar arazi, bina veya makine gibi fiziki varlığı olan duran varlıklardır. Bu grup içindeki varlıkları iki alt başlıkta ele almak mümkündür;

a) Amortismanına tabi varlıklar

Binalar ve demirbaşlar gibi sınırlı ekonomik ömrü olan varlıklardır.

b) Amortismanına tabi olmayan varlıklar

Arazi ve arsalar bu tür varlıklara örnek olarak gösterilebilir.

2- Maddi Olmayan Duran Varlıklar

İşletme faaliyetlerinde kullanılan, normal faaliyet döneminden daha uzun bir süre fayda sağlaması beklenen ve fiziki varlığı olmayan varlıklardır. Bu tür varlıklar için verilebilecek örnekler; patent, marka, haklar ve şerefîyedir.

Bu sınıflandırma ile ülkemizde yapılan duran varlık sınıflandırması arasındaki temel fark Amerika'daki sınıflandırmada "Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar" grubunun olmamasıdır. Bu grupta yer alan varlıklar Amerika'da "Maddi Olmayan Duran Varlıklar" içinde gösterilmektedir. İkinci bir fark ise, ülkemizde aynı grup içinde gösterilen amortismanına tabi olmayan duran varlıkların (arazi ve arsalar gibi), amortismanına tabi ve amortismanına tabi olmayan varlık olarak iki alt gruba ayrılmış olmasıdır.

1.2.2.1. Maddi Duran Varlıklar

Maddi duran varlıklar; üretken bir kapasitede kullanılan, fiziki yapıya sahip, nispeten uzun ömürlü (bir yıldan veya bir faaliyet döneminden daha uzun), işletmeye sağlayacakları gelecek yararları güvenilir şekilde tahmin edilebilen varlıklardır. Bu tanım açıldığı zaman görülür ki, işletmeye yarar sağlayacakları açık olarak tahmin edilebilen fiziki yapıya sahip bu varlıkların niteliğini gösteren üç önemli özellik vardır:

---

¹⁵ MEIGS, Walter B.; MEIGS, Robert F., a.g.e., s. 447

- a) Satılmak amacı ile edinilmezler.
- b) İşletme faaliyetlerinde (üretken bir kapasite) kullanılmaktadırlar (gelecekte kullanılacak değil halihazırda kullanılmaktadırlar).
- c) Nispeten uzun (bir dönemi aşan) ekonomik ömre sahiptirler.

Bir varlığın maddi duran varlık olabilmesi için yukarıda sayılan üç özelliği bir arada taşıması gerekir. Bu özelliklerden sadece bir kısmına sahip olan varlıklar maddi duran varlık olarak kabul edilemezler.¹⁶ İşletmede kullanılmak amacı ile edinilmeyen bir fotokopi makinesi duran varlık olarak kabul edilemeyeceği gibi, işletme personelinin kullanımı için satın alınan tükenmez kalemlerin de duran varlık olarak sınıflandırılması mümkün değildir.

Maddi duran varlıkların muhasebeleştirme tarihi, elde edilme amaçlarına uygun duruma geldiği ve fiilen kullanılmaya başlandığı zamandır. Bu bakımdan herhangi bir aktif değer ilgili duran varlık hesabında yer alması o varlığın kullanılmaya başlanmış olması ile mümkündür. Bundan dolayı işletmenin satın aldığı makine, işletme tarafından teslim alındığı durumda kullanılmaya hazır değilse, bu makine ile ilgili yapılan harcamalar “Yapılmakta Olan Yatırımlar” veya “Diğer Duran Varlıklar” hesabında gösterilir.¹⁷ Örneğin, üretimde kullanılmak amacıyla yurt dışından ithal edilmiş ve işletmeye ulaşmış ancak henüz kullanılacağı üretim birimine yerleştirilip montajı tamamlanmamış bir torna tezgahı, bu haliyle duran varlıklar içerisinde gösterilemez.

Hediye şeklinde veya hisse senedi karşılığı gibi duran varlığın satın alma dışında bir yolla edinilmesi durumunda varlık edinim için gerekli nakit tutarı temelinde (makul piyasa değeri) değerlendirilmelidir. Kullanılmış duran varlıklar edinildiğinde, bunlarla ilgili yapılan boyama, parça değişimi gibi varlığı kullanıma hazır hale getirme amacına yönelik harcamalar maliyete eklenmelidir. Arazi-arsa maliyetleri; komisyon ödemeleri, yasal ödemeler, transfer vergileri ve arazi-arsayı kullanıma hazır hale getirme

---

¹⁶ CEMALCILAR, Özgül; ÖNCE, Saime., a.g.e., s. 356

¹⁷ ERGİN, Hüseyin; SEVİM, Şerafettin. **Envanter Bilanço**, Ekspres Matbaası, Genişletilmiş 3. Baskı, Kütahya, 2000, s. 115

harcamalarını (yıkım, düzeltme, temizleme gibi) içerir.¹⁸

1.2.2.2. Maddi Olmayan Duran Varlıklar

Maddi olmayan duran varlıklar herhangi bir fiziksel varlığı bulunmayan ve işletmenin belli bir şekilde yararlandığı aktifleştirilmiş giderler ile belli koşullar altında hukuken korunmuş haklar ve şerefiyelerin izlendiği varlıkları kapsar.¹⁹ Bunlar; gelir meydana getiren mallar ve hizmetlerin üretimine veya dağıtımına katkı sağlarlar. Fiziki yapıdan yoksun olmaları yanında gelecek yararlarla ilgili yüksek belirsizlik derecesi ile karakterize edilirler ve işletme veya kişilerden talep hakkı doğurmazlar. Gelire, dolayısıyla kazançta katkıda bulunması beklenen bu yasal haklara örnek olarak; patentler ve telif hakları, personelin bilgi ve becerisi, yönetimin bilgi ve yeteneği, müşteriler ile iyi ilişkiler gösterilebilir.

Bazı muhasebeciler, maddi olmayan duran varlıkların en büyük özelliğinin onun kullanılması ile sağlanacak olan gelecek yararlarla ilgili yüksek belirsizlik derecesi olduğuna inanırlar. Maddi olmayan duran varlıkların fiziki yapıdan yoksun olmalarının yanında, gelecek yararlarının ve bu yararların zamanlamasının belirsizliği, diğer uzun vadeli varlıklara göre daha fazladır ve ciddi değerlendirme problemleri taşır. Çünkü bu varlıklar,²⁰

- Sadece belirli bir işletme için değere sahiptir,
- Kesin olmayan (belirsiz) ömre sahiptir ve,
- Yararları rekabete dayalı olduğundan değerleri büyük dalgalanmalara konudur.

Maddi olmayan duran varlıklar, sağladıkları yarar süreleri sınırlı olan ve bu nedenle gider şekline dönüşen; sağladıkları yarar süreleri sınırsız veya belirsiz olan ve bu nedenle gidere dönüşmeyen varlıklar olarak ikiye ayrılabilir.²¹ Ayrı olarak tanımlanabilme, maddi olmayan belirli bir varlığın edinimi ile ilişkili maliyetlerin, söz konusu varlığın maliyetinin bir parçası olarak belirlenebildiği anlamına gelir.

¹⁸ KOCHANNEK, Richard F.; HILLMAN A. Douglas., a.g.e., s. 522

¹⁹ KÜÇÜKSAVAŞ, Nihat. **Genel Muhasebe İlkeler ve Uygulaması**, Genişletilmiş 8. Baskı, Beta Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 2000, s. 196

²⁰ CEMALCILAR, Özgül; ÖNCE, Saime., a.g.e., s. 420

²¹ ÖZGÜR, Feridun. **Muhasebe İlkeleri**, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 3479, İstanbul, 1987, s. 211

Belirli olmayan faydalı bir ömre sahip maddi olmayan duran varlıklar bazı haklar veya ayrıcalıklar yaratabilir; fakat ayrı olarak tanımlanamazlar. Bu tür varlıklar faaliyetine devam etmekte olan işletmelerde diğer varlıklarla bir bütün olarak değerlendirilirler.²² Ayrı olarak tanımlanamayan maddi olmayan duran varlığa örnek olarak şerefiye gösterilebilir.

Genellikle gider şekline dönüştükleri için itfaya tabi olan maddi olmayan duran varlıklar şunlardır;

- Patentler
- İmtiyazlar
- Telif Hakları
- Özel Maliyetler

Genellikle sağladıkları yararlar sınırsız veya belirsiz olduğundan, ortaya çıktıkları dönemde gider olarak kaydedilen maddi olmayan duran varlıklar ise şunlardır;

- Şerefiye
- Ticari Marka ve İsimler
- Kuruluş Giderleri

Maddi olmayan duran varlıkların işletmeye sağladıkları yararların süresi; yasalar, tüzükler ve sözleşmelerle sınırlandırılabilmesi gibi, fiili yarar süresi işletmeler tarafından da tespit edilebilir. Bu tür maddi olmayan duran varlıklar, yarar sağladıkları muhasebe dönemlerinde genellikle eşit paylarla itfa edilirler.²³

Maddi olmayan duran varlıklar hizmet sürelerinin kesin olarak tespit edilememesi, işletmeye sağladıkları yararın ve kendi değerlerinin belirlenmesinin çok güç olması ve sağlanan faydanın da varlığı elinde bulunduran işletmeye göre farklılık göstermesi gibi nedenlerle muhasebeciler arasında değerlendirilmesi ve muhasebeleştirilmesi konularında tam bir fikir birliği bulunmamaktadır.

---

²²CEMALCILAR, Özgül; ÖNCE, Saime., a.g.e., s. 421-422

²³ ÖZGÜR, Feridun., a.g.e., s. 212

1.2.2.3. Tabi (Doğal) Kaynaklar

Maden mülkiyetleri, petrol ve gaz mülkiyetleri ve kerestelik orman arazileri tabi (doğal) kaynakların başlıcalarıdır. Bu varlıkların belirleyici özelliği doğal çevrelerden çıkarılıp stoka dönüştürülmeleridir. Teorik olarak, bir kömür madeni yer altındaki kömür stoku olarak düşünülebilir ancak böylesi bir stok elbette cari varlık değildir. Bilançolarda maden mülkiyetleri ve diğer doğal kaynaklar duran varlık olarak sınıflandırılır. Ancak, yer altından çıkarılmış olan kömür, stoku yansıtır. Bir maden veya petrol rezervi diğer duran varlıklarla aynı nedenden dolayı amortize edilmez. Bunlar yer altından çıkarıldıkça tükenme payı ayrılır. Madende yer altından çıkarılan kömür satışa hazır mamul haline dönüşür. Bu nedenle kömürün hesaplanan maliyeti stok hesabında borçlandırılır. Kömür satıldığında ise bu tutar satılan malların maliyeti hesabına aktarılır.²⁴ Bu varlıkların değerlendirilmesinde dikkate alınacak unsurlar; Arama Giderleri, Hazırlık ve Geliştirme Giderleri, Diğer Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar ve Verilen Avanslar'dan oluşur.

“Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar” terimi “Tabi Kaynaklar”dan farklı bir anlam taşır. Tabi kaynaklar; yenilenmesi söz konusu olmayan ve bilançoda yer almayan varlıklardır. Özel tükenmeye tabi varlıklar, belirli bir maddi varlıkla çok yakından ilgili bulunan veya tamamen tüketime tabi varlık için yapılmış olup, üretim faaliyetinin zaman ve yoğunluğuyla sınırlı bir ömre sahip giderleri kapsar.²⁵

1.2.3. Duran Varlıklarla İlgili Muhasebe İşlemleri

Duran varlıkların muhasebeleştirilmesinde üzerinde durulması gereken iki unsur vardır. Bunlardan ilki duran varlığın maliyetinin tespiti, diğeri ise duran varlığın muhasebeleştirilme tarihidir.²⁶ Aşağıdaki olaylardan herhangi birisi gerçekleştiğinde duran varlıklarla ilgili bir muhasebe kaydı yapılır;²⁷

---

²⁴ WILLIAMS, Jan R.; vd. **Financial Accounting**, MvGraw – Hill Irwin, Eleventh Edition, s. 389

²⁵ KÜÇÜKSAVAŞ, Nihat., a.g.e., s. 197

²⁶ SÜRMEYEN, Yusuf. **Muhasebe-I**, Akademi Kitabevi, Trabzon, 2000, s. 326

²⁷ WILLIAMS, Jan R.;vd., a.g.e., s. 368

1. Satın alma,
2. Satın alma maliyetinin varlığın ömrü boyunca gidere dönüştürülmesi (amortisman),
3. Satış veya elden çıkarma.

1.2.3.1. Duran Varlıkların Satın Alınması

Bir duran varlığın maliyeti, varlığın işletme amaçlarına uygun olarak kullanıma hazır hale getirilebilmesi için yapılması gereken makul giderlerin tamamını kapsar. Örneğin üretimde kullanılacak bir duran varlığın maliyeti; satın alma maliyeti, nakliye gideri, sigorta bedeli, kurulum ve deneme maliyetlerinin toplamından oluşur.

IAS-16 (Varlıklarda Değer Azalışı Standardı) ve 8 No.lu Türkiye Muhasebe Standardında (Maddi, Maddi Olmayan Duran Varlıklar ile Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar Standardı) maddi duran varlıkların maliyet unsurları olarak aşağıdakiler sayılmıştır;

- a) Alış fiyatı/üretim maliyeti,
- b) Varlığın yerleştirileceği yerin ve arsanın hazırlanması,
- c) Teslim alma giderleri,
- d) Varlığın donatım ve montaj giderleri,
- e) Mühendis, mimar gibi meslek mensuplarına ödenen mesleki ücretler.

Burada göz önünde tutulması gereken önemli konulardan birisi, varlığın maliyetinin belirlenmesinde sadece makul ve gerekli harcamaların maliyete dahil edilmesidir. Örneğin taşıma sırasında hasar gören bir duran varlığın tamiri için yapılan harcama varlığın maliyetine eklenmeyerek dönem gideri olarak değerlendirilir. Öte yandan kredi kullanılarak satın alınan bir varlığın, alındığı yılın sonuna kadar geçen süre içinde ortaya çıkan kur farkı ve faiz varlığın maliyetine eklenir. Daha sonraki dönemde ortaya çıkan bu tür giderler ise dönem gideri olarak değerlendirilir. Ancak, kendi kullanımı için varlık inşa eden işletmenin yaptığı giderlerin tümü inşaatın bitirilmesine kadar varlık maliyetinin bir parçası olarak görülür.²⁸

---

²⁸ WILLIAMS, Jan R.;vd., a.g.e., s. 368-369

Maddi duran varlıklar elde edildikten sonra da bazı harcamalar yapılabilir. Bu tür harcamalardan, varlığın önceden belirlenmiş kapasitesini artırarak gelecekte elde edilecek ekonomik yararları artıran harcamalar aktifleştirilerek ilgili varlık maliyetine eklenir. Kapasite artırıcı giderlere örnek olarak aşağıdakiler verilebilir;²⁹

- a) Varlığın ekonomik ömrünü uzatan harcamalar,
- b) Varlığın hizmet kapasitesini artıran harcamalar,
- c) Üretilen mal veya hizmet kalitesini artıran ya da önceden belirlenmiş faaliyet maliyetlerini azaltan harcamalar.

İşletmeler varlıkları satın alma, imal ve inşa yoluyla elde edebilecekleri gibi bağış ve trampa yoluyla da edinebilirler. Bağış veya trampa yoluyla yapılan işlemler varlıkların tek yönlü transfer edildiği işlemlerdir. Varlıklar bağış yolu ile elde edildiğinde maliyet kavramı bu varlıkların maliyetinin sıfır olduğunu ifade eder. Burada maliyet kavramından ayrılmak daha doğru olacaktır. Çünkü, elde edilen varlıklar için sadece katlanılan maliyetler (elde eden işletmenin katlandığı maliyetler) makul bir muhasebe esası oluşturmaz. Bağış yolu ile elde edilen varlık için hiçbir değer kaydetmemek varlıklarda oluşan reel ekonomik artışı ihmal etmek olacaktır. Bu nedenle bağış yoluyla elde edilen varlıklar gerçeğe uygun değerleri üzerinden aktifleştirilmelidir.³⁰ Karşılıklı değişim biçiminde (trampa) elde edilen duran varlıkların değerleri ise, edinilen duran varlık karşılığında verilen kıymetin piyasa değerine eşit olması akla yakın bir değerdir. Ancak, elde edilen varlığın piyasa değerinin daha geçerli bir kanıt olarak kabul edilmesi durumunda söz konusu varlığın bu değer üzerinden aktifleştirilmesi daha uygun olabilir.³¹

Duran varlıkların değerlendirilmesi, duran varlıklara ilişkin muhasebe işlemlerinin belki de en önemlisidir. Zira diğer iki temel işlem olan amortisman ve duran varlıkların elden çıkarılmasında doğru sonuçların elde edilebilmesi değerlemenin doğru yapılmış olması ile yakından ilişkilidir.

---

²⁹ AKDOĞAN, Nalan; TENKER, Nejat. **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**, Lebib Yalkın Yayınları, İstanbul, 1997, s. 83

³⁰ CEMALCILAR, Özgül; ÖNCE, Saime., a.g.e., s. 363-364

³¹ AKDOĞAN, Nalan; TENKER, Nejat., a.g.e., s. 83

1.2.3.2. Duran Varlıklarda Amortisman

Duran varlıklar hiç şüphesiz mal ve hizmet üretimine bir şekilde yardımcı olmaktadır. Üretimin maliyeti hesaplanırken, duran varlıkların üretime iştirakini göz önünde bulundurmamak, yani söz konusu üretimi gerçekleştirmek için duran varlıkların değerinden ne miktar kaybettiğini saptamak gerekir. Nitekim bir makine satın alınırken yapılan harcamalar, maliyet itibarıyla hammaddeye veya işçilere yapılan ödemelerden farksızdır. Yalnız hammadde ve işçilik için yapılan ödemeler söz konusu dönemde üretilen malların maliyetine dahil edildiği halde, duran varlıklar bir yıldan daha uzun süre üretimde kullanıldığı için bunlara yapılan ödemelerin ancak bir bölümü bu dönemde üretilen malların maliyetine katılabilir. Her yıl veya dönemde duran varlıkların kıymetlerinden dönem maliyetine eklenmek üzere indirilen miktarlara amortisman denir.³² Muhasebe açısından amortisman, duran varlıkların kullanıldıkları süre içerisinde uğradıkları değer azalışlarının gider yazılmasıdır.³³

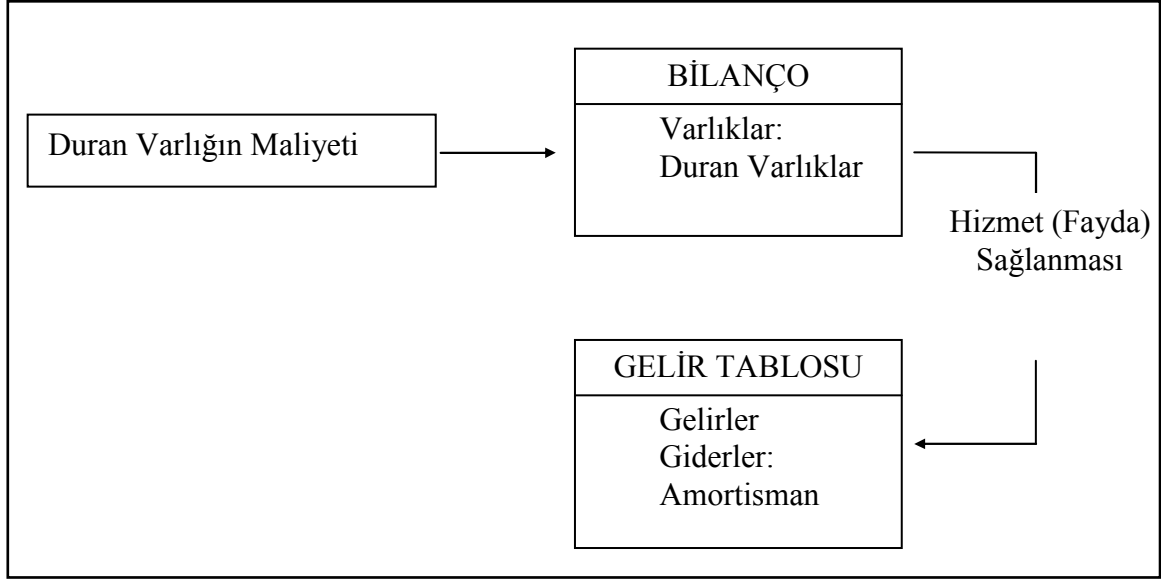
Amortisman ayırma işlemi iki açıdan büyük önem taşımaktadır. Öncelikle üretim maliyetinin doğru bir şekilde hesaplanabilmesi, döneme ait faaliyet sonuçlarının dolayısıyla gelir tablosunun gerçek durumu göstermesi açısından son derece önemlidir. Diğer yandan duran varlığın bilançoda gerçeğe uygun değeriyle yer alması için (net değer varlığın değerinden amortismanların düşülmesi ile elde edileceğinden) amortismanın doğru hesap edilmiş olması gerekmektedir.

Amortismanın temel amacı, bir muhasebe dönemi gelirlerinin, söz konusu gelirleri elde etmek için tüketilen mal ve hizmetlerin maliyetleri ile karşılaştırılmasıdır. Amortisman sürecini aşağıdaki şekilde açıklamak mümkündür;

---

³² HATİPOĞLU, Zeyyat. **Muhasebe Giriş ve Tek Düzen Hesap Sistemi**, Lebib Yalkın Yayınları, İstanbul, 1996, s. 184

³³ SÜRMEYEN, Yusuf., a.g.e., s. 341

Şekil 2: Amortisman Süreci

Kaynak: WILLIAMS, Jan R.; vd., s. 371

Amortismanların hesaplanmasında duran varlığın değerini bilmek gerekir. Genellikle amortisman hesapları duran varlığın maliyeti üzerinden yapılmaktadır. Ancak fiyatların çok hızlı yükseldiği piyasalarda maliyet bedeli üzerinden hesaplanacak amortisman tutarı, amortismandan beklenen faydaları sağlayamamaktadır. Döneme ait amortisman giderinin hesaplanabilmesi için amortismana tabi duran varlığın işletmedeki kullanım süresinin bilinmesi gerekmektedir.³⁴ Fonksiyonel amortisman sebeplerini önceden tam olarak görmek çok zor olduğundan, fonksiyonel amortisman süresini uygulamada tespit etmek kolay değildir. Ancak zamanımızda fonksiyonel amortisman gerektirecek bir çok değişiklikler sürekli hale geldiğinden, bunu ihmal etmemek gerekir.³⁵

Duran varlığın faydalı ömrünün başlangıçta tahmin edilen süreden daha kısa veya daha uzun olma durumu ortaya çıktığında, yeniden düzeltilmiş faydalı ömür tahmini yapılarak buna göre amortisman tutarı azaltılabilir veya artırılabilir.³⁶ Örneğin maliyet bedeli 900.000 TL ve başlangıçta (satın alma sırasında) tahmin edilen faydalı ömürü beş

³⁴ ÖZASLAN, İsmail., a.g.e., s. 283

³⁵ HATİPOĞLU, Zeyyat., a.g.e., s. 185

³⁶ WILLIAMS, Jan R.;vd., a.g.e., s. 380

yıl olan bir makinenin altı aylık kullanımı sonucunda faydalı ömrün beş yıldan daha kısa bir sürede, örneğin üç yılda sona ereceği anlaşılmıştır. Buna göre başlangıçta hesap edilen % 20 amortisman oranı %33,3 ($1/3=0,333$) olarak düzeltilerek yıllık amortisman tutarı 300.000 TL'ye çıkarılmalıdır.

Bazı durumda işletmeler değerlerinin çok altında bedelle duran varlık elde edebilir veya duran varlıklar, işletmelerin mülkiyetine bir bağış sonucu geçmiş olabilir. Bundan başka, geçmişte çok düşük fiyatla alınmış arazide değerli bir maden yatağı ortaya çıkarılabilir. Böyle durumlarda “değer maliyete eşittir” muhasebe ilkesinden ayrılarak, bu tür duran varlıkları, piyasa değeri ile aktifleştirmek ve yapılan harcama ile piyasa değeri arasındaki farkı öz sermayeye eklemek gerekir.³⁷

Muhasebe kayıtları çoğu zaman duran varlıkların gerçek piyasa değerlerini yansıtmaz. Bazen bir binanın piyasa değeri enflasyon veya diğer bazı nedenlerle artabilir. Bu gibi durumlarda varlığın piyasa değerindeki artış dikkate alınmaksızın amortisman ayrılmaya devam edilir. Duran varlığın net defter değeri, varlığın maliyetinden birikmiş amortismanlarının çıkarılmasıyla elde edilir. Duran varlıklar bilançoda gelecekte maliyetlere yüklenecek tutarı ifade eden defter değerleri ile gösterilir. Birikmiş amortisman ise varlık maliyetinin gider olarak tanımlanmış kısmıdır.³⁸

Amortisman uygulanacak olan bir maddi duran varlık birimini oluşturan parçaların ömürleri, ana birimin ömrü kadar uzun olmayabilir. Ana birimin faaliyetlerine devam edebilmesi için bu parçaların, ana birimin hizmet süresi içinde değiştirilmesi gerekebilir. Bu gibi durumlarda ana birimin ömründen daha kısa ömürlü olan parçalar üzerinden farklı oranlar uygulanarak amortisman ayrılır. Gerçekten de, işletmelerin kullanım amacıyla edindikleri duran varlıkların pek çoğu faydalı ömrü birbirinden çok farklı olan değişik unsurlardan oluşmuştur. Isıtmada kullanılan kalorifer kazanının gövdesinin hizmet vereceği süre ile kazanın haznesinde yer alan ızgaranın hizmet süresi arasında büyük fark vardır. Kazan on yıllarca hizmet vermesine karşın

---

³⁷ ÖZGÜR, Feridun., a.g.e., s. 182

³⁸ MEIGS, Walter B.; MEIGS, Robert F., a.g.e., s. 451-452

izgara maruz kaldığı yüksek ısı nedeniyle erimekte ve üç ya da dört yılda yenilenmesi gerekmektedir.

Bundan başka bir işletmede çok sayıda ve aynı cinsten maddi duran varlıklar bulunabilir. Bu tür maddi duran varlıkların tek tek ele alınarak amortisman hesaplanması yerine, grubun toplam değeri üzerinden amortisman hesaplanır.³⁹ Bu duruma örnek olarak kamyon ve kamyonet gibi çok sayıda nakil aracına sahip nakliyat şirketleri verilebilir. Şirkete ait araçların sayısının çok üzerinde lastiği vardır ve bu varlıkların amortisman işlemi tek tek lastik esasında değil tüm lastikler için toplu olarak yapılır.

Arazinin içinde binasıyla birlikte satın alınması amortisman açısından özellikli bir durumdur. Satın alma bedelinin arazi ve binanın yer alacağı hesaplara dikkatli bir şekilde dağıtımının yapılması gerekir. Çünkü binanın ekonomik ömrünün sınırlı olmasına karşılık arazinin ömrünün sonsuz olduğu kabul edilir. Söz konusu bu dağıtım işletme gelirlerinin ölçümünü etkileyecektir. Bina için ayrılacak amortismanın yöntemi ve oranı elde edilecek gelir için belirleyici unsur olacaktır.⁴⁰ Kullanılacak yöntem ve orana göre her bir raporlama döneminde maliyete dönüşecek gider tutarı değişecek ve nihayetinde dönemin gelirini azaltıcı bir unsur olarak gelir tablosunda yer alacaktır.

Amortisman ayırmayı gerektiren etkenler dört grupta ele alınabilir. Bunlar;⁴¹

1. Teknik Etkenler (Yeni bir makinenin icadı)
2. İktisadi Etkenler (Cebri çalışma, eskime ve aşınma)
3. Olağanüstü Etkenler (Yangın, deprem, su basması)
4. Hukuki Etkenler (Haklar, imtiyazlar)

Bu etkenler genelde bireysel olarak amortisman ayrılmasını gerekli kılmakla birlikte kimi zaman bu etkenlerin birden fazlası aynı varlık için söz konusu olabilmektedir.

---

³⁹ ÖZGÜR, Feridun., a.g.e., s. 208

⁴⁰ THACKER, Ronald J., a.g.e., s. 126

⁴¹ SÜRMEYEN, Yusuf., a.g.e., s. 343

1.2.3.3. Duran Varlıkların Elden Çıkarılması

İşletmeler teknolojik gelişme, verim azalışı ve eskime gibi nedenlerle ekonomik ömrü henüz sona ermemiş duran varlıklarını elden çıkarmak isteyebilirler. Elden çıkarma işlemi aşağıdaki şekillerde gerçekleşebilir;

- 1- Satış yoluyla elden çıkarma,
- 2- Satış dışında bir yolla (hurdaya ayırma, benzer bir üretken varlıkla değiştirme) elden çıkarma.

Duran varlık tahmini ömrü sonunda fiilen önceden de tahmin edildiği gibi hiçbir artık değeri olmaksızın çalışamaz hale gelirse ilgili varlık hesabı, ilgili varlığın birikmiş amortismanlar hesabı ile karşılaştırılarak kayıtlardan çıkarılır. Tahmini artık değerinin olması ve bu değerinin duran varlığın ömrü sonunda da doğru değeri ifade etmesi halinde, birikmiş amortismanlar bugüne getirildikten sonra ilgili varlık hesabına aktarılır. Tahmini artık değerle varlığın ekonomik ömrü sonundaki artık değer arasında fark varsa duruma göre bir kar ya da zarar sözkonusu olur.

İdeal olarak belirli bir maddi duran varlığın defter değeri elden çıkarma değerine eşit olmalıdır. Fakat bu durum genellikle gerçekleşmez, dolayısıyla bir kar ya da zarar ortaya çıkar. Bunun sebebi amortismanın bir değerlendirme işlemi değil bir maliyet dağıtım aracı olmasıdır. Kar ya da zarar gerçekte maddi duran varlığın kullanıldığı yıllar için net gelirden yapılan bir düzeltmedir.⁴²

---

⁴² CEMALCILAR, Özgül; ÖNCE, Saime., a.g.e., s. 406

İKİNCİ BÖLÜM DEĞERLEME

2. Değer, Değerleme ve Ölçme

Değer, bir varlığın değişiminde ortaya çıkan para tutarı veya yükümlülüğün ifası için katlanılan bedeldir. Bu nedenle varlık ve yükümlülükle ilgili olarak farklı zaman ve durumlarda farklı değerlerden bahsetmek mümkündür. Örneğin bir varlığın dönem başındaki değeri 50.000 TL iken bu değer dönem sonunda 60.000 TL'ye çıkabilir veya 45.000 TL'ye düşebilir. Ayrıca aynı varlık veya yükümlülük farklı kişi ve kurumlar için farklı değerleri ifade edebilir. Varlık ve yükümlülükler farklı değerlerin atfedilmesi farklı değerlendirme tanımlarının yapılmasına yol açmıştır. Günümüzde tüm disiplinlerin hemfikir olduğu bir değerlendirme tanımı bulunmamaktadır. Bunun nedeni ise değerlendirme kavramının özünde subjektiflik bulundurmasıdır.⁴³

Finansal tablo kullanıcıları tablolarda yer alan varlıkların değeri hakkında bilgi sahibi olmak isterler. Çünkü kullanıcıların amaçları söz konusu varlıkların değerlerindeki değişimlerle çok sıkı bir ilişki içindedir. Örneğin, yatırımcılar yatırımlarının gelecekteki muhtemel değeri, kreditorler kredi vermeleri halinde elde edecekleri kaynakların değeri hakkında bilgi edinmek isterler.

Varlıkların değerleri pek çok şekilde hesaplanabilir. Örneğin, ABC işletmesinin 1 Mart 200X tarihinde 550.000 TL'ye bir kamyon aldığını varsayalım. Yıl sonunda işletme yeni bir kamyonun alış bedelinin 600.000 TL olduğunu öğrenmiştir. Eski kamyonun satılması durumunda işletmenin eline geçecek tutar 300.000 TL'dir. Kamyonun yıl sonu değerinin belirlenmesinde alış maliyeti, dönem sonu piyasa fiyatı ve yenileme maliyeti olarak bilinen tüm değerler farklı değerlendirme ölçüsü olarak dikkate alınabilir. Ancak her değer kavramı aynı amaç için kullanılmaz. İşletme kamyonu hemen satmayı düşündüğünde, piyasa fiyatı olan 300.000 TL değer göz önüne alınması gerekirken, işletme kamyonu kullanmaya devam etmeyi düşünseydi belki daha başka değerlendirme şekilleri işletmeyle ilgili kararlarda önem taşıyabilecektir.⁴⁴

---

⁴³ TOKAY, Hüseyin; vd. "Uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartlarında gerçeğe uygun değer yaklaşımı ve muhasebe uygulamalarına etkisi", **XXIV. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu**, Fethiye/MUĞLA, 27-30 Nisan 2005, s. 4

⁴⁴ THACKER, Ronald J., a.g.e., s. 537

Muhasebede temsil edilen değerler, piyasada alıcı ile satıcının değişim sırasında belirledikleri piyasa değişim fiyatına dayanır. Üretilen mal ve hizmetler ile inşa edilen gayrimenkullerin değeri ise, üretim ve inşaatta kullanılan veya tüketilen varlık değerlerinin dağıtımını sonucu belirlenir.⁴⁵

Yukarıda özetle anlatılan varlıklara değer biçilmesi değerlemenin konusunu oluşturmaktadır. Değerleme, ekonomik değerlerin fiyatlandırılması ve fiyatlandırmanın ulusal para birimi ile ifade edilmesidir.⁴⁶ Gerçek dünya da varolan ve mali tablolara yansıtılacak varlık ve borçlara değer biçilmesi, değerlemenin konusunu oluşturmaktadır.⁴⁷

Geleneksel olarak bir işletmenin herhangi bir tarihteki net varlığı ve bilanço karı, “parasal olmayan varlıklar” a parasal değer biçme esasının ne olduğuna bağlıdır.⁴⁸

Parasal olmayan varlıkları değerlemede kullanılacak farklı yöntemler bu varlıkların değerlerinin farklı çıkmasına yol açmakta ve böylelikle net varlık ve bilanço karının hesaplanmasında kullanılan söz konusu kalemlere bağlı olarak sonuç değişmektedir.

İhtiyatlılık ilkesi daha çok yargı ve olasılık içeren durumlarda kullanılmaktadır. Bir varlığın değerlemesi veya bir karın realizasyonu söz konusu olduğunda, her nedense muhasebeciler geleneksel olarak cari dönem için daha düşük net kar ve işletme için daha az elverişli bir finansal pozisyonu veren muhasebe yöntemini tercih ederler. Bu ilkenin örneği, geleneksel olarak stokların maliyet ve piyasa değerinden küçük olanı ile (yerine koyma maliyeti) fiyatlandırılması uygulamasıdır.

---

⁴⁵ AKDOĞAN, Nalan; AYDIN, Hamdi. **Muhasebe Teorileri**, Gazi Üniversitesi Yayın No: 98, Ankara, 1987, s. 389

⁴⁶ ÖRTEN, Remzi; KARAPINAR, Aydın., a.g.e., s. 25

⁴⁷ BÜYÜKİŞİK, Reşit Emre. “Türk Ticaret Kanunu, Sermaye Piyasası Kanunu, Tek Düzen Hesap Planı Ve Vergi Usul Kanunu Açısından Değerleme”, **Muhasebe ve Denetim Bakış**, Sayı:6, Şubat 2002, s. 91

⁴⁸ ŞENSOY, Necdet. “Değerleme esaslarında eğilim ve etkileşimler”, **XXII. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu**, Belek/ANTALYA, 21-25 Mayıs 2003, s. 21

En genel anlamda ölçme “nesne ve olaylara kurallara uygun olarak sayıların tayin edilmesidir”. Bir başka ifade ile ölçme nicelikleri (en, boy, süre, miktar v.b.) kendi cinslerinden seçilmiş bir birimle karşılaştırıp kaç birim geldiklerini belirlemektir.

Muhasebe açısından ölçme, işletmenin geçmişteki, şimdiki veya gelecekteki ekonomik faaliyetlerinin, geçmişteki veya şimdiki gözlemlere dayanılarak ve kurallara uygun olarak sayılarla ifade edilmesidir.⁴⁹ Finansal tablolar, kendilerini meydana getiren ekonomik olayların soyut ifadeleridir. Finansal tablolardaki bilgiler; varlıkların, borçların ve bu varlık ve borçlardaki değişikliklerin rakamlar ve sözcüklerle ifade edilmiş biçimidir. Çeşitli ve farklı ekonomik faaliyetlerin karşılaştırılması ve değerlendirilmesi varlıkların, yükümlülüklerin ve bunlarda değişiklik meydana getiren olayların değerlendirilmesiyle mümkün olabilir.⁵⁰ Varlıklar için değerlendirme esasının seçilmesinde en az üç unsur dikkate alınmalıdır;⁵¹

- a) Şekil: Hammadde, yarı mamul, mamul ve diğerleri,
- b) Değerleme Tarihi: Geçmiş, güncel, gelecek,
- c) Pazar Bilgileri

Varlıkların satın alındığı pazardan elde edilen bilgiler, giriş fiyatları veya giriş değerleri olarak isimlendirilirken, varlıkların satıldığı pazardan elde edilen bilgiler, çıkış fiyatları veya değerleri olarak isimlendirilebilir.

Varlıkların değerlendirilmesinde giriş değerleri en az dört, çıkış değerleri ise üç yaklaşımla ölçülebilir;

Giriş Değerleri

- 1- Tarihi Maliyet (Historical Cost)
- 2- Şimdiki Değer (Present Value)
- 3- İkame Maliyeti (Replacement Cost)
- 4- Yeniden Üretim Maliyeti (Reproduction Cost)

⁴⁹ AKDOĞAN, Nalan; AYDIN, Hamdi., a.g.e., s. 387

⁵⁰ AKDOĞAN, Nalan; AYDIN, Hamdi., a.g.e., s. 386

⁵¹ YÜKSEL, Ahmet. **Enflasyon Muhasebesi**, Literatür Yayınları, İstanbul, 1997, s. 85

Çıkış Değerleri

- 1- Beklenen Değer (Expected Value)
- 2- Cari Değer (Current Value)
- 3- Alternatif veya Fırsat Maliyeti (Opportunity Cost)

Kar, değerlendirme ve sermayenin korunması; birbiriyle ilgili ve bağlı kavramlardır. Muhasebe kuramında bir köşe taşı önemi taşıyan sermayenin korunması kavramı; karın, ancak sermayenin aşağıdaki üç esastan herhangi biriyle korunmasından sonra tanınması temeline dayalıdır. Böylece kar kavramı, seçilen sermayenin korunması kavramı tarafından tayin edilmektedir. Diğer bir ifadeyle, sermayenin korunması kavramlarında kar sırasıyla;

- a) Yatırılan sermayeyi nominal olarak koruduktan sonra kalan tutar;
- b) Yatırılan sermayeyi, sermayenin satın alma gücü itibarıyla koruduktan sonra kalan tutar,
- c) Yatırılan sermayeyi, sermayenin üretim gücü itibarıyla koruduktan sonra kalan tutar,

olarak tarif edilmektedir ve ancak bu yaklaşım içerisinde saptanan karlar, dağıtılabilir karlardır. Bu bilgilerin işletme ilgilileri bakımından önemi ve yararı büyüktür.⁵²

Ayrıca, elde bulundurulmuş varlıkların ne amaçla elde tutulduğunun da göz önünde bulundurulması gerekir. Satış amacı ile elde tutulan varlıklar ile kullanım amacı ile elde tutulan varlıkların farklı değerlendirme ölçülerine göre tutarlarının belirlenmesi gerekebilir. Bu durumları dikkate alarak pek çok değerlendirme alternatifi üretmek mümkündür. Bu alternatif yaklaşımlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

---

⁵² YÜKSEL, Ahmet., a.g.e., s. 24

Tablo 1: Alternatif Değerleme Yaklaşımları

Hammadde	
Tarihi Alış Değeri	<i>Hammaddelerin tarihi maliyetleri</i>
Tarihi Satış Değeri	<i>Hammaddelerin ham olarak geçmişteki satış fiyatı</i>
Cari Alış Değeri	<i>Hammaddelerin maliyetleri</i>
Cari Satış Değeri	<i>Hala işlem görmemiş hammaddelerin şimdiki potansiyel satış fiyatları</i>
Gelecekteki Alış Değeri	<i>Hammaddelerin gelecekte beklenen maliyetleri</i>
Gelecekteki Satış Değeri	<i>Hala işlem görmemiş hammaddelerin gelecekte beklenen satış fiyatları</i>
Yarı Mamul	
Tarihi Alış Değeri	<i>Mevcut yarı mamulün geçmişte satın alınması durumunda maliyeti</i>
Tarihi Satış Değeri	<i>Mevcut yarı mamulün satılması durumunda geçmiş satış fiyatı</i>
Cari Alış Değeri	<i>Mevcut yarı mamulün şimdiki satın alma maliyeti</i>
Cari Satış Değeri	<i>Mevcut yarı mamulün şimdiki satış fiyatı</i>
Gelecekteki Alış Değeri	<i>Mevcut yarı mamulün gelecekte direkt satıcılardan satın alınması beklenen maliyeti</i>
Gelecekteki Satış Değeri	<i>Mevcut yarı mamulün gelecekte beklenen satış fiyatı</i>
Satış Amaçlı Mamul	
Tarihi Alış Değeri	<i>Mevcut mamulün direkt satıcıdan satın alınması durumunda geçmiş maliyet bedeli ya da üretim maliyeti</i>
Tarihi Satış Değeri	<i>Mevcut mamulün geçmiş satış fiyatı</i>
Cari Alış Değeri	<i>Mevcut mamulün şimdiki satın alma maliyeti</i>
Cari Satış Değeri	<i>Mevcut mamulün şimdiki satış fiyatı</i>
Gelecekteki Alış Değeri	<i>Mevcut mamulün gelecekte direkt satıcılardan satın alınması beklenen maliyeti</i>
Gelecekteki Satış Değeri	<i>Mevcut mamulün gelecekte beklenen satış fiyatı</i>
Kullanım Amaçlı Mamul	
Tarihi Alış Değeri	<i>Mevcut mamulün ya da alternatifinin direkt satıcıdan alınması durumunda geçmiş maliyet bedeli</i>
Tarihi Satış Değeri	<i>Mevcut mamulün ya da alternatifinin net fayda akışlarının geçmiş değeri</i>
Cari Alış Değeri	<i>Mevcut mamulün şimdiki satın alma maliyeti</i>
Cari Satış Değeri	<i>Mevcut mamulün ve alternatif kaynaklardan net fayda akışlarının şimdiki değeri</i>
Gelecekteki Alış Değeri	<i>Mevcut mamulün gelecekte satın alınması beklenen maliyeti</i>
Gelecekteki Satış Değeri	<i>Mevcut mamulün ve alternatif kaynaklardan net fayda akışlarının gelecekte beklenen değeri</i>

Kaynak: TOKAY, Hüseyin; vd. “Uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartlarında gerçeğe uygun değer yaklaşımı ve muhasebe uygulamalarına etkisi”, XXIV. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, Fethiye/MUĞLA, 27-30 Nisan 2005, s.24

Gerek bilançoda yer alan varlık ve kaynak unsurlarının büyüklüğü, gerek yararı tükenen maliyetlerin büyüklüğünün belirlenmesi, uygulanan değerlendirme yöntemine göre farklılıklar gösterir. Bu nedenle değerlendirme yöntemlerinin ayrı ayrı incelenmesinde yarar vardır.⁵³

2.1. Değerleme Yöntemleri

Muhasebe açısından varlık ve yükümlülüklerin değerlerinin ilgili tüm taraflar açısından nesnel bir değer olması gerekmektedir. Varlık ve yükümlülüklerin objektif değerleriyle sunulabilmeleri için muhasebe farklı değerlendirme ölçüleri geliştirmiştir. Bir anlamda finansal tablolar değişik değerlendirme ölçülerinin sonuçlarını yansıtmaktadır.⁵⁴

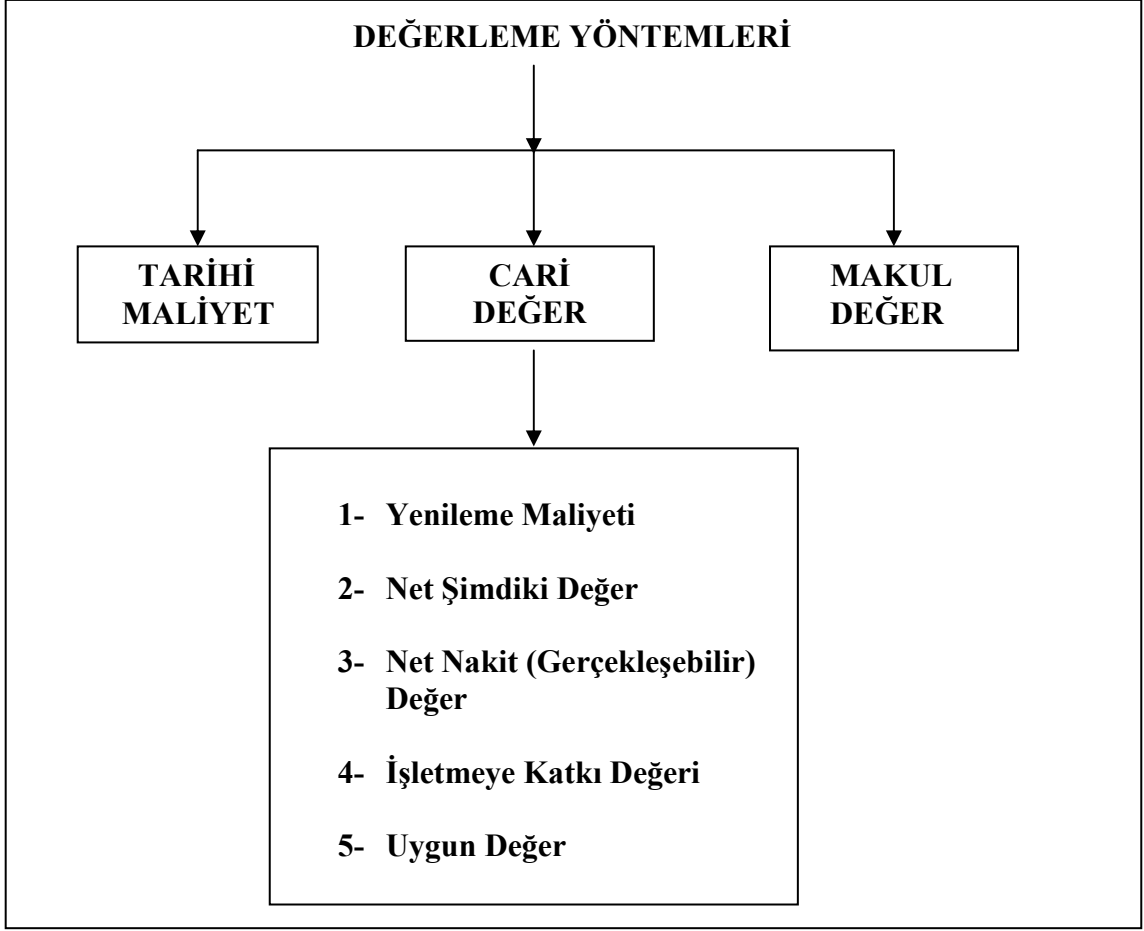
Varlıkların ve yükümlülüklerin muhasebe kayıtlarında ve finansal tablolarda gösterilebilmesi için para ile ifade edilmesi gerekir. Bu noktada para ile ifade edilecek büyüklüğün belirlenmesi için hangi değer esas alınacağı önemlidir. Çünkü muhasebede her bir varlık veya yükümlülüğe ilişkin olarak elde etme veya maliyet değeri, cari net yenileme değeri, cari net satış değeri, gelecekteki nakit akışlarının şimdiki değeri gibi farklı değerler vardır.⁵⁵ Söz konusu farklı değerlendirme yöntemlerini aşağıdaki şekilde göstermek mümkündür.

---

⁵³ AKDOĞAN, Nalan; AYDIN, Hamdi., a.g.e., s. 444

⁵⁴ TOKAY, Hüseyin; vd., a.g.b., s. 5

⁵⁵ CEMALCILAR, Özgül; ÖNCE, Saime., a.g.e., s. 52

Şekil 3: Alternatif Değerleme Yöntemleri

Kaynak : TOKAY, Hüseyin; vd. “Uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartlarında gerçeğe uygun değer yaklaşımı ve muhasebe uygulamalarına etkisi”, **XXIV. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu**, Fethiye/MUĞLA, 27-30 Nisan 2005, s. 8’den uyarlanmıştır.

Yukarıdaki şekilde gösterilen değerlendirme yöntemleri muhasebe dünyasında geniş kabul görmüş olan yöntemlerdir. Oysa ülkemizde tam anlamıyla sadece tarihi maliyet yöntemi kullanılmaktadır. Bunun nedeni ise ülkemizde muhasebenin başlangıcı ve gelişiminde hakim olan vergi bakış açısıdır. Yine bu nedenle varlıkların değerlendirilmesiyle ilgili olarak en geniş düzenleme vergi yasalarında yer almaktadır. Çalışmanın devamında önce bu genel yöntemler anlatılacak daha sonra ülkemizde yürürlükte olan mevzuat incelenecektir.

2.1.1. Tarihi Maliyet

Bu yöntemle göre varlıklar edinme maliyetleri ile değeri ve varlıkların cari değeri meydana gelen değeri dikkate alınmaz. Varlıklardan kaynaklanan (elde bulundurulmadan) kar veya zarar, varlık satılana ya da başka bir nedenle aktiften çıkarılana kadar ertelenir. Varlıklar için karşılık ayrılmadığından bu yöntemde varlıkların mali tablo düzenlemedeki gerçek değeri görmek mümkün olmaz.⁵⁶

Tarihi maliyetin güçlü yanı “güvenilir” olması iken cari değeri güçlü yanı ise “ilgili” olmasıdır. Tersinden bakıldığında tarihi maliyetin zayıf yönünün “ilgisiz” cari değeri de tarihi maliyet kadar “güvenilir” olmaması olduğu anlaşılır. Tarihi maliyetin güvenilirliği değeri gerçekleşmiş bir alışveriş nedeniyle ortaya çıkmış olması ve belgelendirilebilmesindedir.⁵⁷

Günümüzde varlıkların ve yükümlülüklerin değeri maliyet değeri kullanılmaktadır. Geleneksel olarak ölçme ve raporlama için en faydalı değeri esasının maliyet değeri olduğu kabul edilmektedir. Çünkü maliyet kesin ve kanıtlanabilir bir değerdir. Maliyet değeri satış sözleşmeleri veya faturalara bakılarak kolayca ve nesnel olarak elde edilebilir. Maliyet değeri bir kere belirlendikten sonra varlık işletmede olduğu sürece maliyeti sabit kalır. Bilançoda yer alan bir varlıktan söz edildiği müddetçe onun tarihi maliyeti kastedilir. Süreklilik varsayımı da varlıkların elde edilme maliyetleri üzerinden değeri değerlendirilmesini gerektirir. Bu nedenle varlıkların maliyet esasına göre muhasebeleştirilmesi ve raporlanması genel olarak kabul edilmiştir.⁵⁸

2.1.1.1. Tarihi Maliyet Yöntemi

Parayla ölçülme kavramının gereği olarak, işletmenin finansal nitelik gösteren bütün işlemleri ortak bir ölçü birimi olarak kabul edilen para birimi üzerinden muhasebe sürecine kayıtlanmaktadır. Parayla ölçülme kavramı, ölçü olarak kullanılan para biriminin boyutlarının zaman içerisinde değeri değişmediği, başka bir deyişle, paranın satın

⁵⁶ ÖRTEN, Remzi; KARAPINAR, Aydın. **Enflasyon Muhasebesi**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2003, s. 25

⁵⁷ ŞENSOY, Necdet. a.g.b., s. 22

⁵⁸ CEMALCILAR, Özgül; ÖNCE, Saime., a.g.e., s. 53

alma gücünün zaman içerisinde sabit kaldığı varsayımına dayanmaktadır. Bu varsayım nedeniyle işlemler, yapıldıkları zamana ait para birimi üzerinden muhasebeleştirilmekte, işletmenin iktisadi varlıkları, edinildikleri tarihteki maliyet bedeli ile değerlendirilmektedir. Oysa, finansal tabloların tutarlı ve anlamlı olabilmesi için para biriminin satın alma gücü karşısında sabit kalması gerekir.⁵⁹

Geleneksel olarak muhasebede varlıklar maliyet değeriyle değerlendirilir. Bu değer varlığın elde edilebilmesi için katlanılan fedakarlıkların parasal ifadesi artı borçlanılan tutardır.⁶⁰

Tarihi maliyet bir varlığı elde etmek ve onu kullanım için gereken yer ve duruma getirmek için gerekli olan para veya para eşiti ödemedir. Bu fiyat, duruma göre bir kerede oluşmayıp çeşitli harcamalar sonucu oluşabilir. Maliyetin oluşmasında yapılan harcamaların makul ve gerekli olması şarttır. Söz konusu harcamaların makul ve gerekli olup olmadığının saptanması için muhasebeci önemli derecede yargılama yapma durumundadır.⁶¹

2.1.1.2. Tarihi Maliyetin Yetersizliği

Fiyatların istikrarlı olduğu dönemlerde tarihi maliyet muhasebesi, finansal bilgilerin yararlılığını belirleyen nitelikleri karşılayabilen yeteneklere sahip bir muhasebedir. Ancak fiyatların değişimler gösterdiği bir ekonomik ortamda söz konusu muhasebenin ürettiği ve sunduğu bilgilerin yararlılığı büyük ölçüde azalmaktadır. Bunun nedeni tarihi maliyet muhasebesinin ürettiği ve sunduğu bilgilerin elde edilmesinde kullandığı ölçü birimi ve değerlendirme anlayışıdır.

Yine tarihi maliyet muhasebesinin kullanılması nedeniyle muhasebenin temel kavramlarından sosyal sorumluluk, işletmenin sürekliliği, tutarlılık, tam açıklama ve ihtiyatlılık kavramlarına ters düşülmektedir.⁶²

---

⁵⁹ ÖRTEN, Remzi; KARAPINAR, Aydın., a.g.e., s. 4

⁶⁰ ŞENSOY, Necdet., a.g.b., s. 26

⁶¹ CEMALCILAR, Özgül; ÖNCE, Saime., a.g.e., s. 359

⁶² ÖRTEN, Remzi; KARAPINAR, Aydın., a.g.e., s. 6

Etkin bir raporlama, işletmenin gerçek finansal durumuyla ilgili bilgilerin sunulmasıyla sağlanabilir. Finansal durumun ve faaliyet sonuçlarının gerçekçi bir yaklaşımla sunulabilmesi ise, fiyatların değişmeler gösterdiği bir ortamda finansal bilgilerin üretilmesinde kullanılan ölçü birimi ve değerlendirme esasıyla yakından ilgilidir.⁶³

2.1.1.3. Tarihi Maliyetin Üstünlükleri ve Sakıncaları

Tarihi maliyet savunucularına göre yöntemin tercih edilmesine neden olan üstünlükleri şunlardır,⁶⁴

- 1- Tarihi maliyet gerçekleşmiş işlemlere dayanır. Finansal tablolarda yer alan bilgileri destekleyecek ve ispatlayacak belgeler mevcuttur. Ayrıca tarihi maliyet, yönetimin sorumluluklarını yerine getirip getiremediği konusunda da deliller sağlamaktadır,
- 2- Gelecekle ilgili karar veren yöneticilerin geçmiş işlemlerle ilgili bilgilere de ihtiyacı vardır. Bu nedenle tarihi maliyetin ekonomik kararlarla ilgili olmadığı iddiası doğru değildir. Yöneticilerin geçmişteki çabalarını kontrol etme imkanına sahip olmaları gerekir. Geçmiş çabaların ölçüsü ise tarihi maliyettir. Yöneticiler için çoğu zaman “tatmin” düşüncesi ağır basar. Bunun için daha ne kadar kazanabilirdik yerine ne kadar kazandık sorusu önem taşır,
- 3- Vergi muhasebesi ve maliyet artı kar sözleşmelerindeki gibi nedenlerle karar vericilerden tarihi maliyeti kullanmaları istenebilir,
- 4- Tarihi maliyet diğer değerlendirme yöntemlerine göre manipülasyona daha az imkan verir,
- 5- Cari maliyet veya satış fiyatı muhasebesinin, tarihi maliyete göre daha faydalı bilgiler ürettiğini gösteren ikna edici ve deneysel deliller yeterince yoktur.

---

⁶³ YÜKSEL, Ahmet., a.g.e., s. 19

⁶⁴ ŞENSOY, Necdet., a.g.b., s. 26

Tarihi maliyet muhasebesine yöneltilen eleştiriler şöyle sıralanabilir;⁶⁵

- 1- Duran varlıkların işletmeye dahil edildikleri tarihten sonraki finansal tablolarda sunulan değerleri, gerçeklerin aksine az gösterilmektedir. Aynı nedenle amortismanları da olması gerekenden daha az gösterilmektedir. Böylece bilançoda yer alan birçok varlık değerlerinin cari olma niteliğinin azalmasıyla sunulan finansal bilgilerin ekonomik önemi ve anlamı yitirilmektedir,
- 2- Cari gelirler, cari maliyetlerle karşılaştırılmamakta, fiyatların arttığı dönemlerde maliyetlerin olduğundan az dikkate alınması nedeniyle, tarihi maliyet muhasebesi karı içinde gerçek olmayan bir tutar (fiktif), kar olarak ifade edilmektedir. Böylece dönem karları olduğundan yüksek gösterilmekte ve bunun sonucu olarak da:

* Finansal tablolarda sunulan net kar ve net kar bilgisine dayalı olarak yapılan analizler ve yapılan yorumlar anlamını yitirmektedir.

* Gerçek olmayan karın, gerçek kar gibi vergilendirilmesi ve dağıtılması işletmenin finansal gücünü azaltmakta, sermayenin reel olarak korunmasını olanaksız kılmaktadır.

- 3- Nakdi değerleri elde tutma ve duran varlıklardaki değer artışları nedeniyle ortaya çıkan kazanç (veya kayıplar) gösterilememektedir.

Sonuç olarak tarihi maliyet muhasebesi fiyatların değiştiği bir ortamda kullandığı ölçü birimi ve değerlendirme esası bakımından tartışılmış, modası geçmiş, güncelliğini yitirmiş bir uygulama olması itibarıyla tenkit edilmiş, bu nedenle de değişen fiyat seviyelerinin finansal bilgiler ve raporlar üzerindeki etkisini gösterebilecek yeni muhasebe modelleri arayışı içine girilmiştir.

---

⁶⁵ YÜKSEL, Ahmet., a.g.e., s. 20

2.1.2. Cari Değerleri Esas Alan Değerleme Yöntemleri

“Cari değer” kavramı, finansal tablolarda yer alan kalemlerin, tarihi maliyetler yerine cari değerleri ile gösterilmesinin istenmesi durumunda kullanılan bir kavramdır.⁶⁶

Geçmişteki piyasa fiyatlarını gösteren finansal tabloların aktif ve pasifleri “gerçeğe sadık kalarak” gösteremeyeceği tabidir. Bu nedenle finansal tablolarda yer alan; aktif, pasif, gelir ve giderlerin değerlendirilmesine tabi tutulması gerekir.

Değerlemede kullanılan değişim fiyatları piyasada alıcı ve satıcının karşılıklı olarak anlaşmasıyla belirlenir. İşletmeler piyasada hem alıcı, hem de satıcı durumunda olduğundan iki tür değişim değeri oluşmaktadır;

- 1- Piyasa Alış Değeri,
- 2- Piyasa Satış Değeri.

Piyasa alış değeri, işletme faaliyetlerinde kullanılan aktiflerin elde edilebilmesi için ilgili işletmenin karşılık olarak verdiği veya feda ettiği varlığı ya da yüklendiği borcu yansıtır. Herhangi bir varlığın edinildiği tarihteki tarihi maliyeti ile cari alış maliyeti birbirine eşittir.

Piyasa satış değeri ise işletmenin, ürün ve çıktılarının değişim fiyatlarına dayanarak gelecekte elde etmesi beklenen fonları temsil eder. Bu değer gelecekteki nakit akışları ya da hizmet potansiyelinin şimdiki değeri, cari satış fiyatı veya tasfiye değeri ile ölçülebilir.⁶⁷ Bu yöntemde, varlıklar aktife ilk girişlerinde edinim maliyeti ile değerlendirilir. Mali tablo düzenleme döneminde bu varlıklarda meydana gelen değer artışları veya azalışları ile varlıkların değeri artırılır veya azaltılır.⁶⁸

---

⁶⁶ AKDOĞAN, Nalan. **Enflasyon Muhasebesi**, Mali Bilimler ve Muhasebe Yüksek Okulu Yayın No: 1, Ankara, 1980, s. 41

⁶⁷ AKDOĞAN, Nalan; AYDIN, Hamdi., a.g.e., s. 390

⁶⁸ ÖRTEN, Remzi; KARAPINAR, Aydın., a.g.e., s. 25

İşletmeye borç verenlerin ilgisi alacaklarını tahsil edebilmek üzerinde yoğunlaşırken, ortakların ilgisi işletmeyle ilgili geleceğe yönelik öngörülerin tarafsız bir şekilde tahmini üzerindedir. Gerçekleşmemiş zararların tanımlanıp raporlanması borç verenler açısından çok önemli iken, herhangi bir beklentilerinin olmadığı muhtemel karın açıklanması önemli değildir. Sermaye piyasaları gelişmiş olan ülkelerde gerçekleşmemiş karların da olabildiğince raporlanması ihtiyacı doğmuştur. Çünkü ortaklar muhtemel zararlardan etkilendikleri gibi beklenen karlardan da pay alırlar. Bu durum makul değer ve cari piyasa değeriyle değerlendirme kavramlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur.⁶⁹

Cari değer temelinde değerlemede giriş ya da çıkış fiyatından hangisinin esas alınacağı konusundaki tartışmalar devam etmekle birlikte, bu değer varlıkların niteliklerine ve fiyatların elde edileceği piyasalara göre de farklılıklar göstermektedir.⁷⁰

İşletmenin alıcı olarak yer aldığı piyasanın işletme girdileriyle, satış yaptığı piyasanın ise genellikle işletme çıktılarıyla ilgili olması “giriş fiyatı” ve “çıkış fiyatı” ayrımının yapılmasına yol açmıştır. Bu fiyatlardan ilki “yenileme maliyeti veya cari maliyet”, ikincisine ise “satış fiyatı”dır. Edinim tarihindeki maliyeti gösteren “tarihi maliyet” edinim tarihindeki “piyasa giriş fiyatı”dır.⁷¹

Parasal olmayan varlıkların cari maliyetle değerlendirilmesi gerektiğini iddia edenlere göre, çoğu durumda varlıkların bunları elinde bulunduran sahipleri için anlamlı değeri, söz konusu varlıkların cari değerleridir. Edinim tarihinden sonra, kullanım amacıyla elde tutulan bir varlığın şimdiki değeri veya satış amacıyla elde tutulan varlığın net gerçekleştirilebilir değeri söz konusu varlıkların cari değerlerinden daha az olursa varlıkların değerlerinin azaltılması için düzeltme kaydı yapılır.⁷²

Tarihi maliyet savunucularının hasılatın tanımlanması konusundaki eleştirilerine karşılık finansal sermaye yaklaşımı açısından “elde tutma kazançları”nın tanımlanması

---

⁶⁹ ŞENSOY, Necdet., a.g.b., s.

⁷⁰ TOKAY, Hüseyin; vd., a.g.b., s. 6

⁷¹ ŞENSOY, Necdet., a.g.b., s.27

⁷² ŞENSOY, Necdet., a.g.b., s. 29

doğru bir davranış olarak kabul edilir. Cari maliyet taraftarları bu tür kazancın gerçek bir ekonomik olayı temsil ettiğini ifade ederler. Çünkü bunlara göre fiyat değişmelerini destekleyecek yeterli miktarda delil mevcuttur.

Cari maliyetin nesnel olmadığı iddiasına karşılık cari maliyet savunucuları nesnelliğin de göreceli bir kavram olduğunu öne sürerler. Bunlara göre cari maliyet çoğu durumda yeter derecede nesneldir.⁷³

Tarihi maliyet taraftarları hasılat ve kazancın tanımlanması yaklaşımına ters düştüğu gerekçesiyle cari maliyete karşıdır. Bunlara göre satıştan önce varlığın maliyetindeki değişiklikler işletmeyi ilgilendirmediği gibi kullanılan varlığın kıymeti piyasa değerinde değil, hizmet potansiyelinde yatmaktadır.

Çıkış fiyatı taraftarlarına göre ise cari maliyet muhasebesinde bazı eksiklikler vardır. Bunlara göre, varlık zaten işletmece satın alındığından varlığın satın alma fiyatı durumundaki cari maliyet ilgisiz bir değerdir.⁷⁴

Cari değer temelinde hazırlanan finansal tablolar bir anlamda kullanıcılara sunulan finansal bilgilerin güncel olarak sunulması imkanı sağlayacaktır. Cari değer, giriş değerini yansıtan cari maliyet değer ve çıkış değerini yansıtan cari satış değer olarak iki şekilde karşımıza çıkar. Sözkonusu değerler işlem tarihinde alış ve satış maliyetleri ihmal edildiğinde birbirine eşitken, bu tarihten sonra farklılaşmaya başlar. Makul değer yaklaşımının amacı bu farklılıkların finansal tablolarda sunularak piyasa fiyatının gerçeğe en yakın haliyle yansıtılmasıdır. Böylelikle gelir daha kapsamlı bir biçimde raporlanırken, gelir tablosu da finansal performansı gösteren bir yapıya kavuşmuş olacaktır. Ayrıca, işletmenin risk durumunun daha gerçekçi bir şekilde yansıtılması sağlanacak ve finansal tabloların anlamlılığı, karşılaştırılabilirliği ve kullanılabilirliği artacaktır.⁷⁵

---

⁷³ ŞENSOY, Necdet., a.g.b., s. 29-30

⁷⁴ ŞENSOY, Necdet., a.g.b., s. 29

⁷⁵ TOKAY, Hüseyin; vd., a.g.b., s. 25

Cari değerleri esas alan değerleme yöntemlerini beş grup altında incelemek mümkündür. Bunlar; 1) Yenileme Maliyeti Yöntemi, 2) Net Nakit (Gerçekleşebilir) Değeri Yöntemi, 3) Net Şimdiki Değer Yöntemi, 4) İşletmeye katkı Değeri Yöntemi ve 5) Uygun Değer Yöntemi'dir.⁷⁶

2.1.2.1. Yenileme Maliyeti Yöntemi

Literatürde yenileme maliyeti, giriş değerini veya fiyatını, fırsat veya alternatif maliyet çıkış değerini veya fiyatını en iyi biçimde temsil eden yaklaşımlar olarak belirlenmektedir.⁷⁷

Yenileme maliyeti eldeki mevcut varlığın işlevlerini en iyi biçimde yerine getirecek özelliklere sahip piyasadaki başka bir varlığı edinebilmek için ödenmesi gereken tutardır. Cari Maliyet ile Yenileme Maliyeti arasındaki kavramsal fark; cari maliyet sahip olunan varlığın potansiyel hizmetinin maliyetine odaklanmışken, yenileme maliyeti'nin, eldeki varlığın yerine geçmesi beklenen piyasada bulunan varlığın maliyetine odaklanmış olmasıdır.

Bazı durumlarda cari maliyet ile yenileme maliyeti aynı sonucu verse de özellikle duran varlıkların değerlenmesinde teknolojik gelişmeler nedeniyle farklı sonuçlar çıkabilir. Örneğin bir işletme iki yıldır elinde bulundurduğu bir varlığı piyasaya yeni çıkan ve aynı işi daha az maliyetle yapan bir başka varlıkla değiştirmek istiyor olabilir. Bu durumda eldeki varlığın yenileme maliyeti piyasaya yeni çıkan varlığın iki yıl kullanılmış olanı ve dolayısıyla bu tür varlığa ait bir fiyat olmayacağından, yeni varlığın maliyetinden iki yıllık amortisman düşülerek elde edilen tutar eldeki varlığın yenileme maliyeti olacaktır.⁷⁸

Cari maliyet muhasebesi uygulamasında yaygın bir kullanım alanı bulan yenileme maliyeti ile değerleme yöntemi, varlıkların belli bir anda veri olarak alınmış fiziki durumlarının veya faaliyet kapasitelerinin sürdürülmesini amaçlar. Yenileme maliyeti yöntemi genel olarak aktif ve pasif kalemlerin değerlendirilmesinde "cari satın alma

---

⁷⁶ AKDOĞAN, Nalan., a.g.e., s. 41

⁷⁷ YÜKSEL, Ahmet., a.g.e., s. 85

⁷⁸ ŞENSOY, Necdet., a.g.b., s. 27

fiyatına” dayanır. Bu nedenle, elde bulundurulacak varlıkların yenileme maliyeti saptanırken aşağıda belirtilen varlıkların satın alınması durumunda katlanılacak maliyetler göz önünde bulundurulur. Bunlar;⁷⁹

- 1- Aynı yaştaki ve aynı çalıştırılabilirlik durumundaki benzer varlıklar,
- 2- Benzer üretim yapabilen veya hizmet sunabilen varlıklar,
- 3- Benzer kar edebilme yeteneğine sahip varlıklar.

Bir varlığın belirli bir tarihteki yenileme maliyeti işletmenin söz konusu varlığı edinebilmesi için ödemek zorunda olduğu tutardır. Bir başka ifade ile elden çıkan bir varlığın yerine geçebilecek bir eşitinin alış veya yeniden üretim değeridir. Yenileme maliyetindeki artış ya da azalma, ilgili unsurun yararlılığında bir artış ya da azalış karşılığı olma durumunda değildir.⁸⁰

İşletmenin elinde mevcut olan varlığın aynısının veya benzerinin piyasada bulunmadığı ancak, mevcut varlığa göre bir takım teknolojik üstünlüklere sahip ve daha modern bir modelin var olması durumunda, daha üstün olan varlığın maliyeti üzerinde düzeltmelerin yapılması şartıyla hesap edilen tutar, eldeki varlığın yenileme maliyeti olarak alınabilir. Bu gibi durumlarda, yeni varlığın elde bulunan varlığa oranla sahip olduğu üretim kapasitesi, mamul üretim kalitesi, maliyetlerde sağladığı tasarruf ve diğer benzer üstünlükler dikkate alınarak yenileme maliyeti yaklaşık olarak hesaplanır.⁸¹

Yenileme maliyetinin saptanmasında değişik göstergelerden yararlanılabilir. Bunlar;⁸²

- 1- Piyasadaki cari satın alma fiyatlarının esas alınması,
- 2- Resmi kuruluşlarca ilan edilmiş özel fiyat indekslerinin kullanılması,
- 3- İşletme tarafından hazırlanmış özel fiyat indekslerinin kullanılması,
- 4- İşletme dışındaki uzmanlara değer takdiri yaptırılması,
- 5- Yönetici tahminleri ile değer takdir edilmesidir.

---

⁷⁹ AKDOĞAN, Nalan; AYDIN, Hamdi., a.g.e., s. 448-449

⁸⁰ CEMALCILAR, Özgül; ÖNCE, Saime., a.g.e., s. 278

⁸¹ OTLU, Fikret. **Varlıklarda Değer Azalışı**, Medipres Matbaacılık-Yayıncılık, Malatya, 2004, s. 44

⁸² AKDOĞAN, Nalan; AYDIN, Hamdi., a.g.e., s. 451

Yenileme maliyetinin belirlenmesinde kuşkusuz bu yöntemlerden en ideali satıcılardan sağlanacak fiyat listeleri ve kataloglarından elde edilen cari satın alma fiyatıdır. Ancak, cari maliyet muhasebesi uygulamasında bazı durumlarda bu fiyatların elde edilmesi olanaksız veya güç olduğundan, diğer göstergelerden yararlanılması yoluna gidilmektedir. Özellikle resmi kuruluşlarca ilan edilmiş özel fiyat indekslerinin kullanılması birçok ülkede muhasebe standartlarında öngörülmektedir. Böylece işletmeler arasında uyum da sağlanmış olmaktadır.

Bu yöntemde toplam kar ikiye ayrılmaktadır. Bunlar faaliyet karı ve elde tutma kazançlarıdır. Faaliyet karı, dönem hasılatından, bu hasılatın elde edilmesinde kullanılan varlıkların yenileme maliyetinin çıkarılmasıyla elde edilmektedir.⁸³

Muhasebede yenileme maliyeti esas alındığı zaman firmanın üretim gücünün korunduğu savunulmakta, firmanın, ancak varlıklarını ikame edebilecek seviyenin ötesinde gelir sağladığı takdirde kar ettiği öne sürülmektedir.⁸⁴

Kuramsal olarak yenileme maliyeti muhasebesinin temel nitelikleri aşağıda anlatıldığı gibidir;⁸⁵

- a) Ölçü birimi olarak paranın nominal değeri kullanılmaktadır,
- b) Varlıklar genellikle, bilançoda varlığın yenileme maliyeti ile gösterilmektedir. Yenileme maliyeti; bilançonun düzenlendiği tarihte eldeki mevcut varlığın üretim gücüne, hizmet veya faaliyet kapasitesine eşit aynı tip diğer bir varlığın satın alınması halinde ödenmek zorunda kalınacak fiyatı temsil etmektedir,
- c) Yenileme maliyeti muhasebesi, işletmenin işleyen bir birim (going concern) olduğu varsayımından hareketle, sermayenin üretim gücü itibarıyla korunmasını öngörmektedir. Bu bakış açısı, sermayenin hissedarlar açısından değil, işletme açısından dikkate alınmasının bir sonucudur. Bu nedenle

---

⁸³ YÜKSEL, Ahmet., a.g.e., s. 87

⁸⁴ UMAN, Nuri. **Enflasyon Muhasebesi** Teori – Uygulama, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları No: 155, İstanbul, 1979, s. 34

⁸⁵ YÜKSEL, Ahmet., a.g.e., s. 87

işletmenin sermayesinin üretim gücü olarak korunmasına yetecek kadar gerekli karşılıklar ayrılmadan önce saptanan tutarlar kar olarak düşünülmezler.

- d) Karın tespitinde, yenileme maliyeti muhasebesi, cari maliyetlerle cari hasılatları karşılaştırmaktadır. Cari maliyetler, cari hasılatın elde edilmesinde kullanılan varlıkların ikame maliyetlerine dayalı olarak saptanan maliyetleri temsil etmektedir.

Kuramsal olarak, özellikle, işletmenin işleyen bir birim (going concern) olması niteliğinden hareketle, temelde giriş değerlerinin, çıkış değerlerine üstünlüğünün kabul edilmesi yanında, karın saptanmasındaki kuramsal üstünlüğü nedeniyle de yenileme maliyeti, fırsat veya alternatif maliyet esasına tercih edilmektedir.⁸⁶

2.1.2.1.1. Değerleme Esası Olarak Yenileme Maliyeti

Sermayenin korunması ve varlıkların değerlemesine esas olarak alınan yenileme maliyetinin saptanmasında, muhasebeciler arasında belirgin bir görüş birliği bulunmamaktadır. Yenileme maliyeti kavramıyla;⁸⁷

- a) Herhangi bir varlık kaleminin aynı olan diğer bir varlıkla ikame edilmesi halinde katlanılacak olan maliyeti,
- b) Mevcut bir varlık kaleminin aynı olan diğer bir varlıkla ikame edilmesi halinde katlanılacak olan maliyeti,
- c) Mevcut varlığın aynı hizmet potansiyeline sahip diğer bir varlık kalemini elde etme maliyeti,
- d) Mevcut varlığın geri kalan ömrü süresince sağlayacağı hizmetin para cinsinden şimdiki değeri ve
- e) Tarihi maliyetlerin özel fiyat indeksleriyle düzeltilmesi sonucu elde edilen tutarları, ifade edilmektedir.

Stoklar gibi sıklıkla satın alınan varlıklar için katalog ve fiyat listelerine bakılarak yerine koyma (yenileme) maliyetleri kolayca hesaplanabilir. Ancak, stoklara nispetle

---

⁸⁶ YÜKSEL, Ahmet., a.g.e., s. 86

⁸⁷ YÜKSEL, Ahmet., a.g.e., s. 89

çok daha seyrek alınan arazi, bina gibi varlıkların yerine koyma (yenileme) değerini bulmak oldukça zordur. Yöntemin uygulanmasındaki temel zorluk, kullanılmakta olan varlıkların çoğu için iyi organize olmuş ikinci el piyasaların olmayışıdır.⁸⁸

Yenileme maliyeti ile ilgili olarak iki yorum biçimi önem taşır,⁸⁹

- Varlıkların yaklaşık cari değeri
- Yatırımların özel satın alma gücü

Yenileme maliyeti, işte bu iki yorumu temsil eden tutarlar olarak belirlenir. Temeldeki anlayış ve amaç her iki yorumlama biçiminde de aynıdır. Sermayenin üretim gücü veya faaliyet kapasitesi olarak korunmasıyla, sağlanan fonların belirli bir varlığın yahut özdeş üretim gücüne sahip bir varlığın satın alınmasına yetecek tutarda olması zorunluluğu – özel yenileme satın alma gücü kavramı – sermayenin üretim gücü olarak korunması anlayışının farklı ifade biçimleridir. Aslında iki yorumlama arasındaki fark kuramsal esaslarda değil, uygulama alanındadır. Diğer bir ifadeyle, özel fiyat indeksleri, yenileme maliyetinin saptanmasında mevcut ekonomi ve pazar koşullarında daha gerçekçi bilgilerin elde edilememesi halinde yaklaşık yenileme maliyetlerinin bulunması için kullanılan bir uygulama yöntemidir.

2.1.2.1.2. Yenileme Maliyeti Yönteminin Üstünlükleri

Yenileme maliyeti muhasebe modelinde karın tespiti tarihi maliyet muhasebesine nazaran iki önemli üstünlük taşımaktadır. Bunlardan ilki, yenileme maliyeti muhasebesinin cari hasılatlarla, bunların elde edilmesi için hasılatın gerçekleştiği zamanda kullanılan kaynakların yenileme maliyetini ifade eden cari maliyetleri karşılaştırmasıdır. İkincisi; yenileme maliyeti muhasebesinin tarihi maliyet muhasebesinde ayırt edilemeyen ve birbiri içine girmiş bulunan faaliyet karı ve elde tutma kazançları gibi iki unsuru birbirinden ayırmasıdır.⁹⁰

---

⁸⁸ CEMALCILAR, Özgül; ÖNCE, Saime., a.g.e., s. 53

⁸⁹ YÜKSEL, Ahmet., a.g.e., s. 90

⁹⁰ YÜKSEL, Ahmet., a.g.e., s. 92

Değerlemede yenileme maliyeti yöntemi kullanılmasının yararları aşağıdaki şekilde özetlenebilir;⁹¹

- 1- Gelir tablolarında cari gelirden, kullanılan varlıkların cari maliyetleri indirilmektedir. Amortismanların cari maliyetler üzerinden hesap edilmesi buna örnek olarak gösterilebilir. Bu sayede finansal tablolardaki rakamlar anlamlı hale gelmektedir.
- 2- Elde bulundurma kazançlarının gelir olarak kabul edilmesi durumunda, söz konusu kazançlar gerçekleştikleri zaman değil, tahakkuk ettikleri anda göz önüne alınmaktadırlar. Böylece bu kazançların doğdukları anda göz önüne alınmamış olmasından dolayı, bütün zaman süresi içinde ortaya çıkmış kazançların gerçekleştikleri döneme atfedilmeleri önlenmiş olmaktadır.
- 3- Cari gelirle cari giderlerin eşleştirilmesi, işletmenin cari faaliyet karının saptanmasına imkan vermektedir. Böylece cari verilere dayanılarak gelecekteki faaliyet sonuçlarının öngörülerinin sağlıklı biçimde yapılması mümkün olmaktadır.
- 4- Değerlemede yenileme maliyetinin kullanılması, dış karşılaştırmaların yapılmasına olanak vermektedir. Çünkü; aktif, pasif öğeler ve gelirler, karşılaştırma olanağı olan cari ekonomik verilere göre belirlenmektedir.
- 5- Elde bulundurma kazançlarının gelir içerisine dahil edilmesi, gelir öğelerinin “faaliyet karı veya zararı” ve “elde bulundurma kazanç ve kayıpları” olarak ikiye ayrılmasına olanak sağlamaktadır. Böylece işletme ilgilileri, farklı işlevler sonucu ortaya çıkan bu iki kar kalemine göre, işletmenin alış politikasını ve gerçek üretim faaliyetlerini değerlendirebileceklerdir.

2.1.2.1.3. Yenileme Maliyeti Yönteminin Sakıncaları

Yenileme maliyeti yönteminin kullanılmasında duran varlıklarla ilgili olarak yaşanabilecek en önemli sorun hızlı teknolojik değişim nedeniyle üretilen yeni duran varlıkların, eldeki duran varlıklardan fonksiyon, kapasite ve verimlilik açısından büyük farklılıklar göstermesidir. Örneğin elde tutulan bir duran varlığın yeni üretilen modeli eldeki varlığın fonksiyonuna ek olarak farklı bir başka duran varlığın fonksiyonunu da

---

⁹¹ AKDOĞAN, Nalan., a.g.e., s.43-44

yerine getirebilmektedir. Uygulama zorluğunun yanında yöntemin sakıncaları ise şunlardır;⁹²

- 1- Değer, genellikle, eldeki varlıkların değerini ifade etmekte, söz konusu varlıkların yerine konulacak hayali unsurlar olarak düşünülmemektedir. Bu nedenle, bilançoda yer alan aktiflerin ileride gerçekleşebilecek değer ve durumlarının esas alınarak ifade edilmesi yanlış sonuçlar doğurabilir.
- 2- Her ne kadar yenileme maliyeti ile değerlendirme yöntemi, yöntemin amaçları için yararlı olabilmekte ise de; aynı yararın dışsal raporlama için de varolduğu söylenemez. Aktif değerler satılıncaya kadar yenisi alınmadığı takdirde ne olacağı sorusundan yola çıkarak varsayımlar yapmak; gerçekleşmiş olaylara göre belirlenmesi gereken normal gelir tanımlamasına ters düşer.
- 3- Bazı durumlarda yenileme maliyeti uygun olmayabilir. Örneğin, belli mal ve malları üreten bir makinenin değerlendirilmesinde üretilen çıktılara olan ilginin azalması veya çıktılarının karlılığında ön görülenin altında bir durumun söz konusu olması gibi hallerde, en iyi değer net nakit (gerçekleşebilir) değeri ya da net şimdiki değer olabilir.
- 4- Yenileme maliyetine göre düzenlenmiş finansal tablolara dayanılarak saptanacak geri dönüş oranı yanlış olabilir. Satın alma işlemi olmadığı sürece yöneticilerden, şimdi reddedebilecekleri bir yatırımdan belirli bir kar oranını kazanmalarını beklemek ve yönetimin değerlendirmesini buna göre yapmak anlamsız olabilir.
- 5- Tarihi maliyet yönteminde olduğu gibi, burada da maliyetlerin çeşitli dönemlere dağıtılmasında uygulanabilecek sayısız yöntemler vardır. Örneğin, uygulanacak amortisman yönteminin saptanması konusunda bir karar verilmesi gerekli olacaktır.
- 6- Bazı ortamlarda aktiflerin değerlendirilmesinde, değerlendirilmesi yapılacak birimin kapsamının belirlenmesinde güçlüklerle karşılaşılabilir.

---

⁹² AKDOĞAN, Nalan; AYDIN, Hamdi., a.g.e., s. 464

2.1.2.1.4. Yenileme Maliyeti Muhasebesinde Finansal Tabloların Nitelikleri

Yenileme maliyeti muhasebesinin benimsediği değerlendirme esası, kar anlayışı ve gerçekleşme ilkesinin bir sonucu olarak ortaya çıkan bu nitelikler, sunulan finansal bilginin yararlılığı açısından büyük önem taşımaktadır.

Yenileme maliyeti finansal durum tablosu, tablonun düzenlendiği tarihte, tabloda yer alan varlıkların yenilenmesi halinde, işletmenin ödemek zorunda kalacağı tutarları temsil eder. Nakdi nitelikteki varlıkların yenileme maliyetlerinde bir değişim olmadığı, varsayımı nedeniyle, yenileme maliyeti muhasebesinin uygulanması sonucu, finansal durum tablosunda etkilenme gösteren varlıklar, stoklar ve sabit varlıklardır. Bunun yanında tablonun sermaye bölümünde elde tutma kazançlarını bünyesinde toplayan bir bilgi yer almaktadır.⁹³

Yenileme maliyeti muhasebesinde gelir tablosu büyük önem taşımaktadır. Faaliyet karı, cari hasılatın, dönem içinde kullanılan veya satılan varlıkların cari maliyetinden fazla olan kısmını, elde tutma kazançları da fiyat değişiklikleri sonucu ortaya çıkan değer artışlarını ya da varlıkları yenileyebilmek veya işletmenin üretim gücünü koruyabilmek için ayrılması gereken karşılığı temsil etmektedir.

Gerçekleşen elde tutma kazançları; dönem içinde kullanılan veya satılan varlıkların tarihi maliyetleriyle yenileme maliyetleri arasındaki farkı temsil ederken, gerçekleşmemiş elde tutma kazançları; dönem sonunda hala işletmenin elinde bulunan varlıkların tarihi maliyetleriyle yenileme maliyetleri arasındaki farkı ifade etmektedir.⁹⁴

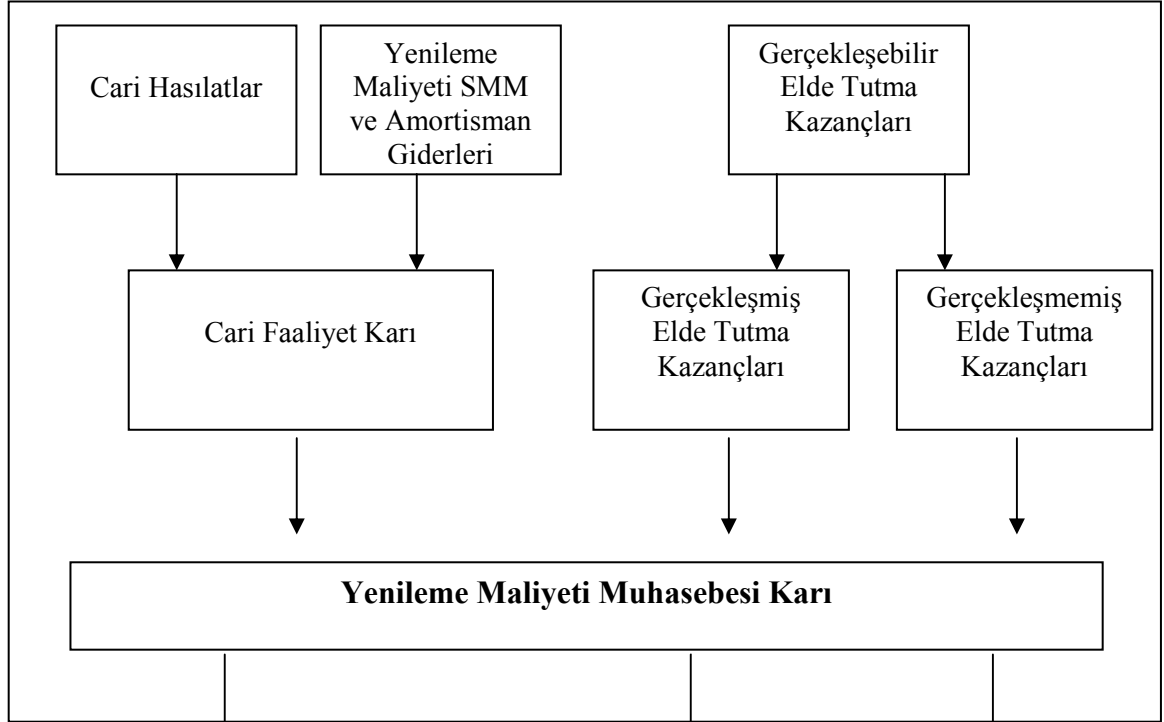
Bazı yazarlar gerçekleşmemiş elde tutma kazançlarının gelir tablosunda sunulmadan, doğrudan ortakların sermayesinde gösterilmesini tercih etmektedirler. Ancak, hem yenileme maliyeti muhasebesinin amaçları bakımından hem de bu bilginin önce gelir tablosunda sunulmasının sağlayacağı yararlar bakımından aşağıdaki akış şemasına uygun bir sunuş biçimi tercih edilebilir.

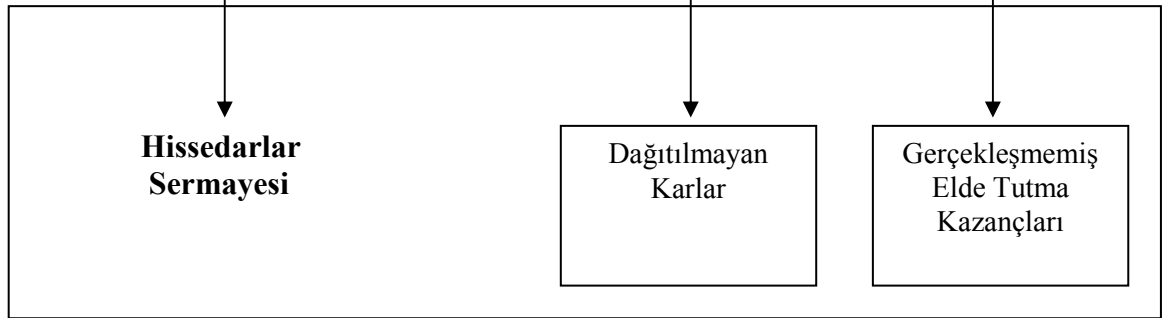
⁹³ YÜKSEL, Ahmet., a.g.e., s. 95

⁹⁴ YÜKSEL, Ahmet., a.g.e., s. 96

GELİR TABLOSU

BİLANÇO

Şekil 4: Yenileme Maliyeti Muhasebesinde Hasılat, Maliyet ve Elde Tutma Kazançlarının Akış Şeması

Kaynak: YÜKSEL, Ahmet, s. 100

2.1.2.2. Net Şimdiki Değer Yöntemi

Net şimdiki değer yönteminde varlıklar, varlık grupları veya işletmenin bütünü; bunlardan gelecekte elde edilmesi beklenen net nakit akışlarının şimdiki değerleri ile değerlendirilir. Şimdiki değer hesaplanmasında, dolaysız faiz maliyeti ve işletme riskini içeren iskonto oranından yararlanılır. Bu yöntemde kar, sermaye konması veya

çekilmesi ile ilgili işlemler dikkate alındıktan sonra, birbirini izleyen bilançoların net varlıkları arasındaki farktır.

Yöntemde, gelecekle ilgili beklentiler ve verimlilik uygun aralıklarla gözden geçirilir. Net şimdiki değer, kayıtlı değerler ile servetin ekonomik tanımı arasında bir birlik kurduğundan, “ekonomik değer” olarak da bilinir.⁹⁵

2.1.2.2.1. Net Şimdiki Değer Yönteminin Üstünlükleri ve Sakıncaları

Net şimdiki değer yöntemin uygulanmasıyla elde tutulan varlıklardan gelecekte elde edilmesi beklenen net nakit akışları göz önüne alınmış olmakta, böylece ekonomistler ile muhasebeciler arasında bir birlik kurulabilmektedir. Elde tutulan varlıkların satılmalarına veya kullanılmalarına devam edilmesine ilişkin kararların verilmesi, varlıkların “net nakit (gerçekleşebilir) değeri” ile ilgili olduğu kadar “net şimdiki değeri” ile de yakından ilgilidir. Varlıkların elde tutulup tutulmaması; söz konusu varlıklardan gelecekte sağlanması beklenen nakit akışlarının şimdiki değerleri ile, bu varlıkların şimdi elden çıkartılmaları durumunda sağlanacak net nakit (gerçekleşebilir) değerleri arasındaki ilişkiye bağlıdır. Net şimdiki değer yöntemi, yatırım kararlarının verilmesinde yönetime ışık tutmaktadır.⁹⁶

Net şimdiki değer yönteminin değerlendirme esası olarak kullanılması nedeniyle ortaya çıkabilecek sakıncaları ise aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür:⁹⁷

- Yöntemde kullanılacak gelecekte sağlanması beklenen nakit akışlarının tutar ve zamanının belirlenmesi oldukça güç bir iştir,
- Yöntem, yenileme maliyeti yönteminden ve net nakit değeri yönteminden daha öznedir, dolayısı ile manipülasyona açıktır,
- Beklenen nakit akışlarının iskonto edileceği oranın saptanması güçtür,
- Yöntem varlıklara tek tek uygulandığında, bu varlıkların ilgili bulunduğu gruplardan elde edilmesi beklenen nakit akışlarının varlıklara dağıtılması sorunu ortaya çıkacağından, durum daha da karmaşık bir hal almaktadır.

⁹⁵ AKDOĞAN, Nalan; AYDIN, Hamdi., a.g.e., s. 477

⁹⁶ AKDOĞAN, Nalan., a.g.e., s. 49

⁹⁷ AKDOĞAN, Nalan; AYDIN, Hamdi., a.g.e., s. 479

2.1.2.3. Net Nakit (Net Gerçekleşebilir) Değer Yöntemi

Net nakit (gerçekleşebilir) değer bir varlığın değişimi karşılığında elde edilmesi beklenen nakit ve eşdeğerinin iskonto edilmemiş tutarından, varsa değişimle ilgili direkt maliyetlerin düşülmesinden sonra kalan tutardır.⁹⁸

Bu yöntemde varlıkların tasfiye edilmesi eğiliminin bulunduğu anlaşılmalıdır. Yöntemin uygulanabilmesi bir takım varsayımlara bağlıdır. Bu varsayımlar ise; satışın zorlukla mı yoksa kolaylıkla mı yapılacağı, satın almaya istekli kişilerin bulunması, mevcut piyasa koşullarının devam edeceği konuları ile ilgilidir.⁹⁹

Net nakit (gerçekleşebilir) değerle değerlendirme yönteminin üstünlük ve sakıncalarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür;¹⁰⁰

a) Yöntemin Üstünlükleri

- 1- Elde tutulan varlıkların satılması veya kullanılmasına devam edilmesine ilişkin kararların verilmesi; net nakit (gerçekleşebilir) değeri ile yani satış fiyatları ile yakından ilgilidir. Bu nedenle finansal raporları kullanacak kişilere bildirilmesi gereken tutar bu tutardır,
- 2- Yöntem belirli bir zaman noktasındaki değerlemeye dayanmaktadır. Söz konusu öğelerin yenilenmesinde, maliyetlerin ne olması gerektiği veya gelecek nakit akışları tahminlerine dayanmamaktadır. İşletmenin gerçek durumunun yansıtılması ancak bilançoların net nakit (gerçekleşebilir) değeri esasına göre hazırlanmasıyla mümkün olabilir,
- 3- Karlılık oranının net nakit (gerçekleşebilir) değeri yöntemine göre hesaplanması, yenileme maliyeti yöntemine göre daha akılcı sonuçlar vermektedir. Bir varlığın satılmasını reddederek kullanımına devam edilmesi kararı veren yönetim, varlığın net nakit (gerçekleşebilir) değerini dolaylı olarak yeniden yatırmış demektir.

⁹⁸ ŞENSOY, Necdet., a.g.b., s. 32

⁹⁹ AKDOĞAN, Nalan; AYDIN, Hamdi., a.g.e., s. 465

¹⁰⁰ AKDOĞAN, Nalan., a.g.e., s. 47

b) Yöntemin Sakıncaları

- 1- Yenileme maliyeti yönteminde olduğu gibi varlıkların değerlendirilmesinde hangi varlık düzeyinin (bölüm, üretim hattı gibi) esas alınacağıının belirlenmesi gibi güçlüklerle karşılaşılabilir,
- 2- Net nakit (gerçekleşebilir) değeri yöntemi işletmenin kısa dönemdeki görünümünü esas almakta, dolayısıyla bu değerlendirme esasına göre saptanan kar, kısa bir dönemin göstergesi olabilmektedir,
- 3- Yöntem, varlıkları fırsat maliyetleri olan satış fiyatlarına göre değerlemiş olduğundan, faaliyet karının satış işleminden önce belirlenmesine yol açmaktadır. Bu nedenle karın doğuş noktası değişmekte ve kar satış işleminde değil, alış veya üretim işleminde ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla faaliyet karının çok az bir kısmı satış faaliyeti ile bağdaştırılabilmektedir.

2.1.2.4. İşletmeye Katkı Değeri Yöntemi

Varlığın işletmeye katkı değeri, söz konusu varlık elden çıkarıldığında, toplam işletme değerinde meydana gelecek azalışa eşittir.¹⁰¹

Bu yöntemde varlıklar, fırsat değerleri ile değerlendirilir. Başka bir ifade ile varlığa sahip olmakla sakınılan en düşük maliyetli zarar esas alınır. İşletmeye katkı değerini firmanın sahibi bulunduğu varlıklardan mahrum olması durumunda karşılaşılabileceği en yüksek maliyetli zarar olarak tanımlamak da mümkündür. Bu değerlendirme yöntemi; yenileme maliyeti, net nakit (gerçekleşebilir değer) değeri ve net şimdiki değer yöntemlerinin birlikte kullanılmasını içermektedir. İşletmeye katkı değeri, genellikle yenileme maliyeti olmaktadır. Ancak, yenileme maliyetinin, hem net nakit (gerçekleşebilir) değeri ve net şimdiki değerden büyük olması durumunda işletmeye katkı değeri, bu iki değerden en büyük olanıdır. Gerçekten firmanın elinde bulundurduğu varlığın faaliyetinden yoksun olması durumunda, karşılaşılabileceği

---

¹⁰¹ HAMPTON, George; PLUMMER, Kay. "A conceptual basis for a recoverable amount test", *Australian Accounting Review*, Cilt:10, Sayı:1, 2000, s. 60

maksimum zarar, onun yerine geçecek varlığın alınmasında katlanacağı maliyet, yani “yenileme maliyeti” olacaktır.¹⁰²

Varlığın yenilenmesinin istenmediği durumlarda (yenileme maliyetinin, net şimdiki değerden ve net nakit değerden fazla olması durumu v.b.) yönetim varlıkla ilgili olarak şu iki kararı verebilir;¹⁰³

- a) Varlığı derhal satacaktır ki bu durumda net nakit (gerçekleşebilir) değeri, net şimdiki değerden fazla demektir,
- b) Varlık kullanılmaya devam edilecektir ki bu durum ilk durumun tam tersini sergilemektedir.

Varlığın yenilenmesi olasılığının bulunmadığı durumlarda işletmeye katkı değeri, yenileme maliyeti olmayıp, net şimdiki değer ve net nakit (gerçekleşebilir) değerinin büyüğü olacaktır. Çünkü işletme varlıktan yoksun kalması halinde söz konusu iki kazancı elde edemeyecek demektir. Dolayısıyla bunlardan en büyüğü işletmenin en yüksek zararı olacağından, “işletmeye katkı değeri” de bu tutar olacaktır.

Tablo 2’de de görüldüğü gibi İşletmeye katkı değerinin belirlenmesinde altı olasılık ile karşılaşılabilir;

---

¹⁰² AKDOĞAN, Nalan; AYDIN, Hamdi., a.g.e., s. 480

¹⁰³ AKDOĞAN, Nalan., a.g.e., s. 51

Tablo 2: İşletmeye Katkı Değerinin Belirlenmesinde Ortaya Çıkan Olasılıklar

OLASILIKLAR	İŞLETMEYE KATKI DEĞERİ
NŞD > YM > NND	YENİLEME MALİYETİ
YM > NŞD > NND	NET ŞİMDİKİ DEĞER
YM > NND > NŞD	NET NAKİT DEĞERİ
NŞD > NND > YM	YENİLEME MALİYETİ
NND > NŞD > YM	YENİLEME MALİYETİ
NND > YM > NŞD	YENİLEME MALİYETİ

Kaynak: AKDOĞAN, Nalan. *Enflasyon Muhasebesi*, s. 52

İKD : İşletmeye Katkı Değeri, NŞD : Net Şimdiki Değer
NND : Net Nakit (Gerçekleşebilir) Değeri, YM : Yenileme Maliyeti

Tablodan anlaşılacağı üzere işletmeye katkı değeri, altı olasılıktan dördünde yenileme maliyeti olmaktadır. Yalnızca yenileme maliyetinin, hem net nakit (gerçekleşebilir) değeri ve hem de net şimdiki değerden büyük olması durumunda, işletmeye katkı değeri yenileme maliyeti dışındaki bir değerden oluşmaktadır.

Yukarıda söz konusu olasılıklardan dördünde yenileme maliyetinin işletmeye katkı değerini göstermesi bir çok yazarı işletmeye katkı değerinin yenileme maliyeti olduğu sonucuna götürmüştür.¹⁰⁴

Bu yöntemin üstünlük ve sakıncalarını aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür;¹⁰⁵

¹⁰⁴ AKDOĞAN, Nalan., a.g.e., s. 54

¹⁰⁵ AKDOĞAN, Nalan; AYDIN, Hamdi., a.g.e., s. 484

a) Yöntemin Üstünlükleri

- 1- İşletmeye katkı değeri yöntemi, cari değerlendirme yöntemlerinin en olumlu özelliklerini içerir,
- 2- Net nakit (gerçekleşebilir) değer, net şimdiki değer ve yenileme maliyetinin birlikte düşünülmesi, yöntem esneklik kazandırmaktadır,
- 3- Yöntem işletme yönetimi ve diğer ilgililere pek çok konuda ışık tutmaktadır,
- 4- Bu yöntem göre hesaplanan karlılık oranı verimliliğin ölçülmesinde iyi bir gösterge olmaktadır.

b) Yöntemin Sakıncaları

- 1- Yöntemde birden fazla değerlendirme esası kullanıldığından anlaşılması güçtür,
- 2- Uygulanabilmesi için yeni muhasebe ve yönetim kaynakları gerektirir,
- 3- İşletmeye katkı değerinin tam olarak belirlenebilmesi; yenileme maliyeti, net nakit (gerçekleşebilir) değeri ve net şimdiki değer bilinmesini gerektirmektedir. Ancak bu üç değer bütün koşullarda elde edilmesi hayli güçtür.

2.1.2.5. Uygun Değer Yöntemi

Bu yöntemde, tek bir değerlendirme yönteminin bütün varlık ve kaynak hesaplarına uygulanmasının finansal tablo kullanıcılarının ihtiyaçlarını karşılamayacağı ileri sürülmekte ve her bir varlık ve kaynak kalemi için farklı değerlendirme yönteminin uygulanması önerilmektedir. Bunun anlamı ise finansal raporlarda yer alan bilgilerin çeşitli değerlendirme yöntemlerinin bileşimine dayanması demektir. Bu bileşimin ana özellikleri aşağıdaki gibidir,¹⁰⁶

- a) Parasal varlıklar iskonto edilmiş nakit değerleri ile gösterilmektedir. Ancak kısa vadeli parasal varlıklarda paranın zaman değeri etkisi çok küçük olacağından bunlarla ilgili herhangi bir işlem yapılmasına gerek yoktur,

---

¹⁰⁶ AKDOĞAN, Nalan; AYDIN, Hamdi., a.g.e., s. 485

- b) Satış maliyetleri ile satış fiyatları bilinen ve satışı derhal yapılabilen stokların değerlemesi net nakit (gerçekleşebilir) değeri ile yapılmakta, bunun dışındaki diğer stok kalemleri ise yenileme maliyeti ile değerlendirilmektedir,
- c) Maddi duran varlıklar yenileme maliyeti ile değerlendirilmektedir,
- d) Pasifte yer alan yükümlülükler, ileride ödenecek tutarların şimdiki değerleri ile değerlendirilmektedir.

Uygun değer yönteminin kullanılmasıyla hem aktif hem de pasif kalemler için daha uygun bir değerlendirme olanağı sağlanmış olmakta ve bu yaklaşım daha yaygın kullanım alanı sağlayabilmektedir. Bununla birlikte bu yöntemin de aşağıda sayılan sakıncaları vardır;¹⁰⁷

- a) Yenileme maliyeti ve net nakit (gerçekleşebilir) değeri yöntemi için tartışılan sınırlamalar bu yöntem için de geçerlidir,
- b) Yöntem, değerlerdeki değişmelerin kavranmasında, tam olarak teorik bir yapıya sahip değildir. Örneğin; geliri, farklı kaynak ve varlıklar için değişik esaslara dayandırarak tanımlamaktadır,
- c) Yöntemin uygulanmasında birliktelik sağlayacak özel bir “uygulama rehberi” düzenlenmedikçe aynı nitelikteki varlık ve kaynaklar benzer koşullar altında farklı işleme tabi tutulabilecektir. Bu durum ise finansal bilgilerin karşılaştırılabilirliğini azaltacaktır.

2.1.3. Makul Değer

Hem bilanço ve hem de gelir tablosu maliyet esası kavramından etkilenmektedir. Varlıklar başlangıçta hesaplara maliyet bedeli ile kaydedilmekte, maliyetin gidere dönüşen (harcanan) kısmı hariç bu değerlendirmeyle ilgili olarak sonraki dönemlere kadar herhangi bir düzeltme işlemi yapılmamaktadır. Varlığın yeni alındığındaki maliyet bedeli makul piyasa değeridir. Zamanla arazi ve arsalar ve binalar gibi duran varlıkların makul değeri çok büyük ölçüde tarihi maliyetlerden farklılaşır. Bu, sonradan ortaya çıkan makul değerdeki değişiklikler genelde hesaplarda dikkate alınmaz ve varlıklar bilançoda tarihi maliyetleri ile değerlendirilir.

---

¹⁰⁷ AKDOĞAN, Nalan., a.g.e., s. 57

Artan sayıda profesyonel muhasebeci, varlık değerlemesinin tarihi maliyetle değil cari piyasa değeri ile yapılması gerektiğine inanmaktadır. Bunlar cari değerlerin daha anlamlı bilançolar ortaya çıkaracağını savunmakta ve cari değerlerin giderlere dönüştürülmesi ile işletmenin ürettiği mal ve hizmetlerin maliyetinin daha makul olarak hesaplanacağını iddia etmektedirler. Literatürde makul değer, gerçeğe uygun değer olarak da ifade edilmektedir.

Maliyet esası, tarafsızlık ilkesinden türetilmiştir. Maliyet esasını destekleyenler kullanıcıların finansal tablolara güven duymasının önemli olduğunu ifade etmekte ve bu güvenin de varlık ve kaynaklardaki değişikliklerin sadece tamamlanmış işlemler bazında tanımlanması ile tesis edilebileceğini savunmaktadırlar.¹⁰⁸

Mali tabloların bilgi sunmayı amaçladığı çıkar gruplarının taleplerindeki değişimler, değerlendirme esaslarındaki eğilim ve etkileşimleri de değiştirmektedir. Sermaye piyasalarının gelişmesi finansal bilgiye direkt olarak ulaşma şansı olmayan işletme pay sahipleri kitlesini ortaya çıkarmıştır. İşletmenin sahibi konumunda olan bu çıkar grubu yatırım yaptığı işletmenin gelecekte beklenen zararları kadar muhtemel kazançları ile de ilgilenmektedir. Bu durum değerlemede “makul değer”in daha çok tercih edilir olmasına neden olmuştur.¹⁰⁹

Makul değer, zorlama veya tasfiye gibi nedenlerin dışında, istekli ve bilgili taraflar arasında bir varlığın cari bir işlem sonucu değiştirileceği tutardır. Söz konusu değer piyasada belirlenir. İlgili varlığa ilişkin riske göre düzeltilmiş cari faiz oranı ile iskonto edilmiş olan beklenen nakit akışlarına ait piyasadaki görüş birliğini yansıtır.¹¹⁰

Makul değer yöntemi taraftarlarına göre yöntem ekonomik değerlerin temelindeki nedenleri daha iyi yansıtmaktadır.¹¹¹

---

¹⁰⁸ MEIGS, Walter B.; MEIGS, Robert F., a.g.e., s. 531

¹⁰⁹ ŞENSOY, Necdet., a.g.b., s. 21

¹¹⁰ CEMALCILAR, Özgül; ÖNCE, Saime., a.g.e., s. 320

¹¹¹ YONETANI, Tatsuya; KATSUO, Yuko. “Fair value accounting and regulatory capital requirements”, **FRBNY Economic Policy Review**, Ekim 1998, s. 33

İşletmelerin finansal tablolarını makul değerle hazırlamalarının bir nedeni de iletişim ve ulaşım teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ve son yıllarda yaşanan finansal kriz ve muhasebe skandallarındır.¹¹²

Tam rekabetin oluşmadığı piyasalarda makul değer tek bir değer olarak ifade edilemez. Tam rekabet ortamında ise makul değer piyasa değerine eşit olur. Bu ideal durum dışında makul değer, alternatif değerler olarak ortaya çıkar. Bunlar “giriş değeri”, “çıkış değeri” ve “kullanım değeri”dir.

Giriş değeri, varlığın edinim fiyatı veya göreceli fiyatların değiştiği durumda varlığın “yerine koyma maliyeti”dir. Çıkış değeri ise, varlığın satılabileceği fiyattır. Varlığa atfedilebilecek ilave firma değeri de kullanım değeridir. FASB “kullanım amacıyla elde tutulan varlıklar” için makul değeri “çıkış değeri” olarak almaktadır (yani satıcı açısından düşünmektedir).

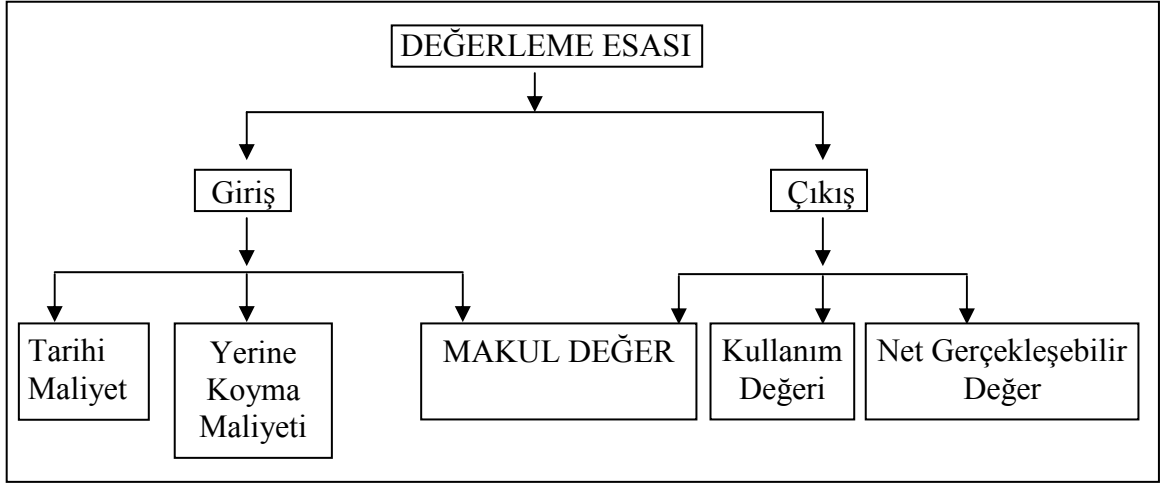
Edinme tarihinde varlığın alınması için “kullanım değeri”nin giriş değerinden düşük olmaması gerekir. “Çıkış değeri” ise tersine “kullanım değeri” ve “giriş değeri”nden büyük veya küçük olabilir. Çünkü çıkış değeri işletme dışındaki kişiler tarafından belirlenirken, kullanım değeri ise firmadan firmaya değişmektedir.

“Kullanım değeri” ile “giriş” ve “çıkış” değerleri arasındaki fark, yönetim becerilerinin ölçüsüdür. Yönetim becerisinin değerini standardın çıkış değerini yansıtan makul değer tanımıyla uyumlu şekilde, kullanım ve çıkış değeri arasındaki fark olarak tanımlamak mümkündür.¹¹³ Kimi yazarlara göre makul değer piyasada oluşan değer olarak kabul edildiğinde orta bir değeri temsil eder. Buna göre makul değer, ne satıcının varlığa biçtiği değerdir ve ne de alıcının varlığa teklif ettiği bedeldir. Tamamen alıcı ile satıcı arasındaki pazarlık sonucu ortaya çıkan bir değerdir. Aşağıdaki şekil bu durumu özetlemektedir.

---

¹¹² TOKAY, Hüseyin; vd., a.g.b., s. 12

¹¹³ ŞENSOY, Necdet., a.g.b., s. 38

Şekil 5: Değerleme Yöntemleri ve Makul Değer

Kaynak: TOKAY, Hüseyin; vd. agb., 2005, s. 15

Burada makul değeri temsil edecek değerlerin tespiti oldukça önemlidir. Giriş değeri olarak, cari maliyet makul değeri yansıtmaktadır. Çıkış değeri açısından, cari satış değeri makul değeri ifade etmektedir. Kullanım değeri açısından ise cari ekonomik değer makul değeri göstermektedir.¹¹⁴ İstisnai durumlar hariç, makul değerlerin tespitinde kullanılan değer, çıkış değeri olmalıdır. Çünkü makul değer işletmenin varlıklarına biçtiği değer değil piyasadaki durumu yansıtan değer olmalıdır. Piyasa değeri her zaman makul değeri yansıtmayabilir. Piyasada oluşan bu fiyattan varlığı piyasaya götürmek için katlanılan maliyetlerin bu değerden düşülmesi gerekir. Varlığın piyasada oluşan değeri işlem maliyetlerini de yansıtan bir değer olmaktadır. Varlığın en gerçekçi değeri sözkonusu maliyetlerin düşülmesi neticesinde oluşan değer olmalıdır. Yani gerçeğe en yakın değeri ifade etmektedir. Bu ilk bakışta makul değerlerin net gerçekleşebilir değere eşit olması gibi görünse de çok zaman bu değerler birbirlerine eşit olmazlar. Bunun nedeni ise net gerçekleşebilir değerlerin belirlenmesinde, işletmeye ilişkin bazı tahminler esas alınırken, makul değerlerin tespitinin piyasa verilerine dayandırılmasıdır. Ancak işletmenin kendi tahminlerinin piyasa verilerini içermesi halinde değerler birbirine yaklaşmaktadır.¹¹⁵

¹¹⁴ TOKAY, Hüseyin; vd., a.g.b., s. 17

¹¹⁵ TOKAY, Hüseyin; vd., a.g.b., s. 27-28

Geleneksel muhasebe ilkeleri olan “tutuculuk” ve “ihtiyatlılık” açısından makul değer yaklaşımı muhalif bir bakış açısı içerir. Zira tutuculuk ilkesi gerçekleşmemiş değer kayıplarını tanımlarken, gerçekleşmemiş kazançların ise tanımlanmamasını öngörür. Oysa, makul değer gerçekleşmemiş kazançların da tanınmasını öngörür.¹¹⁶

Uluslararası Muhasebe Standartları (IAS) ve Uluslararası Raporlama Standartları (IFRS) içinde yer alan makul değerle ilgili farklı uygulamalar, varlık ve yükümlülüklerin farklı değerler üzerinden finansal tablolara yansıtılmasına yol açmaktadır. Dikkatli bir biçimde incelendiğinde kimi uygulamaların alış fiyatını kimi uygulamaların ise satış fiyatını benimsediği görülür. Ayrıca kimi uygulamalarda alış ve satış giderleri ile satış noktası maliyetleri dikkate alınırken, kimi uygulamalarda alış ve satış maliyetleri ya dikkate alınmamakta veya bir maliyet unsuru olarak kabul edilmektedir. Tüm standartların ortak paydası piyasa fiyatının makul değeri en iyi yansıtan değer olduğunu kabul etmesidir.¹¹⁷

İşletme ortaklarının talep ettiği makul değer bilgisi halka açık şirketlerin mali durumu ve başarısı hakkında tarafsız bilgi sağlar. İşletme ortakları, ortak oldukları işletmenin yıllar itibariyle gelişimini ve göreceli durumunu görmek isterler. Bu nedenle tahakkuk ilkesi gereği, kazanılmış ama henüz tahsil edilmemiş gelirler ve faydası edinilmiş ancak ödenmemiş giderlerin de kayıtlarda tanınması ve mali tablolarda açıklanması gerekir. Hatta değişime bağlı olarak kazanılmış ve gerçekleşme ihtimali olan kazançlar da tanımlanmalıdır.¹¹⁸

Muhasebe dünyası genelde tarihi maliyetlere odaklanmıştır. Son yıllarda finansal tablo hazırlayıcılarının makul değerlere artan bir ilgisi olsa da çalışma konusu standartta makul değere yapılan vurgu kuraldan daha çok beklentiyi sergilemektedir.¹¹⁹

---

¹¹⁶ ŞENSOY, Necdet., a.g.b., s. 22

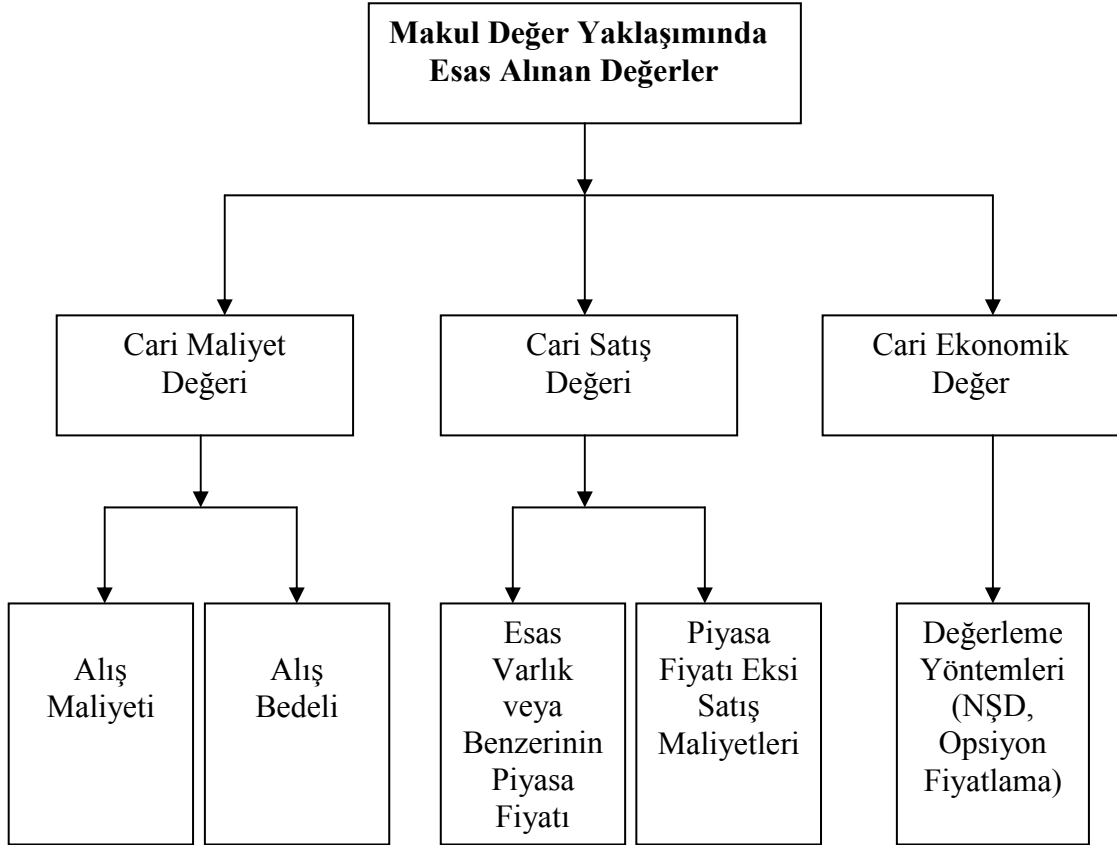
¹¹⁷ ŞENSOY, Necdet., a.g.b., s. 18

¹¹⁸ ŞENSOY, Necdet., a.g.b., s. 24

¹¹⁹ BEHRENS, Richard J. “Financial accounting standarts board opens door to new role for appraisers”, *The Appraisal Journal*, Temmuz 1994, s. 470

2.1.3.1. Makul Değer Yaklaşımında Esas Alınan Değerler

Bazı standartlarda cari maliyet değeri; alış bedeli (sadece varlığın kendi değeri) olarak kabul edilirken diğerlerinde alış maliyeti (varlığın kendi değeri dışında katlanılan nakliye, sigorta ve montaj gibi giderlerinde dahil edildiği değer) olarak kabul edilmektedir. Cari piyasa değeri ise piyasa fiyatı veya bu değerın satış maliyetleri düşüldükten sonra kalan kısmı olarak kabullenilmektedir. Cari ekonomik değer için ise, net şimdiki değer yönteminin benimsendiği görülmektedir. Aşağıdaki şekil tüm bu görüşleri özetlemektedir.

Şekil 6: Makul Değer Yaklaşımında Esas Alınan Değerler

Kaynak: TOKAY, Hüseyin; vd. agb., 2005, s. 23

2.1.3.2. Makul Değer Yaklaşımının Muhasebe Uygulamalarına Etkisi

Makul değer, tarihi maliyet muhasebesinin yerini almaya başlamıştır. Bu değişim, finansal muhasebe kullanıcılarının ihtiyaçlarını ve finansal bilginin ilgililiğindeki azalışı önlemeye çalışan muhasebe standartları düzenleme otoritelerinin çabalarını yansıtmaktadır.¹²⁰

Geleneksel muhasebenin dayandığı tarihi maliyet yaklaşımı, finansal bilgi kullanıcılarının ihtiyaç duyduğu veri ve bilgileri üretmekte yetersiz kalmış ve bu nedenle muhasebede tarihi maliyet dışında bazı yaklaşımların geliştirilmesi gereği ortaya çıkmıştır. Makul değer bu yaklaşımların en güncel olanıdır.

Değerleme kar ya da zararının gelir tablosuna yansıtılması ihtiyatlılık kavramıyla çelişiyor olsa da, kambiyo ve menkul değerlerle ilgili işlemlerin sonuçlarının gelir tablosuna aktarılmasında olduğu gibi, sözkonusu ilkenin esnek bir biçimde uygulandığı görülmektedir. Dahası, değerlemede amaç varlık ve yükümlülüğün piyasa fiyatı temelinde makul değer ile sunulması olduğundan böyle bir aykırılıktan söz etmek pek de doğru bir iddia olmayacaktır.¹²¹

Makul değer, muhasebede üretilen finansal bilgiler açısından daha bütüncül bir tam açıklama ve şeffaflık sağlar. Muhasebede şeffaflığın anlamı, finansal tabloların işletmenin faaliyetleri ve finansal durumu hakkında doğru, kesin ve tam bilgi sağlamasıdır. Makul değer esasına göre düzenlenen finansal tablolar şeffaf bilgiler sağlar. Çünkü bu esasa göre hazırlanan gelir tablosu işletme faaliyetlerinin reel ekonomik değerlerini yansıtır. Bilanço ise makul değerleriyle değerlendirilmiş varlık, kaynak ve öz kaynakları gösterir.¹²²

---

¹²⁰ BARLEV, Benzion; HADDAD, Joshua R. "Fair value accounting and the management of the firm", **Critical Perspectives on Accounting**, Yıl: 2003, Sayı: 14, s. 383

¹²¹ TOKAY, Hüseyin; vd., a.g.b., s. 24

¹²² BARLEV, Benzion; HADDAD, Joshua R., a.g.m., s. 385

Karışık değerlendirme yaklaşımları ve farklı esaslara göre değerlendirilmiş benzer varlıklarla ilgili problemlerin yol açacağı öznellik nedeniyle makul değer olabilecek en geniş şekilde (tüm sektörlerle) uygulanmalıdır.¹²³

Makul değer ekonomik değişmelerin finansal tablolara yansıtılmasını sağlar ve farklı kaynaklardan, farklı zamanlarda ve farklı değerlerle elde edilen birbirinin aynı varlıkların finansal tablolarda aynı değerlerle gösterilmesine olanaklı kılar.¹²⁴

2.1.3.3. Makul Değer Yaklaşımı İle Tarihi Maliyet Yaklaşımının Karşılaştırılması

Genellikle tarihi maliyet bilgilerinin piyasa değerleriyle ilgisi çok azdır. Bu durum işletme yönetimine raporlanan kazançları manipüle etme ve başarısızlıkları gizleme imkanı vermektedir.

Bilançoda varlık ve kaynakların makul değerleriyle raporlanması hissedarların dikkatini öz kaynak ve öz kaynak değerindeki periyodik değişmelere çeker. Çünkü varlık ve kaynakların fiyatı piyasada oluşur ve makul değer piyasa mekanizmasında oluşan bu fiyatları yansıtır.¹²⁵

Makul değer yaklaşımı ile tarihi maliyet yaklaşımı aynı muhasebe işlemlerinde farklı uygulamaları gerektirmektedir. Yaklaşımlar arasındaki farklı uygulamalar ile bu uygulamaların neden olduğu farklı sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

---

¹²³ CHISNALL, Paul. "Fair value accounting – an industry view", **Financial Stability Review**, Aralık 2000, s. 150

¹²⁴ TOKAY, Hüseyin; vd., a.g.b., s. 25

¹²⁵ BARLEV, Benzion; HADDAD, Joshua R., a.g.m., s. 384

Tablo 3: Makul Değer Yöntemi İle Tarihi Maliyet Yöntemlerinin Karşılaştırılması

	TARİHİ MALİYET	MAKUL DEĞER
İlk Kayıtlamada Esas Alınan Değer	Maliyet Değeri	Edinme Maliyeti, Piyasa Fiyatı, Net Şimdiki Değer
İlk Kayıtlamada Değerleme Farkının Kayıt Şekli	Fark Yok, Kayıt Yok	Fark Var. Bu Fark Gelir Tablosu Unsuru Olarak Kayıtlanmakta.
İlk Kayıtlamadan Sonra Değerleme Farkının Kayıt Şekli	Fark Yok, Kayıt Yok	Fark Var. Bu Fark Gelir Tablosu Ve Özkaynak Unsuru Olarak Kayıtlanmakta.
Gelirin Kayıt Zamanı	Satış Esaslı (Gerçekleşmiş Gelir)	Satış Esaslı, Değerleme Esaslı (Gerçekleşmemiş Gelir)
Varlıkların Bilançodaki Değerleri	Net Defter Değerleri	Piyasa Fiyatları veya Kullanım Değerleri
Alacak ve Yükümlülüklerin Bilançodaki Değerleri	Tarihi Değerleri	Piyasa Fiyatları veya İskonto Edilmiş Değerleri
Kullanılan Değer Kavramları	Alış Bedeli Ve Alış Giderlerinden Oluşan Tarihi Maliyet Değeri	Piyasa Fiyatı, Yenileme Maliyeti, Net Gerçekleşebilir Değer, Kullanım Değeri, İşlem Tarihindeki Edinme Maliyeti
Değerlemede Kullanılan Yargılar	Objektif Değerler	Duruma Göre Objektif ve Subjektif Değerler
Sunulan Bilginin Özelliği	Güvenilir Olması	İhtiyaca Uygun (İlgili) Olması
Değerlemede Kullanılan Veriler	Tarihi Veriler	Cari ve Gelecekteki Muhtemel Veriler
Değerlemede Kullanılan Hesaplama Teknikleri	Maliyet Hesaplama Teknikleri	Net Nakit Akışları Yöntemi (Net Şimdiki Değer), Opsiyon Fiyatlaması
İşletme Riskinin Finansal Tablolara Yansıtılması	Gerçek Riskin Yansıtılmasında Yetersiz	Gerçek Riskin Finansal Tablolara Yansıtılması Açısından Daha Gerçekçi Bilgiler Sunmaktadır
Gelir Tablosu	Faaliyet Sonuçlarını Yansıtılmaktadır	Faaliyetlerin Sonuçları ile Bilanço Kalemlerindeki Değişimlerin Sonuçlarını Yansıtılmaktadır
Finansal Tabloların Karşılaştırılabilirliği	Daha Zayıf	Daha Güçlü
Yaklaşımın Zayıf Tarafı	Cari Değeri Yansıtamaması	Tahmin ve Varsayımlar Kullanılabilmesi

Kaynak: TOKAY, Hüseyin; vd. agb., 2005, s. 26

2.2. Türkiye’de Değerleme İle İlgili Mevzuat

Bir işletmenin varlık ve kaynaklarının değerlendirilmesinde esas alınacak değerlendirme ölçülerinin seçimi ile değerlemenin amacı arasında güçlü bir ilişki vardır. Değerlemenin amaçları belli bir oranda muhasebenin amaçlarıyla aynıdır.¹²⁶ Ülkemizde değerlendirme kuralları açısından büyük farklılıklar olmamakla birlikte, konuya çeşitli kanun ve tebliğlerin bakış açısı farklıdır. Vergi kanunları değerlendirme konusuna işletmelerin ödeyeceği verginin matrahını tespit açısından yaklaşmaktadır. Sermaye Piyasası Kanunu, Türk Ticaret Kanunu ve Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği gibi düzenlemelerde ise amaç; işletmenin ticari karı, yani işletmenin iktisadi yönüdür.¹²⁷

2.2.1. Vergi Yasalarında Değerleme

Muhasebe ve işletmecilik yönünden iktisadi kıymetlerin değişik ölçülerle değerlendirilmesi mümkündür. Ancak bunlar vergi uygulaması bakımından dikkate alınmazlar. Değerlemenin vergi matrahının tespiti ve dolayısıyla alınacak vergi yönünden gösterdiği öneme göre değerlendirme esas ve ölçüleri vergi hukukunda belli ve müstakil kurallara bağlanmıştır.¹²⁸

Vergi Usul Kanununda değerlemenin amacı, vergi matrahlarının hesaplanmasıdır. Vergi matrahlarının belirlenmesi amacıyla kanun, işletmedeki varlıkların her birinin hangi değerlendirme ölçüsüne göre değerlendirileceğini belirtmiştir. Vergi Usul Kanununun değerlemede iki genel amacı vardır;¹²⁹

- 1- Eşit vergileme (vergi adaleti) yönünde değerlemede nesnellik,
- 2- Vergi alacağının güven altına alınması.

Vergi Usul Kanunu değerlemeyi “vergi matrahının hesaplanmasıyla ilgili iktisadi kıymetlerin takdir ve tespiti” olarak tanımlamıştır. Aynı kanunun 260. maddesine göre iktisadi kıymetlerin tek tek değerlendirilmesi esastır. Ancak ticari teamüllere uygun olarak

---

¹²⁶ AKDOĞAN, Nalan; AYDIN, Hamdi., a.g.e., s. 399

¹²⁷ BÜYÜKİŞİK, Reşit Emre., a.g.m., s. 116

¹²⁸ SÖNMEZ, Erdal; AYZAZ, Garip. **Dönem Sonu İşlemleri 2002**, TESMER Yayınları No: 47, Ankara, 2003, s. 1

¹²⁹ AKDOĞAN, Nalan; AYDIN, Hamdi., a.g.e., s. 408

aynı cinsten sayılan malları ve düşük değerli eşyaları toplu olarak değerlemek mümkündür.¹³⁰

Değerlemenin niteliği gereği, belli bir zaman itibariyle yapılması ve varlıkların değerinin zaman içinde değişmesi doğal olduğundan, değerlemenin yapılma zamanı büyük önem taşımaktadır. Vergi Usul Kanununa göre değerlendirme zamanı vergi yasalarında gösterilen gün ve zamanlardır. Değerleme işlemi, iktisadi kıymetlerin tür ve niteliklerine göre aşağıda belirtilen ölçülerden biri kullanılarak yapılır.¹³¹

- a) Maliyet Bedeli
- b) Borsa Rayici
- c) Tasarruf Değeri
- d) Mukayyet Değer
- e) İtibari Değer
- f) Vergi Değeri
- g) Rayiç Bedeli
- h) Emsal Bedeli ve Ücret

1- Maliyet Bedeli

Maliyet bedeli bir iktisadi kıymetin iktisap edilmesi ya da değerinin arttırılmasına bağlı olarak yapılan harcamalar toplamını ifade eder.¹³²

Bir malın edinilmesi için satıcıya peşin ya da vadeli olarak ödenen bedel, doğrudan malın alınmasıyla ilgili kredi ve borçlanmaların faiz ve komisyonları, emtianın satın alınıp işletme stoklarına girdiği tarihe kadar oluşan kur farkları, işletmeye kadar taşınması için yapılan giderler, doğrudan o malla ilişkili ekspertiz, sözleşme giderleri ile araçlara ödenen komisyonlar maliyet bedelini ihtiva eder.

---

¹³⁰ GÜNEŞ, Recep; vd. **Dönem Sonu İşlemleri** / Genel Muhasebe II, Medipres Matbaacılık ve Yayıncılık, Malatya, 2006, s. 11

¹³¹ TOKAY, Hüseyin., a.g.e., s. 28

¹³² VUK md.262

İktisadi kıymetin değerinin arttırılması ise çok çeşitli biçimler alabilir ve buna bağlı değişik harcama kalemlerinin maliyet bedeli içerisine sokulması gerekir.¹³³

2- Borsa Rayici

Borsa rayici, borsaya kayıtlı olan mallar için söz konusudur. Ticaret borsalarına kayıtlı olan ticari mallar ya da menkul değerler borsasına kayıtlı bulunan menkul değerler üzerine yapılan alışverişlerin, kural olarak, ilgili olduğu borsaya tescil edilmesi gerekir. Bu şekilde borsaya kayıtlı malların ve menkul değerlerin bir borsa rayici ortaya çıkar.

Borsada işlem gören fiyatlar, normal dalgalanmalar dışında büyük değişiklikler göstermişse, Maliye Bakanlığı, son işlem günündeki ortalama fiyatlar yerine değerlemeden önceki son 30 günün ortalama fiyatlarının esas alınmasına izin verebilir.¹³⁴

3- Tasarruf Değeri

Tasarruf değeri bir iktisadi kıymetin değerlendirme gününde sahibi için taşıdığı gerçek değerdir. Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre senede bağlı alacaklar ve senede bağlı borçlar, banka ve bankerler ile sigorta şirketlerinin senetsiz borç ve alacakları tasarruf değeri ile değerlendirilir. Senede bağlı alacak ve borçların tasarruf değeri reeskont işlemi ile hesaplanmaktadır.¹³⁵ Tasarruf değeri iktisadi kıymetlerin değerlendirme gününde elden çıkarılması durumunda elde edilecek değeri ifade eder ve sık kullanılan bir değerlendirme ölçüsü değildir.¹³⁶

---

¹³³ ARSLAN, Mehmet. **Vergi Hukuku**, Alfa Yayınları, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, İstanbul, 2002, s. 106-107

¹³⁴ VUK md.263

¹³⁵ YÜKÇÜ, Süleyman. **Vergi Kanunları ve Tekdüzene Göre FİNANSAL MUHASEBE ve Dönem Sonu İşlemleri**, İzmir, 2002, s. 100

¹³⁶ GÜNEŞ, Recep; vd., a.g.e., s. 18

4- Mukayyet Değer

Mukayyet değer, bir iktisadi kıymetin muhasebe kayıtlarında gösterilen hesap değeridir.¹³⁷ Kayıtlı değer olarak da sık kullanılan mukayyet değer, değerlendirme ölçüsü olarak kullanıldığı iktisadi kıymetler şunlardır;¹³⁸

- Senetsiz alacaklar ve borçlar,
- Senetli alacaklar ve borçlar (istenirse),
- Kuruluş ve örgütlenme giderleri, peştamallıklar,
- Peşin ödenen giderler, gelir tahakkukları, peşin tahsil edilen gelirler, gider tahakkukları ve karşılıklar gibi aktif ve pasif geçici hesap kıymetleri,
- Amortismanlar,
- Değerleme ölçüsü belirtilmemiş ya da belirtilen ölçüyle değerlemesine imkan olmayan hallerde, borsa rayici yoksa iktisadi kıymetler.

5- İtibari (Nominal) Değer

İtibari (nominal) değer, senetlerin, hisse senetlerinin, tahvillerin ve diğer menkul kıymetlerin üzerlerinde yazılı olan değerlerdir. Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre kasa mevcudu (TL kasası) ve eshamlı şirketlerle, iktisadi kamu müesseseleri çıkardıkları tahvilleri itibari değerleriyle değerlendirilir.

6- Vergi Değeri

Vergi değeri, bina ve arazinin rayiç bedelidir.¹³⁹ Bu bedel emlak vergisi kanununun 29. maddesi ile aynı maddede belirtilen tüzük hükümlerine uygun olarak tespit olunur. Değerleme ölçüsü belirtilmemiş veya değerlendirme ölçüsüne göre değerlendirilmesi mümkün olmayan bina ve arazi vergi değeri ile değerlendirilir.

7- Rayiç Bedel

Rayiç bedel, bir iktisadi kıymetin değerlendirme günündeki normal alım satım değeridir.¹⁴⁰ Veraset ve intikal vergisi uygulamasında gayrimenkuller, menkul mallar ve

---

¹³⁷ VUK md.265

¹³⁸ GÜNEŞ, Recep; vd., a.g.e., s. 19

¹³⁹ VUK md.268

¹⁴⁰ VUK mükerrer md.266

gemiler rayiç bedel ile değerlendirilmektedir. İşletmenin bilançosunda yer alan gayrimenkuller (arazi ve binalar) vergi değeri ya da rayiç bedel ile değerlendirilmezler. Çünkü bu duran varlıklar işletmelerde, maliyet değeri ile değerlendirilir.¹⁴¹

8- Emsal Bedel ve Emsal Ücret

Emsal bedel, gerçek bedeli olmayan veya bilinmeyen veyahut doğru olarak tespit edilemeyen bir malın, değerlendirme gününde satılması halinde taşıyacağı değerdir. Diğer bir ifadeyle, emsal bedel, bir malın benzerlerinin satış bedeliyle karşılaştırılmak yoluyla belirlenen değeridir.¹⁴²

Emsal bedelin belirlenmesi belli bir sıraya uyularak gerçekleştirilir. Bu sıralama aşağıdaki gibidir;¹⁴³

- a) **Birinci Sıra (Ortalama Fiyat Esası) :** Aynı cins ve nevideki mallardan sıra ile değerlemenin yapılacağı ayda veya bir evvelki veya bir daha evvelki aylarda satış yapılmışsa, emsal bedeli bu satışların miktar ve tutarına göre mükellef tarafından çıkarılacak olan “ortalama satış fiyatı” ile hesaplanır. Bu esasın uygulanabilmesi için, aylık satış miktarının emsal bedeli tayin olunacak her bir malın miktarına nazaran % 25’den az olmaması şarttır.
- b) **İkinci Sıra (Maliyet Bedeli Esası):** Emsal bedeli tespit edilecek malın, maliyet bedeli bilinir veya çıkarılması mümkün olursa, bu takdirde mükellef maliyet bedeline, toptan satışlar için % 5, perakende satışlar için % 10 ilave etmek suretiyle emsal bedelini bulur.
- c) **Üçüncü Sıra (Takdir Esası):** İlk iki esasa göre belirlenemeyen emsal bedelleri ilgililerin müracaatı üzerine takdir komisyonunca tespit edilir. Takdirler maliyet bedeli ve piyasa değerleri araştırılmak ve kullanılmış eşyalar için ayrıca yıpranma dereceleri dikkate alınmak suretiyle yapılır.

¹⁴¹ BEKTÖRE, Sabri., vd., **Envanter Ve Bilanço**, Eskişehir, 1998, s. 31

¹⁴² ERİMEZ, Rüşti. **Değerleme Ve Mali Tablolar**, İstanbul, 1975, s. 32

¹⁴³ YÜKÇÜ, Süleyman., a.g.e., s. 101-102

Emsal bedeli ile değerienecek iktisadi kıymetler ise şunlardır;¹⁴⁴

- İşletme sahibi, eşi ve çocuklarının işletmeden çektikleri aynı değerler,
- Zirai kazancı götürü gider usulüne tespit edilen hasılatın götürü giderleri,
- Gerçek ücretin tespitinde, hizmet erbabına sağlanan konut tedariki ve menfaatler, konutun emsal kirasına veya menfaatin emsal bedeline göre değeriendir,
- Gayrimenkul sermaye iradının tespitinde, ayın olarak tespit edilen kiralar ile bedelsiz olarak başkalarına bırakılan mal ve hakların kira bedellerinin tespitinde emsal kira bedeli uygulanır,
- Mükelleflerce ayın olarak yapılan bağış ve yardımların mükellefleri için maliyet ve mukayyet değeri biliniyor ise emsal bedeli ile,
- Kurumlar vergisi mükelleflerinin göze çarpacak şekilde yüksek ve düşük fiyat tespiti, bedelsiz olarak alım, satım, inşaat ve kiralama, borç alıp vermek, faiz ve komisyon ödemeleri ve yakınlarına ücret ödeme vb. örtülü kazanç dağıtımında bunların yerine emsal bedeli dikkate alınır,
- Ortaklara dağıtılan, satılan, devredilen veya iade edilen değeri emsal bedeli ile değeriendir,
- Katma değer vergisinin tespitinde, bedelin bulunmadığı veya bilinmediği durumlarda matrah emsal bedeli veya emsal ücretidir.

2.2.1.1. İktisadi İşletmelere Dahil Kıymetleri Değerieme

İktisadi işletmelerde değerieme başlıca gelir vergisi ve kurumlar vergisi uygulamaları için geçerlidir. İktisadi işletmelerde yer alan ve çalışma konumuzla ilgili varlıkların değeriemesi aşağıdaki gibi yapılmaktadır.

a) Gayrimenkuller

İktisadi işletmelere dahil gayrimenkuller maliyet bedelleri ile değeriendir.¹⁴⁵ Gayrimenkuller dışında aşağıda yazılı olan kıymetler de gayrimenkuller gibi değeriendir;

---

¹⁴⁴ GÜNEŞ, Recep; vd., a.g.e., s. 21-22

¹⁴⁵ VUK md.269

- 1- Gayrimenkullerin mütemmim cüzleri ve teferruatı,
- 2- Tesisat ve makineler,
- 3- Gemiler ve diğer taşıtlar,
- 4- Maddi olmayan haklar.

Gayrimenkullerde satın alma bedelinden başka, aşağıda yazılı giderlerin de maliyet bedeline dahil edilmesi gerekir;¹⁴⁶

- Makine ve tesisatta gümrük vergileri, nakliye ve montaj giderleri,
- Mevcut bir binanın satın alınarak yıkılmasından ve arsanın tesviyesinden ileri gelen giderler.

İnşa edilen bina ve gemilerde, imal edilen makine ve tesisatta, inşa ve imal giderleri satın alma bedeli yerine geçer.¹⁴⁷

Gayrimenkullerin normal bakım onarım ve temizleme giderleri işletmenin giderleri olarak kabul edilir. Bunu aşan, yani normalin dışındaki gayrimenkulun iktisadi değerini sürekli olarak artırmaya yönelik harcamalar gayrimenkulun maliyet bedeline eklenir.¹⁴⁸ Örneğin, bir geminin, iktisap tarihindeki süratini artırmak, yolcu ve eşya yükleme ve barındırma tertibatını genişletmek veya değiştirmek suretiyle iktisadi kıymetini sürekli olarak artıran giderler maliyet bedeline eklenmelidir.

Gayrimenkuller için yapılan giderler hem tamir hem de kıymet artırma giderlerinden oluşuyorsa, mükellef bu giderlerden maliyet bedeline eklenecek kısmı ayrı göstermek zorundadır.

Kira ile tutulan gayrimenkullerde, kiracı normal bakım, onarım ve temizleme harcamalarını giderlere, değer artışı sağlamaya yönelik harcamaları özel maliyet bedeli olarak kayıtlarına intikal etmesi gerekir.¹⁴⁹

---

¹⁴⁶ VUK md.270

¹⁴⁷ VUK md.271

¹⁴⁸ VUK md.272

¹⁴⁹ ARSLAN, Mehmet., a.g.e., s. 110

b) Demirbaşlar

Alet, edevat, mefruşat ve demirbaş eşya maliyet bedeli ile değerlenir. Bunların maliyet bedeline giren giderler, satın alma bedelinden gayri komisyon ve nakliye giderleri gibi özel giderlerdir.

İmal edilen alet, edevat, mefruşat ve demirbaşlarda imal giderleri satın alma bedeli yerine geçer.¹⁵⁰

c) Bina ve Araziler

Ticari sermayeye dahil olsun olmasın bilumum binalarla arazi vergi değeri ile değerlenir.¹⁵¹

d) Özel Durumlar

İktisadi işletmeye dahil olup da, değerlendirme ölçüsü kanunda gösterilmemiş veya kendi ölçüsüne göre değerlendirilmesi mümkün olmayan varlıklardan, bina ve arazi vergi değeriyle, diğerleri varsa borsa rayici, yoksa mukayyet değerleri, o da yoksa emsal bedeliyle değerlendirilir.¹⁵²

2.2.2. Türk Ticaret Kanununda Değerleme

Türk Ticaret Kanununda değerlemenin amacı özellikle üçüncü kişilerin, alacaklıların, ortak ya da hissedarların menfaatlerini korumak ve bunların zarara uğramasının önüne geçmektir.¹⁵³

Türk Ticaret Kanunu'nda değerlendirme ile ilgili düzenlemeler iki grupta toplanmaktadır. Bunlardan ilki şahıs işletmelerinde değerlendirme, diğeri ise sermaye şirketlerinde değerlemedir. Şahıs işletmeleri ile ilgili olarak TTK'nın 75. maddesinde "tüm aktifler en çok bilanço gününde işletme için taşıdıkları değer üzerinden kaydolunur" denilmektedir. Borsaya kote edilmiş mal ve kıymetler ilgili günün borsa rayicine göre ve tahsil edilemeyen veya ihtilafli bulunanlar dışındaki tüm alacaklar da

---

150 VUK md.273

151 VUK md.297

152 ARSLAN, Mehmet., a.g.e., s. 115

153 AKDOĞAN, Nalan; AYDIN, Hamdi., a.g.e., s. 409

itibari miktarlarına göre hesap edilir. Pasifler, özellikle tüm borçlar, şarta bağlı veya vadeli olsa bile itibari değeri üzerinden hesaba geçilir.¹⁵⁴

Türk Ticaret Kanunu şahıs işletmeleri için değerlendirme ilkelerini genel olarak belirlemiş ve işletme sahiplerine değerlemede esnek hareket etme imkanı sağlamıştır. Bu düzenlemelerde şahıs işletmelerinde, 3. kişilere karşı işletme sahibinin işletmenin borçlarından dolayı sadece işletmeye tahsis ettiği mal varlığıyla sınırlı değil, tüm mal varlığı ile sorumlu olmasının rolü büyüktür.¹⁵⁵

Sermaye şirketlerinde ise “en fazla maliyet değeri” ifadesi sıkça geçmekte ve ticari mallar için “değerleme gününde bu malların maliyet değerleri cari fiyattan fazla ise bunlar bilançoya en fazla cari değer (piyasa fiyatı) üzerinden geçirilebilir” denilmektedir. Yine burada da anlatılan en düşük değer ilkesidir.¹⁵⁶

Kanun değerlendirme ile ilgili olarak sermaye şirketlerinde şahıs şirketlerinde olduğu kadar esnek davranmamıştır. Sermaye şirketlerinde genelde maliyet bedeli tavan değerlendirme ölçüsünü oluşturmaktadır. Sermaye şirketlerinin 3. kişilere karşı sorumluluğu sadece sermayeleri ile sınırlı olduğundan bunların şirketten olan alacaklarını güvence altına almak amacıyla yüksek değerle değerlendirmeyle ticari karı yüksek göstererek, sermayenin kar payı şeklinde dağıtılmasının önüne geçilmek istenmiştir. Bu nedenle kanun sermaye şirketleri için bir tavan, yani üst sınır koymuştur. Başka bir deyişle sermaye şirketleri için asgari değer kuralı esastır. Örneğin; duran varlıklar en çok maliyet değerleriyle değerlendirilebilir (TTK md.460). Stoklar da en çok maliyet değerleriyle değerlendirilebilir. Maliyet değeri yüksekse piyasa değeri ile değerlendirilerek bilançoda gösterilebilir (TTK md.461).¹⁵⁷

Bu çalışma açısından önem arz eden maddi duran varlıklar, gayrimenkuller, binalar, enerji santralleri, makineler, nakil vasıtaları, alet ve edevat ve mobilya gibi devamlı olarak işletmede kullanılan tesisler kanununun 460. maddesine uygun olarak,

¹⁵⁴ ŞENSOY, Necdet., a.g.m., s. 39

¹⁵⁵ ÇABUK, Adem. **Muhasebede Dönem Sonu İşlemleri**, Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayın No:188, Bursa, 2001, s. 8

¹⁵⁶ ŞENSOY, Necdet., a.g.m., s. 39

¹⁵⁷ BEKTÖRE, Sabri., vd., a.g.e., s. 29

duruma göre gereken indirim (amortisman) yapıldıktan sonra en fazla maliyet değeri ile bilançoya geçirilir.

2.2.3. Sermaye Piyasası Kanununda Değerleme

Sermaye Piyasası Kurulunun muhasebe standartlarını belirlemedeki amacı “kamunun aydınlatılması”dır. Bu nedenle yapılacak değerlendirme bir yandan yatırım kararlarının verilmesinde yardımcı olacak bilgilerin sağlanmasını, diğer yandan ilgililerin haklarının korunmasını sağlayacak bilgilerin oluşturulmasını amaçlamaktadır.¹⁵⁸

SPK mevzuatı, işletmelerle ilgili gerek mali tabloların hazırlanmasında esas alacakları standartlardan gerekse mali tablolardaki kalemlerin değerlemesi ve ilgililere sunulmasına kadar muhasebe uygulamaları ve envanterle ilgili bir çok düzenleme getirmiştir.

SPK tarafından yayımlanan standartlar Türk Ticaret Kanununda ve ilgili diğer yasalardaki düzenlemelerle tutarlı ve birbirini tamamlar niteliktedir.¹⁵⁹

Duran varlıkların değerlendirilmesiyle ilgili olarak SPK'nın 29.01.1989 tarihinde yayınladığı tebliğe göre her hangi bir duran varlığın başka bir duran varlık ile takas edilmesi durumunda, elden çıkan duran varlığın net defter değeri yeni edinilen duran varlığın elde etme maliyeti olarak kabul edilir. Bir duran varlığın devir yoluyla elde edilmesi durumunda ise söz konusu duran varlığın değeri; elde etme maliyeti ile borsa rayicinden düşük olanıdır. Yine aynı tebliğde hizmetten alınan ve gelecekte satılması düşünülen duran varlıklar net defter değerleri ile net gerçekleştirilebilir değerden düşük olanı ile değerlendirilir hükmü yer almaktadır. Bu durumdaki duran varlıklar için amortisman ayrılmaz. Duran varlığın edinimi sırasında uygulanabilen teşvik veya sübvansiyonlar varsa maliyet azaltıcı bu kalemler ya ilgili duran varlığın maliyetinden düşülmeli ya da doğrudan gelir kaydedilmelidir.¹⁶⁰

¹⁵⁸ AKDOĞAN, Nalan; AYDIN, Hamdi., a.g.e., s. 407

¹⁵⁹ GÜNEŞ, Recep; vd., a.g.e., s. 14

¹⁶⁰ GÜNEŞ, Recep; vd., a.g.e., s. 181

Sermaye Piyasası Kanununa tabi anonim şirketlerin değerlemede kullanabilecekleri değerlendirme ölçüleri ve bunların tanımları ve kullanım yerleri SPK tarafından çıkarılan XI Seri ve 1 Sıra No'lu tebliğle belirlenmiştir. Tebliğde yer alan değerlendirme ölçüleri aşağıdaki gibidir;¹⁶¹

- a. **Tarihi Maliyet:** Varlıkların, elde etme maliyeti ile net gerçekleşebilir değerini veya elde etme maliyeti ile rayiç bedelin düşük olanı ile bilançoda yer alacağını ifade eder,
- b. **Elde Etme Maliyeti:** Varlıkların satın alma, üretim veya inşaa maliyetini ifade eder,
- c. **Satın Alma Maliyeti:** Varlıkların satın alma bedeli ile satışa bağlı olarak yapılan giderler toplamından oluşur,
- d. **Üretim Maliyeti:** Mamullerin elde edilmesi için sarf olunan ilk madde ve malzeme ile işçilik ve üretimle ilgili diğer giderlerden oluşur,
- e. **İnşaa Maliyeti:** İşletme tarafından imal ve inşaa edilen duran varlıklarla doğrudan ilişkilendirilebilen maliyet unsurları ile imal veya inşaa işleriyle ilgili olup, söz konusu varlıklara yüklenebilen giderler toplamından oluşur,
- f. **Net Gerçekleşebilir Değer:** Varlık unsurlarının gerçekleşmesi beklenen satış bedelinden, yapılması gerekli "tamamlama maliyeti" ile satış giderlerinin indirilmesinden sonra kalan değeri ifade eder,
- g. **Gerçekleşmesi Beklenen Satış Fiyatı:** Bir varlığın satılması halinde sağlanması beklenen hasılatı ifade eder,
- h. **Tamamlama Maliyeti:** Yarı mamullerin tamamlanması veya mamullerin satılabilir hale getirilmesi için gerekli ek maliyetleri ifade eder,
- i. **Rayiç Bedel:** Varlıkların değerlendirme günündeki mamul alım satım değeridir.

Tebliğde, özellikle stokların değerlemede kullanılacak değerlendirme yöntemleri ise aşağıdaki biçimde ifade edilmiştir;¹⁶²

---

¹⁶¹ ÇABUK, Adem., a.g.e., s. 14

¹⁶² GÜNEŞ, Recep; vd., a.g.e., s. 16

- a) **İlk Giren İlk Çıkar Yöntemi:** Satılan veya üretime verilen ilk madde, malzeme, yarı mamul, ana mamul ve mamullerin stok maliyetinin stoka ilk girenlerin maliyetinden oluştuğunu varsayan stok değerlendirme yöntemidir. Bu yöntemde ambar çıkışları, en eski tarihli girişlere ilişkin maliyet bedeli ile; hesap dönemi sonuna kalan stoklar ise en yakın tarihli girişlerin maliyet bedeli ile değerlendirilir.
- b) **Son Giren İlk Çıkar Yöntemi:** Satılan veya üretime verilen stokların son girenlerden oluştuğunu varsayan stok değerlendirme yöntemidir. Yöntemde çıkışlar, en son tarihli girişlere ilişkin maliyet bedeli ile, dönem sonuna kalan stoklar ise, en eski tarihli girişlerin maliyet bedeli ile değerlendirilir.
- c) **Ağırlıklı Ortalama Maliyet Yöntemi:** Bu yöntemde maliyet, stokların toplam elde etme maliyetleri ile alım miktarları toplamı dikkate alınarak hesaplanır. Elde etme maliyetleri toplamı toplam, stok miktarına bölünerek ortalama birim maliyet bulunur. Bulunan birim ortalama maliyet stoktan çıkan veya stokta kalan stok miktarıyla çarpılarak çıkışların veya kalan stokların maliyeti bulunur.
- d) **Hareketli Ağırlıklı Ortalama Maliyet Yöntemi:** Sürekli envanter yöntemini kullanan işletmelerde her yeni alımdan (giriş) sonra bir ortalama maliyet hesaplanır ve bir sonraki alıma kadarki çıkışlar ve kalan stoklar bu ortalama maliyet üzerinden değerlendirilir.
- e) **Özel Sipariş Maliyet Yöntemi:** Özel bir sipariş veya sipariş için ayrılan, satın alınan veya üretilen stokların, değerlemesinde kullanılan yöntemdir. Yöntemde; stoka giren maddenin üretim işlemleri tamamlanıncaya kadar elde etme maliyeti ile ilişkisi sürdürülür.

Tez çalışmamızın temelini oluşturan SFAS 144 nolu standartta ele alınan maddi duran varlıklarla ilgili olarak ülkemizdeki yasal mevzuatta yer alan değerlendirme ölçüleri aşağıda yer alan tablodaki biçimde özetlenebilir;

Tablo 4: Yasalar Açısından Değerleme Ölçüleri ve Karşılaştırılması

ANA HESAPLAR	DEĞERLEME ÖLÇÜLERİ			
	TDMS	VUK	TTK	SPK
Arazi ve Arsalar	Maliyet Değeri	Maliyet Değeri	Maliyet Değeri	Maliyet Değeri
Yer altı ve Yer üstü Düzenleri, Binalar, Tesis, Makine ve Cihazlar, Taşıtlar, Demirbaşlar, Diğer Maddi Duran Varlıklar	Maliyet Değeri/Yeniden Değerlenmiş Değer	Maliyet Değeri/Yeniden Değerlenmiş Değer	Maliyet Değeri/Yeniden Değerlenmiş Değer	Maliyet Değeri/Yeniden Değerlenmiş Değer
Verilen Avanslar	Kayıtlı Değer/Değerleme Kuru	Kayıtlı Değer/Değerleme Kuru	Kayıtlı Değer/Değerleme Kuru	Kayıtlı Değer/Borsa Kuru/Değerleme Kuru

Kaynak: GÜNEŞ, Recep; vd. s. 183

TDMS: Tek Düzen Muhasebe Sistemi
TTK : Türk Ticaret Kanunu

VUK : Vergi Usul Kanunu
SPK : Sermaye Piyasası Kanunu

2.3. Değer Azalışı

Muhasebe sistemimizde, menkul kıymetler, şüpheli alacaklar ve stoklarda meydana gelen değer azalışları için belirli şartların var olması halinde karşılık ayrılmasına izin verilmektedir. Ancak, duran varlıklar için böylesi bir uygulama halen mevcut değildir. Duran varlıklara yapılan yatırım tutarı, normal olarak varlığın yararlı ömrü boyunca amortisman yoluyla geri kazanılmaktadır. Fakat, amortisman yoluyla sadece varlıkların kullanımı nedeniyle meydana gelen aşınma ve yıpranma şeklindeki değer azalışları dikkate alınmaktadır. Oysa varlıklardaki değer azalışları sadece kullanım nedeniyle ortaya çıkmamaktadır. Varlıklarda kullanımdan ayrı olarak, ekonomik, teknolojik ve yasal faktörlerde meydana gelen değişiklikler nedeniyle değer

azalışları yaşanmaktadır. Dolayısıyla işletmenin varlıkları içerisinde önemli bir yer tutan duran varlıklar için değer azalışı kayıplarının hesaplanarak mali tablolara aktarılması, hem mali tabloların güvenilirliğini artıracak hem de mali tablolar aracılığı ile ilgili taraflara doğru bilgiler sunularak muhasebenin “sosyal sorumluluğu”nu yerine getirmesine katkı sağlayacaktır.¹⁶³

2.3.1. Emtiada Düşük Bedelle Değerleme

Emtianın değerlendirme günündeki satış bedeli ilgili varlığın maliyet bedeline nazaran % 10 veya daha fazla bir düşüklük gösteriyorsa bu durumda mükellef emtiayı maliyet bedeli yerine emsal bedeli ölçüsü (VUK md.267 2. sıradaki ölçü hariç) ile değerleyebilir.¹⁶⁴ Burada satış fiyatı olarak esas alınacak fiyat mükellefin emtiayı kendi satış fiyatı değil piyasa satış fiyatlarıdır.¹⁶⁵

Emtianın değeri düşen mal olarak değerlendirilebilmesi için değer azalışının aşağıdaki nedenlerden kaynaklanmış olması gerekir;¹⁶⁶

- a) Değer kaybı ticari faaliyetin normal gerekleri dahilindeki bozulma, çürüme, kırılma, çatlama, paslanma gibi olaylar sonucunda meydana gelmelidir.
- b) Veya yangın, deprem, su basması gibi doğal bir afet yüzünden emtia değer kaybına uğramalıdır.

Değeri düşen ticari mallar iki yönetime göre muhasebeleştirilir;¹⁶⁷ Birinci yöntemde değeri düşen ticari mallar, ticari mallar hesabından çıkarılarak Diğer Stoklar hesabına kaydedilirken, bu durumla ilgili saptanan veya tahmin edilen risk oranında karşılık ayrılır. İkinci yöntemde ise sadece stok değer düşüklüğü karşılığı ayrılır. Değeri düşük stoklar normal stok hesaplarında bırakılır.

---

¹⁶³ OTLU, Fikret., a.g.e., s. 62

¹⁶⁴ VUK md.274

¹⁶⁵ SÖNMEZ, Erdal; AYZ, Garip. **Dönem Sonu İşlemleri 2002**, TESMER Yayınları No: 47, Ankara, 2003, s. 74

¹⁶⁶ SÖNMEZ, Erdal; AYZ, Garip., a.g.e., s. 75

¹⁶⁷ KOÇ YALKIN, Yüksel. **Genel Muhasebe İlkeler-Uygulamalar**, Turhan Kitabevi, 11. Bası, Ankara, 1998, s. 191

2.3.2. Duran Varlıklarda Değer Azalışı ve Amortisman

İşletme varlıklarının değerlerinde meydana gelen azalışların “zarar”, “amortisman gideri”, ve “karşılık gideri” adları altında ortaya çıktıkları görülmektedir. Bunların hepsi için ortak olan husus, işletmelerin net aktifini veya öz kaynaklarını azaltmak suretiyle dönem karının azalmasına yol açmalarıdır.¹⁶⁸

Duran varlıkların muhasebeleştirilmesinde maliyet değeri esas alınır. Bu varlıkların piyasa değerlerinde meydana gelen dalgalanmalar göz önünde bulundurulmaz. Çünkü işletme açısından duran varlıkların değeri piyasada sahip olduğu sürüm yeteneğine değil kullanılma niteliklerine dayandırılır.¹⁶⁹

Duran varlıkların değerlerini kaybetmeleri olayı, hangi nedenle olursa olsun amortisman muhasebesinin konusunu oluşturur. Amortisman muhasebesinin amacı, duran varlıkların maliyetlerini sistemli ve anlamlı bir biçimde duran varlıkların kullanılma sürelerine dağıtmaktır. Amortisman muhasebesinin amacı eskime ve yıpranmanın etkisini ölçmek olmadığına göre amortisman bir değerlendirme yöntemi değildir. Amortisman ayırma işlemi doğrudan doğruya bir maliyet saptaması olduğundan para ile bir ilgisi yoktur.¹⁷⁰

Amortisman ayırmanın iki ana nedeni vardır. Bunlardan ilki varlığın kullanımı nedeniyle veya güneşe, rüzgara ya da diğer iklim faktörlerine maruz kalması nedeniyle fiziksel olarak yıpranmasıdır. İkinci neden ise eskimedir. Burada eskimeden kasıt varlığın ekonomiklik ve etkinliğini yitirmesidir.¹⁷¹

Tüketilmemiş olan maliyet bilançoda yer alır ve defter değeri olarak tanımlanır. Amortismanın amacı değerlendirme değil maliyet dağıtımını olduğundan duran varlıkların defter değerleri makul değerlerinden daha büyük veya küçük olabilir. Muhasebe teorisi bilançonun işletme değerini göstermeyi amaçladığını özellikle belirtmekle beraber duran varlıkların makul değerlerini aşacak tutardaki defter değerleri ile raporlanmasının da muhasebe bilgisinin kullanılabilirliğini sınırlayacağını ifade etmektedir.¹⁷²

¹⁶⁸ HİÇŞAŞMAZ, Mahzar. **Maliyet Muhasebesine Giriş**, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, Kalite Matbaası, Ankara, 1972, s. 36

¹⁶⁹ KOÇ YALKIN, Yüksel., a.g.e., s. 239

¹⁷⁰ KOÇ YALKIN, Yüksel., a.g.e., s. 238

¹⁷¹ MEIGS, Walter B.; MEIGS, Robert F., a.g.e., s. 452

¹⁷² BOOKER, Quinton. “SFAS No. 121 Illustrated”, **The National Public Accountant**, Şubat 1996, s. 26

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

“SFAS 144, DURAN VARLIKLARDA DEĞER AZALIŞLARI VE DURAN VARLIKLARIN ELDEN ÇIKARILMASININ MUHASEBELEŞTİRİLMESİ” STANDARDININ İNCELENMESİ

3. Giriş ve Genel Bilgiler

Değer azalışı varlığın, eskimesi ya da bir şekilde faydalılığın azalması nedeniyle, defter değerindeki azalıştır.¹⁷³ Varlığın defter değerinin, makul değerini geçmesi, diğer bir ifade ile makul değer defter değerinin altında olması “değer azalışı” olarak ifade edilir. Eğer bir işletme bu değer azalışını tanımlar ve varlığın defter değerini düşürerek ve bir gideri borçlandırarak kaydederse, işletme gider yazmış olur. Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerine göre pazarlanabilir hisse senetleri ve stoklar gibi değeri periyodik olarak piyasa ile karşılaştırılan ve piyasadaki düşüş nedeniyle değeri azaltılan varlıklarda olduğu gibi pek çok durumda bu işlemin yapılması gereklidir. Benzer şekilde uzun vadeli öz kaynak yatırımları, değer azalışı gelir tablosunda gösterilmeksizin direkt olarak öz kaynağa gitmesine rağmen her yıl maliyet ya da piyasa değerinin düşük olanı ile değerlendirilir. Bunun bir başka örneği duran varlıklardır.

İşletmelerin kaydettiği zararların çoğu yukarıdaki kategoriye girer ve bu alanda Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri bu zararların tanımlanması, ölçülmesi ve raporlamasına ilişkin olarak yeterli rehberliği yapmaktadır. Uygulama boşluğunun olduğu ve karışıklığın en üst düzeye çıktığı nokta, işletmenin değerinin azaldığına ikna olduğu ancak kullanılır düşüncesiyle elinde tutmak istediği duran varlıklarda meydana gelen değer azalışlarıdır.¹⁷⁴

SFAS 144 nolu standart ve daha önce yayınlanmış olan SFAS 121 nolu standart söz konusu uygulama boşluğunu doldurarak duran varlıkların değer azalışları ve elden çıkarılmasının muhasebeleştirilmesine dair makul bir süreç oluşturma çabalarının sonucudur.

---

¹⁷³ WILLIAMS, Jan R.; vd., a.g.e., s. 330

¹⁷⁴ HOCHMAN, Joel; KISS, Martin. “Impairment of long-lived assets: An emerging and critical issue”, *The National Public Accountant*, Aralık 1994, s. 20-21

3.1. Duran Varlıklar ve Değer Azalışı

FASB Kavramlar Standardı No. 6, 25. paragrafta varlıklar “belirli bir işletme tarafından geçmişteki işlemlerin sonucu olarak elde edilen muhtemel gelecek ekonomik faydalar” olarak tanımlanmıştır. Mevcut muhasebe uygulamalarına göre finansal tablolarda tanımlanan varlık tutarları tarihi maliyet esasına uygun olarak raporlanmaktadır. Tarihi maliyet sisteminde zamanla şartlar değiştiğinde, varlık değerleri de değişmesine rağmen bu değişikliklerin çoğu finansal tablolara kaydedilmemektedir.

Gayrimenkul, tesis ve ekipmanın raporlanmasında temel olarak maliyet esasının kabul edilmiş olmasına rağmen maliyetin anlamlı olmadığı durumlar da vardır. Tesisin “maliyet – birikmiş amortismanlar” ile kayıtlarda izlenmesiyle yatırımın kalan bakiyesinin gelecekteki faaliyetlere uygun şekilde yüklenebileceği ve geri kazanılabileceğine dair makul bir şansa sahip olduğu görüntüsü ortaya çıkmaktadır. Bu varsayım önemli unsurlara gelince geçerliliğini yitirecekmiş gibi görünüyorsa; zararı, defter değerini varlığın işletmeye kalan tahmini maliyetine düşürerek tanımlamak ihtiyatlılık kavramının gereği olabilir.¹⁷⁵

Muhasebe literatürü, bazı durumlarda defter değeri aşırı değerlendirilmiş duran varlıklar için zarar tanımlanması ve varlığın defter değerinin daha düşük bir tutara indirgenmesini her zaman kabul etmiştir.¹⁷⁶ Yapılan araştırmalar duran varlık değer azalışı zararı tutarlarının, duran varlıklar toplamına oranının % 4 - % 20 arasında değiştiğini göstermiştir.¹⁷⁷

1980’ler boyunca varlık değer azalışlarının raporlanması sayısı ve tutarında önemli ölçüde artışlar meydana gelmiştir. 1986’dan 1998’in ortalarına kadar sadece Dow Jones’un endüstri işletmelerinde görülen değer azalışı zararı en az 10 milyar dolardır. (Forbes, 25 Temmuz 1988). Pearson ve Okubara 1985-1986 yılları arasında halka açık şirketlerde 26 milyar doların üzerinde değer azalışı zararı ortaya çıktığını bildirmiştir (Accounting Horizons, Mart 1987). Ayrıca bu yazarlar son zamanlarda

¹⁷⁵ HAMPTON, George; PLUMMER, Kay., a.g.m., s. 59

¹⁷⁶ BOOKER, Quinton., a.g.m., s. 26

¹⁷⁷ ALCIATORE, Mimi; vd. “Asset write-downs: A decade of research,” **Journal of Accounting Literature**, Sayı: 17, Yıl: 1998, s. 1

gerçekleştirilen yeniden yapılandırmalarla ilgili değer azalışlarının bazı özel karakterlerini aşağıdaki şekilde belirlemişlerdir,¹⁷⁸

1. Değer azalışı tutarı,
2. Değerleme sürece dahil olan şirket sayısındaki hızlı artış,
3. Kullanımına devam edilen varlıkların kısmi değer azalışları.

Varlığın kullanım değeri hurda değerinden daha düşükse varlık genellikle kullanımdan çekilir, satılır ya da hurdaya ayrılır. Satılan varlıklar için muhasebe sistemlerinin bir çoğu işlemi tanımlayacak ve satışı yansıtacak bir kayıt yapmaktadır. Böylece uygun gelir vergisi karşılığı da ayrılmış olur. Ancak varlığın satılmaması halinde çoğu muhasebe sistemi bu olayları rutin olarak tanımlamaz. Bu da gelir vergisi karşılığının yanlış hesaplanmasına neden olur.¹⁷⁹

Bir yönüyle değer azalışı zararı, işletme yönetiminin muhasebe kurallarını kullanarak değer azalışını tanımlamamak ya da işletme için avantajlı olduğunda tanımlamak yoluyla gelirleri manipule etmesidir. Alternatif bir bakış açısıyla yöneticiler değer azalışı zararlarını geliri manipule etmede değil, düşük firma performansı ve yönetimin hatalı kararlarına bağlı olarak ortaya çıkan varlık değerlerindeki azalışları yansıtmada kullanırlar. Francis, Hanna ve Vincent her iki faktörün (manipulasyon ve değer azalışı) zarar tanımlama kararlarını yönlendirebileceğini tespit etmişlerdir. Ancak, zararlar türlerine göre analiz edildiğinde güdülerin stok ve duran varlık zararlarının belirlenmesinde çok az bir etkisinin olduğu ya da hiçbir etkisinin olmadığı bulunmuştur. Buna karşın şerefiye gibi daha ihtiyari olan diğer kalemlerde önemli bir rol oynadığı ortaya çıkmıştır.

1980'lerin sonlarında ve 1990'lar boyunca değer azalışı zararlarının hem raporlanma sıklığı hem de tutarı artmıştır. Bir çoğuna göre yönetim ve onların muhasebecilerinin finansal tablo kullanıcılarını bu zararlar ve birden çok dönemde zarar

---

¹⁷⁸ SRINIVASAN, Ragothaman. "Asset impairment and writedowns: Do we need any FASB rules?", **South Dakota Business Review**, Cilt:50, Sayı:2, Aralık 1991, s.4

¹⁷⁹ LASALLE, Randall E. "Impairment of long-lived assets", **Strategic Finance**, Cilt:77, Sayı:9, Mart 1996, s.14

raporlayanlarla ilgili olarak uyarımları gerekirdi. Bu nedenle ABD Borsa Komisyonu başkanı Arthur Levitt, finansal tabloların temizlenmesi (big bath) ve birleşme maliyetlerinin araştırma giderleri olarak sınıflandırılması gibi anında zarar yazılabilecek hileleri eleştirmiştir. Dahası zarar yazma rasgele ortaya çıkmaz. Yapılan araştırmalar işletmelerin her üç yılda bir ek zarar raporlama eğiliminde olduklarını göstermektedir.¹⁸⁰

Duran varlıklarda meydana gelen değer azalışlarının finansal tablolardaki göreceli büyüklükleri nedeniyle belirlenmesi, makul olarak ölçümü ve muhasebeleştirilmesi yönünden işletme sahip ve yöneticileri ile diğer ilgili taraflar için önem arz etmektedir.

3.1.1. Duran Varlıkların Önemi

ABD’de faaliyet gösteren Federal Express şirketinin 2000 yılında bilançosunda yer alan toplam uçuş ekipmanlarının tutarı 5 milyar dolardı. Buna yükleme, yer destek ekipmanları, kara taşıtları ve elektronik cihazlar eklendiğinde duran varlık toplamı yaklaşık 11,5 milyar doları buluyordu ki bu tutar söz konusu şirketin toplam varlıklarının % 61’ine karşılık geliyordu. 2005 yılına gelindiğinde, şirketin duran varlıklarının dönen varlıklarına oranı yaklaşık olarak 1,8’dir.¹⁸¹

Federal Express gibi şirketlerin günlük faaliyetlerinde başarılı olması duran varlıkların türü ve miktarı, şirketin ve şirket faaliyetlerinin yapısına bağlıdır. Hemen bütün şirketler etkin olarak faaliyetlerini sürdürmek ve başarılı olabilmek için bazı duran varlıklara ihtiyaç duyarlar.¹⁸²

Duran varlıklar sektörlerine göre farklılık gösterse de bütün şirketler için göz ardı edilemeyecek bir önem taşır. Bu nedenle de sözkonusu varlıklarla ilgili işlem ve muhasebe uygulamalarının büyük bir özenle yapılması gerekir.

---

¹⁸⁰ BAKER, Paul D.; vd. “Impairment write – offs: truth or manipulation ?”, **National Public Accountant**, 2000, s. 36

¹⁸¹ <http://sec.edgar-online.com/2005/09/23/0001104659-05-045519/Section2.asp> (23.08.2006)

¹⁸² WILLIAMS, Jan R.; vd., a.g.e., s. 367

3.1.2. Değer Azalışı ve İşletme Yönetimi

Muhasebeciler bir varlığın değer azalışına maruz kalıp kalmadığını belirlerken yönetimin önyargılarının farkında olmalıdır. Zira standardın açıklanması sırasında da görüleceği üzere bu işlem büyük oranda manipülasyona açıktır.

Varlık değer azalışı zararları, nakit çıkışı gerektirmeyen giderlerdir. Yönetimin eğilimi cari zararlar tanımlamak yönündedir. Böylelikle gelecekteki kar beklentileri daha iyi olur ki bu durum muhasebe literatüründe “finansal tabloların temizlenmesi” olarak bilinir. Değer azalışı standardı, yönetime işletmenin gelecek karları için pozisyon alınmasına, ileride bu zararı gelire döndürmek zorunda bırakmaksızın izin verdiğiinden söz konusu teoriyle uyum içindedir. Örneğin Pepsi Co, Inc. 1995 yılı gelir tablosunda daha çok kendine bağlı Taco Bell, Pizza Hut ve KFC restoranlarıyla ilgili olarak 520 milyon dolarlık vergi öncesi gider yazmıştır. Duran varlıklarının % 7 oranında değer azalışı zararına maruz kalmış olmasına rağmen PepsiCo’nun başkanı Wayne Calloway’e göre söz konusu restoranlar iyi bir yıl geçirmiş ve nakit akışlarında gelişme sağlanmıştır. Değer azalışı yazmanın cari dönemde nakit etkisi yoktur ancak söz konusu duran varlıkların defter değerleri azaltılmış olduğundan sonraki dönem amortisman tutarları küçülmektedir.¹⁸³

Kredi verenler borç verme kararlarını tarihi maliyetleri kullanarak hazırlanan finansal tablolara göre verdiklerinden, varlık değerindeki ani değer azalışları kreditorün derleyip analiz ettiği kazanç akışını düşürmektedir. Kazanç eğilimindeki böylesi bir aksaklık bilançoda tanımlanan toplam varlıklarda oransal olarak büyük bir azalışa yol açmaktadır.¹⁸⁴ Diğer bir deyişle, değer azalışı büyüdükçe karın duran varlıklara oranı artmakta bu da yöneticilerin daha başarılı görünmesine neden olabilmektedir. İşletme yönetimi değer azalışlarını kullanarak sorumlu olduğu taraflar karşısında işletmenin durumunu ve dolayısıyla kendi durumlarını olduğundan farklı gösterebilme fırsatı bulabilir.

---

¹⁸³ NEWELL, Gale E.; KREUZE, Jerry G. “The practitioner’s role in accounting for asset impairments”, **The National Public Accountant**, Cilt:42, Sayı:5, Temmuz 1997, s. 29

¹⁸⁴ FITZSIMONS, Adrian P.; THOMPSON, James W. “Accounting for impaired long – lived assets”, **Commerical Lending Review**, Cilt: 9, Sayı: 3, Yaz 1994, s. 72

3.1.3. Standardın Amacı ve Önemi

Konuyla ilgili herhangi bir standardın henüz yayınlanmadığı dönemlerde Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri değer azalışı zararının ne zaman tanımlanacağı ve bunun nasıl ölçüleceği gibi sorulara cevap veremediği için değer azalışının belirlenmesiyle ilgili cari uygulamalar farklılık göstermiştir.¹⁸⁵

Değer azalışı ile ilgili olarak tutarlı bir uygulama yöntemi oluşturmayı zorlaştıran uygulama problemleri şunlardır;¹⁸⁶

1. Varlığın değerinin ne zaman değer azalışı yazmayı gerektirecek kadar azaldığı nasıl bilinecek?
2. Değer azalışı yasal olarak varlığın eski değerini kazanma ihtimali olduğunda mı yapılmalı, yoksa değer azalışının sürekli olması şartı mı aranmalı?
3. Değer azalışının geçici mi yoksa sürekli mi olduğu nasıl belirlenecek?
4. Değer azalışına uğramış varlıklar faaliyet birimindeki diğer unsurlardan nasıl ayrıştırılacak?
5. Değer artışı yazılmasına (azalışın iptali) izin verilmeli mi?
6. Değer azalışı yazmak yerine, artık değer düşürülmesiyle birlikte amortisman döneminin kısaltılması veya hızlandırılmış amortisman yöntemi kullanılması hangi durumlarda daha uygun olur? (Örneğin, normal üretim hacminin önemli miktarda altında üretim yapan tesislerde üretim birimine göre amortismandan hızlandırılmış yönteme geçiş.)
7. Değer azalışları nasıl ölçülmeli?

Bu problemler standardın yayınlanmış olmasıyla tamamen ortadan kalkmış değildir. Hatta standardı yayınlayan kurul içinde dahi bu konularda farklı görüşler ileri sürülmektedir. Örneğin, diğerlerinden farklı olarak FASB üyesi Northcutt değer azalışı zararlarının muhasebe tahminlerindeki değişiklikler olarak ele alınabileceğini ve geleceğe dönük olarak varlıkların faydalı ömürleri ve artık değerlerinin düzeltilmesi

¹⁸⁵ FITZSIMONS, Adrian P.; THOMPSON, James W., a.g.m., s. 74

¹⁸⁶ SCHUETZE, Walter. "Disclosure and the impairment question", Journal of Accountancy, Cilt:164, Sayı:6, Aralık 1987, s. 27

yoluyla amortisman oranlarında revizyonlar şeklinde kaydedilebileceğini savunmuştur. Northcutt, işletme yöneticilerinin “kullanım değeri” ölçülerini kullandığını ve sık sık varlıkların değerini, faydalı ömrünü ve amortisman miktarlarını değerlendirdiklerini öne sürmüştür. Ancak her şeye rağmen standardın yayınlanmasının değer azalışı konusunu objektif bir boyuta taşıdığını ve uygulama birlikteliği sağladığını kabul etmek gerekir.

3.1.3.1. SFAS 144’ün Yayınlanma Gerekçesi

FASB 30 Haziran 2000’de “Duran Varlıkların Değer Azalışları, Elden Çıkarılması ve Elden Çıkarmaya İlişkin Yükümlülüklerin Muhasebeleştirilmesi” başlıklı bir finansal muhasebe standardı taslak önerisi yayınlamıştır. Bu taslağın SFAS 121 Nolu standardın yerini alması düşünülmüştür.¹⁸⁷ Taslağın öncelikli amaçları şunlardır:

- a) SFAS 121’in uygulanmasında yaşanan önemli problemleri belirlemek,
- b) Elden çıkarılacak duran varlıklar ve elden çıkarma işlemiyle ilgili

yükümlülükler için tek bir muhasebeleştirme modeli geliştirmek.

Duran varlıklar değer azalışı zararının ne zaman tanımlanacağını belirlemede devam eden problemler ve “Amerika Muhasebe İlkeleri Kurulu” APB (Accounting Principles Board)’nin 30 nolu görüşünde yer alan “Durdurulan Faaliyetler” ile ilgili şartların uygulanabilirliğinde ortaya çıkan sorunlar nedeniyle ve literatürü netleştirmek için SFAS 144 nolu standardı (Accounting for the Impairment or Disposal of Long – Lived Assets) yayınlama ihtiyacı duymuştur.¹⁸⁸

---

¹⁸⁷ MUNTER, Paul. “Progress on impairments and business combinations”, **The Journal of Corporate Accounting & Finance**, Cilt:12, Sayı:1, Kasım-Aralık 2000, s. 83

¹⁸⁸ MUNTER, Paul. “FASB: A look at revised standarts for asset impairments and discontinued operations”, **The Journal of Corporate Accounting & Finance**, Cilt:13, Sayı: 5, Temmuz-Ağustos 2002, s. 67

SFAS 144'ün yayınlanma gerekçeleri şunlardır;¹⁸⁹

- 1- Satış yoluyla elden çıkarılacak duran varlıklar için SFAS 121'de belirlenen çerçeve temelinde tek bir muhasebe modeli belirlemek,
- 2- SFAS 121 ile ilgili olarak ortaya çıkan uygulama problemlerini çözmek.

FASB'in söz konusu standardı yayınlama amacı işletmelerin duran varlık değer azalışı kaydetme olanaklarını sınırlandırmaktı. Ancak, standardın bazı şartları değer azalışı zararlarının tanımlanmasında işletme yönetime saldırgan veya tutucu yaklaşımlar gösterme olanağı verecek kadar esnekti.¹⁹⁰ FASB'in karmaşık alanlarda teknik standartlar hazırlamak gibi zor bir görevi vardır. Kurulun hazırladığı standartlar çoğunlukla uzun ve oldukça tekniktir. Karmaşıklığı nedeniyle söz konusu standartların hazırlanması sırasında bazen hata ve eksikliklerin ortaya çıkması normal karşılanmalıdır.¹⁹¹

FASB (Financial Accounting Standards Board), 144 nolu standarttaki değişikliklerin; kullanım amacıyla elde tutulan veya yeni edinilen duran varlıklar için bir tek muhasebeleştirme modeli uygulamayı şart tutarak ve "Durdurulan Faaliyetler" in sunumunu daha çok elden çıkarma işlemini içerecek şekilde genişleterek finansal raporlamayı geliştireceğini belirtmiştir. Böylelikle benzer durum ve olaylar için muhasebeleştirme şekli de aynı olacaktır. FASB'a göre standart, raporlanan finansal bilgilerin değerini de arttıracaktır.

SFAS 144, SFAS 121'i geçersiz kılar ancak; (1) Kullanım amacıyla elde tutulan duran varlıklardaki değer azalışlarının tanımlanması ve ölçülmesi, (2) satış yoluyla elden çıkarılacak duran varlıkların ölçülmesi, ile ilgili olarak SFAS 121'in temel şartlarını korur.¹⁹²

---

¹⁸⁹ FITZSIMIONS, Adrian P.; MCCARTHY, Irene N. "FASB Issues accounting guidance for the impairment or disposal of long-lived assets", **Commerical Lending Review**, Cilt:17, Sayı:2, Mart 2002, s. 45

¹⁹⁰ ZUCCA, Linda J. "Living with SFAS 121: How to avoid (or record) an asset write down", **The National Public Accountant**, Cilt: 42, Sayı: 7, Eylül 1997, s. 40

¹⁹¹ GALLUN, Rebecca A.; NICHOLS, Linda M. "Care needed in reading FASB statements", **Ohio CPA Journal**, Cilt:59, Sayı:1, Ocak-Mart 2000, s. 47

¹⁹² FITZSIMIONS, Adrian P.; MCCARTHY, Irene N., a.g.m., s. 44

3.1.3.2. Standardın Finansal Tablolar Üzerindeki Etkileri

Değerlerinde meydana gelen azalış nedeniyle duran varlıkların içinde yer aldığı ve faaliyet sonuçlarının raporlandığı tablolarda bir takım değişiklikler ortaya çıkacaktır. Değer azalışı ile ilgili standardın finansal tablolarda genel olarak üç tür etkisi vardır;¹⁹³

- 1- Gelir tablosu değer azalışı zararı tutarından etkilenir,
- 2- Değer azalışı tutarı net öz kaynakların azalmasına yol açarak bilançoju etkiler. Gelecek dönemlerde belirlenen değerlerin cari piyasa değerlerine daha çok yaklaşacağı ve gelirlerin amortisman giderlerindeki azalışın sonucunda normal bir şekilde artacağı beklenir,
- 3- Zamanında bilgilendirmenin bir sonucu olarak değer azalışı zararları tutar olarak azalır ancak zarar raporlanması sıklığı artar. Nitekim SFAS 121 nolu standardın taslağı, seçilen 10 şirkette deneme amaçlı olarak uygulanmış ve sonuçta uygulamanın söz konusu şirketlerin değer azalışı tanımlamalarını hızlandırdığı ve değer azalışı tutarını artırdığı görülmüştür.¹⁹⁴

Değer azalışı zararı yazılması halinde dönem karı azalacak, bununla birlikte bilançoda yer alan duran varlıklar, sonraki dönemde daha düşük değerle izlenmiş olacağından analiz için kullanılan finansal oranlar da değişecektir.

3.1.4. Standardın Kapsamı

Standart, Muhasebe İlkeleri Kurulunun (Accounting Principles Board) 30 nolu görüşünde yer alan muhasebeleştirme ve raporlama şartlarının yerini almış ancak, APB 30 da yer alan durdurulan faaliyetlerin, olağan faaliyetlerden ayrı raporlanması şartını korumuş ve APB 30'u, elden çıkarılmış veya satış amacıyla elde tutulan varlık olarak sınıflandırılmış olan işletme birimlerinin raporlanmasını da içerecek şekilde genişletmiştir. SFAS 144'ün 3-5. maddeleri standardın kapsamını belirlemektedir.

Varlık ya da varlıklar, standardın kapsamı dışında diğer varlık ve kaynakları içeren bir grubun parçası ise standart bu gruba uygulanır. Bu gibi durumlarda varlığın

¹⁹³ BAKER, Paul D.; vd., a.g.m., s. 37

¹⁹⁴ PACTER, Paul; ROHAN, Paul. "When your assets aren't", **Financial Executive**, Cilt:11 Sayı:1, Ocak – Şubat 1995, s. 35

muhasebe birimi, ait olduğu varlık grubudur. Kullanılmak üzere elde tutulan varlık veya varlıklar için bu grup tanımlanabilir nakit akımlarının büyük ölçüde diğer varlık ve kaynak gruplarından bağımsız olduğu en düşük seviyesini gösterir. Satış yoluyla veya bir başka şekilde elden çıkarılacak varlıklar için bu grup, grup olarak tek işlemle elden çıkarılacak varlıkları ve direkt olarak bu varlıklarla ilgili işlemle transfer edilecek kaynakları gösterir. Bu standart diğer bireysel varlıklar (alıcılar ve stoklar gibi) ve bu tür grupların içinde olan bu standardın kapsamadığı (satıcılar, uzun vadeli borçlar ve varlığı kullanımdan çekme yükümlülükleri gibi) kaynaklara uygulanan Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerini değiştirmez. Bu standart aşağıdaki varlıklara uygulanmaz;¹⁹⁵

- a) Şerefiye,
- b) Amortize edilmeyen maddi olmayan varlıklar,
- c) Depozito gibi maddi olmayan varlıklar, finansal kurumların uzun dönemli müşteri ilişkileri,
- d) Maliyet veya özkaynak metoduyla muhasebeleştirilmiş hisse senedi yatırımlarını içeren finansal varlıklar,
- e) Ertelenmiş politika edinim maliyetleri,
- f) Ertelenmiş vergi alacakları ve
- g) “Successful-efforts” (petrol veya gazın başarılı bir şekilde bulunması halinde yapılmış olan harcamaların aktifleştirildiği, aksi halde gidere dönüştürüldüğü muhasebe yöntemi) metoduyla muhasebeleştirilmiş, varlığı kesinleşmemiş petrol ve gaz mülkiyetleri.

Ayrıca bu standart, aşağıda belirtilen standartlar çerçevesinde muhasebeleştirilen duran varlıklara da uygulanmaz.¹⁹⁶

- a) SFAS 44, Karayolu Taşımacılığı Maddi Olmayan Varlıkları İçin Muhasebe
- b) SFAS 50, Kayıt ve Müzik Endüstrisinde Finansal Raporlama
- c) SFAS 63, Yayıncılar Tarafından Yapılacak Finansal Raporlama

---

¹⁹⁵ SFAS 144, madde 4

¹⁹⁶ SFAS 144, madde 5

- d) SFAS 86, Satılacak, Kiralanacak veya Bir Başka Şekilde Pazarlanacak Bilgisayar Yazılımlarının Maliyetleri Muhasebesi
- e) SFAS 90, Faaliyetleri Kanuni Düzenlemeye Tabi Tutulmuş Girişimler - Tesis Maliyetlerinin Terk Edilmesi ve Yasaklanmasının Muhasebeleştirilmesi

Standart 4 ve 5. paragraflarda belirtilenler dışında, kullanılmak üzere elde tutulan veya elden çıkarılacak;

- a) Kiracıların sermaye kiralamaları (leases),
- b) Faaliyet kiralamasına konu olan kiraya verenlere ait duran varlıklar,
- c) “Successful-efforts” metoduna göre muhasebeleştirilmiş, varlığı kesinleşmiş petrol ve gaz mülkiyetleri ve
- d) Bedeli peşin ödenmiş duran varlıkları,

kapsayan, duran varlıklara uygulanır.¹⁹⁷

3.1.4.1. SFAS 144 ve APB 30 (Accounting Principles Board Opinion 30)

APB 30’a göre elden çıkarılacak bir işletme bölümünün faaliyet sonuçları olağan faaliyetlerden ayrı olarak “Durdurulan Faaliyetler” içinde raporlanmalıdır. SFAS 144, APB 30’un şartlarını uygulama seviyesi, gelir tablosu sunumu ve bilanço sunumu olmak üzere üç alanda değiştirmiştir.¹⁹⁸

---

¹⁹⁷ SFAS 144, madde 3

¹⁹⁸ SOROOSH, Jalal; CIESIELSKI, Jack T. “When good assets go bad”, *The CPA Journal*, Cilt:72, Sayı:12, Aralık 2002, s. 48-49

Tablo 5: APB 30 ve SFAS 144'e Göre Durdurulan Faaliyetler

	APB 30	SFAS 144
Seviye	Ayrık işletme hatları veya müşteri sınıflarını içerir.	Diğer varlık ya da varlık gruplarından bağımsız, tanımlanabilir nakit akışı üreten bölüm, raporlama birimi, alt grup (yavru şirket) veya varlık gruplarını içerir.
Gelir Tablosu	Değerleme gününde beklenen gelecek net zararı içerir.	Ortaya çıktığı dönemlerde durdurulan birimin faaliyet sonuçlarını içerir.
Bilanço	Diğer olağan faaliyetin varlık ve borçları arasında netleştirilmeye izin verir.	Elden çıkarılacak grubun varlık ve borçları ayrı ayrı raporlanır.

Kaynak: SOROOSH, Jalal; CIESIELSKI, Jack T., s. 48

3.1.5. Standardın Gelişimi

Finansal piyasalarda meydana gelen globalleşme, aynı zamanda finansal raporların da uluslararası standartlara uyumlaştırılması konusuna giderek artan bir şekilde vurgu yapılmasını gerektirmektedir. Uyumlulaştırma çabaları, ulusal muhasebe ilke ve uygulamalarındaki farklılıklar nedeniyle muhasebe standartlarının geliştirilmesindeki karmaşıklığa farklı bir boyut kazandırmaktadır.¹⁹⁹

ABD'de muhasebe standartlarına ilişkin ana düzenleme 1929 finansal krizinden sonra krize tepki olarak çıkarılan "1933 Menkul Kıymetler Yasası" ve "1934 Menkul Kıymetler Borsası Yasası"nda yer almaktadır. SEC (Security Exchange Commission, Borsa Komisyonu) 1933 yılında çıkarılan yasaı uygulamak amacıyla kurulmuş olup, 1934 yasaı kuruma her iki yasa ile öngörülen finansal raporlamaya ilişkin düzenlemeleri belirleme yetkisi vermiştir. Kuruluşundan itibaren SEC faaliyetini

¹⁹⁹ HAMPTON, George; PLUMMER, Kay., a.g.m., s. 57

denetim ve gözetim fonksiyonu ile sınırlandırmış, muhasebe ve bağımsız denetim için kuralların belirlenmesinde özel sektör düzenleyici kuruluşlarının etkili olmasına izin vermiştir. Bunlardan en önemlisi Amerikan Yeminli Mali Müşavirler Enstitüsüdür (American Institute of Certified Public Accountants, AICPA). ABD’de muhasebe standartları oluşturulması sürecini üç döneme ayırmak mümkündür. Bunlar AICPA’nın rol aldığı “1939-1959 AICPA Muhasebe Prosedürleri Komitesi (The AICPA Committee on Accounting Procedure - CAP)” ve “1959-1973 Muhasebe Prensipleri Kurulu (Accounting Principles Board - APB)” dönemleri ile 1973’ten bu yana fonksiyon ifa eden FASB (Financial Accounting Standards Board)’dır.²⁰⁰

Değer azalışına dair ilk referanslardan biri finansal tablolarla ilgili temel kavramları anlatan APBO 4 (Muhasebe İlkeleri Kurulu Görüşü)’te yer almaktadır. Söz konusu çalışmada da cari olmayan varlıkların piyasa değerindeki azalışların genellikle varlıkların elden çıkarılmaya ya da değersiz hale geldikleri belirleninceye kadar kaydedilmediği ifade edilmiştir. Ayrıca “sık görülmeyen bazı durumlarda tesisler değersiz hale gelmemiş olmasına rağmen maliyetin geri kazanılabilir olmadığına dair ikna edici kanıt bulunabilir. Tesislerin defter değeri kimi zamanlar geri kazanılabilir maliyete düşürülür...” denilmiştir. SFAS 5, Şarta Bağlı İşlemlerin Muhasebeleştirilmesi standardı ise, varlığın değer azalışına uğraması ve zararın makul olarak tahmin edilebilmesi halinde, zararın tahakkuk ettirilmesini ve varlığın değerinin azaltılmasının gerektiğini ifade etmiştir. Ancak, söz konusu standart bazı durumlarda elden çıkarılması düşünülmeyen, faaliyetteki bir varlığın defter değerinin geri kazanılabileceği umulan tutarı aşabileceğinden bahsetmektedir.²⁰¹

Amerika Yeminli Mali Müşavirler Birliği AICPA 1980 Temmuz’unda FASB’a incelemesi amacıyla “Duran Varlıkların Defter Değerinin Geri-Kazanılabilir Olmadığı Durumlarda Muhasebeleştirme” (Accounting for the Inability to Fully Recover the Carrying Amount of Long-Lived Assets) başlıklı bir çalışma göndermiştir. Çalışmanın

---

²⁰⁰ ÜSTÜNDAĞ, Saim. “Muhasebe standartları oluşturulması süreci”, **Muhasebe Ve Denetime Bakış**, Sayı: 1, Nisan 2000, s. 37-38

²⁰¹ GOTTLIED, Max. “Impairment of long – lived assets: recognition, measurement and disclosure”, **The CPA Journal Online**, Eylül 1992 //http://www.nysscçpaorg/cpajournal/old/13606433.htm (17. 08. 2004), s. 2

sonucunda varlık değer azalışlarının finansal tablolarda tanımlanması gerektiği belirtilmiştir. 1984-1986 yılları boyunca FASB'ın Gelişmekte Olan Problemler Görev Takımı (Emerging Issues Task Force) bu problemi tartışmıştır. Takım önemli tutarlara ulaşan değer azalışlarına ve değer azalışları ölçümündeki farklı uygulamalara dikkat çekmiştir. FASB konuyla ilgili projeyi 1988'de gündemine almış ve Aralık 1990'da konuyla ilgili problemleri inceleyen bir tartışma bildirisi yayınlamıştır.²⁰²

Ağustos 1996'da FASB maddi duran varlıkların satış yoluyla elden çıkarılması için SFAS 121'i esas alan tek bir modelin geliştirilmesi ve önemli uygulama sorunlarının belirlenmesi amacını taşıyan bir projeyi gündemine almıştır.

Temmuz 2000'de kurul "Accounting For The Impairment or Disposal of Long-Lived Assets and for Obligations Associated With Disposal Activities, Duran Varlıklarda Değer Azalışları, Elden Çıkarılmaları ve Elden Çıkarılma İle İlgili Faaliyetlerin Muhasebeleştirilmesi" ile ilgili bir örnek taslak ortaya koymuştur.²⁰³

3.1.5.1. Değer Azalışı Zararının Ölçülmesi

Değer azalışı zararının ölçülmesi ile ilgili olarak yapılan çalışmaların temelinde, değer azalışının varlığın geri kazanılabilir değeri ile mi yoksa geri kazanılabilir değerine ilave normal bir karla mı sınırlandırılacağı konusu yer almaktadır. Diğer alternatifler net gerçekleştirilebilir değer yaklaşımını veya beklenen net gelecek nakit akışlarını kullanarak varlığın geri kazanılabilir değerini ölçmeyi içermektedir. AICPA'nın Muhasebe Standartları Bölümü 1980 Yılı Sorunlar Bildirisi'nde "Accounting for the Inability to Fully Recover the Carrying Amounts of Long Lived Assets" değer azalışı zararının ölçümü için aşağıdaki ölçüm teknikleri tartışılmıştır. Bu teknikler,²⁰⁴

- a) **Üretim Maliyeti:** Özdeş bir varlık edinmek için ilgili amortismanın düzeltilmesinden sonraki ödenmesi gereken nakit tutarıdır.

---

²⁰² ENGLARD, Baruch; GOTTLIELO, Max. "Impairment of long-lived assets; recognition, measurement and disclosure", **The CPA Journal**, Cilt:62, Sayı:9, ABI / INFORM Global, Aralık 1992, s. 72

²⁰³ SFAS 144, Ek B, madde 8-9

²⁰⁴ SRINIVASAN, Ragothaman., a.g.m., s. 4-5

- b) **Yenileme Maliyeti:** Sahip olunan varlığın performansını sergileyecek bir varlığın edinim maliyeti (eksi amortisman gideri)'dir.
- c) **Beklenen Nakit Akışlarının Net Şimdiki (Bugünkü) Değeri:** Varlık tarafından üretilen beklenen nakit akışlarının net şimdiki değeri, kullanım değeri olarak ifade edilir. Finans teorisi bunu teorikte en üstün ölçüm olarak nitelendirmiştir.
- d) **Cari Maliyet:** Varlığın kalan hizmet potansiyelini yenileme maliyetidir. Cari maliyet, cari yenileme maliyetinden sahip olunan varlığın hizmet potansiyeli yönüyle ayrılır. Örneğin, sahip olunan varlığın hizmet potansiyeli yeni varlığın (yer değiştireceği varlık) hizmet potansiyelinden daha düşük ise; cari maliyet, cari yenileme maliyetinden daha küçük olacaktır.
- e) **Geri Kazanılabılır Değer:** Satılacak varlığın net gerçekleşebilir değeri veya elde tutulacak varlığın net şimdiki (bugünkü) değeridir.
- f) **İşletmeye Katkı Değeri:** Net gerçekleşebilir değer ve gelecek nakit akışlarının şimdiki değerinden yüksek olan cari maliyet ve geri kazanılabılır tutardan küçük olanıdır. İşletme değerinin ölçümünde asıl olan varlığın değerinin işletmenin durumuna bağlı olmasıdır. Varlığın yitirilmesi nedeniyle bedelinin karşılanması için işletmenin ne kadar paraya ihtiyacı var? diye sorularak değerlendirildiğinden bazen “yoksun kalma değeri” olarak da anılır.

Değer azalışı zararının ölçülmesinde söz konusu farklı metotların kullanılması farklı değer azalışı tutarlarının ortaya çıkmasına neden olacak ve yöneticiler raporlamak istedikleri kadar zarar gösterebileceklerdir. Ayrıca, çoğu zaman özel bir amaç için dizayn edilmiş makine ve tesislerin objektif piyasa fiyatları bulunmayabilir. Varlık tarafından üretilen gelecek nakit akışlarının tahmini zor bir iştir ve oldukça büyük bir belirsizlik içerir. Bu, gelecek nakit akışı kaynaklarını bugüne indirgeyecek iskonto oranının seçilmesi ise çok daha büyük beceri gerektirir.

Diğer bir ölçüm problemi ise bireysel varlık ve varlık gruplarının muhasebeleştirme birimi ile ilgilidir. Diğer varlıklarla birlikte kullanılan varlıkların nakit akışları hesaplanırken işletmedeki daha başka varlıkların da kazanma güçlerinin göz önünde tutulması gerekir (Portföy yaklaşımı). Braun, Rohan ve Yospe (Journal of Accountancy, Nisan 1991) gelirlerin bazen varlık grupları tarafından üretildiğini ve bu yüzden portföy yaklaşımının doğru bir yaklaşım olduğunu öne sürmüşlerdir. Bu gibi durumlarda, gelecek nakit akışlarının bireysel varlıklara ayrılması zor olabilir. Bu nedenle, sözkonusu varlıkların değer azalışlarının grup olarak ele alınması gerekir.²⁰⁵ Ancak, duran varlıkların değer azalışına karşı test edilmesi ve değer azalışının ölçülmesinde yapılacak gruplandırmanın ne şekilde olacağı büyük önem taşımaktadır. Zira değer azalışının boyutu yapılacak gruplandırmadan etkilenmektedir. Varlıkların gruplandırma düzeyi değiştiğinde raporlanacak zarar tutarı da değişmekte, bu da yöneticiler ve muhasebecilere işletme karını manipüle etme fırsatı vermektedir. Bu nedenle gruplandırma, işlemi makul olarak yansıtan objektif bir biçimde yapılmalıdır.

Değer azalışı ile ilgili olarak FEI (Financial Executive Institute) tarafından değer azalışı zararı raporlayan işletmeler üzerinde yapılan çalışmalarda değer azalışı testi ve ölçümü için işletmelerin varlıkları ne şekilde gruplandığı sorulmuş, sözkonusu işletmelerin % 28'inin duran varlıkları bireysel olarak, % 38'inin üretim tesisi seviyesinde, % 16'sının üretim hattı seviyesinde ve % 18'inin ise farklı (bölüm, yavru şirket, şirket gibi) bir şekilde duran varlıkları gruplandığı görülmüştür.²⁰⁶

Yukarıda anlatılan çalışmaların sonucunda FASB Mart 1995 de 121 nolu Değer Azalışı Standardını yayınlamıştır. Şekil 6, 121 nolu standardın işleyişini özetlemektedir.

---

²⁰⁵ SRINIVASAN, Ragothaman., a.g.m., s. 5

²⁰⁶ GOTTLIED, Max., a.g.m., s. 2

SFAS 121'in ele aldığı konuların en önemlilerinden biri “kullanım amacıyla elde tutulan varlıklar” ve “elden çıkarılacak varlıklar” ayırımıdır. Bu ayırımı ortaya çıkaran farklılıklar aşağıdaki Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6: SFAS 121’e Göre Kullanım Amacıyla Elde Tutulan Varlıklar ile Elden Çıkarılacak Varlıklar Arasındaki Farklılıklar

Soru	Kullanım Amacıyla Elde Tutulan Varlıklar	Elden Çıkarılacak Varlıklar
Zarar tanımlanabilmesi için değer azalışı belirteci gerekli midir?	Evet.	Hayır, değer azalışı ancak gerçekleşmişse tanımlanır.
Zarar tanımlanabilmesi için varlığın iskonto edilmemiş nakit akış testine tabi tutulması gerekli midir?	Evet.	Hayır.
Varlık amortize edilmeye devam olunabilir mi?	Evet.	Hayır, amortismanına izin verilmemektedir
Değer azalışı zararı gerçekleştikten sonra varlığın yeni defter değeri makul değer değiştiğinde düzeltilebilir mi?	Genellikle hayır ancak, iskonto edilmemiş gelecek nakit akışları azaldığında varlık yeniden değer azalışı gösteriyor, kabul edilir.	Evet, ancak yeni defter değeri, zarar tanımlandığından önceki defter değeri tutarından daha düşük olamaz.
Varlığın değeri en çok hangi seviyeye kadar azaltılabilir?	Makul değerle defter değerinden düşük olanı.	Defter değeri ya da makul değer eksi elden çıkarma maliyetlerinden düşük olanı.
Değer azalışı hangi varlık düzeyi veya grubunda değerlendirilmelidir?	Tanımlanabilir nakit akışlarının en düşük seviyesini içeren varlıklar.	SFAS 121 gruplandırma ile ilgili bir düzenleme içermemektedir.

Kaynak: ARCADY, Alex; STONE, Craig. “The FASB Takes another look at impairment of assets”, **The Journal of Corporate Accounting and Finance**, Sonbahar 1998, s. 3

SFAS 121’deki “kullanım amacıyla elde tutulan varlıklar” ve “elden çıkarılacak varlıklar” şeklindeki duran varlıkların sınıflandırılması SFAS 144 nolu standartta da benimsenmiş ancak öncekinden farklı olarak yeni standartta “elden çıkarılacak varlıklar”

- a) Satış yoluyla elden çıkarılacak varlıklar,
- b) Satış dışında bir yolla elden çıkarılacak varlıklar,

olarak iki alt başlıkta ele alınmıştır.

3.1.5.2. Varlıkların Gruplandırılması

Varlıklar bireysel olarak alınıp satılabildiği halde çoğunlukla gruplar içinde kullanılırlar ve bu nedenle grup olarak bütün halinde değer ifade ederler. Pek çok varlığın birlikte kullanımından elde edilen gelir ve nakit akışları çoğunlukla bireysel varlık seviyesinde ölçülemediğinden ortaya grup ölçümleri çıkar. İşletme Bölümü, Diğer İşletme Birimi, Bireysel Varlık ve İşletme Faaliyetinin Bir Türünü Oluşturan En Düşük Seviye olmak üzere dört farklı varlık gruplandırma seviyesi vardır,²⁰⁷

a) İşletme Bölümü

İşletme Bölümleri İçin Finansal Raporlama Standardı (FASB 14) işletme bölümünü; öncelikli olarak bağımsız müşterilere kar için bir mamul, hizmet veya bağlı ürün ve hizmetler grubu sağlanmasında yer alan işletme birimi olarak tanımlar.

b) Diğer İşletme Birimi

Bu sınıflandırma belirli bir işletmede fonksiyonel bir amacı olan varlıkların doğal birikimini anlatır. Bu birim bir grup, yan kuruluş, üretim hattı, tesis, tek bir varlık veya bölge olabilir.

c) Bireysel Varlık

Değişik varlıkların birlikte kullanılması ile üretilen nakit girişleri ve bunlardan kaynaklanan nakit çıkışlarının dikkate alınmadığı gruplandırma seviyesinde varlıklar bireysel olarak sınıflandırılır.

d) İşletme Faaliyetinin Bir Türünü Oluşturan En Düşük Seviye

Burada varlıklar tanımlanabilir net nakit akışlarının üretildiği noktada gruplandırılır. Bu gruplandırma önceki üç grubun herhangi birinde yer alabilecek olsa da, daha çok “diğer işletme birimi” sınıflandırmasında bulunmaktadır.

---

²⁰⁷ BRAUN, Stephen; vd. “Asset writeoffs: a matter of grouping?”, **Journal of Accountancy**, Nisan 1991, s. 64

3.1.5.2.1. Varlıkların Gruplandırılması İle İlgili Örnek²⁰⁸

XYZ şirketi alışveriş mağazaları ve iş merkezlerine (büroların olduğu binalar) sahip olup bunları işletmektedir. 31 Aralık 20X1 itibariyle şirketin sahip olduğu duran varlıklar aşağıda verilmiştir. Örnek, varlık değerlerinin her seviyede hesaplanabileceğini varsaymıştır. Ancak bu durum pratikte mümkün olmayabilir.

XYZ şirketi sahip olduğu alışveriş merkezleri A ve B'nin zemin katlarını kiraya vermiştir. Alışveriş merkezlerinin her iki ucunda iki büyük mağaza yer almaktadır. Ayrıca şirketin alışveriş mağazalarının bitişiğinde ayrı bir bina olarak yerleşmiş sinema salonları vardır ve bunlar yine şirket tarafından yönetilmektedir. Bunlara ek olarak şirket söz konusu alışveriş merkezlerinin çevresindeki boş kapalı alanı otomobil bakım onarım şirketlerine kiralamıştır.

C alışveriş merkezi, A ve B alışveriş merkezleri ile benzer imkanlara sahip C alışveriş merkezinde sinema salonu bulunmamaktadır. Ayrıca alışveriş merkezinin çevresindeki kapalı alan otomobil bakım onarım şirketine değil depo olarak kullanılmak üzere bir başka şirkete kiralanmıştır.

A ve B alışveriş merkezleri şehir merkezinde bulunmaktadır ve bu bölgedeki binaların doluluk oranları % 97'dir. A alışveriş merkezi çevresinde kiralanmış otomobil bakım onarım şirketinin tesisi bölgedeki çoğu tesisten daha eskidir. Bunun sonucu olarak söz konusu tesisin kira oranı B alışveriş merkezine göre daha düşüktür. C alışveriş merkezi şehrin kenar semtlerinden birinde yer almaktadır. Bu merkezin kullanılabilir alanının sadece % 55'i kiralanmıştır. Şehrin ekonomik problemlerine rağmen çoğu işletme depo olarak kullanılmak üzere yer aramaktadır. Bu nedenle XYZ şirketi C alışveriş merkezinin yer aldığı tesisi yüksek bedelle kiraya verme imkanına sahiptir.

---

²⁰⁸ Bu örnek, BRAUN, Stephen; ROHAN, Paul; YOSPE, Joseph F. "Asset writeoffs: a matter of grouping?", *Journal of Accountancy*, Nisan 1991'den uyarlanmıştır.

XYZ Şirketi
Varlıklarının Değeri
(000)
31 Aralık, 20X1

	Net Defter Değeri	Uygun Değer Ölçümü	Ölçülen Değer Eksi Defter Değeri
Alışveriş Merkezi A:			
Sinema Salonu	400	440	40
Birleşik Tesisler	2.400	1.050	(1.350)
Merkezin Kalanı	<u>26.000</u>	<u>39.000</u>	<u>13.000</u>
A Merkezi Toplam	<u>28.800</u>	<u>40.490</u>	<u>11.690</u>
Alışveriş Merkezi B:			
Sinema Salonu	3.100	3.200	100
Birleşik Tesisler	4.300	6.100	1.800
Merkezin Kalanı	<u>67.000</u>	<u>95.000</u>	<u>28.000</u>
B Merkezi Toplam	<u>74.400</u>	<u>104.300</u>	<u>29.900</u>
Alışveriş Merkezi C:			
Birleşik Tesisler	1.800	10.000	8.200
Merkezin Kalanı	65.000	35.000	(30.000)
C Merkezi Toplam	<u>66.800</u>	<u>45.000</u>	<u>21.800</u>
Alışveriş Merkezleri Toplamı	<u>170.000</u>	<u>189.790</u>	<u>19.790</u>
İş Merkezi A:			
Otopark	20.000	24.000	4.000
Merkezin Kalanı	<u>105.000</u>	<u>127.000</u>	<u>22.000</u>
A Binası Toplamı	<u>125.000</u>	<u>151.000</u>	<u>26.000</u>
İş Merkezi B:			
Otopark	15.000	11.000	(4.000)
Merkezin Kalanı	<u>115.000</u>	<u>85.000</u>	<u>(30.000)</u>
B Binası Toplamı	<u>130.000</u>	<u>96.000</u>	<u>(34.000)</u>
İş Merkezleri Toplamı	<u>255.000</u>	<u>247.000</u>	<u>(8.000)</u>
Genel Toplam	<u>425.000</u>	<u>436.790</u>	<u>11.790</u>

XYZ şirketi bireysel kiracılara kiraladığı iki iş merkezine (A ve B) sahiptir. Ayrıca şirketin her iki merkezde işlettiği otoparkları vardır. A iş merkezi şehrin merkezinde, önemli sayıda insanın ulaşabildiği bir noktada yer almaktadır. Doluluk oranı % 90'lar seviyesindedir. Çok gelişmiş bir banliyö bölgesinde yer alan B binasının ise son zamanlarda ulaştığı doluluk oranı % 50'dir. B binası için uzun dönem beklentileri iyi görünmemektedir. Bölgede diğer bazı modern iş merkezlerinin açılması kiraları düşüş yönünde zorlamıştır.

En uygun değer ölçüm yönteminin tanımlandığı ve tüm varlıklara tutarlı olarak uygulandığı varsayılmıştır. Bazı ölçüm nitelikleri bireysel varlıkların çoğunda kullanılabilirken, gelecek nakit akışlarının toplamı ve gelecek nakit akışlarının şimdiki değeri yöntemleri sadece birkaç bireysel duran varlık için uygun olabilir. Çoğunlukla işletme için nakit akışlarını duran varlıklar birlikte üretmektedirler. Sonuç olarak seçilen ölçüm türünün niteliği gruplandırma sorununu etkileyebilir çünkü bazı ölçüm türleri sadece belirli gruplandırma seviyelerinde uygun olabilir.

Varlıkların gruplandırma şeklinin bu varlıkların muhasebeleştirilmesinde önemli etkisi vardır. Aşağıdaki örnek XYZ şirketindeki değer azalışı ölçümlerini “işletme bölümü”, “diğer işletme birimi” ve “bireysel varlık” gruplama seviyeleri kullanarak açıklamaktadır. “İşletme faaliyet gruplandırmasının” şeklini oluşturan en düşük seviyenin, “diğer işletme birimi” gruplandırması ile aynı olduğu varsayılmış; bu nedenle sadece ikinci gruplandırma gösterilmiştir.

İşletme Bölümü:

XYZ şirketi iki farklı işletme bölümüne sahiptir. Biri alışveriş merkezleri, diğeri ise iş merkezleridir. Aşağıdaki tablo XYZ şirketinin varlıklarının bu yönteme göre gruplandırılmasını ve bu yönteme göre ortaya çıkan değer azalışı zararını göstermektedir.

XYZ Şirketi
Varlıkların İşletme Bölümlerine Göre Gruplandırılması
(000)

	Net Defter Değeri	Uygun Değer Ölçümü	Ölçülen Değer Eksi Defter Değeri	Kaydedilen Değer Azalışı
Alışveriş Merkezleri	170.000	189.790	19.790	0
İş Merkezleri	<u>255.000</u>	<u>247.000</u>	<u>(8.000)</u>	<u>(8.000)</u>
Toplam	<u>425.000</u>	<u>436.790</u>	<u>11.790</u>	<u>(8000)</u>

Diğer İşletme Birimleri:

İşletmenin içine dönük raporlama amaçları açısından XYZ şirketi her bir alışveriş merkezini (sinema salonları ve alışveriş merkezi çevresindeki tesisler dahil) ve her bir iş merkezini (otoparklar dahil) ayrı, birikim birimleri olarak ele almıştır. Sonuç olarak XYZ her bir alışveriş ve iş merkezi binasını ayrı bir “işletme birimi” olarak düşünmüştür.

XYZ Şirketi
Varlıkların Ayrı İşletme Birimleri Olarak Gruplandırılması
(000)

	Net Defter Değeri	Uygun Değer Ölçümü	Ölçülen Değer Eksi Defter Değeri	Kaydedilen Değer Azalışı
Alışveriş Merkezi A	28.800	40.490	11.690	0
Alışveriş Merkezi B	74.400	104.300	29.900	0
Alışveriş Merkezi C	66.800	45.000	(21.800)	(21.800)
İş Merkezi A	125.000	151.000	26.000	0
İş Merkezi B	<u>130.000</u>	<u>96.000</u>	<u>(34.000)</u>	<u>(34.000)</u>
Toplam	<u>425.000</u>	<u>436.790</u>	<u>11.790</u>	<u>(55.800)</u>

Bireysel Varlıklar:

Bu perspektiften bakıldığında, alışveriş merkezleri A ve B'nin sinema salonları, otomobil bakım onarım tesisleri ve alışveriş merkezlerinin kendileri olmak üzere üç ayrı varlığa sahip olduğu görülmektedir. Alışveriş merkezi C ise alışveriş merkezi ve depo olmak üzere yalnızca iki bireysel varlığa sahiptir. İş merkezlerinin her biri iki ayrı varlığa sahiptir; otoparklar ve binaların kendileri. Bu gruplandırma yöntemi ve bunun değer azalışı zararına etkisi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

XYZ Şirketi
Varlıkların Bireysel Olarak Değerlendirilmesi
(000)

	Net Defter Değeri	Uygun Değer Ölçümü	Ölçülen Değer Eksi Defter Değeri	Kaydedilen Değer Azalışı
<u>Alışveriş Merkezi A:</u>				
Sinema Salonu	400	440	40	0
Birleşik Tesisler	2.400	1.050	(1.350)	(1.350)
Merkezin Kalanı	26.000	39.000	13.000	0
<u>Alışveriş Merkezi B:</u>				
Sinema Salonu	3.100	3.200	100	0
Birleşik Tesisler	4.300	6.100	1.800	0
Merkezin Kalanı	67.000	95.000	28.000	0
<u>Alışveriş Merkezi C:</u>				
Sinema Salonu	1.800	10.000	8.200	0
Merkezin Kalanı	65.000	35.000	(30.000)	(30.000)
<u>İş Merkezi A:</u>				
Otopark	20.000	24.000	4.000	0
Merkezin Kalanı	105.000	127.000	22.000	0
<u>İş Merkezi B:</u>				
Otopark	15.000	11.000	(4.000)	(4.000)
Merkezin Kalanı	<u>115.000</u>	<u>85.000</u>	<u>(30.000)</u>	<u>(30.000)</u>
Toplam	<u>425.000</u>	<u>436.790</u>	<u>11.790</u>	<u>(65.350)</u>

Açıklanan değişik varlık gruplandırma yöntemlerinin uygulanmasıyla değer azalışı tutarının nasıl değiştiği, toplu olarak aşağıdaki gibi gösterilebilir ;

Gruplandırma Yöntemi	Değer Azalışı Zararı (TL)
İşletme Bölümü	8.000
İşletme Birimi	55.800
Bireysel Varlıklar	65.350

Varlıkları gruplandırma yönteminin varlık değer azalışı zararı tutarı üzerinde çok büyük bir etkisi vardır. XYZ işletmesinin varlıkları “işletme bölümü” esasında gruplandırıldığında değer azalışı zararı tutarı en az olmaktadır. Çünkü bu yöntemde bir varlığın değerindeki artış diğerinde meydana gelen azalış ile netleşmektedir. Bu nedenle değer azalışının net tutarı, varlıkların değer düşüklüklerinin bireysel olarak tanımlanmış olmasından daha düşüktür. Varlıkların bireysel olarak gruplandırılması en büyük değer azalışı zararını getirir. Çünkü her varlık tek başına ele alınmıştır ve bu nedenle değer azalışı zararının net tutarı varlıkların birlikte ele alınması durumunda varlıkların bir kısmında meydana gelecek değer artışının diğerlerinde meydana gelebilecek azalışlarla netleştirilmiş olması durumuna göre daha yüksektir. İşletme yönetimi, işletmenin mevcut durumunu arzu ettikleri şekilde göstermek için değer azalışının ölçümünde duran varlıkları değişik şekilde gruplandırma imkanına sahip olmaktadır.

3.1.6. SFAS 121’in Uygulanma Stratejileri ve Standartla İlgili Yapılmış Çalışma Sonuçları

SFAS 121 nolu değer azalışı standardı ve ilgili literatürün uygulanmasında işletme yönetiminin yargı ve varsayımlarıyla ilgili olan dört önemli konu vardır;²⁰⁹

- 1- Değer azalışı göstergelerinin tanımlanması,
- 2- Varlığın kullanımından elde edilmesi beklenen nakit akışlarının tahmin edilmesi,
- 3- Geri kazanılabilirlik testi ve değer azalışı ölçümünün yapılacağı varlık gruplandırma seviyesinin tespit edilmesi,
- 4- Varlık için amortisman yönteminin seçilmesi.

Yukarıda belirtilen konular üzerinde dikkatli bir stratejinin formüle edilmesi mümkün olabilir. Bu stratejiler Tablo 7’de özetlenmiştir;

---

²⁰⁹ ZUCCA, Linda J., a.g.m., s. 41

Tablo 7: SFAS 121’i Uygulama Stratejileri

	İstenilen Değer Azalışı Yazma Sıklığı		
	SFAS 121’in Koşulları	Sık	Seyrek
1	Değer Azalışı Göstergelerinin Açıklanması	Mevcut durumu karşılayan geniş açıklama.	Açıklamalar sadece standartta yer alan durum ve olaylarla sınırlanmıştır. Sadece çok belirgin değişiklikler dikkate alınır.
2	Gelecek Nakit Akışlarının Tahmini	Muhafazakar (tutucu) tahminlere yer verilir.	Liberal (iyimser) tahminlere yer verilir.
3	Gruplandırma Düzeyi	Gruplar, bireysel varlıklara mümkün olduğunca en yakın düzeyde oluşturulur.	Gruplar firma değerlemesine yakın yüksek düzeylerde oluşturulur.
4	Amortisman Yöntemi	Normal amortisman; daha uzun faydalı ömür.	Hızlandırılmış amortisman; daha kısa faydalı ömür.

Kaynak: ZUCCA, Linda J, s. 41

Buna göre değer azalışları ile ilgili olarak sadece duran varlıkların gruplandırma seviyesi değil aynı zamanda değer azalışı göstergeleri, gelecek nakit akışlarının tahmini ve amortisman yöntemi, işletme yöneticileri tarafından manipülasyona meydan verecek şekilde kullanılabilir. Varlıkların gruplandırılması dışındaki diğer değer azalışı koşulları ile ilgili açıklamalar ileriki bölümlerde ele alınacaktır.

SFAS 121 standardının bazı muhtemel finansal sonuçlarını tespit etmek için çok sayıda şirketin sermaye getirisi ve özvarlık getirileri kullanılarak yönetsel yeterlilik ve yatırım karlılığını değerlemede kullanılan finansal rasyolar analiz edilmiştir.

Moody’nin Endüstri Rehberinde yer alan ve kağıt, petrol, kimya, kauçuk, tüketim mamulleri ve elektronik sektörlerinde faaliyet gösteren 1238 endüstriyel ve perakendeci şirketin 1995, 1996 ve 1997 yılları, yıllık finansal raporları incelenmiştir. İnceleme

sürecinde söz konusu şirketlerin sadece 208'i (% 16,8) değer azalışı zararı raporlamıştır. Seçilen şirketler büyük miktarda maddi ve maddi olmayan duran varlığa sahip olduğundan değer azalışına maruz kalma ihtimali yüksek olan şirketlerdir. Gözlem süresinin üç yıl (1995 - 1997) olarak seçilmesinin nedeni veri analizlerinden değer azalışı raporlamalarının çoğunlukla üç yılda bir ortaya çıktığının bilinmesidir. Zarar raporlayan 208 şirketin 45'inde (toplamın % 3,4'ü) üç yıllık sürenin en az bir yılında önemli tutarda varlık değer azalışı zararı görülmüştür. 45 şirketin 19'unda standarda atıfta bulunulmuş ve çalışmada standart sonrası sürecin sunulduğu güvencesi verilmiştir.

Değer azalışı ile ilgili dipnotların gözden geçirilmesi ile iki önemli sonuç elde edilmiştir. Birincisi, dipnotlar bilgi verici nitelikte ve net bir şekilde yazılmıştır. Örneğin Hasbro şirketi 1997'de 140 milyon dolarlık bir zarar raporlamıştır. Dipnotlar dikkatlice gözden geçirildiğinde bu tutarın yalnızca 20 milyon dolarının değer azalışı zararı olduğu anlaşılmaktadır. İkincisi, değer azalışları çoğunlukla üç yılda bir ortaya çıkmaktadır.²¹⁰

3.1.7. SFAS 144 ile SFAS 121 Arasındaki Farklar

SFAS 121'in uygulamalarında, varlıkların değer azalışının belirlenmesinde duran varlıklar kullanım amacıyla elde tutulan ve elden çıkarılacak varlıklar şeklinde iki gruba ayrılmıştır. Satış dışında bir yolla elden çıkarılacak duran varlıkların nasıl değerlendirileceği konusunda bilgi verilmemektedir. SFAS 144, 121 nolu standardın bu eksikliğini ortadan kaldırmak amacıyla, duran varlıkların değer azalışlarını belirleme açısından üçlü bir sınıflandırmaya giderek konuyu netleştirmiştir. SFAS 144'e göre duran varlıklar şu şekilde sınıflandırılmaktadır;²¹¹

- 1- Kullanım amacıyla elde tutulan duran varlıklar,
- 2- Satış dışında bir yolla elden çıkarılacak duran varlıklar,
- 3- Satış yoluyla elden çıkarılacak duran varlıklar.

---

²¹⁰ BAKER, Paul D.; vd., a.g.m., s. 38

²¹¹ MUNTER, Paul. "FASB: A look at revised standards for asset impairments and discontinued operations", a.g.m., s. 68

SFAS 144 satış dışında bir yolla elden çıkarılacak duran varlıkları da, a) Terk edilecek duran varlıklar, b) Benzer bir üretken varlıkla değiştirilecek duran varlıklar, ve c) Hisse senedi yoluyla ortaklara dağıtılacak duran varlıklar, olarak üç bölüm halinde ele almıştır.

Duran varlıklarda değer azalışı göstergeleri olarak SFAS 144'te sıralanan 6 örnek durumun ilk 5 tanesi SFAS 121 de yer almaktadır. SFAS 144'ün listeye eklediği son belirtecin "Duran varlık (varlık grubu) için önceden tahmin edilen faydalı ömrün sonlanmasından oldukça erken bir zamanda, varlığın satış veya başka bir yolla elden çıkarılmasının elde tutulmasından daha yüksek bir ihtimal olduğuna dair bir beklentinin ortaya çıkması" ışığı altında, varlık değer azalışı için test edildiğinde amortisman tahmin ve yönteminin de gözden geçirilmesi gerekebilir.²¹²

3.2. SFAS 144'te Değer Azalışı ve Varlık Grubu

144 nolu standardın amaçları açısından değer azalışı, duran varlık (varlık grubu) defter değerinin, makul değerini (fair value) aştığında ortaya çıkan durumdur. Değer azalışı sadece duran varlık veya varlık grubunun defter değerinin geri kazanılabilir olmadığı ve makul değeri aştığı durumda söz konusu edilebilir. Varlık veya varlık grubunun geri kazanılabilir olmaması defter değerinin varlık ya da varlık grubunun kullanımı ve nihai olarak elden çıkarılmasından beklenen iskonto edilmemiş nakit akışları toplamından fazla olması halinde mümkündür. Bu değerlendirme varlık veya varlık grubunun geri kazanılabilirlik için test edildiği günde defter değeri tabanlı olarak, varlık kullanımında ise standardın 19. maddesine göre yapılmalıdır. Geliştirilmekte olan varlıklar standardın 20. maddesine göre değerlendirilir. Değer azalışı zararı duran varlık ya da varlık grubunun defter değerinin, makul değerini aşan kısmı olarak ölçülür.²¹³

Bir varlığın değer azalışına uğrayıp uğramadığının kabulünden işletme yönetimi sorumlu olmakla birlikte, varlıkların değer azalışı için her dönem test edilmesinin maliyeti çok yüksek olabilir. Bu nedenle standart kullanım amacıyla elde tutulan varlıkların değer azalışı için test edilmesini sadece varlığın defter değerinin geri

²¹² MUNTER, Paul. "FASB: A look at revised standards for asset impairments and discontinued operations", a.g.m., s. 69

²¹³ SFAS 144, madde 7

kazanılabilir olmadığını gösteren göstergelerin var olması halinde şart tutmaktadır. Yönetim, şirketin faaliyet çevresi temelinde standartta sayılanlar ve diğer muhtemel değer azalışı göstergelerini tanımlamak için bazı politika ve süreçler uygulamalıdır. Herhangi bir belirtecin olmaması halinde değer azalışı testi gerekmez ve denetimin kapsamlı olmasına da ihtiyaç duyulmaz. Şirket geçmişte çok karlı ise şirketin gelecekte de karlılığını sürdüreceği düşünülebilir. Bu gibi durumlarda normal olarak değer azalışı testine gerek olmadığını gösteren beklenen gelecek nakit girişleri belgelendirilmelidir.²¹⁴

3.2.1. Duran Varlıklar İçin Değer Azalışı Belirleme Aşamaları

Duran varlıklar için değer azalışı belirleme aşamalarının ilki, varlığın değer azalışına maruz kalıp kalmadığının kontrol edilmesi, özel varlıklar veya varlık gruplarına bağlı en düşük nakit akışı seviyesinde uygulanmasıdır. Bu yeni standarttaki (SFAS 144) önemli tek değişiklik, şerefiyenin varlık grubunun ayrılmaz bir parçası olarak değer azalışı testine katılmasının terk edilmesidir. Şerefiye artık SFAS 142 (Şerefiye ve Diğer Maddi Olmayan Varlıklar İçin Muhasebeleştirme)'ye göre değer azalışı yönünden test edilmektedir. Şerefiyenin varlık değer azalışı testinin bir parçası olduğu tek durum, test edilen varlığın ayrıca bir raporlama birimi olmasıdır.

İkinci aşama olan geri kazanılabilirlik testi varlığın defter değerini geri kazanmaya yetecek derecede nakit akışı üretip üretemeyeceğinin belirlenmesini gerektirir. Bu yeni standart, nakit akışı tahmin sürecini pek çok yönden netleştirmektedir. Tahminler için kullanılan varsayımlar varlıkların kullanımıyla ilgili işletmenin kendi planlarını içermelidir.

Değer azalışı zararının tutarını belirlemeye dönük üçüncü aşamada nakit akışları ile defter değerinin karşılaştırılması gereği vardır. Basit şekliyle bu aşamada duran varlığın makul değeri bulunur ve defter değeri ile makul değer arasındaki fark değer azalışı (zararı) olarak kaydedilir. Bir varlığın makul değeri varlığın istekli taraflar arasında (zorlama ve sulandırma olmaksızın) bir cari işlemle alındığı veya satıldığı

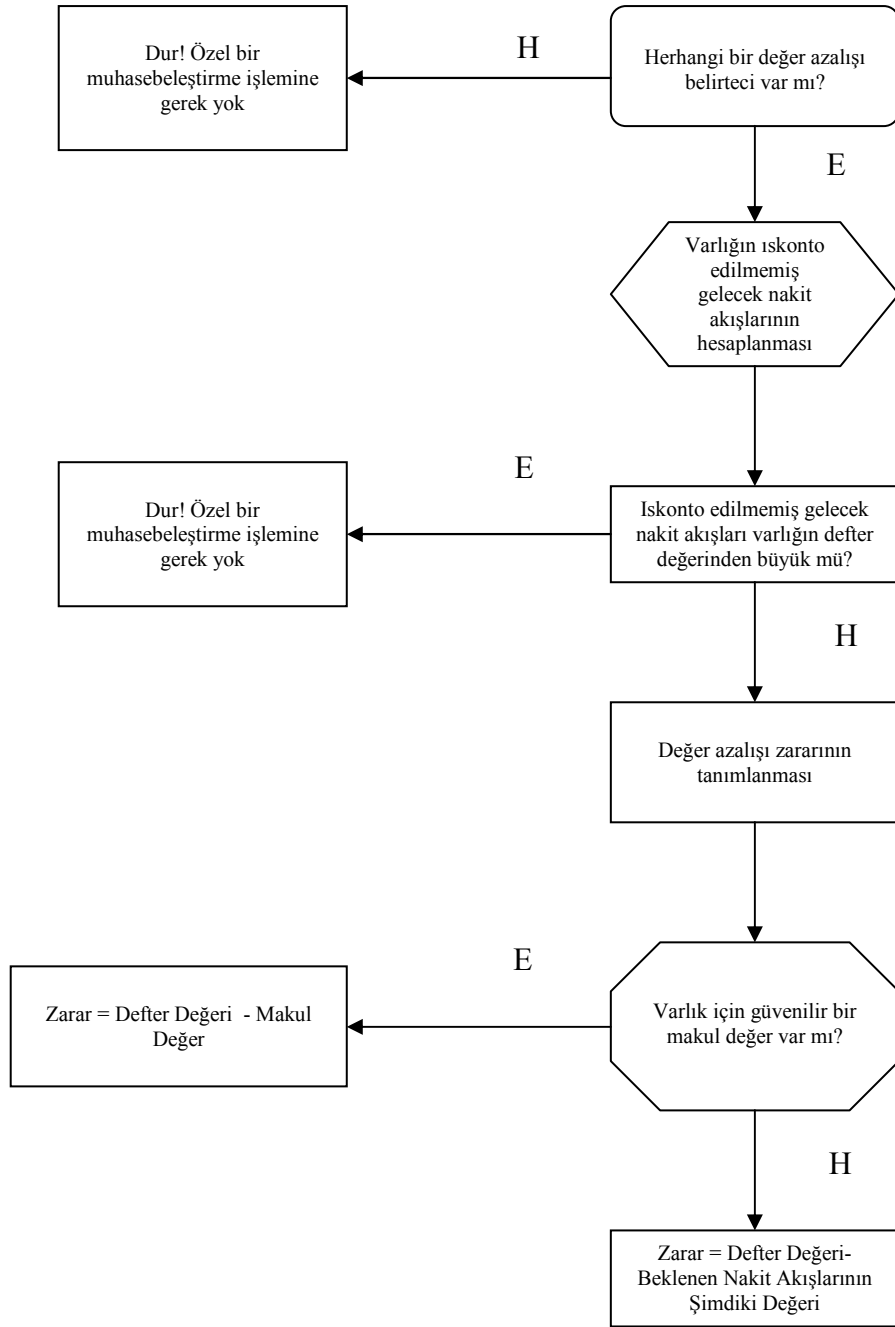
²¹⁴ NURNBERG, Hugo; vd. "Auditing considerations of FASB 121", **Journal of Accountancy**, Cilt:182, Sayı:1, Temmuz 1996, s. 71

tutardır. Makul değerin en iyi rneği fiili piyasalarda kote edilmiş fiyatlardır. Gözlemlenebilir bir makul değerin olmadığı durumlarda makul değer tahmin yoluyla hesaplanmalıdır. SFAS 144'e göre değer azalışının belirlenmesi aşamaları Şekil 6'da gösterilmiştir.

Değer azalışlarının raporlanması; bağımsız ve izole edilmiş bir süreç değildir. Daha özelde ilgili analizler, rutin Şekilde pek çok Şirketin finansal yönetim sistemleri tarafından sergilenmektedir. Bu süreç çoğunlukla "ileri denetim" (sermaye harcamalarının ileri denetimi) olarak isimlendirilir. İleri denetim; bağımsız varlık veya varlık gruplarının elde tutulması veya terk edilmesine karar vermek için düzgün bir temelde değerlenmesidir.²¹⁵ Şekil 8 ileri denetim sisteminin nasıl çalıştığını özetlemektedir.

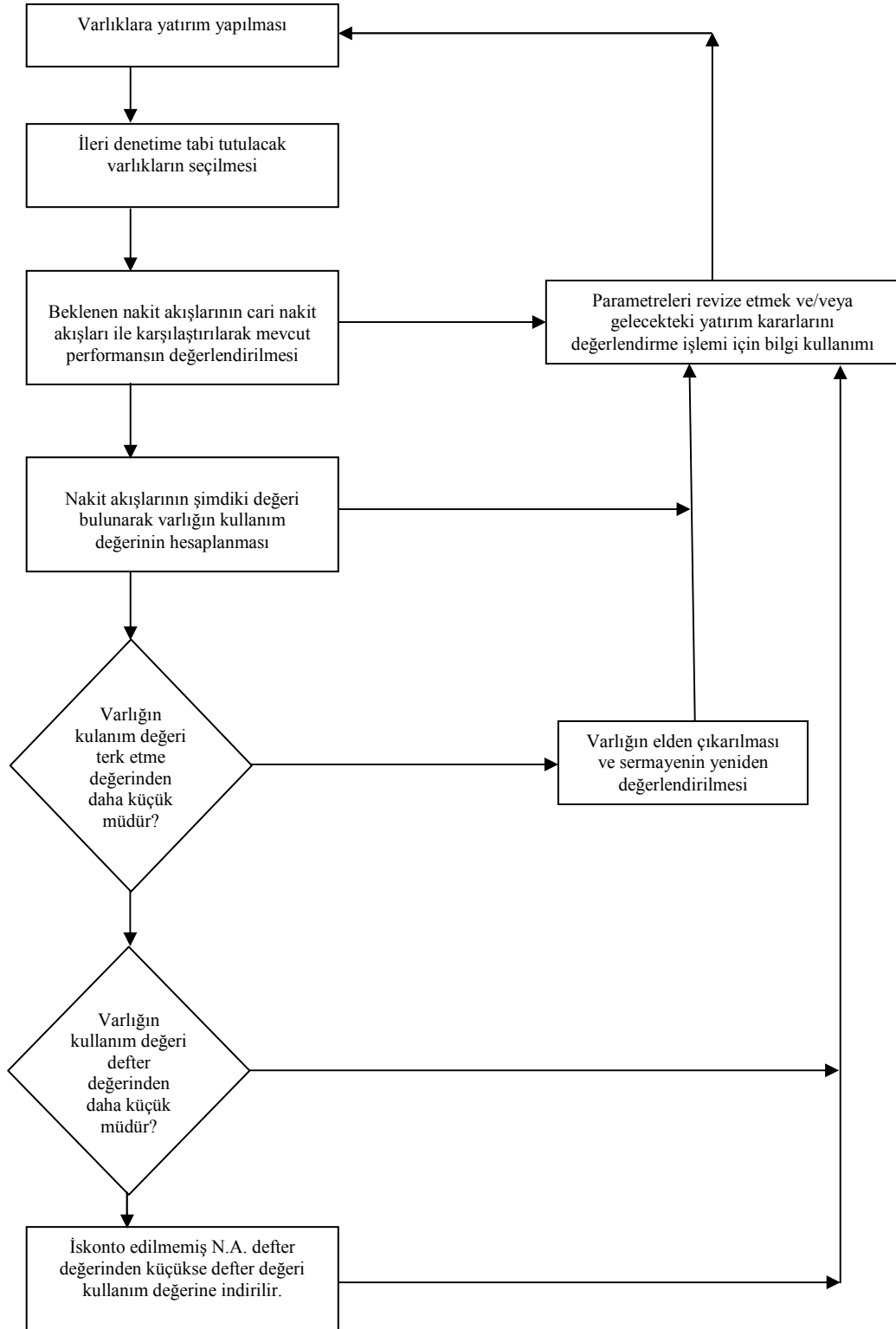
---

²¹⁵ SMITH, Kimberly J. "Asset impairment disclosures", **Journal of Accountancy**, Cilt:178, Sayı: 6, Aralık 1994, s. 58

Şekil 8: Değer Azalışı Belirleme Aşamaları (E: Evet, H: Hayır)

Kaynak: SOROOSH, Jalal; CIESIELSKI, Jack T. , s. 45

Şekil 9: Basit İleri Denetim Sistemi

Kaynak: SMITH, Kimberly J. , s. 58

İleri denetim sistemine göre, yatırım kararı verildikten sonra şirket hangi varlıkları değerleyeceğine veya ileri denetim yapacağına karar vermelidir.

Değer azalışı standartlarının fayda ve zararları ileri denetim sürecinin fayda ve zararlarından bağımsız olarak düşünülemez. İleri denetim daha önceleri değer azalışı açıklamaları yapmayan işletmelerin değer azalışlarını raporlamasına öncülük ederse bu işletmelere önemli ölçüde fayda sağlayabilir. Ayrıca hali hazırda ileri denetim yapan işletmeler, varlıklarının daha büyük bir yüzdesini denetlemeye veya ileri denetimi daha derinlemesine yönetmeye zorlanmış olduklarından daha çok fayda sağlayabilirler. Bu faydalar büyük ölçüde değer azalışı açıklamalarının zararlarını karşılayabilir. Bu nedenle varlık değer azalışlarının muhasebeleştirilmesi, değer azalışı raporlanmasına öncülük etmemelidir. Aslında sonucun bunun tam tersi olması beklenir. Bu tür açıklamaların şart tutulması, işletme içindeki sermaye dağıtımında önemli faydalar sağlayabilir ve bütün olarak işletme performansında önemli artışlarla sonuçlanabilir.²¹⁶

3.2.2. Duran Varlıkların Değerini Azaltabilecek Risk Faktörleri

Duran varlıkların değerinde azalma olabileceğini gösteren değer azalışı göstergelerine geçmeden önce, duran varlıklarda değer azalışına neden olabilecek risk faktörlerini ele almak yerinde bir davranış olacaktır. Söz konusu risk faktörleri aşağıdaki gibi dört ana başlıkta sıralanabilir;²¹⁷

a- Genel İş Çevresi

- 1- Rekabet / ikame mallar,
- 2- Müşteri sadakati ve bağlılığı,
- 3- Mamule / mamullere olan talep,
- 4- Satış sözleşmesinin boyutu ve sözleşme süresinin uzunluğu,
- 5- Endüstrinin yatırım duyarlılığı,
- 6- Endüstrinin dışsal olay ve şartlardan etkilenme sıklığı ve düzeyi,
- 7- Pazar durumu,

²¹⁶ SMITH, Kimberly J., a.g.m., s. 63

²¹⁷ GAVIN, Thomas A. "Implementation of SFAS No.144: accounting for the impairment or disposal of long-lived assets", **Commerical Lending Review**, Cilt:18, Sayı:1, Ocak 2003, s. 25

- 8- Mamul yaşam seyri / mamul farklılaştırma uygulamalarının sıklığı,
- 9- Mamullerdeki teknoloji.

b- İnsan Kaynakları

- 1- Yönetim için ücret planları (ikramiye / ödüller),
- 2- Yönetim ve çalışanların rekabeti,
- 3- Uğrunda çaba sarf edilen örgütsel amaçlara uygunluk,
- 4- Ortakların / tepe yöneticilerinin hakimiyeti,
- 5- Yöneticilerin doğruluğu (dürüstlüğü) ve ahlaki yapıları,
- 6- Başarı üzerindeki dışsal ve içsel baskılar,
- 7- Yönetim kurulu ve üyelerin bağımsızlığı, mücadeleciliği ve sağduyu sahibi olmaları,
- 8- Faaliyetler, yönetim ve finansal raporlama ile ilgili problemler karşısında yönetimin felsefesi ve yönetim tarzı,
- 9- Çalışanların ve yöneticilerin devir oranı.

c- Faaliyet / Finansal Raporlama Çevresi

- 1- İşletme bölümleri ve birimleri (farklı yerleşimler veya ürün mamul hatları) için makul muhasebe sistemlerinin yeterliliği,
- 2- Kontroller ve ilgili bilgilerin kredi kullanan işletmenin faaliyet, yönetim ve finansal raporlama alanları ile koordinasyonu,
- 3- Satın almalar veya faaliyetlerin terk edilmesinin sıklığı ve/veya boyutu,
- 4- Genel finansal durum ve sağlamlığı,
- 5- İçsel üretim teknolojisi,
- 6- Hammaddeye ulaşılabilirlik,
- 7- Varlıklar ve kayıtların korunması,
- 8- Boş kapasite,
- 9- İşletme sermayesi gereksinimleri.

d- Yasal Düzenleyici Çevre

- 1- Kredi kullananın, ilgili kanunlar ve düzenlemelere uygunluğunu belirleme ve değerlemeye yönelik politika ve süreçleri,
- 2- Üretim süreci kullanımına uygulanabilir kanun ve düzenlemeler,
- 3- Yönetimin geçmişte yaptığı önemli kanun, düzenleme, politika ve süreç ihlalleri.

Standartta yer alan değer azalışı göstergeleri ve uygulamada eklenebilecek diğer göstergeler yukarıda sayılan faktörlerin bir ya da daha fazlasının ortaya çıkmasından kaynaklanmaktadır.

3.2.3. Varlık Değer Azalışı Göstergeleri ve İlgili Örnekler

Duran varlığın veya varlık grubunun finansal tablolarındaki kayıtlı değerinin varlık ya da varlık grubunun makul değerini aşması durumunda, söz konusu değer geri kazanılabilir değilse, işletmeler değer azalışı tanımlamalıdır. Varlığın kullanımından ve nihai olarak elden çıkarılmasından beklenen iskonto edilmemiş nakit akışlarının toplamının, varlığın defter değerinden küçük olduğu durumda defter değeri geri kazanılabilir değildir. FASB değer azalışı zararını defter değerinin makul değeri aşan kısmı olarak tanımlamaktadır.

Aşağıdaki olaylardan bir veya birkaçı ortaya çıktığında duran varlığı değer azalışına maruz kalıp kalmadığı konusunda test etmek gerekir;²¹⁸

- a) Duran varlığın piyasa fiyatında önemli bir düşüş,
- b) İşletmenin varlığı kullanım şeklinde veya varlığın fiziki durumunda önemli değişiklik,
- c) Yasal faktörlerde veya iş ikliminde varlığın değerini etkileyebilecek bir düzenleyicinin aleyhte bir eylem ya da değerlendirmesini içeren önemli değişiklik,

---

²¹⁸ MEETING, David T.; LUECKE, Randall W. "Asset impairment and disposal", **Journal of Accountancy**, Cilt:193, Sayı:3, Mart 2002, s. 49

- d) Duran varlığın edinim veya inşa maliyetinin başta tahmin edilen tutara oranla önemli derecede artış göstermesi,
- e) Benzer tarihi zararlarla birleşmiş bir cari dönem faaliyet veya nakit akışı zararı ya da duran varlığın kullanımıyla ilgili olarak sürekli zararı gösteren bir tahmin,
- f) İşletmenin duran varlığı önceden tahmin edilen faydalı ömründen oldukça erken bir vakitte satacağına veya bir başka şekilde elden çıkaracağına dair bir beklenti.

Yukarıda sayılan olay ve durumlar değer azalışı göstergelerinin temel örneklerini oluşturmaktadır. SFAS 144’te yer alan söz konusu göstergeler dışında duran varlıkların değerlerinde azalma olabileceğini gösteren olay ve durumların ortaya çıkması halinde duran varlıklar yine geri kazanılabilirlik testine tabi tutulmalıdır.

Standartta verilen değer azalışı göstergeleri sınırlı sayıdadır. Dahası sayılan temel göstergeler dışında farklı sektör ve faaliyetlerle ilgili pek çok değişik gösterge bulunabilir. Bunların tespit edilebilmesi değer azalışı testini uygulayacak kişinin sektör ve faaliyet hakkında yeterli birikiminin var olmasına sıkı bir biçimde bağlıdır. Aşağıda iki farklı sektör için kullanılabilir değer azalışı göstergeleri verilmiştir.

Anlaşılması gereken önemli bir nokta standartta sözü edilen “durum veya olay”ın mevcudiyetinin otomatik olarak faaliyetlerde kullanım amacıyla elde tutulan varlıklar için değer azalışı zararı anlamına gelmeyeceğidir.²¹⁹

3.2.3.1. Gazino ve Diğer Eğlence Faaliyetleri İçin Değer Azalışı Göstergeleri

Gazino ve şans oyunları ile uğraşan işletmelerde standartta yer alanlara ek olarak aşağıda sayılan göstergeler örnek gösterilebilir;²²⁰

---

²¹⁹ MUNTER, Paul. “SFAS No. 121 and impairment of assets: The need for professional judgment”, **CPA Journal**, Cilt:65, Sayı:10, Ekim 1995, s. 55

²²⁰ http://www.aicpa.org/download/acctstd/040720_item7.doc (09. 08. 2004) “Casinos and Other Gaming Activities, Long – lived Assets and Related Issues”, **Discussion Draft – 22 / 66 / 2004**

- a. Yasal faktörlerde duran varlığın değerine etki edebilecek aleyhte önemli değişiklikler;
- 1- Şans oyunları gelirlerine uygulanan vergi oranlarında artış,
  - 2- Şans oyunları faaliyetlerinin gerçekleştirildiği alana yakın bir bölgede kumarın serbest bırakılması,
  - 3- İşletmenin bulunduğu piyasada şans oyunu oynatma ruhsatlarında önemli derecede artış meydana getirecek yasa değişikliği,
  - 4- Belirli bir tür şans oyununun yasaklanması gibi, önceden izin verilmiş olan oyunların türünün ya da doğasının kısıtlanması veya yasaklanmasıyla ilgili yasa değişikliği,
  - 5- Bireysel oyuncuların gazinoda geçirebileceği zamanı kısıtlayan yasa değişikliği,
  - 6- Bireysel bir oyuncunun verilen süre içerisinde kaybedebileceği para miktarını kısıtlayan yasa değişikliği,
  - 7- Gazinodaki oyuncuların, sigara içmesi ya da alkol alması gibi kumar dışı aktivitelerin doğasını ya da boyutunu kısıtlayan veya yasaklayan yasa değişikliği.
- b. İş ikliminde duran varlığın değerine etki edebilecek aleyhte önemli değişiklik;
- 1- İşletmenin faaliyet alanına yakın bir yerde kendisine rakip olacak alternatif mahallerinin ortaya çıkması, yeni kumarhanelerin açılması.
- c. Duran varlığın kullanım boyutu ya da şeklinde aleyhte önemli bir değişiklik;
- 1- Faaliyetlerin olağanüstü bir biçimde yavaşlaması.

3.2.3.2. Kullanım Amacıyla Elde Tutulan Gayrimenkullerde Değer Azalışı Göstergeleri

İşletmeler, gayrimenkullerinin değerlerini, defter değerlerinin geri kazanabilirliğinin şüpheli olduğuna işaret eden değişiklikler meydana geldiğinde gözden geçirmek zorundadır. Gayrimenkullerin değer azalışına maruz kalmış

olabileceğine dair çok sayıda gösterge olabilir. Bunların en belirgin olanları şunlardır;²²¹

- a) Gayrimenkul veya çevresinde kirlenme,
- b) Cari dönem faaliyet nakit akışı zararının, edinim esnasında öngörülmemiş olan geçmiş faaliyet nakit akışı zararları ile birleşmesi,
- c) Kira kontratının zaman aşımı veya gayrimenkule olan kira talebinde azalış,
- d) Başlangıçta tahmin edilen tutarı önemli ölçüde aşan gayrimenkule ait inşaa maliyetleri.

3.2.4. Varlık Grubu ve Varlıkların Gruplandırılması

İşletmenin sahip olduğu bir duran varlığın tek başına kullanımı gelir üretmiyorsa, bu varlık işletmenin diğer duran varlıkları ile birleştirilir ve işletmenin iskonto edilmemiş gelecek nakit akışlarıyla karşılaştırılır. Bazı uygulayıcılar, değer azalışının test edilmesi ve ölçümü amacıyla gayrimenkullerin defter değerlerinin ertelenmiş varlıklar ve vadesi gelmemiş borçları (varlıkla ilgili) içerecek şekilde değiştirilmesi gerektiğine inanmaktadır. Bu uygulayıcılar yukarıda belirtilen varlık ve borçların ilgili varlığın gelecekteki net nakit akışlarından geri kazanılacağına bekleneceğini savunmuşlardır. Bu nedenle, bu varlıkların değer azalışının test edilmesinde ve ölçülmesinde meydana gelecek aksamlar değer azalışının tespit edilememesi veya değer azalışı tutarının daha düşük olarak ölçülmesine neden olabilir.²²²

Standart, varlıklardan elde edilecek net nakit akışlarının gerçeğe daha yakın bir şekilde belirlenebilmesi amacıyla, bağımsız olarak gelir üreten varlık gruplarını diğer varlık ve varlık gruplarından ayırarak, olabilen en düşük seviyede gruplandırılmasını önermektedir. Çünkü, varlıkların uygun şekilde gruplandırılması değer azalışının belirlenmesinde önemli bir etkiye sahip bulunmaktadır.²²³

---

²²¹ HASPEL, Abraham E. "Implementing SFAS No: 121 for the impairment of real estate", **The CPA Journal**, Cilt:66, Sayı:7, Temmuz 1996, s. 36

²²² HASPEL, Abraham E., a.g.m., s. 37

²²³ CLARK, Stanley J.; JORDAN, Charles E. "Accounting for asset impairments under SFAS No. 121", **Ohio CPA Journal**, Cilt:55, Sayı:1, Şubat 1996, s. 16

En düşük gruplandırma seviyesinin tespiti büyük ölçüde yargıya dayanan bir süreçtir. Varlıkların gruplandırılması özel bir durumdur ve her gruplandırma işlemi ayrı bir olay olarak değerlendirilmelidir. Gruplar genişledikçe yargı daha da artar ve değer azalışına maruz kalan varlıklarla kalmayanların birleştirilmesi ihtimali de büyür. Denetçiler gruplandırmanın makul olup olmadığını değerlendirirken bunu dikkate almalıdır.²²⁴

Standart duran varlıkları gruplandırırken, bağımsız nakit akışı üreten en küçük birimin grup olarak ele alınacağını ifade etmektedir. Ancak standartta varlık grubu için verilen örneklere baktığımızda da bir taraftan diğer işletme varlıklarından çok rahat bir şekilde ayırt edilebilecek “perakende satış mağazası” öte yandan “birbirleriyle yakından ilişkili mamulleri üreten bir üretim hattı” gibi, hem işletmeden işletmeye ve hem de aynı işletmede dönemden döneme çok farklı şekillerde ortaya çıkabilecek varlık grupları görmekteyiz. Örneğin tekstil sektöründe faaliyet gösteren bir konfeksiyon üretim işletmesi içinde tek tip penye t-shirt üretilen bir üretim hattında bir sonraki dönemde, farklı bazı makinelerin üretim hattına ilave edilmesiyle çok daha değişik mamuller üretilebilir. Bu durumda, hem çalışılan mamul nedeniyle işletmeden işletmeye hem de farklı dönemlerde, farklı mamuller üretilebilmesi nedeniyle dönemden döneme oluşturulabilecek duran varlık grupları değişmektedir.

Kullanılan gruplandırma yöntemine bağlı olarak bazı varlıkların gerçekleşmemiş gelirleri diğer bazılarının gerçekleşmemiş zararlarıyla dengelenebilir ve böylelikle değer azalışı zararı hiçbir zaman ortaya çıkmayabilir. İşletme yöneticileri, değer azalışı zararı yazmaktan kaçındıkları zamanlarda varlıkları uygun olmayan şekillerde gruplandırma eğilimindedir.²²⁵

Varlıkların standarda uygun olarak gruplandırılıp gruplandırılmadığını tespit etmek denetçilere düşmektedir. Denetçiler ise ancak faaliyete özel bilgileri edinerek ve sektörde uzmanlaşarak gruplandırmanın uygun olup olmadığına karar verebilirler. Söz konusu denetim sadece değer azalışının raporlandığı dönemlerde yapılacağından çok fazla bir maliyet gerektirmeyecektir.

---

²²⁴ NURNBERG, Hugo; DITTMAR, Nelson W.JR., a.g.m., s. 74

²²⁵ BAKER, Paul D.; vd., a.g.m., s. 37

3.2.5. Değer Azalışının Tanımlanması

Muhasebeciler belirli bir şirkette standartta yer alan beş değer azalışı belirtecinin olup olmadığını değerlendirirken şirketin iş kolunu (faaliyetini), gayrimenkul eğilimlerini, daha büyük işletmeleri, yasal ve düzenleyici çevreyi çok iyi bilmelidir. Örneğin, gayrimenkul piyasa bilgisi varlığın piyasa değerinde önemli bir düşüşün gerçekleşip gerçekleşmediğini değerlemek için gereklidir. Şirket faaliyetleri bilgisine varlığın kullanım şekli veya fiziki durumunda önemli bir değişiklik olup olmadığının tespit edilebilmesi için ihtiyaç duyulur.²²⁶

Pazarın tümünde varlığın değerinde bir düşüş olmaksızın varlık bir işletmede daha az üretkenlikte kullanılıyor olabilir. Bu durumda varlığın değer azalışıyla ilgili kriterleri karşılaması olasıdır ancak, gerçekte varlığın piyasa değeri defter değerinin üzerindedir. Standart bu ikilemi herhangi bir değer azalışı zararı gerekmez diyerek çözmektedir. İşletme böyle bir karar almış olmasa da satış yoluyla varlığın değerini geri kazanabilme potansiyeline sahiptir.

Diğer taraftan, yapılan işin niteliği gereği işletme, varlıktan normalin üzerinde bir gelir sağlayabilir ve bu nedenle işletme, varlık piyasa değerinde işletmeye özgü net nakit akışlarının şimdiki değerinde düşüş yaşayabilir. Standarda göre varlık için cari piyasa değeri mevcut ve bu değer, işletmeye özgü iskonto edilmemiş gelecek nakit akışları tahmininden daha küçük ise değeri azalan varlıkların değeri yine piyasa değerine düşürülür. Her ne kadar bu hareket değer azalışı sırasında tanımlanan zararı artırsa da, işletmeye özgü projekte edilmiş kazançlar gerçekleştirildiğinde gelecekte raporlanacak gelir daha yüksek olacaktır.²²⁷

FASB'a göre değeri azalan bir duran varlığı satmaktan ziyade kullanmaya devam etme kararı ekonomik olarak söz konusu varlığa yatırım yapma kararı ile aynıdır.

İşletme, duran varlığın kullanımından sağlanması beklenen gelecek nakit akışlarının varlığın defter değerini karşılamayacağını tespit ettiğinde; ilgili varlığı satın

---

²²⁶ NEWELL, Gale E.; KREUZE, Jerry G., a.g.m., s. 30

²²⁷ SCOFIELD, Barbara W. "Impaired assets: Making the right move", **The National Public Accountant**, Cilt:65, Sayı:10, Ağustos 1996, s. 26-27

elde edilecek gelirleri alternatif bir amaç için kullanmaya veya varlığın mevcut haliyle işletme faaliyetlerinde kullanımına devam edilmesine karar vermelidir. Karar, farklı hareket tarzlarından elde edilecek gelecek nakit akışlarının karşılaştırılması esasına dayandırılacak ve sonuçta bir sermaye yatırımı kararı olacaktır.²²⁸

3.2.5.1. Değer Azalışının Araştırılmasında Kullanılan Veri ve Varsayımlar

Varlığın değer azalışına uğrayıp uğramadığına dair yönetimin değerlemede kullandığı veriler ve bunlara temel teşkil eden varsayımlar; halka açık şirketin faaliyetleri ile ilgili geçmişteki açıklamaları, yönetim kurulu başkanının bütçe ve stratejik planlarla ilgili yönetim kuruluna sunumları ve devam eden global ve endüstriyel gelişmelerin ışığında dikkate alınmalıdır.²²⁹

Değer azalışının araştırılmasında kullanılan veri ve varsayımların güvenilir olarak kabul edilebilmesi için söz konusu veri ve varsayımların; işletmenin bunları kullandığı değer azalışının araştırılması dışındaki durumlarıyla tutarlılık açısından karşılaştırılmaları gerektiği gibi, veri ve varsayımların benzer başka işletmelerde kullanılan veri ve varsayımlarla da karşılaştırılmaları gerekmektedir. Örneğin değer azalışının test edilmesinde nakit akışlarının hesaplanmasında kullanılan beklenen gelecek satış tahminleri hem geçmiş yıllar satış tutarlarındaki gerçekleşmiş artışlarla ve hem de piyasada söz konusu sektör için yapılan genel büyüme tahminleri ile karşılaştırılmalıdır. Özetle, değer azalışının araştırılmasında kullanılan veri ve varsayımlar rasyonel ve objektif olmalıdır.

3.2.6. Değer Azalışı ve Amortisman Yöntemi

İşletmede kullanılan duran varlıkların hizmet süreleri sınırlıdır. Gelirlerin giderlerle karşılaştırılması için her bir duran varlık maliyetinin gider olarak varlığın ekonomik ömründe dağıtılması gerekir. Amortisman işlemi, varlık maliyetinin varlıktan faydalanılan dönemlere dağıtılması sürecidir. Amortismanın bir değerlendirme değil, maliyet dağıtım süreci olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle amortismanın önemi, bilançodaki maddi duran varlık değerlemesinden önce, gelir tablosundaki amortisman

---

²²⁸ SFAS 144, Ek B, madde 34

²²⁹ FITZSIMMONS, Adrian P.; SHOAF, Victoria L. "SEC Comments on audit risks", **Bank Accounting & Finance**, Cilt: 12, Sayı: 3, Bahar 1999, s. 62

giderinin sistematik algılanmasındadır. Burada aslolan (maliyet – birikmiş amortismanlar)’ın varlığın piyasa değeriyle arasındaki ilişki değil amortisman giderinin varlığın kullanımından kaynaklanan faydasının maliyetini yansıtıp yansıtmadığıdır.²³⁰

Amortisman ayırmanın iki temel nedeni fiziksel yıpranma ve eskimedir. Fiziksel yıpranma kullanımdan ve güneşe, rüzgara veya diğer iklim faktörlerine maruz kalmak nedenleriyle ortaya çıkar. Yıpranan varlığa yapılan bakım–onarım, amortisman ayrılması ihtiyacını azaltmaz.²³¹ Oysa değer azalışı duran varlığın fiziksel olarak yıpranma ve eskimesini de içeren çok farklı nedenlerle varlığın defter değerinin geri kazanılabilir olmadığı durumlarda ortaya çıkmaktadır.

Duran varlığın faydalı ömrü başta tahmin edilenden daha kısa veya daha uzun çıkacak olursa yeniden düzeltilmiş faydalı ömür tahmini yapılmalı ve buna göre amortisman tutarı azaltılmalı veya artırılmalıdır.²³² Bir anlamda değer azalışı ortaya çıktığında duran varlık değerindeki değişim nedeniyle amortisman tutarı da değişmekte, yeniden hesaplanması gerekmektedir.

3.2.6.1. Değer Azalışı ve Amortisman

Her ne kadar Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri maliyetlerin sistematik rasyonel dağıtımını şart tutmakta ve amortismanın bir dağıtım işlemi olduğunu vurgulamakta ise de, amortisman politikaları belirlenirken varlıklarda değer azalışı ile ilgili yeni kriter göz önünde bulundurulmalıdır.²³³

Varlığın faydalı ömrü tahmin edilirken amortismanı gerektiren fiziki ve fonksiyonel nedenler dikkate alınmalıdır. Kullanımdaki planlanan sıklık veya idame politikasındaki değişikliklerin yaratacağı farklar için benzer varlıklardan elde edilen deneyimler düzeltilmiş olarak genellikle en iyi yol göstericidirler. Deneyim yoluyla elde edilen çok sayıdaki veriye rağmen finansal raporlama bakımından hizmet ömrünü tahmin etmek bütün amortisman hesaplaması içinde en zor iştir. Teknik gelişmeler

²³⁰ KOCHANEK, Richard F.; HILLMAN A. Douglas., a.g.e., s. 524

²³¹ MEIGS, Walter B.; MEIGS, Robert F., a.g.e., s. 452

²³² WILLIAMS, Jan R.; vd. a.g.e., s. 380

²³³ SCOFIELD, Barbara W. “Asset impairment and SFAS 121”, **Ohio CPA Journal**, Cilt:54, Sayı:6, Aralık 1995, s. 33

sonucu eskimeyi, eskime işletme dışı firmaların gücünden doğduğu için, hesaplamak özellikle zordur. Bu nedenle muhasebeciler varlığın tahmini ömrünü birkaç yılda bir tekrar araştırmalıdır.²³⁴ Her ne kadar buradaki yaklaşım amortismanı bir değerlendirme aracı gibi gösteriyor olsa da, amortismanın yeniden düzenlenmesini gerektiren olay veya durumun standartta yer verilen göstergeleri yansıttığı anlaşılır. Yani duran varlığın değerindeki değişim nedeniyle amortisman revize edilmelidir.

Genellikle, yıllık amortismanlar arasındaki farklar ve varlığın değerindeki değişiklikler herhangi bir muhasebe problemine yol açmaz. Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri sadece “maliyetin sistematik ve oransal dağıtımını” ve amortismanın “bir dağıtım işlemi olduğunu, değerlendirme işlemi olmadığını” vurgular. Ancak, bir varlığın üretkenliği ve normal amortisman arasındaki yanlış eşleştirme işletmeyi değer azalışı zararlarını hiçbir ekonomik temele dayandırmadan tanımlamaya götürebilir. AICPA (Amerika Yeminli Mali Müşavirler Birliği)’nin normal ve hızlandırılmış amortismanlarla ilgili olarak yaptığı çalışmada 1968-1993 yılları arasında 600 şirket incelenmiştir. Araştırmada yer alan şirketlerin % 41’i 1968’de hızlandırılmış amortisman yöntemini kullanmasına rağmen bu oran 1993’e gelindiğinde % 15’e düşmüştür.²³⁵

Standartta göre duran varlığın muhasebeleştirilme yönteminde yapılacak bir değişiklik (örneğin normal amortismandan azalan kalanlar yöntemine geçiş) ancak SFAS No. 144’ün gerekleri uygulandıktan sonra yapılabilir.²³⁶ Standart bu şartı koşmakla bir maliyet dağıtım işlemi olan amortismanın herhangi bir şekilde değer azalışı sürecine müdahalesini önlemeyi amaçlamıştır.

3.2.6.2. Amortisman Yönteminin Seçimi ve Değer Azalışına Etkisi

SFAS 144 nolu standart, amortisman yöntemi ve varsayımlarının seçiminde herhangi bir özel şart koşmamakla birlikte bunların seçimi gelecek değer azalışlarından kaçınılması ya da zararın kaydedilmesine yönelik fırsat sağlamaktadır. Aynı varlık için normal amortisman yönteminin kullanılması daha yüksek artık değer veya daha uzun

²³⁴ CEMALCILAR, Özgül; ÖNCE, Saime., a.g.e., s. 375-376

²³⁵ SCOFIELD, Barbara W. “Impaired assets: Making the right move”, a.g.m., s.22

²³⁶ GAVIN, Thomas A., a.g.m., s. 24

faydalı ömür, daha yüksek defter değeri ile sonuçlanacak ve bu da tanımlanabilir değer azalışı zararı olasılığının artmasına neden olacaktır. Alternatif olarak hızlandırılmış amortisman yönteminin seçimi ile de tam tersi sonuçlar ortaya çıkacaktır.

Aşağıdaki örnek amortisman yöntemi seçiminin değer azalışının tanımlanması ve zarar miktarına olan etkisini göstermektedir.²³⁷

Örnek:

KLM şirketi 20X1 yılı 1 Ocak tarihinde tek varlıktan oluşan bir bölüm kurmuştur. Söz konusu varlığın satın alma fiyatı 1.200.000 TL olup, şirket varlığı yıllık % 6 oranında bir faizle kredili olarak almıştır. Şirket ve satın alınan varlıkla ilgili bilgiler aşağıdaki gibidir.

Yatırım Kararı İle İlgili Veriler (01/01/20X1)

Satın alma fiyatı	1.200.000 TL
Tahmini faydalı ömür	6 yıl
Tahmini hurda değer	0 TL
Yıllık nakit akışları	268.000 TL
Ağırlıklı ortalama sermaye maliyeti	% 8
Nakit akışlarının şimdiki değeri	1.238.900 TL
Net şimdiki değer	38.900 TL
İç Karlılık oranı	% 9

Satın Alınan Varlıkla İlgili Bilgiler (31/12/20X1)

Yıllık nakit akışı tutarı	180.000 TL
Kalan (5 yıl) ömürde beklenen nakit akışları toplam	900.000 TL
Varlığın makul değeri	700.000 TL
Gelecek nakit akışlarının şimdiki değeri (% 8 oranı ile)	718.688 TL

²³⁷ ZUCCA, Linda J., a.g.m., s. 43

Değeri Azalan Varlığın (31/12/20X1) Tarihinde Farklı Amortisman Yöntemleri Kullanılarak Bulunan Değerleri

Normal Amortisman	Hızlandırılmış Amortisman (% 200)	Hızlandırılmış Amortisman (% 150)	Yıl Sayıları Toplamına Göre Amortisman
GNA =900.000	GNA =900.000	GNA=900.000	GNA = 900.000
MD =700.000	MD =700.000	MD =700.000	MD =700.000
DD = <u>1.000.000</u> (1.200.000-200.000)	DD = <u>800.000</u> (1.200.000-400.000)	DD = <u>900.000</u> (1.200.000-300.000)	DD = <u>847.143</u> (1.200.000-352.857)
DD>GNA olduğundan değer azalışı var.	GNA>DD olduğundan değer azalışı yok.	GNA=DD olduğundan değer azalışı yok.	GNA>DD olduğundan değer azalışı yok.
Değer Azalışı Zararı= 1.000.000-700.000= 300.000 TL	Değer Azalışı Zararı= 0	Değer Azalışı Zararı= 0	Değer Azalışı Zararı= 0

DD : Defter Değeri (Maliyet – Birikmiş Amortismanlar)
GNA : İskonto Edilmemiş Gelecek Nakit Akışları
MD : Makul Değer

Tablodan anlaşılacağı üzere değer azalışı zararının tanımlanacağı tek amortisman metodu normal amortismandır. Çünkü diğer metotlarda her ne kadar makul değer defter değerinin altına düşmekte ise de defter değerleri gelecek nakit akışlarının toplamını geçmemektedir.

Örnekte değer azalışı zararı sadece normal amortisman yönteminin kullanıldığı durumda tanımlanacaktır. Zira defter değerinin gelecek nakit akışları toplamından büyük olduğu tek durum normal amortisman yöntemi kullanıldığında ortaya çıkmaktadır. Diğer tüm durumlarda varlığın makul değeri önemli derecede defter değerinin altına düşmekle beraber defter değeri gelecek nakit akışları toplamını aşmamaktadır.

3.2.7. Varlıkların Değer Azalışı İçin Gruplandırılması

Varlığı değer azalışı yönünden değerlendirmek ihtiyacını ortaya çıkaran olay veya durumdaki değişiklik görüldüğünde yapılacak ilk şey, varlığın kullanımı süresince ve kullanım sonunda elden çıkarılması ile elde edilecek gelecek nakit akışlarının tahmin edilmesidir. Söz konusu nakit akışlarının tahmininde varlıklar nakit akışlarının bağımsız

olarak belirlenebildiği en düşük seviyede gruplandırılmalıdır. Aşağıdaki örneklerde gösterileceği gibi varlıkların gruplandırılması değer azalışının ortaya çıkıp çıkmadığının belirlenmesinde önemli bir rol oynayabilir.²³⁸

Birinci örnek işletmenin büyüme politikası ve üretim kapasitesinin varlıkların gruplandırılmasını ne şekilde etkileyeceğini açıklamaktadır. Örneğin A işletmesi mevcut üretim tesisine ek kapasite inşa ederken, B işletmesi ayrı bir üretim tesisi inşa etmiştir. Yıllar sonra her iki işletmenin de ürünlerine olan talep azalmış ve işletmelerin sonradan inşa ettikleri tesislere ihtiyaçları kalmamıştır. Söz konusu talep düşüşü kalıcı bir yapıdadır. Sonuç olarak ek üretim tesisleri elden çıkarılmaları halinde gerçekleştirilebilecek nakit akışları dışında gelecek nakit akışı sağlamayacaktır.

A işletmesinin ek tesisi baştaki üretim tesisinin bir parçasıdır ve var olmaya devam edecektir. Bu nedenle A'nın tüm üretim tesisi elden çıkarılmadıkça ek tesis satılmayacaktır. Bunun sonucunda A işletmesi için varlıklarının değer azalışında gruplandırma seviyesi toplam üretim tesisi olacaktır. Tersine B işletmesinin ek tesisi birincil tesisten bağımsızdır ve ilk tesisten ayrı olarak elden çıkarılabilecektir. Bu nedenle B işletmesi için yalnızca ek üretim tesisi değer azalışı için değerlendirilebilecektir.

Varlıkların gruplandırılması ile ilgili diğer bir örnek FASB tarafından verilmiştir. Örnek, bir şehirde belediye otobüs hatlarından beş tanesinde hizmet veren bir otobüs işletmesiyle ilgilidir. Her bir hattın ürettiği nakit akışı diğerlerinden ayrı ve bağımsızdır. Hatlardan birinde önemli tutarda zarar edilmektedir ve bunun sonucu olarak hatta kullanılan varlıkların defter değerlerini geri kazanabilmeleri ihtimali ortadan kalkmıştır. Problemlü hattın nakit akışları ve varlıkları diğer hatlardan bağımsız olduğundan varlıkları değerlendirme için gruplandırmada bu hattın varlıkları uygun seviyeyi oluşturacaktır.

---

²³⁸ CLARK, Stanley J.; JORDAN, Charles E. "Seeking guidance: How and when to group old asset for new write-downs", **National Public Accountant**, Cilt:39, Sayı:12, Aralık 1994, s. 19

Varlıkların gruplandırılması şu iki parametreyi karşılamalıdır;

1. Varlıklar tanımlanabilir nakit akışlarının varolduğu en düşük seviyede olmalı,
2. Söz konusu nakit akışları diğer varlık ve varlık gruplarının ürettiği nakit akışlarından büyük ölçüde bağımsız olmalıdır.

Yukarıda ifade edilen “en düşük seviye”nin belirlenmesi önemli oranda yargı gerektirir. Örneğin, Pepsi Co restoranları grup olarak defter değerlerinin üzerinde bir kıymet taşımaktadır. Ancak grup içindeki restoranlar ayrı ayrı ele alındığında 520 milyon dolarlık bir vergi öncesi değer azalışı ile karşılaşmaktadır.

Gruplandırmanın uygun olacağı görüşüne varıldığında, bu varlıklardan olan tahmini net nakit girişleri belirlenmeli ve makul olup olmadığı noktasında gözden geçirilmelidir. Nakit akışı tahminleri yönetime başlangıçtaki varlık gruplandırılmasından daha geniş serbesti sağlayabilir. Nakit akışı tahminleri yargı gerektirir ve genellikle gerçekliğinin kanıtlanabilirliği sınırlıdır. Yönetim en kötümserden iyimsere bir muhtemel nakit akışı tahmin aralığı belirleyerek yapılan nakit akışı tahminlerinin makuliyetini kontrol etmelidir. Seçilen net nakit girişi tahminleri bu aralıkta yer almalıdır. İkinci olarak yönetim; varsayım, projeksiyon ve tahminlerinin belgelendirilmesini sürdürmelidir. Son olarak şirket, finansal tablolardaki varlık değer azalışı zararı önemli tutarda ise projekte edilmiş net nakit akışı tahminlerinin makul olup olmadığına dair tarafsız üçüncü kişilerin değerlendirme ve görüşünü isteyebilir.²³⁹

3.2.8. Şerefiye

Şerefiyenin değeri sadece işletme satıldığında belirlenebilmektedir. Birleşme veya edinim sonucu oluşan şerefiyenin değeri, söz konusu edinim için ödenen tutar ile edinilen işletmenin varlıklarının makul değeri arasındaki farkı temsil eder.²⁴⁰ SFAS 144 no’lu standart şerefiyeyi kapsam dışında bırakmıştır.²⁴¹ Şerefiye değer azalışı SFAS 142’deki hükümler çerçevesinde ele alınmaktadır. Ancak şerefiye, varlık grubu bir

²³⁹ HURTT, David N., vd., “Accounting for the impairment of long – lived assets: A review and update”, **The Journal of Corporate Accounting & Finance**, Cilt:10, Sayı:3, İlk bahar 1999, s. 92-93

²⁴⁰ BOYD, Thomas; MCCARTHY, Irene N. “Financial statement effects of goodwill amortization”, **Bank Accounting & Finance**, Haziran 2002, s. 10

²⁴¹ SFAS 144, madde 5

raporlama birimi ise veya bir raporlama birimi içeriyorsa değer azalışı için test edilen varlık grubuna dahil edilmelidir. Şerefiye, raporlama biriminin yalnız bir kısmını içeren daha düşük seviyedeki bir varlık grubuna dahil edilmemelidir. Bu daha düşük seviyedeki varlık grubunun geri kazanılabilirliğinin test edilmesinde kullanılan gelecek nakit akışları tahminleri, şerefiyenin gruptan çıkartılmasının etkisini düzeltmemelidir.²⁴²

SFAS 142'ye göre şerefiye değer azalışı için iki aşamalı bir yaklaşım kullanılarak test edilir. İlk aşamada şerefiyeyi içeren raporlama biriminin makul değeri, defter değeri ile karşılaştırılır. Makul değer, defter değerinden büyük çıkarsa şerefiyenin değerinin azalmadığı kabul edilir. Makul değer defter değerinden daha küçük çıkması halinde, karşılaştırma şerefiyenin makul değeri ile defter değeri arasında yapılmalıdır. Defter değerinin makul değeri aşan kısmı değer azalışı zararı olur. İkinci aşamada, şerefiyenin makul değeri, birleşme sırasında kullanılan yöntemle hesaplanmalıdır. İşletme raporlama biriminin makul değerini, sanki raporlama birimi bir işletme birleşmesi sonucu edinilmiş ve raporlama biriminin makul değeri satın alma fiyatıymış gibi birimin tüm varlık ve kaynaklarına dağıtılmalıdır. Satın alma fiyatının varlık ve kaynaklara dağıtılan tutarını aşan kısmı, şerefiyenin makul değeri olur.²⁴³ Şerefiye değer azalışı zararına konu varlıklarla ilgili olduğunda; tanımlanabilir şerefiyenin defter değeri, değer azalışı zararına uğramış duran varlıkların ve tanımlanmış maddi olmayan varlıkların defter değerleri azaltılmadan önce elemine edilmelidir.²⁴⁴

3.2.9. Değer Azalışı Zararının Varlık Grubuna Dağıtımı ve Dağıtımın Sınırı

Değer azalışı zararının belirlenmesi ve dağıtımı 4 temel aşamadan oluşur:²⁴⁵

- 1- Hangi makul değer ölçüsünün en iyi (tarafsız) kanıt olacağını belirlenmesi,
- 2- Makul değer ölçüsünün geliştirilmesi,
- 3- Zararın hesaplanması,
- 4- Zararın grup içindeki duran varlıklara dağıtılması.

---

²⁴² SFAS 144, madde 12

²⁴³ HYDEN, Steven D.; MARD, Michael J. "Building value success through collaboration", **Valuation For Financial Reporting**, Yıl: 2001, Cilt:2, Sayı:1, Ek Sayı, s. 2

²⁴⁴ LUECKE, Randall W.; MEETING, David T.; STOTZER, William G. "Implementing SFAS No. 121: Accounting for impaired assets", **Healthcare Financial Management**, Cilt:50, Sayı:10, Ekim 1996, s. 59

²⁴⁵ GAVIN, Thomas A., a.g.m., s. 27

Değer azalışı zararının varlık grubuna dağıtımını işleminin standardın 14. paragrafında belirtildiği "...zarar, gruptaki duran varlıkların defter değerleri kullanılarak bir oran üzere duran varlıklara dağıtılır. Ancak makul değer in şişirilmiş maliyet ve zorlama olmaksızın belirlenebildiği durumlarda gruptaki bireysel bir varlığa dağıtılan değer azalışı zararı varlığın defter değerini onun makul değerinden daha aşağıya azaltamaz." şeklinde yapılması gerekir.

3.2.9.1. Değer Azalışı Zararının Dağıtımıyla İlgili Örnek

İşletme sahip olduğu bir üretim tesisini grup olarak geri kazanılabilirlik testine tabi tutmuştur. Varlık grubu duran varlıklara (K, L, M) ek olarak maliyet ya da piyasa fiyatının düşük olanı ile raporlanan stoklar ile SFAS 144'ün uygulanmadığı diğer varlık ve borçları da içermektedir. Söz konusu varlık grubunun defter değeri 550.000 TL olup, bu tutar grubun makul değerinden 66.000 TL daha fazladır. Gruba dahil varlıklar ve bunların defter değerleri aşağıda verilmiştir. Sadece K duran varlığının makul değeri bilinmekte (184.504), diğer varlıkların bireysel makul değerleri bilinmemektedir. Buna göre standartla uyumlu olarak duran varlık değer azalışı zararının dağıtımını aşağıdaki şekilde yapılmalıdır.

<u>Varlık Grubu</u>	<u>Defter Değeri (TL)</u>
Cari Varlıklar	90.000
Borçlar	(20.000)
<u>Duran Varlıklar:</u>	
K	200.000
L	120.000
M	<u>160.000</u>
<u>Duran Varlık Toplamı:</u>	480.000
Varlıklar Toplamı	<u>550.000</u>

<u>Varlık Grubu</u>	<u>Defter Değeri (TL)</u>	<u>O.D.F. (%)</u>	<u>D.A.Z.D. (TL)</u>	<u>D.D.D. (TL)</u>
Cari Varlıklar	90.000	-	-	90.000
Borçlar	(20.000)	-	-	(20.000)
<u>Duran Varlıklar:</u>				
K	200.000	41,66	(27.496)	172.504
L	120.000	25,00	(16.500)	103.500
M	<u>160.000</u>	<u>33,34</u>	<u>(22.004)</u>	<u>137.996</u>
<u>Duran Varlık Toplamı:</u>	480.000	100	(66.000)	414.000
Varlıklar Toplamı	<u>550.000</u>	<u>% 100</u>	<u>(66.000)</u>	<u>484.000</u>

O.D.F. : Oransal Dağıtım Faktörü
D.A.Z.D. : Değer Azalışı Zararının Dağıtımı
D.D.D. : Düzeltilmiş Defter Değeri

Örnekte yer alan K duran varlığının makul değerinin 184.504 TL olduğu bilindiğinden ve standart gereğince değer azalışı zararının dağıtımından sonra varlığın düzeltilmiş defter değerinin, makul değerinin altına düşürülemeyeceğinden, K'ya dağıtılmış olan (184.504-172.504) 12.000 TL tutarındaki değer azalışı zararının diğer duran varlıklara dağıtılması gerekmektedir.

Duran Varlıklar	Düzeltilmiş Defter Değeri (TL)	Oransal Dağıtım Faktörü (%)	Değer Azalışı Zararı Fazlalığının Yeniden Dağıtımı (TL)	Yeni Dağıtım Sonrası Düzeltilmiş Defter Değeri (TL)
L	103.500	43	(5.160)	98.340
M	137.996	57	(6.840)	131.156
Toplam	241.496	% 100	(12.000)	229.496
K	172.504		12.000	184.504
Toplam	414.000		0	414.000

Bir değer azalışı zararı belirlendiğinde, duran varlığın değer azalışı tanımlanmak yoluyla düzeltilmiş defter değeri onun yeni maliyet esası olur. Amortismanına tabi duran varlık için yeni maliyet esası varlığın geri kalan faydalı ömrüne amortize edilmelidir. Daha önceden belirlenmiş bir değer azalışı zararının düzeltilmesi ise yasaklanmıştır.²⁴⁶ Yukarıdaki örnekte “L” duran varlığının yeni maliyet esası 98.340 TL’dir.

3.2.10. Duran Varlığın Geri Kazanılabirlik Testinde Kullanılan Nakit Akışı Tahminleri

Standart, duran varlığın gelecekte sağlayacağı nakit akışlarını göz önüne alarak varlığın geri kazanılabirliğini ölçmeye çalışmaktadır. Geri kazanılabirliğin ölçümü ise bazı test yöntemlerinin kullanılmasını gerektirmektedir. Değer azalışı zararını ölçmek için pek çok varsayım ve tahmin gereklidir. Değer azalışı zararının tanımlanması, şirketin raporlanan kazancını etkileyebilir.²⁴⁷ Bu nedenle geri kazanılabirlik testinde kullanılan nakit akışı tahminlerinin gerçek durumu ve gelecekle ilgili beklentileri yansıtması gerekmektedir.

Nakit akışı tahminlerinin gerçek durumu ve gelecekle ilgili beklentilerin doğru tanımlanabilmesi için standart; a) Nakit Akışı Tahmin Yöntemi, b) Nakit Akışı Tahmininde Süre ve c) Nakit Akışı Tahmini Geliştirilmesinde Kullanılabilecek Duran Varlıkla İlişkili Harcama Türleri üzerinde odaklanmıştır.²⁴⁸

Teorik olarak, varlıktan beklenen nakit akışları bir olasılık aralığı ve beraberinde her bir dönem için bir olasılık dağılımı sergiler ve bu nedenle her bir nakit akışıyla ilgili olarak tutarın, olasılığın ve zamanlamanın tahmin edilmesini gerektirir. Tahminler kötümser veya aşırı ihtiyatlı ise (daha düşük nakit akışı tahminlerini yüksek olasılıkla değerlendirmek gibi) değer azalışının ortaya çıkması olasılığı artacaktır. Diğer yandan söz konusu tahminler iyimser ise (yüksek nakit akışı tahminlerinin yüksek olasılıkla değerlendirilmesi gibi) değer azalışı ihtimali zayıflayacaktır.²⁴⁹

---

²⁴⁶ SFAS 144, madde 15

²⁴⁷ HURTT, David N.; vd., a.g.m., s. 89

²⁴⁸ SFAS 144, Ek B, madde 20

²⁴⁹ ZUCCA, Linda J., a.g.m., s. 42

Standartla ilgili çalışmalarda yer alan FASB görevlileri ve Profesör Linda Zucca geri kazanılabilirlik testinde kullanılan gelecek (iskonto edilmemiş) nakit akışlarının yüksek bir rakam olduğunu, bu nedenle standardın değer azalışı tutarını sınırlandıracağını belirtmişlerdir.²⁵⁰ Ayrıca FASB ihtiyatlılık kavramına göre, bir varlık veya varlık grubundan elde edilecek nakit akışları varlık ya da varlık grubunun bilançodaki defter değerinden daha küçük ise yatırımcılar ve kreditorlerin, defter değeri geri kazanılabilir tutara düşene kadar yanıtlanmış olacağını ifade etmektedir. Varlıkla ilgili gelecek nakit akışları miktarı varlıkların maruz kaldığı değer azalışı miktarını belirlemede kontrol faktörü ise, bu faktörün tek yönlü çalışmasının da makul olmayacağını iddia etmektedir.²⁵¹

3.2.11. Varlıkların Gruplandırılması ve Nakit Akışı Tahminleri

Varlık grupları uygun şekilde belirlendiğinde bu varlıklardan elde edilecek nakit akışı tahminleri kabul edilebilirlik açısından gözden geçirilmelidir. Nakit akışı tahminleri yönetime başlangıçtaki varlık gruplandırmasından daha geniş ölçüde serbesti sağlayabilir. Nakit akışı tahminleri yargı gerektirir ve kanıtlanabilirliği sınırlıdır. Muhasebeciler ilk olarak yönetimin nakit akışı tahminlerinin makuliyetini söz konusu tahminlerin sınırlarını en kötümserden en iyimsere doğru bir sıralamaya koymak suretiyle kontrol etmelidirler. Yönetimin nakit akışları tahmini bu aralıkta yer almalı ve muhasebecinin tanımlanmış olan varlık değer azalışlarının tutarının uygun olup olmadığını belirlemesine imkan vermelidir. İkinci olarak muhasebeci, yönetimin yapmış olduğu tahminler, varsayımlar ve projeksiyonlar için uygun belge bulundurup bulundurmadığını araştırmalıdır. Ayrıca muhasebeciler, varlık değer azalışı zararı finansal tablolarda önemli bir tutara ulaşıyorsa yönetimin projekte ettiği nakit akışı tahminlerinin kabul edilebilir bir tutarda olup olmadığının tarafsız üçüncü kişilerce değerlendirilmesi ve görüşlerinin alınması istemelidirler.²⁵²

Beklenen nakit akışları, yönetimin makul ve kanıtlanabilir varsayım ve projeksiyonlarına dayanan en iyi tahminleri olmalıdır. Ulaşılabilir tüm kanıtlar dikkate alınmalıdır. Değer azalışının test edilmesi projeksiyon değil tahminler temelinde

²⁵⁰ THACKRAY, John. "Playing the write off game", *CFO*, Boston, Cilt:10, Sayı:31, Mart 1994, s. 43

²⁵¹ KING, Alfred M. "Asset impairment", *Strategic Finance*, Cilt:75, Sayı:9, Mart 1994, s. 36

²⁵² NEWELL, Gale E.; KREUZE, Jerry G., a.g.m., s. 30-31

yapılmalıdır. Çünkü nakit akışı tahminleri işletmenin hipotetik değil cari beklentilerini yansıtmalıdır. Değer azalışı standardı özellikli bir tahmin metodunu şart koşmamaktadır. Her işletme kendi durumuna en iyi şekilde uyan yöntemi seçmede serbesttir.²⁵³ Burada standart bir yandan nakit akışı tahminleri ile ilgili olarak makuliyet ve kanıtlanılabilirlik şartlarını öne sürerken diğer yandan birbirinden çok farklı yapıda olabilen ve farklı faaliyet sergileyen işletmelerin durumlarını daha rahat ifade edebilmeleri açısından tahmin yöntemini seçmede serbest bırakmıştır.

Gelecek nakit akışı tahminleri ile ilgili olarak iki sorun vardır. Bu sorunlardan ilki, sözkonusu uygulamanın fayda – maliyet karşılaştırmasıdır. Gelecek nakit akışlarının tahmin edilmesi zaman alan ve pahalı bir işlem olmasına karşın, çoğu şirket zaten orijinal projeksiyonların karşılanıp karşılanmadığını belirlemek için varlıkları gözden geçirmesini gerektiren sermaye bütçeleme politikalarına sahiptir. Ancak ülkemiz açısından bunu iddia etmek mümkün görünmemektedir. İkinci sorun, bazı şirketlerin varlık değer azalışını sadece yıl sonunda raporlamasıdır. Oysa ara dönem finansal tabloları kreditorler ve yatırımcılar açısından büyük önem taşımaktadır.²⁵⁴

Muhasebeci yönetimin, varlığın kullanımı ve elden çıkarılması ile ilgili gelecek nakit girişi tahminlerini değerlendirirken bağımsız bir hakim gibi hareket etmelidir.²⁵⁵ Varlıkların grup olarak ele alındığı durumlarda nakit akışı tahminlerinin gruplandırma şekline etkileneceği göz ardı edilmemeli ve gruplandırmanın gerçeğe uygunluk ve kabul edilebilirliği mutlaka sorgulanmalıdır.

3.2.11.1. Nakit Akışı Tahminine Dahil Edilecek Maliyetler

Nakit akışı tahminleri geri kazanabilirlik testinin yapıldığı tarihte, varlığın işletme tarafından mevcut hizmet potansiyelini nasıl kullanmayı düşündüğü temeline dayanır. Bu nedenle tahminler sadece varlığın kalan faydalı ömrüne mevcut hizmet potansiyelini sürdürmesi için gerekli tamir ve bakımı içeren gelecek giderlerle ilgili nakit akışlarını kapsayacaktır. Bu durum bir varlık grubunun, aynı hizmet potansiyeline

---

²⁵³ NURNBERG, Hugo; DITTMAR, Nelson W.JR., a.g.m., s. 71-72

²⁵⁴ BAKER, Paul D.; vd., a.g.m., s. 37

²⁵⁵ NEWELL, Gale E.; KREUZE, Jerry G., a.g.m., s. 30

sahip birincil varlık dışındaki birim varlıklarının yenilenmesi için de geçerlidir.²⁵⁶ Buna göre günde 1500 çuval un paketlemek üzere imal edilmiş bir paketleme makinesinin söz konusu üretimi devam ettirebilmesi için gerekli olan rutin bakım-onarım giderleri nakit akışı tahmininde nakit çıkışı olarak dikkate alınacakken, üretim kapasitesini % 20 oranında artırabilecek makineye monte edilecek yeni bir ek cihazın alınması için yapılacak ödeme hesaplamasının dışında tutulacaktır. Ayrıca makinenin faydalı ömrü içinde her yıl yenilenmesi gereken makineye ait filtre, dişli gibi parçaların satın alınması nedeniyle ortaya çıkacak giderler de tahmini nakit akışlarının hesaplanmasında göz önünde bulundurulacaktır.

Duran varlığın geri kazanılabilirliğini test etmede kullanılan gelecek nakit akışı tahminleri; ortaya çıktıklarında ödenecek faiz giderlerini içermemelidir.²⁵⁷ Farklı borçlanma kapasitelerine sahip işletmeler arasında uyum sağlanabilmesi için geri kazanılabilirliğinin belirlenmesinde faiz, iskonto edilmemiş gelecek nakit akışlarından çıkarılmıştır.²⁵⁸

Finansal Muhasebe Standartları Kurulu, değer azalışının hesaplanmasında faiz içeren geri kazanılabilir değer kullanılmasıyla aynı değeri azalan varlıklar için farklı defter değerleri ortaya çıkmasına neden olacağına inanmaktadır. Çünkü söz konusu duran varlıkları elinde bulunduran işletmelerin borçlanma kapasiteleri birbirlerinden çok farklı olabilmektedir.

3.2.11.2. Nakit Akışı Tahmininde Kullanılacak Varsayımlar

Standart, yönetime nakit akışlarının ölçümü konusunda geniş bir esneklik vermiştir. Bu, gayet yerinde bir davranıştır. Çünkü maliyeti yüksek ve uygulanması zor keyfi süreçler dayatmaktansa, yönetime normal yöntem ve faaliyet çevresini yansıtacak varsayımları kullanma imkanı vermektedir. Ancak böylesi bir esneklik raporlama problemlerine yol açabilir. Örneğin, yönetim değer azalışı zararlarından kaçınmak için nakit akış tahminlerini daha yüksek göstermek isteyebilir ya da önemli tutardaki değer

²⁵⁶ CORNISH, David L. "FASB's tentative SFAS 121 amendments", **Equipment Leasing Today**, Cilt:11, Sayı:10, Kasım – Aralık 1999, s. 20

²⁵⁷ MUNTER, Paul. "FASB: A look at revised standarts for asset impairments and discontinued operations", a.g.m., s. 69

²⁵⁸ NURNBERG, Hugo; DITTMAR, Nelson W.JR., a.g.m., s. 72

azalışı zararının şirkete uzun dönemde fayda sağlayacağına inanıyorsa bu tahminleri daha düşük göstermek isteyebilir.²⁵⁹

Söz konusu tahminler işletmenin duran varlığı (varlık grubunu) kullanımıyla ilgili, kendine ait varsayımlar temeline dayandırılmalı ve erişilebilir tüm kanıtları dikkate alınmalıdır. Bu noktada şirketin ilgili taraflar için hazırladığı finansal raporlar yanında içe dönük olarak hazırlanan ve planlama ve projeksiyonlara esas olan iç raporlama bilgilerinden de yararlanılmalıdır.

3.2.11.3. İskonto Oranı

SFAS 144'ten önce yayınlanan 121 nolu standart iskonto oranı ile ilgili olarak, oranın üstlenilen riskle orantılı olması gerektiğini belirtmiştir. İskonto oranı varlığa özel bir oran olduğundan değeri azalan tüm varlıkları değerlemede aynı oranın kullanılmasına izin verilmemektedir. Üstlenilen riskin çok üzerinde bir iskonto oranının seçilmesi değeri azalan varlığın düşük bir değerle değerlendirilmesiyle sonuçlanacak ve ortaya daha büyük bir değer azalışı zararı çıkmasına neden olacaktır. Ters durumda daha düşük bir değer azalışı zararı ortaya çıkacak ancak varlık abartılı bir şekilde değerlendirilmiş olduğundan gelecekte değer azalışlarına maruz kalacaktır.²⁶⁰

Değer azalışını gösteren kanıtın ağırlığı arttıkça kanıtsal konu miktarı ve denetim testinin boyutu da artmaktadır. İşletmenin gelecek nakit akışı analizlerinin biçimine bakmaksızın, yönetimin tarafsızlığı ve analizleri hazırlamadaki uzmanlığı ve daha önce yönetimce yapılmış analizlerin kabul edilebilirliği göz önünde bulundurulmalıdır. Göreceli olarak oturmuş üretim sistemleri ve tutarlı faaliyet geçmişleri olan istikrarlı endüstrilerdeki işletmelerin analizleri; denenmemiş teknoloji ve ürünlere sahip, gelişmekte olan endüstrilerdeki işletmelere göre daha güvenilirdir. Yönetimin gelecek nakit akışlarının analizinde kullandığı temel varsayımların rasyonel ve kabul edilebilirlik çerçevesinde yeterli derecede kanıtlandığı ve belgelendirildiği noktasında emin olunmalıdır. Bunun sağlanabilmesi için yapılması gereken işlemler şunlardır;²⁶¹

²⁵⁹ TITARD, Pierre L.; PARISER, David B. "Impaired assets: Meeting users' information needs", *Journal of Accountancy*, Cilt:182, Sayı:6, Aralık 1996, s. 60

²⁶⁰ SCOFIELD, Barbara W. "Impaired assets: Making the right move", a.g.m., s. 26

²⁶¹ NURNBERG, Hugo; DITTMAR, Nelson W.JR., a.g.m., s. 72-73

- a. Tahmin geliştirmede kullanılan sürecin gözden geçirilmesi ve test edilmesi,
- b. Tahminlerin kabul edilebilirliğini doğrulayacak bağımsız bir beklentinin geliştirilmesi,
- c. Alan çalışmasının tamamlanmasından önce ortaya çıkan olay ve işlemlerin gözden geçirilmesi.

Değişikliğe duyarlı ve geçmiş eğilimlerle örtüşmeyen varsayımlara özellikle dikkat edilmesi gerekmektedir. Tahmini nakit akışlarının, varlığın defter değerine yaklaşması halinde küçük değişiklikler büyük değer azalışlarının önünü alabilir ya da bunları gerektirebilir.²⁶² Geri kazanılabilirlik testi ve nakit akışı tahminlerinin söz konusu testte kullanımı aşağıdaki örnekle açıklanmaya çalışılmıştır.

AKD işletmesinin 31.12.20X4 tarihi itibarıyla defter değeri 300.000 TL olan bir üretim tesisi geri kazanılabilirlik için test edilmektedir. Varlık grubunun ürettiği tanımlanabilir nakit akışları diğer varlıkların ürettiği nakit akışlarından büyük ölçüde bağımsızdır. İşletme yönetimi varlık grubuyla ilgili iki alternatif düşünce taşımaktadır. Grup ya 2 yıl sonra ya da ekonomik ömrünün sona erdiği 6. yılın sonunda satılacaktır. Bu alternatiflere ait muhtemel nakit akışları ile ilgili olasılık ve tahmin aralıkları aşağıda verilmiştir. Nakit akışı tahmin aralıkları hesaplanırken standardın öngördüğü şekilde işletmenin gelecekteki satış düzeyi ve bununla ilgili üretim maliyetleri göz önünde bulundurulmuştur. Olasılık değerlendirmeleri ulaşılabilir tüm bilgileri içermektedir. Tesisin 2. yıl sonunda satışının gerçekleşme olasılığı % 40, ekonomik ömrü sonunda satılma olasılığı ise % 60 olarak tespit edilmiştir.

Örnekte duran varlığın 2 yıl kullanıldıktan sonra satışı ve 6 yıl kullanıldıktan sonra satışı ile elde edilmesi tahmin edilen toplam nakit akışları, varsayılan gerçekleşme olasılıkları ile çarpılarak olasılık ağırlıklı nakit akışları hesaplanmıştır.

---

²⁶² NURNBERG, Hugo; DITTMAR, Nelson W.JR., a.g.m., s. 73

Alternatifler	Nakit Akışı Tahmini (TL) (Kullanımdan)	Nakit Akışı Tahmini (TL) (Satıştan)	Tahmini Nakit Akışı (TL) (Toplam)	Gerçekleşme Olasılığı (%)	Olasılık Ağırlıklı Nakit Akışı (TL)
2. yılda satış	75.000	200.000	275.000	30	82.500
	90.000	200.000	290.000	50	145.000
	100.000	200.000	300.000	20	60.000
Toplam					287.500
6. yılda satış	220.000	45.000	265.000	30	79.500
	270.000	45.000	315.000	50	157.500
	300.000	45.000	345.000	20	69.000
Toplam					306.000

Daha sonra bulunan olasılık ağırlıklı nakit akışı toplamları da örnekte kabul edilen gerçekleşme olasılıkları ile çarpılarak iki alternatif hareket tarzı için beklenen nakit akışları bulunmuştur.

Alternatifler	Olasılık Ağırlıklı Nakit Akışı (TL)	Gerçekleşme Olasılığı(%)	Beklenen Nakit Akışı (TL)
2. yılda satış	287.500	40	115.000
6. yılda satış	306.000	60	183.600
Toplam			298.600

İskonto edilmemiş nakit akışları tutarı 298.600 TL defter değeri olan 300.000 TL'den küçük olduğundan tesisin defter değeri geri kazanılabilir değildir. Üretim tesisi için değer azalışı zararı kaydedilmelidir.

3.2.11.4. Nakit Akışı Tahmininde Süre

FASB'a göre nakit akışı tahmininde süre (tahmin periyodu) duran varlık ya da varlık grubunun işletmeye fayda sağlaması beklenen zaman dilimi ile örtüşmelidir. Buna göre, varlığın tahmini nakit akışı süresi varlığın kalan faydalı ömrü esasına

dayandırılmalıdır. Gelecek nakit akışlarının tahmininde birinci derecede sorumluluk yönetime aittir.

Nakit akışlarının zamanlaması ile eşik hesaplaması (geri kazanılabilirlik testi) arasında bir ilişki bulunmamaktadır. Ancak tanımlanabilir değer azalışı zararının varlığı tespit edildiğinde, varlığın makul değeri gelecek nakit akışlarının bugünkü değeri ile ölçülecekse nakit akışlarının zamanlaması önemli hale gelir. Nakit akışlarının zamanlaması ölçüm tarihine yaklaştıkça kaydedilebilir zarar azalır. Benzer şekilde nakit akışlarının zamanlaması ölçüm tarihinden uzaklaştıkça kaydedilebilir zarar artar. Bu nedenle nakit akışı sağlanacak sürenin tespiti büyük önem taşımaktadır.

Standart nakit akışı tahminlerinin kaç yıllık yapılacağına dair her hangi bir zorunluluk içermemektedir. Amortisman tabi bir varlık için bu süre varlığın geri kalan amortize edilebilir faydalı ömrü olarak varsayılmıştır. Ancak birkaç yılı aşan öngörülerin pek azı kabul edilebilir derecede objektiftir. Genel olarak nakit akışı tahmin süresinin 10 yılı geçmemesi istenir.²⁶³ İşletmenin duran varlığı kullanımıyla ilgili alternatif planların düşünüldüğü durumlarda, işletme beklenen nakit akışlarını belirlemede bir ağırlıklı olasılık yaklaşımı kullanılmalıdır. Ayrıca işletmenin gelecek nakit akışlarının projekte edilmesinde kullandığı zaman aralığı gruptaki birincil varlığın faydalı ömrü esasına dayandırılmalıdır. Amerikan Borsa Komisyonu SEC'e (Security Exchange Commission) göre bu süre işletmenin uzun vadeli planlarının süresinden daha öteye götürülmemelidir.²⁶⁴ Nakit akışı tahminleri ile ilgili olarak işletmenin, içinde bulunduğu sektörün ve piyasanın genel olarak cari dönemde öngörebildiği sürelerin az bir farkla (örneğin % 10) altında ya da üstünde sınırlar koyarak buna göre hareket edilmesi yerinde bir davranış olacaktır.

Amerikan Yeminli Mali Müşavirler Kurulu (AICPA), 3-5 yıl arasında bir zaman diliminde mantıklı ve objektif bir temele dayanan gelecekle ilgili bir finansal bilgi tahmini yapmanın zor olacağını belirtmiştir. Kurul, uzun vadeler için finansal tahminlerin ancak uzun vadeli kira ve sözleşme gelirlerinin zamanı ve miktarı hakkında

---

²⁶³ NURNBERG, Hugo; DITTMAR, Nelson W.JR., a.g.m., s. 72

²⁶⁴ MUNTER, Paul. "FASB: A look at revised standarts for asset impairments and discontinued operations", a.g.m., s. 69-70

yeterli bilgi sağlaması ve maliyetlerin makul sınırlarda kontrol edilebilir olması halinde uygun olabileceğini ifade etmiştir.²⁶⁵ Sonuç olarak gelecek nakit akışlarının tahmininde kullanılacak sürenin seçiminde dikkatli davranılmalı ve beş yılı geçen süreler için yapılacak tahminlere fazlaca güven duyulmamalıdır.

3.2.12. Birincil Varlık

SFAS 144'e göre varlık grubu içinde en büyük öneme sahip olduğu düşünülen, nakit akışı üretme kapasitesinin temel unsuru olan, amortismanına tabi maddi veya maddi olmayan varlık birincil varlıktır. Bu nedenle sonsuz ömre sahip olduğu kabul edilen araziler ve maddi olmayan varlıklar birincil varlık olamazlar.²⁶⁶

Varlık grubunun farklı duran varlıklardan oluşması halinde grubun faydalı ömrünün belirlenmesi gelecek nakit akışlarının tahmininde son derece önemli rol oynar. Grubun kalan faydalı ömrü gruptaki birincil varlığın (grubun nakit akışı üretme kapasitesini sağladığı en önemli varlık) faydalı ömrü temeline dayandırılır. Birincil varlığın belirlenmesinde şu faktörler dikkate alınmalıdır;²⁶⁷

- a) İşletmenin bu varlık olmaksızın diğer varlıkları edinip edinmeyeceği,
- b) Söz konusu varlığı yenilemek için gereken yatırım tutarı,
- c) Varlığın gruptaki diğer varlıklara oranla kalan faydalı ömrünün uzunluğu.

Birincil varlık gruptaki kalan faydalı ömrü en uzun olan varlık değilse grup faaliyetlerinden elde edilmesi beklenen nakit akışları birincil varlığın faydalı ömrü sonunda varlık grubu elden çıkarılacakmış gibi düşünülerek hesaplanır. Yani birincil varlığın ömrü grupta yer alan diğer varlık veya varlıkların kalan faydalı ömürlerinden daha kısa ise söz konusu grup her ne kadar faydalı ömrü tükenmemiş varlık ya da varlıklar içerirse de birincil varlığın faydalı ömrü sonunda elden çıkarılacakmış gibi düşünülerek gelecek nakit akışları hesaplanır. Örneğin; X, Y ve Z (birincil varlık) gibi üç varlıktan oluşan bir varlık grubunda varlıkların kalan tahmini faydalı ömürleri sırasıyla 5, 7 ve 4 yıldır. Bu grup için birincil varlık Z olduğuna göre yapılacak değer

²⁶⁵ HASPEL, Abraham E., a.g.e., s. 38

²⁶⁶ GAVIN, Thomas A., a.g.m., s. 26

²⁶⁷ MEETING, David T.; LUECKE, Randall W., a.g.m., s. 50

azalışı testinde nakit akışları 4 yıl için hesaplanacak ve bu süre sonunda grup elden çıkarılacakmışçasına grubun artık (hurda) değeri hesaplamaya dahil edilecektir. Nakit akışı tahminleri grubun değer azalışı testi tarihindeki cari hizmet potansiyeli temelinde yapılmalıdır. Gelecek nakit akışları grubun cari hizmet potansiyelini sürdürmek için yapılan harcamalar ile birincil varlık dışındaki duran varlık birimlerinin yenilenme maliyetlerini de içermelidir. Ancak hizmet potansiyelini arttıran harcamalar hesaplama dışında tutulmalıdır.

3.2.12.1. Birincil Varlık ve Değer Azalışı Örneği²⁶⁸

HÜZ Kuru Gıda'nın duran varlıkları A, B, C, D ve E olup, bunlardan D gruptaki birincil varlıktır. Varlıkların net defter değerleri ve kalan faydalı ömürleri aşağıda verilmiştir. Bu varlıklar değer azalışına uğramıştır. Çünkü varlıkların makul değerleri ve iskonto edilmemiş gelecek nakit akışları toplamı net defter değerlerinden daha küçüktür.

Birincil varlık D'nin kalan faydalı ömrü 8 yıldır. Bu süre, şirketin duran varlıklarının defter değerinin geri kazanılabilir olup olmadığını hesaplamada kullanacağı nakit akışları süresini belirtmektedir. Sekiz yıl boyunca elde edilecek nakit akışları toplamının 1.700.000 TL ve süre sonunda grubun elden çıkarılması ile elde edilecek tutarın (hurda değer) da 75.000 TL olacağı varsayılmaktadır. Nakit akışları toplamı 1.775.000 TL (1.700.000 TL + 75.000 TL), 2.200.000 TL'lik defter değerinden küçük olduğu için ve ayrıca grubun makul değeri de 1.450.000 TL, defter değerinden küçük olduğundan şirket gelir tablosunda vergiden önce Olağan Faaliyetlerden Gelirler bölümünde (2.200.000-1.450.000) 750.000 TL'lik bir değer azalışı zararı tanımlamalıdır.

Varlıklara dağıtılacak değer azalışı zararı varlığın defter değerini, varlığın makul değerinden daha düşük bir seviyeye taşımamalıdır. B varlığının makul değerinin 160.000 TL olduğu varsayılırsa, dağıtılacak değer azalışı zararı B'nin defter değerini makul değerinin altına düşürecektir. Bu durumda, şirketin duran varlık B'nin makul değerini 27.500 TL artırarak 160.000 TL'ye eşitleme ihtiyacı doğar.

---

²⁶⁸ Örnek, MEETING, David T.; LUECKE, Randall W. "Asset impairment and disposal", *Journal of Accountancy*, Cilt:193, Sayı:3, Mart 2002, s. 51'den uyarlanmıştır.

Duran Varlıkların Defter Değerleri ve Kalan Faydalı Ömürleri

Duran Varlıklar	Defter Değeri (TL)	Faydalı Ömrü (Yıl)
A	100.000	6
B	200.000	10
C	600.000	9
D (Birincil Varlık)	950.000	8
E	350.000	12
Toplam	2.200.000	

Değer azalışı zararının dağıtımı için toplam değer azalışı tutarı 750.000 TL, varlıkların defter değerlerinin toplam varlık değerine 2.200.000 oranlanması ile bulunan dağıtım faktörleri ile çarpılarak her bir varlığa dağıtılacak değer azalışı zararı hesaplanır. Defter değerlerinden her bir varlığa düşen değer azalışı zararının düşülmesi ile de düzeltilmiş defter değeri bulunur.

Değer Azalışı Zararının Dağıtımı

Duran Varlıklar	Defter Değeri (TL)	Dağıtım Faktörü (%)	Değer Azalışı Zararının Dağıtımı (TL)	Düzeltilmiş Defter Değeri (TL)
A	100.000	5	37.500	62.500
B	200.000	9	67.500	132.500
C	600.000	27	202.500	397.500
D (Birincil Varlık)	950.000	43	322.500	627.500
E	350.000	16	120.000	230.000
Toplam	2.200.000	100	750.000	1.450.000

Dağıtılan değer azalışı zararının B varlığının defter değerini, B'nin makul değerinden daha aşağı düşürmesi nedeniyle makul değerinden fazla olarak B'ye dağıtılmış olan zarar tutarı 27.500 TL, bir önceki aşamada yapılan dağıtıma benzer şekilde dağıtım faktörü yardımıyla diğer varlıklara yüklenir.

Varlıkların Yeni Maliyet Esasları

Duran Varlıklar	Düzeltilmiş Defter Değeri (TL)	Dağıtım Faktörü	Değer Azalışı Zararının Dağıtımı (TL)	Düzeltilmiş Defter Değeri (TL)
A	62.500	5	(1.375)	61.125
C	397.500	30	(8.250)	389.250
D (Birincil Varlık)	627.500	48	(13.200)	614.300
E	230.000	17	(4.675)	225.325
Ara Toplam	1.317.500	100	(27.500)	1.290.000
B	132.500		27.500	160.000
Toplam	1.450.000		-	1.450.000

3.2.13. Geliştirilmekte Olan Varlıklarla İlgili Tahminler

Varlıklar arzu edilen amaca hazır hale gelene kadar, varlığın tamamlanması için gereken nakit çıkışları nakit akışı tahmininde hesaplamaya dahil edilmelidir. Madencilik ve inşaat sektörleri bunun uygun olduğu başlıca alanlardır.

Geliştirilmekte olan duran varlıklarla ilgili olarak Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB), kullanımda olan duran varlıklardakinin tersine nakit akışı tahmininde mevcut hizmet potansiyelini değil, ilgili varlığın geliştirilmesinin tamamlanmasından sonra kullanıma hazır hale gelmesiyle sağlayacağı hizmet potansiyelini esas almıştır. Dolayısıyla nakit akışı hesaplamasında varlığın tamamlanmasına kadar olan nakit çıkışları göz önünde bulundurulacaktır. Ayrıca, tamamlanan duran varlığın hizmet verebilmesi için kaçınılmaz olan harcamalar da hesaplamaya dahil edilmelidir.²⁶⁹ Bu nedenle söz konusu tahminler varlık maliyetinin parçası olarak aktifleştirilecek gelecek faiz ödemelerini de kapsayan, varlığın gelişiminin tamamlanması için gerekli bütün harcamaları içerecektir.²⁷⁰

Geliştirilmekte olan duran varlık, halihazırda kullanılan bir duran varlığın parçası ise varlık grubunun geri kazanılabilirliğinin test edilmesinde kullanılacak nakit akışı

²⁶⁹ SFAS 144, Ek B, madde 31-32

²⁷⁰ CORNISH, David L., a.g.m., s. 21

tahminleri geliştirilmekte olan varlığın tamamlanabilmesi için gerekli gelecek nakit akışı tahminlerini içereceği gibi, grubun mevcut hizmet potansiyelini devam ettirebilmesi için gereken gelecek harcamaları da içermelidir. Örneğin, yeni kurulan bir fabrikanın geri kazanılabilirlik için test edilmesinde mevcut durumun korunması için gerekli bakım onarım giderleri dikkate alınacağı gibi fabrika arazisinde ileride yapılacak olan bağlantı yolları ile ilgili gelecek dönemlere ait harcamalar da göz önünde bulundurulmalıdır.

3.2.14. Nakit Akışı Tahminleri ve Değer Azalışı Zararı İle İlgili Hesaplama Örneği²⁷¹

XYZ işletmesi tesislerinden birinin değer azalışına maruz kaldığını farketmiştir. Söz konusu tesisin defter değeri 48.000.000 TL'dir. İşletme, tesisin geri kazanılabilirlik testinde ve makul değer tahmininde kullanılacak gelecek nakit akışlarının hesaplanmasında iki olası durumun gerçekleşeceğini öngörmektedir;

- a. % 60 ihtimalle tesis 2 yıl kullanılıp 2. yılın sonunda satılacaktır
- b. % 40 ihtimalle tesis 5 yıl boyunca kullanılıp bu sürenin sonunda satılacaktır

Aşağıdaki tablo tesisin kullanımı ve nihayetinde elden çıkarılması ile elde edilmesi muhtemel tahmini nakit akışları ve bunlara ait olasılık aralığını göstermektedir. Bu tabloda yer alan ağırlıklı nakit akışları, varlığın kullanımı ve elden çıkarılmasından sağlanması beklenen nakit akışlarının gerçekleşme olasılıkları ile çarpılarak hesaplanmıştır. Örneğin, 2. yıl sonunda %20 olasılıkla varlığın kullanımından elde edilmesi beklenen nakit akışı 15.000.000 TL, elden çıkarılmasından sağlanması beklenen tutar 20.000.000 TL'dir.

Ağırlıklı Nakit Akışı = (Faaliyetlerden Beklenen N. A. + Elden Çıkarmadan Beklenen N. A.) x Gerçekleşme Olasılığı
= (15.000.000 TL + 20.000.000 TL) x %20 = **7.000.000 TL'dir.**

²⁷¹ Örnek, SOROOSH, Jalal; CIESIELSKI, Jack T. "When good assets go bad", **The CPA Journal**, Cilt:72, Sayı:12, Aralık 2002, s. 45'den uyarlanmıştır.

Olasılıklı Nakit Akışı Tahminleri

Hareket Tarzı	Faaliyetlerden Beklenen Nakit Akışı Tahminleri	Elden Çıkarmadan Beklenen Nakit Akışı Tahminleri	Toplam Nakit Akışı Tahminleri	Gerçekleşme Olasılığı	Ağırlıklı Nakit Akışı
2. yıl sonunda satış	15.000.000 TL	20.000.000 TL	35.000.000 TL	% 20	7.000.000 TL
	20.000.000 TL	25.000.000 TL	45.000.000 TL	% 55	24.750.000 TL
	<u>30.000.000 TL</u>	<u>30.000.000 TL</u>	<u>60.000.000 TL</u>	% 25	<u>15.000.000 TL</u>
				<u>% 100</u>	<u>46.750.000 TL</u>
5. yıl sonunda satış	33.000.000 TL	3.000.000 TL	36.000.000 TL	% 20	7.200.000 TL
	42.000.000 TL	5.000.000 TL	47.000.000 TL	% 55	25.850.000 TL
	46.000.000 TL	10.000.000 TL	56.000.000 TL	% 25	<u>14.000.000 TL</u>
				<u>% 100</u>	<u>47.050.000 TL</u>

Gerçekleşme olasılıklarına göre hesaplanan tutarlar toplanarak ağırlıklı nakit akışları toplamları belirlenir. Her iki durum için beklenen gelecek nakit akışları, olasılık ağırlıklı nakit akışının olasılık yüzdesi ile çarpılmasıyla aşağıdaki gibi hesaplanır;

a. 2. yıl sonunda satış

$$\begin{aligned} \text{Beklenen Nakit Akışı} &= \text{Toplam Ağırlıklı Nakit Akışı} \times \text{Gerçekleşme Olasılığı} \\ &= 46.750.000 \text{ TL} \times \% 60 \\ &= \underline{\underline{28.050.000 \text{ TL}}} \end{aligned}$$

b. 5. yıl sonunda satış

$$\begin{aligned} \text{Beklenen Nakit Akışı} &= \text{Toplam Ağırlıklı Nakit Akışı} \times \text{Gerçekleşme Olasılığı} \\ &= 47050.000 \text{ TL} \times \% 40 \\ &= \underline{\underline{18.820.000 \text{ TL}}} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{Beklenen Toplam Ağırlıklı Nakit Akışı} &= a + b = 28.050.000 \text{ TL} + 18.820.000 \text{ TL} \\ &= \underline{\underline{46.870.000 \text{ TL}}} \end{aligned}$$

46.870.000 TL'lik iskonto edilmemiş beklenen nakit girişi 48.000.000 TL'lik kayıtlı değerden küçüktür. Bu nedenle bir değer azalışı zararı söz konusudur ve bu

zararın tanımlanması gerekir. Tipik yaklaşım % 55 gerçekleşme ihtimali olan 47 milyon veya 45 milyon TL'lik nakit akışlarından birini kullanacaktır. Söz konusu tesis için gözlemlenebilir bir makul değer mevcutsa değer azalışı zararı bu değerle kayıtlı değer arasındaki fark olacaktır. Gözlemlenebilir makul değer bulunmadığı durumda SFAS 144, uygulayıcının “Geleneksel Şimdiki Değer” ile “Beklenen Şimdiki Değer Yöntem”lerinden istediklerini kullanmalarına izin vermiştir. Standardın hazırlanması sürecinde geri kazanılabilirlik testinde, Olasılık Ağırlıklı Şimdiki Değer Yönteminin kullanımının mecbur tutulması önerilmiştir. Ancak taslakla ilgili toplantıda çoğu katılımcı olasılık ağırlıklı şimdiki değer yönteminin zorunlu olmasına karşı çıkmışlardır. Bunlara göre söz konusu yöntemin uygulanması oldukça zordur. Ayrıca sağlayacağı faydaya göre yüksek maliyet gerektirmektedir.²⁷²

Geleneksel yaklaşımda işletme gelecek nakit akışlarıyla ilgili en iyi tahminini yapar ve bunları istenilen riskle orantılı bir faiz oranı ile iskonto ederek şimdiki değerlerini hesaplar. Yukarıdaki örnekte görülen Beklenen Şimdiki Değer yöntemi nakit akışlarının oluşmasındaki riskleri ve gerçekleşme olasılıklarını yansıtan çoklu nakit akışı senaryolarını gerektirir. Daha sonra, beklenen gelecek nakit akışları, nakit akışı olasılıklarında açıkça ifade edilecek riskleri göz ardı eden, risksiz bir iskonto oranı kullanılarak iskonto edilir.

Aşağıda yer alan tablo , iki farklı durum için tesisin kullanımı ve sonrasında elden çıkarılmasıyla elde edilmesi beklenen yıllık nakit akışlarının aralık ve olasılıklarını göstermektedir. Her yıla ilişkin beklenen şimdiki değerler, yıllara ilişkin tahmini nakit akışlarının gerçekleşme olasılıkları ile çarpımından elde edilen tutarların yıllık toplamalarının örnekte verilen ilgili yıla ait iskonto oranları kullanılarak hesaplanmıştır.

---

²⁷² SFAS 144, Ek B, madde 22

Tahmini Olasılıklı Nakit Akışlarının Şimdiki Değeri

Yıl	Nakit Akışı Tahminleri (milyon TL)	Gerçekleşme Olasılığı (%)	Beklenen Nakit Akışları (milyon TL)	Risksiz İskonto Oranı (%)	Beklenen Şimdiki Değer (milyon TL)
1	8.000	20	1.600	5,0	10.333
	10.000	55	5.500		
	15.000	25	3.750		
		<u>100</u>	<u>10.850</u>		
Kullanımdan Toplam	7.000	20	1.400	5,0	9.660
	10.000	55	5.500		
	15.000	25	3.750		
		<u>100</u>	<u>10.650</u>		
Varlığın Satışı	15.000	20	3.000	---	
	20.000	55	11.000		
	30.000	25	7.500		
		<u>100</u>	<u>21.500</u>		
Toplam	20.000	20	4.000	5,0	22.902
	25.000	55	13.750		
	30.000	25	7.500		
		<u>100</u>	<u>25.250</u>		
3	35.000	20	7.000	5,5	<u>42.895</u>
	45.000	55	24.750		
	60.000	25	15.000		
		<u>100</u>	<u>46.750</u>		
4	7.000	20	1.400	5,5	6.217
	8.000	55	4.400		
	6.000	25	1.500		
		<u>100</u>	<u>7.300</u>		
5	6.000	20	1.200	6,0	5.085
	7.000	55	3.850		
	5.000	25	1.250		
		<u>100</u>	<u>6.300</u>		
Kullanımdan Toplam	5.000	20	1.000	6,0	4.832
	7.000	55	3.850		
	5.000	25	1.250		
		<u>100</u>	<u>6.100</u>		
Varlığın Satışı	33.000	20	6.600	6,0	4.371
	42.000	55	23.100		
	46.000	25	11.500		
		<u>100</u>	<u>41.200</u>		
Toplam	3.000	20	600	6,0	<u>40.498</u>
	5.000	55	2.750		
	10.000	25	2.500		
		<u>100</u>	<u>5.850</u>		
Toplam	36.000	20	7.200		
	47.000	55	25.850		
	56.000	25	14.000		
		<u>100</u>	<u>47.050</u>		

İlk senaryo (ikinci yıl sonunda satış) için nakit akışı girişlerinin şimdiki değerinin toplamı 42.895.000 TL ve ikinci senaryo (beşinci yıl sonunda satış) için 40.498.000 TL dir. Söz konusu tesisin beklenen toplam şimdiki değeri ise 41.936.000 (42.895.000 x % 60 + 40.498.000 x % 40) TL'dir.

Değer azalışı zararı defter değeri ile makul değer arasındaki farka eşit olduğuna göre, işletme 6.064.000 TL'lik (48.000.000 – 41.936.000) bir değer azalışı zararı tanımlamalıdır.

3.2.15. Makul Değer

Varlığın, satın alma fiyatı eksi amortisman şeklinde kaydedildiği tarihi maliyet muhasebesindeki anlayış muhasebe ilkelerinin bir öğretisidir. Ne var ki son zamanlarda FASB tarihi maliyet muhasebesinden makul değere doğru yönelmeye başlamıştır. Çünkü makul değer varlığın gerçek değerini yansıtmakta ve daha doğru bir finansal durum resmi sağlamaktadır.²⁷³

Makul değer bilgisi, istekli alıcılar ve satıcılar arasında belirlenmiş ve cari fatura veya kote edilmiş fiyatlar temeline dayandırılmış değerdir.

FASB tarafından gelecek nakit akışlarının şimdiki değerini, iskonto edilmemiş gelecek nakit akışları toplamını, cari piyasa değerini ve net gerçekleşebilir değeri içeren birçok değerlendirme esasları ifade edilmiştir. Gelecek nakit akışı ölçümleri teorik olarak üstün olmakla birlikte önemli derecede belirsizlik içerir ve potansiyel manipülasyona açıktır. Ancak, cari piyasa değeri ve net gerçekleşebilir değerini kimi zaman elde edilmesi çok zordur ve işletmeye özgü bazı varlıklar açısından kullanımı uygun olmayabilir.²⁷⁴

FASB diğer bakış açılarını göz önünde bulundurmuş ancak varlıklar için makul değerini en iyi ölçüm aracı olduğu sonucuna varmıştır. Çünkü bu ölçüm aracı yönetimin karar verme süreci ile uyumludur. Finansal Muhasebe Standartları Kurulu hiçbir

²⁷³ SEYFARTH, Christopher. "New fair value accounting standards effect the bottom line", **National Real Estate Investor**, Cilt:38, Sayı:1, Ocak 1996, s. 52

²⁷⁴ SMITH, Kimberly J., a.g.m., s. 57

işletmenin duran varlığı, gelecek nakit akışları veya hizmet potansiyeli açısından, böylesi bir kullanım ile elde edeceği faydanın, varlığı satma ve hasılatı yeniden yatırıma çevirme alternatifinden daha fazla olduğu noktaya kadar kullanmaya devam etmeyeceğini düşünmektedir. Karşıt görüşler olmasına rağmen FASB değer azalışı zararını ölçmede makul değer kullanımının tarihi maliyet ilkesinden ayrılış olmadığını savunmaktadır. Aksine bu değer için yeni edinilen bir varlık için maliyet esasının tanımlanması gereken zamanlarda uygulanan ilkelerle uyumlu olduğunu ifade etmektedir.²⁷⁵

Değer azalışını ölçmede kullanılan makul değer aşağıdaki üç yöntemden biri ile belirlenebilir,²⁷⁶

1. Varlıklar için mevcut bir fiili piyasa varsa söz konusu varlıkların piyasa değerleri aynı zamanda varlıkların makul değeridir,
2. Değerlenen varlık için fiili bir piyasa yok ancak benzer varlıklar için varsa bu benzer varlıkların satış fiyatları makul değer olarak alınabilir,
3. Piyasa değerini tespit etmek mümkün değilse (herhangi bir piyasa mevcut değilse) makul değeri hesaplamada iskonto edilmiş gelecek nakit akışları kullanılabilir.

Makul değer değişik yollarla hesaplanmasının farklı değerlerin çıkmasına yol açacağı konusuna dikkat etmek gerekir. Standarda göre, cari piyasa değeri mevcut ve işletmeye özgü iskonto edilmemiş gelecek nakit akışları tahmininden küçük ise değer azalışına maruz kalan varlığın değeri yine piyasa değerine düşürülmelidir. Her ne kadar bu hareket tarzı değer azalışının tanımlandığı tarihteki zararı artırsa da işletmeye özgü tahmini karlar gerçekleştiğinde gelecekteki gelir daha yüksek olacaktır. FASB değer azalışına maruz kalan varlıklar için daha tarafsız ve belgelendirilmesi kolay olan piyasa değerini tercih etmek yoluyla yönetimin taktir yetkisini sınırlamıştır.²⁷⁷

---

²⁷⁵ TITARD, Pierre L.; PARISER, David B., a.g.m.,s. 56

²⁷⁶ CLARK, Stanley J.; JORDAN, Charles E. "Accounting for impairments of long-lived assets: The FASB's proposed guidelines", **Ohio CPA Journal**, Ekim 1994, s. 38

²⁷⁷ SCOFIELD, Barbara W. "Asset impairment and SFAS 121", a.g.m., s. 34

Örneğin gayrimenkullerle ilgili olarak araştırma ve anketlerde yer alan fiyatlar genellikle ulusal ya da bölgesel ortalamalar olduğundan varlığın bulunduğu bölgedeki satılan diğer varlıklarla karşılaştırılmasını yansıtmayabilir. Dahası bu tür çalışmalar genellikle yatırım aşamasındaki varlıklara ilişkin kesin değeri değil, bir değer aralığını gösterir ve aralıkta yer alan değerler makul değeri araştırılan varlığa uygulanamayabilir. Gayrimenkul alanında tecrübe sahibi olmayanlar emlakçı gibi bir danışman kullanılmalıdır.²⁷⁸

3.2.15.1. Net Gerçekleşebilir Değer İle Makul Değer Arasındaki Farklar

Net gerçekleşebilir değer bir varlığın değişimi karşılığında elde edilmesi beklenen nakit ve eşdeğerinin iskonto edilmemiş tutarından, varsa değişimle ilgili direkt maliyetlerin düşülmesinden sonra kalan tutardır.²⁷⁹ Çoğu zaman makul değerle karşılaştırılan net gerçekleşebilir değer iki temel noktada farklılık gösterir.²⁸⁰

1. Net gerçekleşebilir değer işletmeye özgü bir değerdir. İşletmenin, faaliyetlerinin gidişatına uygun olarak varlığı ya da varlık grubunu elden çıkarması sonucu gerçekleştireceği tutardır. Oysa, makul değer söz konusu varlık için piyasada oluşan (piyasa fiyatı ya da benzer varlıkların karşılaştırılabilir fiyatı gibi) değeri gösterir.
2. Makul değer iskonto edilmiş bir ölçü iken net gerçekleşebilir değer değildir. Beklenen elden çıkarma tarihi yaklaştıkça iki ölçüm yaklaşık olarak eşitlenir.

3.2.15.2. Makul Değerin Belirlenmesinde Kullanılan Yöntemler

Bir işletmenin gelecek nakit akışı tahminleri makul değer belirlenmesinde kullanılacaksa, bu tahminler sektördeki diğer işletmelerin makul değer tahmininde kullandıkları varsayımları içerecek biçimde düzeltilecektir. Örneğin, söz konusu işletme varlığı en yüksek verim ve en iyi performans sağlayacak şekilde kullanmıyorsa ve sektördeki diğer işletmelerin bu varlığı en iyi performans ve en yüksek verim sağlanacak şekilde kullanabileceklerini gösteren bir bilgi varsa işletmenin gelecek nakit

²⁷⁸ HASPEL, Abraham E., a.g.m., s. 39

²⁷⁹ ŞENSOY, Necdet., a.g.m., s. 32

²⁸⁰ ARCADY, Alex; STONE, Craig. "The FASB takes another look at impairment of assets", *The Journal of Corporate Accounting and Finance*, Sonbahar 1998, s. 1

akışı tahminleri buna göre düzeltilecektir. Ayrıca mevcut (ulaşılabilir) bilgiler sektördeki diğer işletmelerin varlığın kullanımından elde edilmesi beklenen gelecek nakit akışı tahminlerini etkileyecek farklı varsayımlar kullandıklarını gösteriyorsa sözkonusu tahminler yine düzeltilecektir.²⁸¹

Standart, makul değer belirlenmesinde kullanılacak yöntemle ilgili olarak bağlayıcı bir düzenleme getirmemiş olmakla birlikte “Şimdiki Değer Yöntemi”nin kullanılması yönünde vurgu yapmıştır. Şimdiki Değer Yöntemi’nin kullanılmasında iki konu büyük önem taşımaktadır. Bunlar duran varlığın ekonomik ömrünün belirlenmesi ve ekonomik ömür sonundaki artık değer tespitidir.

Duran varlıkların ekonomik ömrünün belirlenmesi ve artık değerlerinin tahmininden yönetim sorumludur. Bu tahminler genellikle işletmenin benzer varlıklarla ilgili geçmiş dönem tecrübelerine dayandırılır, ancak bu tahminler aynı zamanda işletmenin içinde bulunduğu şartları ve yönetimin gelecekle ilgili beklenti ve planlarını yansıtır. Bu nedenle benzer varlıkların tahmini ömürleri bir işletmeden diğerine değişiklik gösterebilir. Duran varlıkların tahmini ömürleri her bir dönemde raporlanan net kar miktarını etkiler. Varlığın tahmini faydalı ömrü ne kadar uzun olursa amortisman giderine dönüşen maliyet miktarı buna göre küçülür ve sonuçta raporlanacak net kar miktarı artar. Ancak şu akıldan çıkarılmamalıdır ki bütün büyük şirketler her yıl bir yeminli mali müşavirlik firması tarafından denetlenmektedir. Bu denetçilerin sorumluluklarından birisi de yönetimin duran varlıklarla ilgili faydalı ömür tahminlerinin cari şartlar içinde makul olup olmadığının belirlenmesidir.²⁸²

3.2.15.2.1. Net Şimdiki Değer Yöntemleri

Duran varlığın (varlık grubu) makul değerini hesaplamada kullanılabilecek iki yöntem vardır; “Beklenen Şimdiki Değer Yöntemi” ve “Geleneksel Şimdiki Değer Yöntemi”. SFAS 144 yöntemlerin kullanımını serbest bırakmış olmasına karşın birinci yöntemi tercih etmiştir.

---

²⁸¹ CORNISH, David L., a.g.m., s. 21

²⁸² WILLIAMS, Jan R.; vd., a.g.e., s. 379

Beklenen şimdiki değer yöntemi, geleneksel şimdiki değer yönteminden farklı olarak tek bir iskonto oranı kullanılması yerine olası nakit akımları hakkındaki tüm beklentileri hesaba katar. Beklenen şimdiki değer yöntemi, nakit akımlarının zamanlamasının kesin olmadığı durumlarda da şimdiki değer yönteminin kullanılmasına olanak tanır. Beklenen şimdiki değer yöntemine göre, muhtemel çıktı aralığını yansıtabilecek çoklu nakit akışı senaryoları risksiz bir oran kullanılarak iskonto edilir. Geleneksel şimdiki değer yönteminde ise tek bir tahmini nakit akışı kümesi ve varlığın kullanımıyla ilgili riski yansıtan tek bir iskonto oranı kullanılır.²⁸³ Örneğin, bir işletme belirli bir faaliyeti nedeniyle gelecek dönemde %20 olasılıkla 2000 TL, %30 olasılıkla 2500 TL ve %50 olasılıkla 2800 TL gelir sağlamayı bekliyorsa, bu durumda işletmenin beklenen şimdiki değer yöntemine göre beklenen gelirinin şimdiki değeri ;

$$\text{Şimdiki Değer} = (\%20 \times 2000) + (\%30 \times 2500) + (\%50 \times 2800) = \underline{\underline{2550}}$$

şeklinde olacaktır.

Şimdiki değer yöntemi kullanılması halinde gelecek nakit akışlarının tahmini, makul değer ölçümünün amacı ile uyum içinde olmalıdır. Pazar yeri katılımcılarının makul değer tahmininde kullanacağı varsayımlar bilginin şişirilmiş maliyet ve zorlama ile elde edilip edilmediğini içermelidir. Diğer durumlarda işletme kendi varsayımlarını kullanabilir.²⁸⁴

3.2.16. Kullanım Amacıyla Elde Tutulan Duran Varlıklar

SFAS 144 duran varlıkları elde tutulma amaçlarına göre iki temel sınıfa ayırmıştır; a) Kullanım amacıyla elde tutulan varlıklar, b) Elden çıkarılacak varlıklar. Elden çıkarılacak varlıklar ise kendi arasında ikiye ayrılmıştır. 1) Satış yoluyla elden çıkarılacak varlıklar, 2) Satış dışında bir yolla (terk, benzer varlıkla değişim, hisse senedi yoluyla dağıtım) elden çıkarılacak duran varlıklar. Değer azalışı yönünden kullanım amacıyla elde tutulan varlıklar ile elden çıkarılacak varlıklar arasındaki farklılıklar Tablo 8’de gösterilmiştir.

²⁸³ AYGÜN, Mehmet; SAYIN Cem, “Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı (IAS 36)”, **XXV.Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu**, Bodrum/MUĞLA, 19-23 Nisan 2006, s. 188

²⁸⁴ SFAS 144, madde 24

Tablo 8: SFAS 144'e Göre Kullanım Amacıyla Elde Tutulan ve Elden Çıkarılacak Varlıklar Arasındaki Farklar

Soru	Kullanım Amacıyla Elde Tutulan Varlıklar	Satış Yoluyla Elden Çıkarılacak Varlıklar	Satış Dışında Bir Yolla Elden Çıkarılacak Varlıklar
Zarar tanımlanabilmesi için değer azalışı belirteci gerekli midir?	Evet.	Varlık defter değeri ile makul değer – satış maliyetlerinden düşük olanı ile ölçülür.	Elden çıkarma tarihine kadar evet.
Zarar tanımlanabilmesi için varlığın iskonto edilmemiş nakit akış testine tabi tutulması gerekli midir?	Evet.	Hayır.	Hayır.
Varlık amortize edilmeye devam olunabilir mi?	Evet.	Hayır.	Elden çıkarma tarihine kadar evet.
Değer azalışı zararı gerçekleşikten sonra varlığın yeni defter değeri, makul değerde bir değişiklik olduğunda düzeltilebilir mi?	Makul değerdeki değişiklik varlıktaki değer azalışını artırıyor ise evet. Tersisi durumda (yani zararın iptali şeklinde) ise hayır.	Makul değerdeki değişiklik varlıktaki değer azalışını artırıyor ise evet. Tersisi durumda (yani zararın iptali şeklinde) ise ancak önceden tanımlanmış zararı geçmeyecek kadar düzeltme yapılabilir.	Makul değerdeki değişiklik varlıktaki değer azalışını artırıyor ise evet. Tersisi durumda (yani zararın iptali şeklinde) ise hayır.

Nakit akışı tahminlerinin kendine özgü belirsizliği nedeniyle FASB (Finansal Muhasebe Standartları Kurulu) duran varlığında değer azalışı zararı olduğunu raporlayacak işletmeler için göreceli olarak yüksek bir sınır getirmeyi gerekli görmüştür. Bu nedenle, değer azalışı zararının test edilmesinde gelecek nakit akışları iskonto edilmemekte, dolaylı olarak faiz oranının % 0 olduğu varsayılmaktadır.²⁸⁵ Burada amaç gelişigüzel değer azalışı zararı yazılmasının önüne geçmektir. Ancak zararın ölçümü ve makul değer hesaplanması sırasında söz konusu nakit akışlarının iskonto edilmesi yoluyla raporlanacak değer azalışı zararı gerçeğe uygun şekilde belirlenmiş olmaktadır.

Kullanım amacıyla elde tutulan varlıklarla ilgili olarak raporlama ilkeleri aşağıdaki biçimde özetlenebilir,²⁸⁶

- a) Duran varlık geri kazanılabilirlik için bilanço tarihinde test ediliyorsa, gelecek nakit akışı tahminleri bilanço tarihinde ortaya çıkan muhtemel nakit çıkışlarını içermelidir. Bu nedenle, bilanço tarihinden sonra alınan bir varlık satış kararı gibi durumlar nedeniyle yapılmış olan tahminler revize edilmemelidir,
- b) Değer azalışı zararları, bilanço tarihindeki duran varlığın defter değerinin, makul değerini aşan tutarı olarak ölçülmelidir,
- c) Duran varlık, bilanço düzenleme tarihinden sonra, ancak finansal tabloların yayınlanmasından önce “satış için elde tutulan varlık” kriterlerini sağlarsa finansal tablolarda “kullanım amacıyla elde tutulan varlık” olarak sınıflandırılmaya devam edilmelidir. Kreditorler ve diğer kullanıcılar sonraki olay hakkındaki ilgili tüm bilgilerden bir dipnot açıklamasıyla haberdar edilmelidir,
- d) İşletme biriminin faaliyet sonuçları ortaya çıktığı dönemde raporlanmalıdır.

---

²⁸⁵ COCCO, Anthony; MOORES, Tommy. “Accounting for the impairment of long – lived assets”, **The CPA Journal**, Cilt:65, Sayı:10, Ekim 1995, s. 25

²⁸⁶ MEETING, David T.; LUECKE, Randall W., a.g.m., s. 51

3.2.16.1. Değer Azalışının Raporlanması

Duran varlık değer azalışlarının gelir tablosunun neresinde gösterilmesi gerektiği ayrı bir tartışma konusu olmuştur. Finansal Yöneticiler Kurumu FEI (Financial Executive Institute)'nin yaptığı araştırmaya göre incelenen işletmelerin % 38'i değer azalışlarının Olağan Faaliyet zararı içerisinde ayrı bir kalem olarak, % 24'ü Olağan Faaliyet zararı dışında ayrı bir kalem olarak, kalan işletmeler ise ayrı bir bölüme gerek olmaksızın (ayrı bir bölüm oluşturmaksızın) raporlanmasının doğru olacağını belirtmişlerdir.

Değer azalışının olağan faaliyet zararı olarak ele alınmasını savunanlara göre değer azalışına maruz kalan varlıklar işletmenin olağan faaliyetlerinde kullanıldığından değer azalışı zararı da tabloda aynı bölümde gösterilmelidir. Karşıt gruba göre ise değer azalışları her faaliyet döneminde ortaya çıkmayan (tekrarlanmayan) olaylar olduğundan olağan faaliyet zararı grubundan ayrı tutulmalıdır. Buna ek olarak bu şekilde bir sunum hisse başına karın gösterimine de izin vermemektedir. Azalışın finansal tabloların dipnotlarında gösterilmesini savunanlar ise azalışın abartılmadan kullanıcılara gerekli bilgiyi bu sunum şeklinin sağladığını iddia etmektedirler.²⁸⁷

Standarda göre işletmeler duran varlık değer azalışı zararını gelir tablolarında, gelir vergisinden önce, olağan faaliyetlerde raporlamalıdır. “Olağan Faaliyetlerden Kar” gibi bir ara toplamın sunulduğu durumda, bu tutarın belirlenmesinde değer azalışı zararı dikkate alınmalıdır.

Duran varlıkları geri kazanılabilirlik açısından test etmek, bu testleri uygulamak, varsa değer azalışı zararını ölçmek ve kullanım amacıyla elde tutulan duran varlıkları satış için elde tutulan varlık olarak yeniden sınıflandırmak (veya bunun tersi) için yönetimin yapması gereken inceleme, yargı ve kanıt destek faaliyetleri yine yönetim tarafından zaman esasına göre belgelendirilmelidir.

---

²⁸⁷ ENGLARD, Baruch; GOTTLIELO, Max., a.g.m., s. 74-75

3.2.16.2. Değer Azalışı Zararının İptali

Değer azalışı tanımlanan bir varlık daha sonra bu değeri geri kazanırsa bu değer artışı tanımlanmalı mıdır? Örneğin bir işletme imal ettiği ürünün çevre için zararlı olduğu düşüncesi ile ilgili üretimde kullanılan makineler için değer azalışı zararı tanımlarsa ve daha sonra bağımsız bir bilimsel çalışma ile ürünün zararsız olduğu ortaya çıkarsa; söz konusu işletme bu makinelerin değerini yeniden artırmalı mıdır? FEI'nın araştırmasında yer alan işletmelerin % 63'ü bunun uygun olmayacağını, % 25'i uygun olacağını, % 12'si ise duruma göre değişebileceğini ifade etmiştir.²⁸⁸

SFAS 144 tanımlanmış olan bir değer azalışı zararının ters çevrilmesini yani iptal edilmesini yasaklamıştır. Değer azalışına maruz kalmış bir duran varlığın daha sonraları azaltılmış değerinin artırılması mümkün değildir.

Bir şirket varlık grubu için değer azalışı zararı tanımlandığında, zararı grupta yer alan varlıklara göreceli defter değerleri oranında dağıtılmalıdır. Ancak bireysel olarak varlığa denk gelen zararın defter değerini varlığın makul değerinden daha düşük bir seviyeye çekmesine izin verilmez. Dağıtım sonrası düzeltilmiş defter değeri varlığın kalan faydalı ömrüne amortize edilmesi için yeni maliyet esasını oluşturur.

3.2.17. Satış Dışında Bir Yolla Elden Çıkarılacak Duran Varlıklar

Şirketler satış dışında bir yolla elden çıkarmayı planladıkları duran varlıkları elden çıkarana kadar “kullanım amacıyla elde tutulan varlık” olarak sınıflandırmaya devam etmelidirler. Diğer elden çıkarma yöntemleri ise; terk etme, benzer bir üretken varlıkla değiştirme ve varlığın hisse senedi yoluyla ortaklara dağıtımıdır.

İşletme birimi olan ve varlık (ve kaynak) grubundan oluşan, terk edilecek veya hisse senedi yoluyla ortaklara dağıtılacak duran varlıklar gelir tablosunda “Durdurulan Faaliyetler” olarak raporlanmalıdır. Eğer bu varlıklar bir işletme birimi değilse elden çıkarılmaları şirketin olağan faaliyetlerden karı olarak raporlanmalıdır.²⁸⁹

²⁸⁸ ENGLARD, Baruch; GOTTLIELO, Max., a.g.m., s. 75

²⁸⁹ MEETING, David T.; LUECKE, Randall W., a.g.m., s. 52

3.2.17.1. Terk Edilecek Duran Varlıklar

Duran varlığın satış dışında bir yolla elden çıkarılması yöntemlerinden ilki varlığın terk edilmesi yani kullanımından vazgeçilmesidir. Bir varlık faydalı ömrünün bitiminden önce terk edilirse varlığın faydalı ömrü boyunca amortismanı ayrılmaya devam edilmelidir.²⁹⁰

Terk etme yoluyla elden çıkarılacak duran varlıklarla ilgili gelecek nakit akışlarının geliştirilmesi aşamasında yönetim duran varlığı terk edeceğine dair plan yapar (taahhütte bulunur) ve eşzamanlı olarak daha kısa faydalı ömrü yansıtacak şekilde amortisman tahminleri revize edilir.

3.2.17.2. Benzer Bir Üretken Varlıkla Değiştirilecek Duran Varlıklar

Eski bir duran varlık yenisi ile değiştirildiğinde ortaya iki ihtimal çıkar. Çoğunlukla yeni edinilen varlık eski varlığın bir benzeridir ve aynı kazanç fonksiyonunu devam ettirir. Bazen de yeni varlık eskisine benzemeyen bir varlık olur; eski kazanç fonksiyonunu sürdürmez yeni ve farklı bir fonksiyon sergiler. Değişimde muhasebe açısından ortaya çıkan sorun işlemlerdeki karın/zararın tanımlanıp tanımlanmayacağıdır. Benzeşmeyen varlıkların değişiminde ise bütün kar ve zarar tanımlanır.²⁹¹

Benzer bir varlıkla değiştirme veya hisse senedi yoluyla ortaklara dağıtımdan önce varlık kullanım amacıyla elde tutulan varlık olarak sınıflandırılırken, geri kazanılabilirlik testi varlığın kalan faydalı ömrü temelinde yapılır ve elden çıkarma işlemi dikkate alınmaz. Varlık yenisiyle değiştirildiğinde veya ortaklara dağıtıldığında elden çıkarılmış olarak kabul edilir.

3.2.17.3. Hisse Senedi Yoluyla Ortaklara Dağıtılacak Duran Varlıklar

Hisse Senedi yoluyla dağıtımı yapılan veya benzer bir üretken varlıkla değiştirilen varlıklar hizmette oldukları sürece değer azalışı için değerlendirilirler. Kullanımda olan

---

²⁹⁰ SOROOSH, Jalal; CIESIELSKI, Jack T., a.g.m., s. 47

²⁹¹ KOCHANNEK, Richard F.; HILLMAN A. Douglas., a.g.e., s. 537

varlığın amortize edilebilir ömrü elemine edilmeyecek gibi varlığın hizmet potansiyelini yansıtmalıdır.²⁹²

Dağıtılmadan önce varlık kullanım amacıyla elde tutulan varlık olarak sınıflandırılırken, geri kazanılabilirlik testi varlığın kalan faydalı ömrü temelinde yapılır ve elden çıkarma işlemi dikkate alınmaz (gözardı edilir). Varlık ortaklara dağıtıldığında elden çıkarılmış olarak kabul edilir.

3.2.18. Satış Yoluyla Elden Çıkarılacak Duran Varlıklar

SFAS 144 satış yoluyla elden çıkarılacak duran varlıkların muhasebeleştirilmesi kullanım amacıyla elde tutulan duran varlıklardan çok farklı bir yol gerektirmemektedir. Ancak bu tür varlıklar bilançoda diğer varlıklardan ayrı bir şekilde gösterilmelidir. Değer azalışı testi açısından ise her hangi bir fark yoktur.²⁹³

Satış için elde tutulan duran varlıklar “defter değeri – satış maliyeti” ile “makul değer – satış maliyeti”nden küçük olanı ile ölçülmelidir. Satış maliyetleri, işletmenin satış kararı vermediği sürece katlanmak zorunda olmayacağı artan direkt maliyetlerdir.²⁹⁴

Amortismanına tabi duran varlık, ekonomik ömrü sona ermeden elden çıkarıldığında herhangi bir artık değer de söz konusu değilse ilgili varlığın net defter değerine eşit tutarda zarar ortaya çıkar.

Artık değer ve ekonomik ömür yalnızca birer tahmin olduğundan duran varlıkların elden çıkarma tarihinde defter değerinden farklı bir değerle satılması sıkça rastlanan bir durumdur. Duran varlıklar satıldığında, kar veya zarar defter değerinin satış değeri ile karşılaştırılması sonucu bulunur. Bu kar veya zarar önemli tutarda ise gelir tablosunda, faaliyet karlarında ayrı bir başlıkta gösterilmelidir.²⁹⁵

---

²⁹² SOROOSH, Jalal; CIESIELSKI, Jack T., a.g.m., s. 47

²⁹³ SOROOSH, Jalal; CIESIELSKI, Jack T., a.g.m., s. 48

²⁹⁴ MEETING, David T.; LUECKE, Randall W., a.g.m., s. 52

²⁹⁵ MEIGS, Walter B.; MEIGS, Robert F., a.g.e., s. 476

Örnek:

ABC şirketi 200X yılının Ekim ayında işletme birimi olan bir varlık grubunu elden çıkarmaya karar vermiştir. Grup, satış yoluyla elden çıkarılacak grup olarak tanımlanması için standardın gerektirdiği tüm şartları taşımaktadır. Grubun defter değeri 750.000 TL, makul değeri 600.000 TL ve tahmini satış giderleri 45.000 TL'dir. 200X yılı Ekim ayında tanımlanacak zarar $750.000 - (600.000 - 45.000) = 195.000$ TL'dir. Yeni defter değeri ise $(750.000 - 195.000) = 555.000$ TL'dir.

Faaliyet dönemi olarak takvim yılını esas alan şirket, varlık grubunun defter değerinin düzeltilmesine ihtiyaç olup olmadığını görmek istediğinde 31 Aralık 200X'de varlık grubunun makul değeri ve satış maliyetlerini gözden geçirmelidir. Eğer, 31 Aralık'ta makul değer 575.000 TL'ye düşmüş ve tahmini satış giderleri 45.000 TL ise; şirket 25.000 TL'lik ek bir zarar tanımlayacaktır. Bu durumda varlık grubunun defter değeri 530.000 TL olacaktır. ABC şirketi 200X yılı gelir tablosunda toplam 220.000 TL'lik bir değer azalışı zararı raporlayacaktır. Grup, ertesi yıl Mayıs ayında 50.000 TL'lik satış gideri yapılarak 595.000 TL'ye satılmıştır. ABC şirketi bu satıştan kaynaklanan karı da gelir tablosunda raporlayacaktır.

$$\begin{aligned}\text{Satış Karı} &= (\text{Net Satış Geliri} - \text{Düzeltilmiş Defter Değeri}) \\ &= (595.000 - 50.000) - 530.000 \\ &= \underline{15.000 \text{ TL'dir.}}\end{aligned}$$

3.2.18.1. Satış Yoluyla Elden Çıkarılacak Varlık Olarak Sınıflandırma Şartları

Hangi varlıkların, satış için elde tutulan varlıklar kategorisi içine alınmasının uygun olacağını belirlenmesine özen gösterilmelidir. Elden çıkarılacak bir işletme bölümünün parçası olan varlıklar "Durdurulan Faaliyetler" olarak muhasebeleştirilmeye devam edilmelidir.²⁹⁶

---

²⁹⁶ RATCLIFFE, Thomas A.; MUNTER, Paul. "Practical guidance in implementing SFAS No. 121: Noncurrent asset impairments", **The National Public Accountant**, Cilt:43, Sayı:5, Temmuz 1998, s. 13

Duran varlığın “Satış İçin Elde Tutulan Varlık” olarak sınıflandırılması için gerekli şartlar şunlardır;²⁹⁷

1. Satış yetkisine sahip yöneticinin, varlığı (varlık grubunu) satmak için plan yapması,
2. Varlığın mevcut haliyle satışının mümkün olması,
3. Satış planının tamamlanması için gerekli alıcının bulunmasına ve diğer faaliyetlerin başlatılmasına yönelik fiili bir programın başlatılmış olması,
4. Bir yıl içinde varlığın satışının mümkün olması ve varlığın devrinin tamamlanmış bir satış olarak tanımlanabileceğinin beklenmesi,
5. Varlığın satış için cari makul değeri ile ilişkili bir fiyat üzerinden fiilen piyasaya sürülmesi,
6. Satış planında önemli bir değişiklik yapılmasının, planı tamamlamak için gerekli çalışmaların tamamlanamamasının veya planın geri çekilmesinin muhtemel olmadığı belirtilmesi.

FASB, işletmenin duran varlık veya varlık grubunun mevcut haliyle, benzer varlıkların devri için makul kabul edilen bir süre içinde, alıcıya devredilmesi istek ve yeteneğinin var olması halinde varlığın satış için hazır olduğunun kabul edileceği sonucuna varmıştır. Varlık veya elden çıkarılacak grup satış için hazır olarak kabul ediliyorsa, duran varlığın kalan faydalı ömrünün getirisi varlığın satışı ile elde edilecek gelire oranla değersiz kalacaktır.

Satış planı uygulamaya konulduktan sonra yukarıdaki şartların sağlanamaması halinde varlık yeniden kullanım amacıyla elde tutulan varlık olarak sınıflandırılmalıdır. Standart, bu noktada işletmenin satış niyetinden başka, satışa dönük çabaları da şart koşmaktadır.

---

²⁹⁷ MUNTER, Paul. “FASB: A look at revised standarts for asset impairments and discontinued operations”, a.g.m., s. 71

İşletme yeni edindiği ve satmayı düşündüğü duran varlığı, edinim tarihinde ancak aşağıdaki şartların sağlanması halinde satış için elde tutulan varlık olarak sınıflandırmalıdır.²⁹⁸

1. Varlığın transferi için şart tutulan 1 yıllık süre zorunluluğunun karşılanması,
2. Edinim günü itibariyle şirketin sağlayamamış olduğu SFAS 144'te yer alan diğer satış için elde tutulan varlık kriterlerinin gelecek 3 ay içinde karşılanmasının muhtemel olması.

Örnek 1:

ABC işletmesi idari binalarından birini satmaya karar vermiş ve bir alıcı bulabilmek için harekete geçmiştir. İşletme söz konusu binayı tamamen boşalttıktan sonra alıcıya teslim etmek niyetindedir. Boşaltma işlemi için gereken süre 2-3 ay kadardır ve bu süre bu tür binaların devri için olağan sayılmaktadır. Bu durumda satış kararı verildiği tarihte bina “satış için elde tutulan varlık” olarak sınıflandırılma şartlarını taşımaktadır.

Örnekteki işletme binayı yeni yönetim merkezleri inşa edip bitirene kadar kullanmaya devam edecekse ve binanın alıcıya devri ancak bundan sonra mümkün olabileceksen, varlık mevcut haliyle devredilemeyeceğinden (satış kararı alınmış olmasına rağmen) “satış için elde tutulan varlık” olarak sınıflandırmak doğru bir davranış olmayacaktır. Çünkü standart bu tür işlemlerde varlığın mevcut haliyle satışının hemen yapılabilmesini şart tutmaktadır.

Örnek 2:

Konfeksiyon işi ile uğraşan KLM işletmesi gömlek üretim tesisini elden çıkarmayı düşünmektedir. Tesisin satışına karar verildiği tarih itibariyle işletmenin bir miktar tamamlanmamış müşteri siparişi bulunmaktadır. İşletme, tesisi mevcut faaliyetleriyle devretmek niyetindedir. Bu nedenle satış tarihinde henüz tamamlanmamış olan siparişlerle ilgili yükümlülükler de alıcıya geçecektir. Bu durum

---

²⁹⁸ SCHEUERELL, Frank; STEINBERG, Reva B. “Earnings per share – Accounting for impairment or disposal of long-lived assets”, *INSIGHTS*, Cilt: 16, Sayı: 3, Mart 2002, s. 18

tesisin devrinin zamanlamasını etkilememektedir. Yani hazır olmayan müşteri siparişleri nedeniyle tesisin satışının gecikmesi söz konusu değildir. Öyleyse tesis satış kararı alındığı tarihte “satış için elde tutulan varlık” olarak sınıflandırılabilir.

Yukarıda anlatılanın tersine, işletme tesisi faaliyetleri ile devretmeyecekse ve dolayısıyla söz konusu tamamlanmamış müşteri siparişleri ile ilgili yükümlülük işletmede kalacaksa, bu durumda tesisin satışı ancak mevcut müşteri siparişleri teslim edildikten sonra mümkün olacaktır. Dolayısıyla satış, müşteri siparişlerinin tamamlanmasına kadar ertelenmiş olacaktır. Bu da tesisin mevcut haliyle hemen devrinin imkan dahilinde olmadığını göstermektedir. Satış kararı alınmış olmasına rağmen karar tarihinde tesisin “satış için elde tutulan varlık” olarak sınıflandırılması standarda göre söz konusu edilemez.

Örnek 3:

DEF işletmesi alacaklı olduğu bir başka işletmeden alacağına karşılık olarak 2 dönüm arazi içine inşa edilmiş küçük bir imalathane devralmıştır. DEF işletmesi söz konusu gayrimenkulu satın elde edeceği tutarı, borçlu işletmenin borcundan düşmek niyetindedir. Devralınan bina 7 yıllık olduğundan kısmen tadilat gerekmektedir. DEF işletmesi hem gerekli bu tadilatları yapmak ve hem de bir takım iyileştirmeler yaparak satış değerini artırmayı düşünmektedir. Kısaca varlığın satışı bu çalışmalar tamamlandıktan sonra gerçekleşebilecektir. Dolayısıyla mevcut haliyle varlık “satış için elde tutulan varlık” olarak sınıflandırılma şartlarını taşımamaktadır.

Dört ay sonra arazi ve binayla ilgili çalışmalar tamamlanmış ve duran varlık “satış için elde tutulan varlık” olarak sınıflandırma şartlarına kavuşmuşken daha satış kararı verilmeden önce bölgede bir sel meydana gelmiş ve sözkonusu varlık ciddi derecede hasara uğramıştır. İşletme varlığı bir an önce satmak niyetinde olmasına rağmen mevcut yasalar bu tür zarara uğramış varlıkların hasarlı olarak satışına izin vermemektedir. Satış zamanını geciktiren bu olay nedeniyle standarda göre duran varlık yeniden “kullanım amacıyla elde tutulan varlık” olarak sınıflandırılmalıdır.

Örnek 4:

ABC işletmesinin sahibi olduğu tekstil boyama ünitesi varlık grubu 31/12/20X1 tarihi itibarıyla “satış için elde tutulan varlık” kriterlerini taşımaktadır. Bu nedenle işletme varlık grubunu satış için elde tutulan varlık olarak sınıflandırmıştır. Varlık grubuna ait bilgiler aşağıdaki gibidir;

Varlık Grubunun Defter Değeri:	400.000 TL
Varlık Grubunun Makul Değeri:	300.000 TL (31/12/20X1 tarihinde)
Tahmini Satış Giderleri:	25.000 TL
Birikmiş Amortismanlar:	50.000 TL

31/12/20X1’de varlık grubu “satış için elde tutulan varlık” olarak sınıflandırıldığından ilgili yılda varlık grubu için amortisman ayrılmamıştır. İşletme satılması düşünülen bu varlık grubu için normal amortisman yöntemi kullanmakta olup grubun yıllık amortisman tutarı 25.000 TL’dir.

Bu durumda değer azalışı zararı (DAZ) şu şekilde hesaplanacaktır;

$$\begin{aligned} \text{DAZ} &= \text{Net Defter Değeri} - (\text{Makul Değer} - \text{Satış Giderleri}) \\ &= (400.000 - 50.000) - (300.000 - 25.000) \\ &= 350.000 - 275.000 \\ &= \underline{\underline{75.000 \text{ TL}}} \end{aligned}$$

75.000 TL’lik bu zarar, gelir tablosunda faaliyet zararı olarak raporlanacaktır.

Sözkonusu varlık grubunun makul değeri bir sonraki yılın (20X2) ilk çeyreğinde 285.000 TL’ye gerilemiştir. Bu durumda raporlanacak zarar tutarı;

$$(400.000 - 50.000) - (285.000 - 25.000) = \underline{\underline{90.000 \text{ TL}}} \text{ olacaktır.}$$

Bu nedenle işletme 15.000 TL’lik (90.000-75.000) ek bir değer azalışı zararı raporlamalıdır. İlk çeyrekte böylesine bir azalış değil de artış meydana gelmiş olsaydı

bunun da tanımlanması gerekecekti. Ancak, makul değerde meydana gelecek artışların dikkate alınabilmesi için varlığın “satış için elde tutulan varlık” olarak sınıflandırılmış olması gerektiği unutulmamalıdır. “Kullanım amacıyla elde tutulan” ve “satış dışında bir yolla elden çıkarılacak” varlıkların makul değerlerinde meydana gelen artışların tanımlanmasına izin verilmemektedir.

Değişen koşullar nedeniyle izleyen yılın (20X2) ikinci çeyreğinde işletme varlık grubunun satışından vazgeçmiş ve bu nedenle grubu yeniden “kullanım amacıyla elde tutulan varlık grubu” olarak sınıflandırmıştır. Bu durumda grubun değeri aşağıdakilerden küçük olanı ile ölçülecektir;

- a) “Satış için elde tutulan varlık” olarak sınıflandırılmadan önceki (“kullanım amacıyla elde tutulan varlık” olarak sınıflandırıldığı dönemdeki) defter değeri eksi birikmiş amortismanlar (birikmiş amortismanlar tutarı 20X1’de varlık grubu “satış amacıyla elde tutulan varlık grubu” olarak sınıflandırıldığı dönemde standart gereğince ayrılmamış olan amortisman tutarını da içermelidir.),
- b) Satış kararından vazgeçildiği tarihteki makul değer.

Örneğin işletmenin satış kararından vazgeçtiği tarihteki (ikinci yılın ikinci çeyreği) varlık grubunun makul değeri 290.000 TL ise,

- a) Önceki Defter Değeri – Birikmiş Amortismanlar
 $400.000 - (50.000 + 25.000^*)$
 $400.000 - 75.000 = \underline{\underline{325.000 \text{ TL}}}$

*20X1’e ait amortisman tutarı.

- b) Yeni makul değer **290.000 TL**

a, b’den daha büyük olduğundan grup 290.000 TL olan makul değerle ölçülecektir.

Varlığın yeniden sınıflandırılması (satış için elde tutulan varlıktan, kullanım amacıyla elde tutulan varlığa dönüştürülmesi) ile ilgili olarak defter değerinde yapılan düzeltmeler satıştan vazgeçildiği dönemin gelir tablosunda “Faaliyet Gelirleri” içinde yer almalıdır.

3.2.18.2. Satış İçin Bir Yıllık Süre Şartının Aranmayacağı Durumlar

Standartta, duran varlıkların satışıyla ilgili olarak öne sürülen satışın 1 yıl içerisinde gerçekleştirilmesi şartının göz önünde bulundurulmayacağı durumlar aşağıda belirtilmiştir;²⁹⁹

- a. İşletme; satış planı yaptığı tarihte, alıcının yanında diğerlerinin (örneğin tekelliliği ve rekabeti denetleyen kamu kurumları) varlığın devri için gerekli süreyi uzatacak şartlar öne süreceğini makul olarak bekliyorsa,
  1. Söz konusu şartlara cevap vermek için gereken eylemler bir satın alma taahhüdü elde edilmeden önce başlatılamıyorsa,
  2. Satın alma taahhüdünün bir yıl içinde gerçekleşmesi mümkünse.
- b. İşletme bir satın alma taahhüdü elde eder ve bunun sonucunda, alıcı veya diğerleri satışın tamamlanması için gerekli süreyi uzatacak varlığın transferiyle ilgili şartlar öne sürerse,
  1. Söz konusu şartları karşılayacak eylemler zamanında başlatılmış veya başlatılabilecekse,
  2. Geciktirici faktörler için hemfikir olunacak bir çözüm bekleniyorsa.
- c. İlk bir yıllık süre boyunca önceden olması beklenmeyen durumlar ortaya çıkarsa ve bunun sonucu olarak daha önce satış için elde tutulan varlık olarak sınıflandırılan duran varlık (varlık grubu) ilgili sürecin sonu itibarıyla satılmazsa,

---

²⁹⁹ MUNTER, Paul. “FASB: A look at revised standarts for asset impairments and discontinued operations”, a.g.m., s.71

1. İlk bir yıllık süre boyunca işletme durumlardaki değişikliklere karşı yapılması gerekli eylemleri başlatırsa,
2. Varlık (varlık grubu) durumlardaki değişikliği gösteren makul bir fiyat üzerinden fiilen piyasaya sürülürse,
3. Varlığı “satış için elde tutulan varlık” olarak sınıflandırmak için daha önceden tanımlanan kriterler sağlanırsa.

Örnek 1:

Hizmet sektöründe faaliyet gösteren XYZ işletmesi, faaliyetlerinin önemli bir kısmını oluşturan elden çıkarılacak bir varlık grubu için satış planı yapmaktadır. Satış işlemi yasal nedenlerden dolayı bir yıl içinde tamamlanamamaktadır. Ayrıca, satış ile ilgili yasal işlemler satış kararı almadan ve varlık grubu için alıcı bulunmadan başlatılamamaktadır. Önümüzdeki bir yıl içinde satış kararı alınması mümkün görünmemektedir. Buna göre örnekteki varlık grubu standartta yer alan satış için bir yıllık süre şartının aranmayacağı istisnalardan biridir ve sözkonusu grubun “satış için elde tutulan varlık” olarak sınıflandırılmasında sakınca bulunmamaktadır.

Örnek 2:

ABC üretim işletmesi sahip olduğu paketleme makinesini satmaya karar vermiş ve karar tarihinde varlığı “satış için elde tutulan varlık” olarak sınıflandırmıştır. Sınıflandırmanın yapıldığı tarihteki piyasa koşulları daha sonra değişmiş ve bunun sonucunda makine ilgili bir yıllık dönemde satılamamıştır. Dönem boyunca işletme makinenin satışı için alıcı aramış ancak makul bir satın alma teklifi getiren olmamıştır. Hatta işletme, satın almayı cazip hale getirebilmek amacıyla makinenin satış fiyatında indirimde de gitmiştir. Dolayısıyla makine mevcut piyasa şartlarına uygun bir değerle fiilen pazarlanmaktadır. Satışın gerçekleşmemesi standartta yer alan süre şartı istisnalarından birini sergilemektedir ve bu nedenle sözkonusu varlık bir yıllık dönemin (satış kararı ilk kez verildiğinden itibaren) sonunda yine “satış için elde tutulan varlık” olarak sınıflandırılmaya devam edilecektir.

İkinci yılda piyasa koşulları daha da ağırlaşmış ve makinenin satışı gerçekleşmemiştir. Ancak işletme izleyen yılda piyasa koşullarının iyileşeceğine

inanmaktadır. Bu nedenle satış fiyatında birinciden daha başka bir indirim söz konusu edilmemektedir. Varlık, cari makul değerinin biraz üzerinde bir fiyatla “satış için elde tutulan varlık” olarak kayıtlarda izlenmeye devam edilmektedir. Halihazırda istenen fiyatın makul değerden yüksek olması varlığın artık “satış için elde tutulan varlık” olarak değerlendirilemeyeceğinin göstergesidir. Bu nedenle standarda uygun olarak makinenin yeniden “kullanım amacıyla elde tutulan varlık” olarak sınıflandırılması gerekir.

3.2.18.3. Satış İçin Elde Tutulan Duran Varlığın Ölçülmesi

Satış için elde tutulan duran varlık (Elden Çıkarılacak Grup, EÇG) defter değeri veya “makul değer - satış maliyetleri”nden küçük olanla ölçülmelidir. Kullanım amacıyla elde tutulan duran varlık ve varlık gruplarının tersine satış amacıyla elde tutulan duran varlık ve varlık grupları satıştan elde edilecek gelirle geri kazanılacaktır. Bu nedenle bu tür varlıklar için muhasebeleştirme süreci dağıtım işleminden çok değerlendirme işlemidir. Her raporlama döneminde söz konusu iki değer araştırılmalı ve varlık düşük olanı ile raporlanmalıdır.³⁰⁰ Varlık (EÇG) yeni edinilmiş ise varlığın edinim tarihindeki defter değeri “makul değer - satış maliyetleri” temelinde saptanmalıdır.

Satış için elde tutulan varlık olarak sınıflandırılmış olan duran varlık amortize edilmemelidir. Standarda ilişkin taslağın görüşülmesi sırasında bazı katılımcılar kullanılan bir varlığa amortisman ayrılmamasının “kullanımından fayda sağlanan duran varlığa amortisman ayrılması” temel ilkesiyle çeliştiğini iddia etmişlerdir. Konuyu tekrar ele alan kurul satış için elde tutulan varlık olarak sınıflandırılmış duran varlığın defter değeri veya makul değerinden daha da düşük bir değerle ölçülmesinin amortisman muhasebesi ile örtüşmediği sonucuna ulaşmıştır. Çünkü daha önce de belirtildiği gibi, bu tür varlıklar için yapılan muhasebeleştirme dağıtım değil bir değerlendirme sürecidir. Başka bazı katılımcılar ise satış için elde tutulan varlık olarak sınıflandırılmış duran varlıklar için amortisman ayrılmamasının ilgili dönemlerde faaliyet sonuçlarının karşılaştırılabilirliğine engel olacağını savunmuşlardır. Bu görüşü dile getirenlere göre satış amacı ile elde tutulan varlık olarak sınıflandırılmış duran

---

³⁰⁰ SFAS 144, Ek B, madde 80

varlıkların faaliyet raporlarında dönemsel olarak karşılaştırılabilirliği söz konusu varlıkların değerlemesinden daha önemlidir. Bunun üzerine kurul konuyu ele almış ve değeri azaltılan duran varlıklar için amortisman ayrılmasına devam edilmesinin duran varlığın defter değerini makul değer-satış maliyetlerinden daha aşağı çekeceğini gözlemlemiş ve bununda uygun olmayacağını belirtmiştir.³⁰¹

Elden çıkarılacak grubun “makul değer – satış maliyetleri” hesaplanmasından önce şirket şerefiye içeren ve standart kapsamında yer almayan diğer varlıkların defter değerlerini düzeltmelidir. Yine şirket elden çıkarılacak grupla ilgili faiz ve diğer maliyetleri tahakkuk ettirmeye devam etmelidir. Satış maliyetleri satış işlemiyle ilgili marjinal direkt maliyetlerdir (komisyon giderleri, yasal ve devir giderleri gibi). Gelecek faaliyet zararlarının bu maliyetlere eklenmesi yasaklanmıştır.

Her raporlama dönemi sonunda ortaya çıkan “makul değer – satış maliyetleri” ile ilgili zarar tanımlanmalıdır. Aynı şekilde daha önce raporlanan zararların toplamını geçmeyen kazançlar da tanımlanmalıdır.³⁰²

Satış için elde tutulan gayrimenkule ilişkin sigorta, kullanım masrafları, güvenlik bakım onarım giderleri ve diğer elde tutma maliyetleri satış maliyeti sınıfından çıkarılır ve bu nedenle değer azalışı zararının ölçülmesinde kullanılmazlar. Ancak bir satış sözleşmesi satıcıya satışın bir şartı olarak ek maliyetleri yüklüyorsa o zaman bu maliyetler satış maliyeti olarak ele alınır. Varlık satış için elde tutulan varlık olarak sınıflandırıldığı sürece bu maliyetler, varlığın faaliyetleri ile ilgili gelecekte beklenen zararları içermez. Satışın standardın 31. maddesinde izin verilen (1 yıllık süre) şekilde gerçekleşmesi bekleniyorsa, satış maliyetleri iskonto edilmelidir.

3.2.18.4. Satış Planı Değişiklikleri

Nadiren işletme daha önce satmak niyetinde olduğu ve bu nedenle “satış için elde tutulan varlık” olarak sınıflandırdığı varlığın satışından vazgeçebilir. Bu durumda varlık; “satış için elde tutulan varlık” olarak sınıflandırıldığı tarihteki net defter değeri

---

³⁰¹ SFAS 144, Ek B, madde 83-84

³⁰² SCHEUERELL, Frank; STEINBERG, Reva B., a.g.m., s. 18

ile “kullanım amacıyla elde tutulan varlık” olarak yeniden sınıflandırıldığı tarihteki (satıştan vazgeçildikten sonraki sınıflandırma) makul değerinden düşük olan ile değerlendirilir ve “kullanım amacıyla elde tutulan varlık” olarak yeniden sınıflandırılır. Bu yeniden sınıflandırma sonucu ortaya çıkan düzeltmeler daha önceden tanımlanmış zararın raporlandığı “Olağan Faaliyetler”in aynı bölümünde yer alır. Eğer varlık grubu daha önce Durdurulan Faaliyetlerde raporlanmış ise önceden “Durdurulan Faaliyetler”de raporlanan tutarın “Olağan Faaliyetler”de yeniden sınıflandırılması gerekmektedir.³⁰³

İşletme, daha önce satış için elde tutulan varlık olarak sınıflandırmış olduğu elden çıkarılacak gruptaki bireysel bir varlık veya kaynağı gruptan çıkarırsa, grubun geri kalan (satılacak) varlık ve kaynakları standardın 30. maddesinde sayılan kriterler sağlanıyorsa grup olarak ölçülmeye devam edilir. Aksi takdirde, grupta geri kalan duran varlıklar bireysel olarak defter değerlerinin veya “makul değer - satış maliyetleri”nin düşük olanı ile ölçülmelidir. Satılmayan duran varlıklar standardın 38. maddesine uygun olarak “kullanılmak üzere elde tutulan varlık” olarak yeniden sınıflandırılmalıdır.

İşletme satış planında değişikliğe yol açan olay ve durumları ve bunların ilgili dönem ve raporlanmış herhangi bir geçmiş döneme olan etkilerini finansal tabloların dipnotlarında açıklamalıdır.

3.3. Durdurulan Faaliyetlerin Raporlanması

Durdurulan faaliyetler, elden çıkarılacak ya da satış için elde tutulan varlık olarak sınıflandırılmış işletme birimleridir. İşletme birimi; işletme faaliyetinin ayrı bir ana hattını veya faaliyet gösterilen coğrafi alanı temsil edebileceği gibi, işletmenin bir ana faaliyet hattının veya coğrafi alanın tek taraflı koordine edilmiş elden çıkarma planının bir parçası veya işletmenin yeniden satmak düşüncesiyle özel olarak edindiği bir yan kuruluş olabilir.³⁰⁴

---

³⁰³ MUNTER, Paul. “FASB: A look at revised standarts for asset impairments and discontinued operations”, a.g.m., s. 72

³⁰⁴ IAS Plus, **Deloitte** Assurance & Advisory, Nisan 2004 - Özel sayı, s. 2

SFAS 144'ün yayınlanmasından önce Durdurulan Faaliyetler'in daha sınırlı bir tanımı vardı. İşletmenin diğer iş hatlarından fiziksel ve faaliyetler olarak net bir şekilde ayrılabilen bölümü Durdurulan Faaliyetler olarak muamele görüyordu. SFAS 144 kavramı önemli ölçüde genişletilmiştir ve şu an en düşük seviyedeki duran varlık grubunu ifade etmektedir.

SFAS 144 bir faaliyetin Durdurulan Faaliyet olarak nitelendirilebilmesi için iki şart öne sürmüştür. Birincisi, ister elden çıkarılan ister satış için elde tutulan olarak sınıflandırılmış olsun faaliyetlerin işletme birimi tanımına uymasındır. Duran varlık grubu işletme birimi tanımını karşılamaktadır. Bir çok duran varlık grubunu içeren daha yüksek organizasyonel yapı birim olarak kabul edilir. Bu nedenle bir işletme birimi, SFAS 131'e göre raporlama veya faaliyet bölümü, SFAS 142'ye göre bir raporlama birimi veya bir yan kuruluş içerir. İkincisi, birim ister elden çıkarılan ister satış için elde tutulan olsun aşağıdaki şartları taşıyorsa Durdurulan Faaliyet olarak raporlanacaktır.³⁰⁵

- a) Birimin faaliyetleri ve nakit akışları işletmenin olağan faaliyetlerinden elimine edilmiş veya edilebilecekse,
- b) Elden çıkarma işlemi sonrası işletmenin, birimin faaliyetlerinde önemli ve sürekli bir etkisi olmayacaksa.

Elden çıkarılacak grup; birlikte tek bir işlemle, satış veya bir başka yolla elden çıkarılabilecek varlıklar ve ilgili kaynakların grubu olarak tanımlanır.

İşletme biriminin “satış için elde tutulan varlık” olarak sınıflandırıldığı dönemde, birimin faaliyet sonuçları ve varsa ilgili varlık grubunun defter değeri ile (makul değer - satış giderleri) arasındaki farktan kaynaklanan kayıp ve kazançlar gelir tablosunun “durdurulan faaliyetler” bölümünde, cari ve geçmiş dönem için raporlanmalıdır. İşletme biriminin faaliyet sonuçları ortaya çıktığı dönemde raporlanmalıdır.

---

³⁰⁵ GAVIN, Thomas A., a.g.m., s.31

İşletme yönetimi Durdurulan Faaliyetler’de raporlanacak işletme birimleri ile gelir tablosunda Durdurulan Faaliyetler olarak raporlanan elden çıkarılacak grupları birbirinden ayırmak için yargıda bulunmak zorundadır.

“Durdurulan Faaliyet” sonuçları işletmelerin gelir tablosunda aşağıdaki gibi raporlanır;³⁰⁶

Olağan Faaliyet Gelirleri

Vergi Öncesi Kâr	xxx
Olağan Faaliyet Kârı	xxx

Durdurulan Faaliyetler

X Birimi Faaliyet Zararı (Vergi etkisi)	xxx
--	-----

Net Kâr xxx

FASB’a göre gelecek faaliyet zararları borç tanımına uymamaktadır. Ayrıca, satış için elde tutulan duran varlıklar ve bunlarla ilgili borçlar bilançonun aktif ve pasifinde ayrı ayrı gösterilmelidir. Söz konusu kalemler arasında netleştirmeye izin verilmemektedir.

3.3.1. İşletme Birimi ve Raporlanması

APB Opinion No. 30’un 13. paragrafında işletme birimi “faaliyetleri işletmenin diğer iş ve müşteri sınıflarından ayrı bir ana hat sergileyen işletme unsuru” olarak tanımlanmıştır.³⁰⁷ Kurul APB Opinion No.30 da yer alan “işletme bölümü” tanımının işletmenin olağan faaliyetleri üzerinde önemli etkisi olan elden çıkarma işlemlerinin belirlenmesinde temel faktör olduğunu görmüştür. Ancak, Kurul Opinion No. 30’un içermediği, işletme bölümü olmayan, durdurulan faaliyetlerde ayrı olarak raporlanmayan (işletme bölümü olmadığı için) diğer elden çıkarılacak grupların da

³⁰⁶ SOROOSH, Jalal; CIESIELSKI, Jack T., a.g.m., s. 49

³⁰⁷ SFAS 144, Ek B, madde 2

işletmenin olağan faaliyetleri üzerinde önemli etkisinin olduğunu gözlemlemiştir. Bu nedenle kurul AICPA Special Committee on Financial Reporting (Finansal Raporlama Özel Komitesi)'in 1994'de yaptığı düzenlemeye uygun olarak, durdurulan faaliyetlerin raporlanmasını genişletme kararı almıştır. Söz konusu rapora göre durdurulan faaliyetler tanımı işletme raporlama amaçları açısından varlıkları, faaliyetleri ve faaliyet sonuçları fiziksel ve faaliyetsel olarak ayrıştırılması mümkün olan bütün önemli durdurulan faaliyetleri içerecek şekilde genişletilmelidir. Kurul, açıklamada yer alan “önemli” terimini açıklamamak yoluyla, işletmeye özgü olay ve durumlar esasında elden çıkarma işleminin durdurulan faaliyetlerde raporlanıp raporlanmayacağına belirlenmesinde yargıda bulunulmasına izin vermiştir.³⁰⁸

İşletme birimi, faaliyetleri ve finansal raporlama amaçları bakımından işletmenin geri kalanından net olarak ayrılabilen faaliyet ve nakit akışlarından oluşur. Bu nedenle (1) Raporlanabilir bir bölüm veya faaliyet bölümü, (2) Raporlama birimi, (3) Bağlı şirket veya (4) Varlık grubu olabilir.³⁰⁹ Örneğin bir bölgede üç farklı noktada toptan hırdavat satışı yapan üç mağazası olan bir şirket için söz konusu mağazalardan her biri bir işletme birimidir.

Elden çıkarılacak varlık grubu işletmenin bir birimini oluşturuyorsa, sonuçlar aşağıdaki şartların varlığı halinde Durdurulan Faaliyetler olarak raporlanmalıdır.³¹⁰

- a. İşletme biriminin faaliyetleri ve nakit akışları, elden çıkarma işleminin bir sonucu olarak işletmenin devam eden faaliyetlerinden elimine edilmiş veya edilecekse,
- b. Elden çıkarma işleminden sonra işletmenin, birimin faaliyetlerinde önemli ve sürekli bir etkinliği olmayacaksa.

İşletme bir varlığı satış için elde tutulan veya elden çıkarılacak varlık olarak sınıflandırdığında ortaya çıkan kar ya da zarar açıklanmalıdır (gelir tablosu üzerinde ya

---

³⁰⁸ SFAS 144, Ek B, madde 102-103

³⁰⁹ SCHEUERELL, Frank; STEINBERG, Reva B., a.g.m., s. 19

³¹⁰ MUNTER, Paul. “FASB: A look at revised standarts for asset impairments and discontinued operations”, a.g.m., s. 72

da dipnotlarında). “Durdurulan Faaliyet” olarak raporlanmış daha önceki bir dönemde bir işletme biriminin elden çıkarılmasıyla ilgili düzeltmeler cari dönemde “Durdurulan Faaliyetler” içinde ayrı bir başlıkta sınıflandırılmalıdır.

İşletme birimi olmayan duran varlık kar ya da zararı gelir tablosunda gelir vergisinden önce “Olağan Faaliyetler” içinde yer almalıdır. İşletmenin “Faaliyet Gelirleri” gibi bir ara toplam kullandığı durumlarda kar veya zarar burada raporlanır.

Örnek 1:

XYZ işletmesi sahip olduğu işletme birimi tanımına uyan bir varlık grubunu satmaya karar vermiştir. 20X1 Nisan ayı başında grup “satış için elde tutulan varlık” olarak sınıflandırılma kriterlerini sağlamıştır. Söz konusu varlık grubunun faaliyetleri ve nakit akışları işletmenin diğer faaliyetleri ve bunlardan elde edilen nakit akışlarından ayrıştırılabilmektedir. Elden çıkarma işleminden sonra işletmenin grubun faaliyetleri üzerinde önemli bir etkisi kalmayacaktır. İşletmenin 20X1 yılına ait gelir tablosu “durdurulan faaliyetler” bölümü aşağıda verilmiştir.

XYZ İŞLETMESİ GELİR TABLOSU (31/12/20X0 – 31/12/20X1) (TL)		
.		
.		
.		
Vergi Öncesi Olağan Faaliyet Karı	180.000	
Gelir Vergisi	<u>(60.000)</u>	
Olağan Faaliyet Karı		120.000
DURDURULAN FAALİYETLER		
Durd. İşl. Birimi Faaliyet Zararı	(32.000)	
Vergi Etkisi	<u>9.600</u>	(22.400)
Olağan Dışı Zararlar	(10.000)	
Vergi Etkisi	<u>3.000</u>	(7.000)
Geç. Dön. Muhasebe Değişikliklerinin Birikimli Etkisi	5.000	
Gelir Vergisi	<u>(1.500)</u>	<u>3.500</u>
Net Kar		94.100

Varlık grubunun satışı 20X1’de değil de 20X2 Mart ayı sonunda gerçekleşir ve de işletme biriminin faaliyetleri bu tarihe kadar sürdürülürse, bu durumda birimin faaliyet sonuçları 20X2 yılı 1. çeyrek gelir tablosunda yer alacaktır.

Daha önceden raporlanmış olan durdurulan faaliyet tutarları üzerinde düzeltme yapılabilir. Elden çıkarma işleminin koşullarındaki değişiklikler (satış fiyatı, varlık garanti yükümlülükleri gibi) bu tür düzeltmeleri gerekli kılabilir. Bunlar ortaya çıktıkları dönemde raporlanmalı ve gelir tablosunun “durdurulan faaliyetler” bölümünde ayrıca gösterilmelidir.

Satış için elde tutulan varlık olarak sınıflandırılan varlıklar ile bu sınıflandırmaya neden olan durumlar, elden çıkarma işleminin yöntem ve zamanlamasını da içerecek şekilde her bir dönem için gelir tablosu dipnotlarında açıklanacaktır. Finansal tablolarda açıklanmaması durumunda elden çıkarılacak grubu oluşturan temel varlık ve kaynak sınıfları tanımlanan kazanç ya da kayıp ve ilgili tutarı gösteren gelir tablosu başlığı da bu dipnotlarda açıklanmalıdır.

Örneğimizde yer alan birimle ilgili dipnot şu şekilde olabilir;

“XYZ işletmesi enerji maliyetlerindeki anormal artışlar nedeniyle tekstil boyama varlık grubunu “satış için elde tutulan varlık grubu” olarak sınıflandırmıştır. İşletme söz konusu birimin satışının izleyen takvim yılının ilk çeyreği sonuna kadar tamamlanacağını düşünmektedir. 31 Aralık tarihi itibarıyla birime ait temel varlık ve kaynaklar ile ilgili tutarlar aşağıdaki gibidir;”

<u>VARLIKLAR</u>	38.000	<u>KAYNAKLAR</u>	22.000
1. Alıcılar	4.000	1. Satıcılar	10.000
2. Stoklar	8.000	2. U. V. Borçlar	12.000
3. Dur. Varlıklar	26.000		

Örnek 2:

Bir işletme farklı üretim hatları ve markaları olan çeşitli mamul grupları üretmektedir. Her bir ürün grubu faaliyetlerin ve nakit akışlarının net bir şekilde faaliyetler ve finansal olarak ayrılabilirdiği en düşük seviye olduğundan aynı zamanda bir

işletme birimidir. Şirket şekerleme ürünleri grubunun bazı markalarında zarar etmiş ve bu nedenle mamul grubunu faaliyetleriyle birlikte birim olarak satma kararı vermiştir. Bu halde yönetim, mamul grubunu “satış için elde tutulan” olarak sınıflandırmıştır. Satış sonrası mamul grubunun faaliyetleri ve nakit akışları işletmenin geri kalanından elimine edilecek ve işletmenin satış sonrası bu gruba ilgili devam eden bir yükümlülüğü kalmayacaksa grup “durdurulan faaliyet” olarak işleme tabi tutulur. Şirket bunun yerine şekerleme ürünleri işine devam etmeye karar vermekle birlikte zarar ettiği markaları durdurabilir. Bu markalar daha geniş bir ürün grubunun parçasıdır ve ayrı bir işletme birimini temsil etmez.

3.3.2. Raporlama Birimi

SFAS 142 (Şerefiye ve Diğer Maddi Olmayan Varlıklar) raporlama birimini, faaliyet bölümü veya faaliyet bölümünün bir alt seviyesi olarak tanımlamaktadır. FASB aşağıdaki şartlar altında faaliyet bölümü seviyesinin bir alt seviyesini raporlama birimi olarak dikkate almaktadır;³¹¹

- 1- Bölüm yönetimi, faaliyet bölümünün bir ya da birden fazla birimini faaliyet bölümünden daha alt bir seviyede inceliyor ve değerlendiriyorsa,
- 2- Bölüm yönetimince incelenen bir birim (veya birimler) (1) ayrı finansal bilginin erişilebilir olduğu bir iş ise ve (2) faaliyet bölümünün diğer birimlerinden farklı ekonomik özelliklere sahipse.

Bütün işletmeler raporlama birimlerinin belirlenmesinde farklı yöntemler geliştirirken FASB yöntembilimin makul, desteklenebilir ve tutarlı bir şekilde uygulanabilir olmasını şart koşmaktadır.

---

³¹¹ CHRISTIAN, Cal; MCCARTHY, Mark G.; SCHNEIDER Douglas, K. “Goodwill impairment testing and disclosures under SFAS No. 142”, **Bank Accounting & Finance**, Haziran 2002, s. 5

3.3.2.1. Durdurulan Faaliyetlerin Raporlanması İle İlgili Örnekler

Örnek 1:

Kozmetik mamulleri üretilip satılan XYZ işletmesi bazı ürün gruplarında zarar etmektedir. Bu nedenle işletme bu faaliyeti bırakmayı düşünmektedir. İşletme yönetimi zarar eden mamul grubunu faaliyetleri ile beraber satmak için karar almıştır. Karar tarihinde mamul grubu “satış için elde tutulan varlık grubu” olarak sınıflandırılmıştır. Satış işleminin sonucu olarak mamul grubunun faaliyetleri ve nakit akışları işletmenin devam eden faaliyetlerinden elimine edilecektir. Satış sonrası, işletmenin bu varlık grubu ile ilgili olarak herhangi bir yükümlülüğü kalmayacaktır. Dolayısıyla grup “satış için elde tutulan varlık grubu” olarak sınıflandırıldığı tarihte standardın 42. maddesi gereği “Durdurulan Faaliyetler” de raporlanacaktır.

İşletme kozmetik işinden tümüyle çekilmek yerine zarar eden mamullerin üretimini durdurma kararı almıştır. Çünkü bu mamuller nakit akışı üreten daha büyük varlık gruplarının parçalarıdır ve kendi başlarına işletme birimi olarak bir grup oluşturamamaktadır. Bu durumda zarar eden faaliyetler standarttaki şartları sağlamadığından “Durdurulan Faaliyetler” de raporlanamaz.

Örnek 2:

Ev ve büro mobilyaları üretimi yapan ODUN işletmesinin mamullerin dizayn, üretim, pazarlama ve dağıtımının tümünü kendisinin yaptığı bir yaylı yatak bölümü bulunmaktadır. İşletme açısından bölüm faaliyetsel olarak ve finansal raporlama amaçları bakımından faaliyetler ve nakit akışlarının net bir biçimde işletmenin geri kalanından ayrıldığı en düşük seviyesini temsil etmektedir. Bu nedenle bölüm işletmenin bir birimidir.

ODUN işletmesi işgücü maliyetlerindeki artışlar nedeniyle söz konusu bölümde zarar etmektedir. İşletme yönetimi yaylı yatak bölümünü faaliyetleri ile birlikte satma planı yapmış ve yaylı yatak işinden çıkmak için karar almıştır. Satış işlemiyle bölümün faaliyet ve nakit akışları işletmenin geri kalanından elimine edilecek ve satıştan sonra işletmenin bölümün faaliyetlerine ilişkin herhangi bir sorumluluğu kalmayacaktır. Bu

durumda söz konusu bölüm “satış için elde tutulan varlık grubu” olarak sınıflandırıldığı tarihte “durdurulan faaliyetler” de raporlanır. Çünkü standartta (42.madde) yer alan şartlar sağlanmaktadır.

Örnekteki işletme yaylı yatak işinden tümüyle vazgeçmek yerine yaylı yatakları fason olarak yaptırmak ve mevcut üretim tesisini de satmak için karar almıştır. Yaylı yatak üretim tesisi bu kararın alındığı tarihte “satış için elde tutulan varlık grubu” olarak sınıflandırılmıştır. Çünkü yaylı yatak üretim tesisi yaylı yatak bölümünün bir parçasıdır ve söz konusu tesis tek başına bir işletme birimi oluşturmamaktadır. Gerçi tesis kendi başına bir işletme birimi oluştursaydı bile “Durdurulan Faaliyetler” bölümünde raporlanması mümkün olmayacaktı. Çünkü yatak üretiminin fason olarak yaptırılması da yaylı yatak bölümünün faaliyet ve nakit akışlarının işletmenin devam eden faaliyetlerinden elimine edilmesine yetmemektedir.

Örnek 3:

Ülke çapında büyük bir süpermarketler zincirine sahip olan BAKKAL işletmesinin her bir süpermarketi faaliyetleri ve finansal raporlama amaçları bakımından işletmenin geri kalanından ayrılabilen ve dolayısıyla birer işletme birimi olmaktadır. İşletme yönetimi işleri geliştirmek amacıyla bir şehirde mevcut iki süpermarketi kapatarak bunların yerine bölgede yeni bir hipermarket açmaya karar vermiştir. Yeni açılacak hipermarkette önceki iki süpermarkette satılan ürünlerin yanı sıra bir takım başka ürünler de satışa sunulacaktır. Her ne kadar kapatılacak olan süpermarketlerin her biri kendi başına bir işletme birimi oluştursa da bu süpermarketlerde satılan ürünlerin satış faaliyetleri ve nakit akışlarının işletmenin devam ettirdiği faaliyetlerinden elimine edilmesi imkan dahilinde değildir. Bu durumda söz konusu faaliyetle ilgili sonuçlar, standartta yer alan şartlara uygun olmadığından “Durdurulan Faaliyetler” de raporlanamaz.

3.3.3. Geçmişte Durdurulan Faaliyetlerde Raporlanmış İşletme Birimi İle İlgili Düzeltmeler ve Düzeltme Gerektiren Olaylar

Geçmiş dönemlerde bir işletme biriminin elden çıkarılması ile doğrudan ilişkili daha önce raporlanmış “durdurulan faaliyetler” tutarlarının düzeltmeleri cari dönem

“durdurulan faaliyetleri”nden ayrı olarak raporlanmalıdır. Sözkonusu düzeltmelerin yapısı ve miktarı açıklanmalıdır. Bu tür düzeltmelerin ortaya çıkabileceği örnek durumlar aşağıda verilmiştir:³¹²

- a) Elden çıkarma işleminin şartlarına bağlı olarak ortaya çıkan satın alma fiyatı düzeltmeleri ve satıcı ile ilgili tazminat vb. ihtilaflar gibi sorunların çözümlenmesi,
- b) Birimin elden çıkarma öncesine ait faaliyetlerinden kaynaklanan ve bu faaliyetlerle doğrudan ilişkili, satıcının yükümlülüğünün devam ettiği çevresel ve ürün garanti yükümlülükleri gibi olası olayların çözümlenmesi,
- c) Hesap kapatmasının direkt olarak elden çıkarma işlemi ile ilgili olması şartıyla çalışanların fayda plan yükümlülükleri hesaplarının kapatılması (emekli aylığı, istihdam -emeklilik- sonrası aylık dışı faydalar ve diğer istihdam sonrası faydalar).

3.3.4. Olağan Faaliyetlerde Elden Çıkarma Kar ve Zararının Raporlanması

İşletme birimi olmayan, “satış için elde tutulan varlık” olarak sınıflandırılmış bir duran varlık (elden çıkarılacak grup) için tanımlanmış kar veya zarar ticari işletmelerin gelir tablolarında gelir vergisinden önce Olağan Faaliyet Karı ve kar amaçlı olmayan organizasyonlarda ise faaliyet raporunda Olağan Faaliyet Karı olarak ele alınmalıdır. Faaliyet karı gibi bir ara toplamın raporlanması halinde bu bölüm söz konusu kar ve zarar miktarlarını içermelidir.³¹³

3.3.5. Satış İçin Elde Tutulan Varlık Olarak Sınıflandırılmış Duran Varlıkların Raporlanması

“Satış için elde tutulan varlık” olarak sınıflandırılmış bir duran varlık bilançoda ayrı olarak gösterilmelidir. Satış için elde tutulan varlık olarak sınıflandırılmış elden çıkarılacak grubun varlık ve kaynakları ayrı olarak bilançonun aktif ve pasifinde sırasıyla sunulmalıdır. Bu varlık ve kaynaklar netleştirilip tek bir tutar olarak

---

³¹² SFAS 144, madde 44

³¹³ SFAS 144, madde 45

gösterilemez. Bu varlık ve kaynak sınıflarının başlıcaları ya bilanço üzerinde ya da bilanço dipnotlarında ayrıca açıklanmalıdır.³¹⁴

Duran varlığın (elden çıkarılacak grup) satıldığı veya “satış için elde tutulan varlık” olarak sınıflandırıldığı dönemi kapsayan finansal tabloların notlarında aşağıdaki bilgiler açıklanmalıdır:³¹⁵

- a) Elden çıkarmaya yol açan faktör ve durumlar, elden çıkarmanın şekli ve zamanlaması ve tabloda ayrı olarak sunulmaması halinde, elden çıkarılmanın bir parçası olarak kapsanan varlık ve kaynak sınıflarının başlıcalarının defter değerleri,
- b) Standardın 37. paragrafına uygun olarak tanımlanan (...daha önce tanımlanmamış, satış esnasında ortaya çıkan (satıştan kaynaklanan) kar ya da zarar satış tarihinde tanımlanmalıdır.) kar veya zarar gelir tablosu üzerinde ayrı olarak sunulmamışsa, gelir tablosu veya faaliyet raporunda kar veya zararı içeren başlık,
- c) Mümkünse, durdurulan faaliyetler bölümünde raporlanan gelir ve vergi sonrası kar veya zararın miktarı,
- d) Mümkünse, SFAS 131 nolu Standarda göre duran varlığın (Elden Çıkarılacak Grup) raporlandığı bölüm.

Paragraf 38 veya 40’in uygulanması halinde, duran varlığın (EÇG) satış planını değiştirme kararına yol açan faktör ve durumların açıklaması ve bunun (elden çıkarma) raporlanan dönem faaliyetleri ve önceki dönem faaliyetleri sonuçlarına etkisi, karar dönemini içeren finansal tablo notlarında açıklanmalıdır.³¹⁶

3.4. SFAS 144 Değer Azalışı Standardının Akış Şeması

SFAS 144 nolu standart FASB tarafından hazırlanan diğer muhasebe standartları gibi çok fazla teknik terim içeren anlaşılması ve uygulanması zorlu bir süreçtir. Dahası

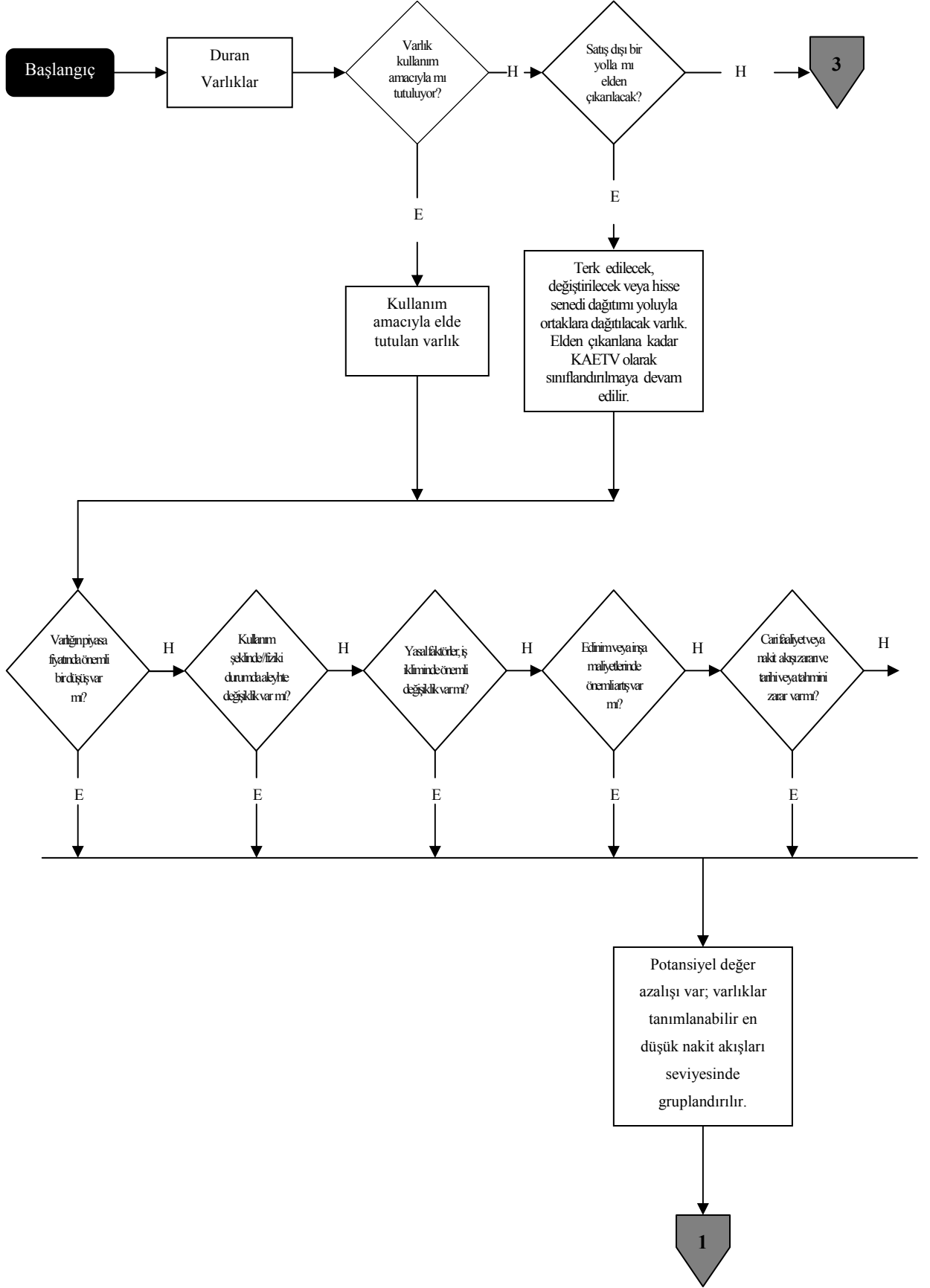

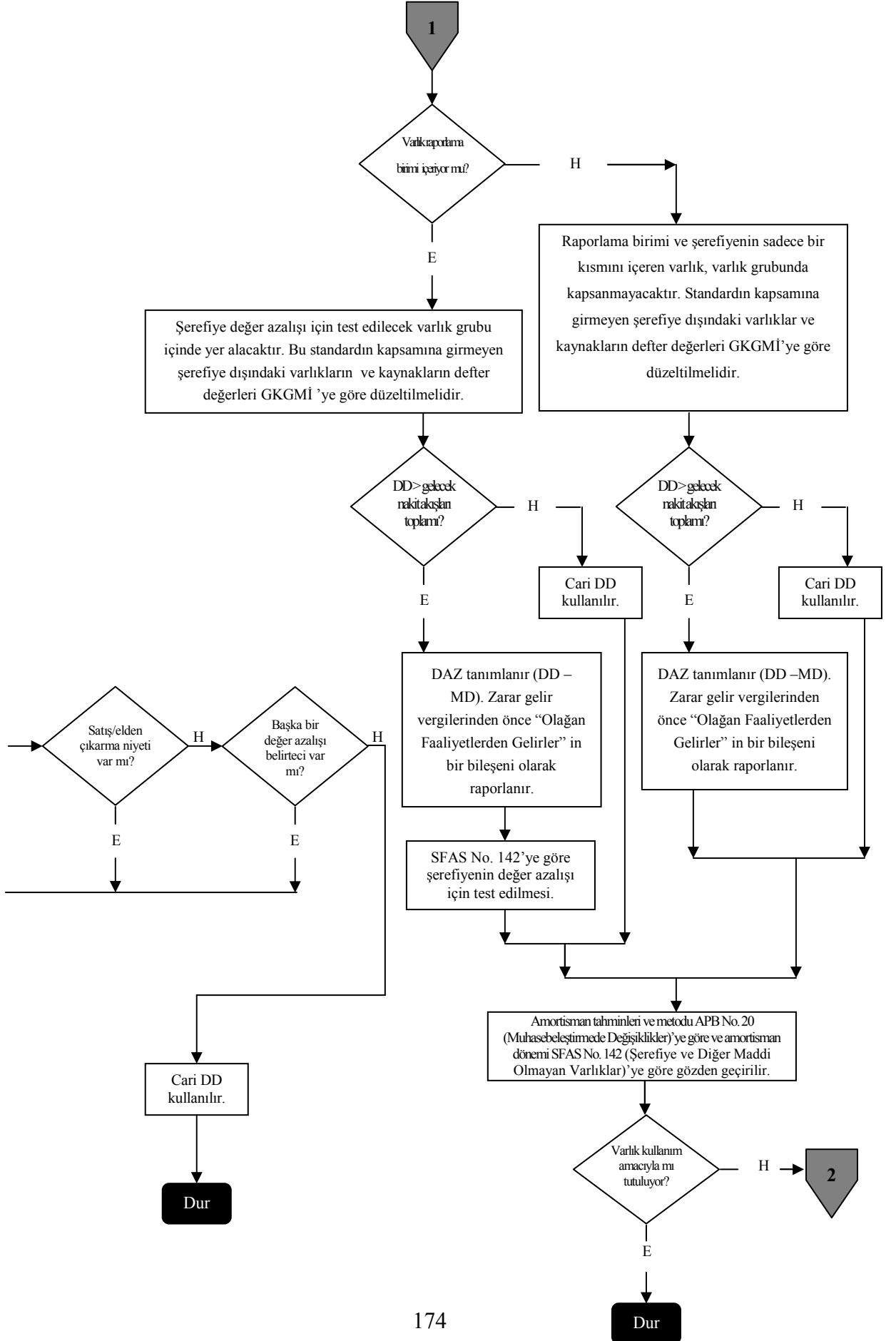
³¹⁴ SFAS 144, madde 46

³¹⁵ SFAS 144, madde 47

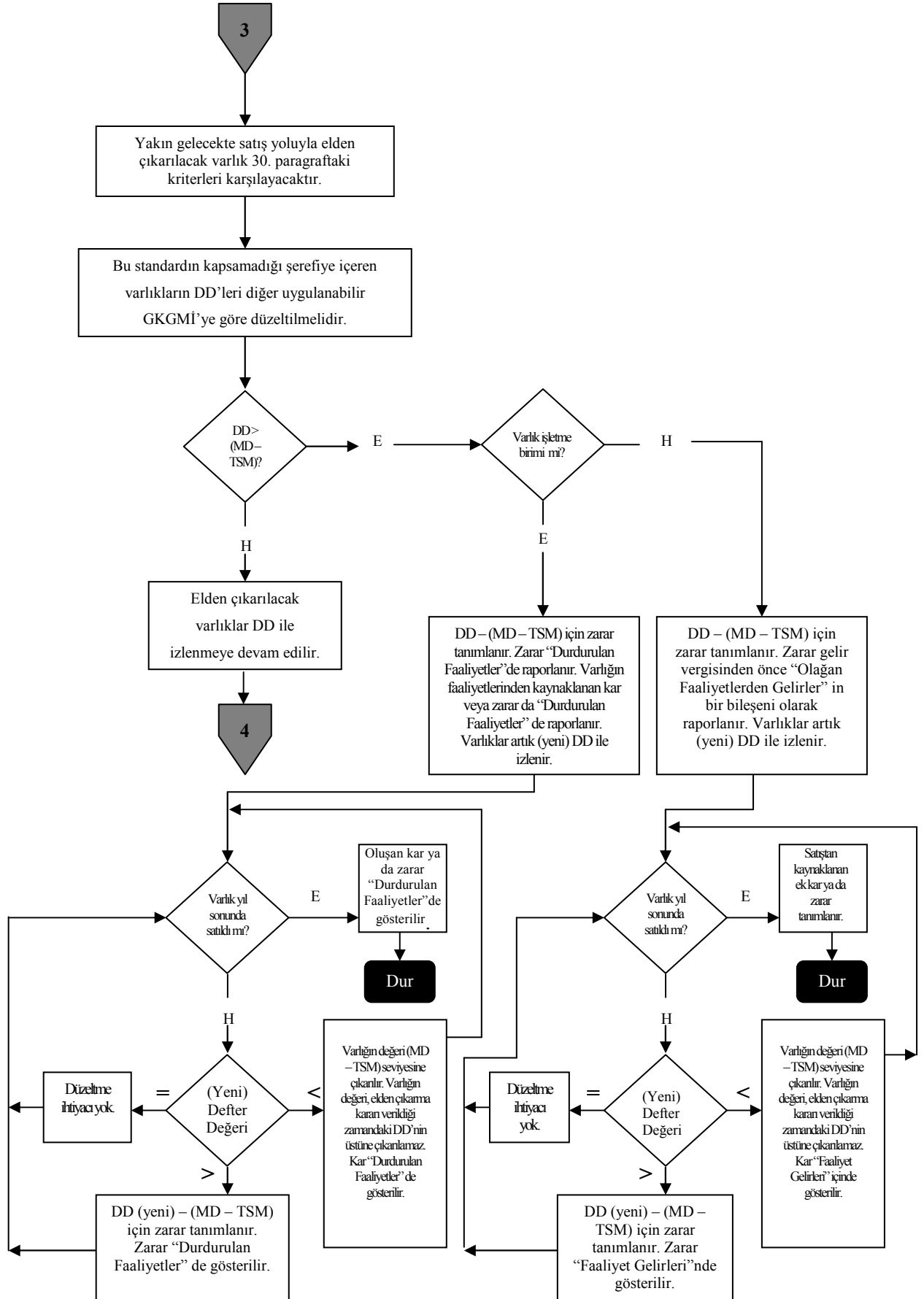
³¹⁶ SFAS 144, madde 48

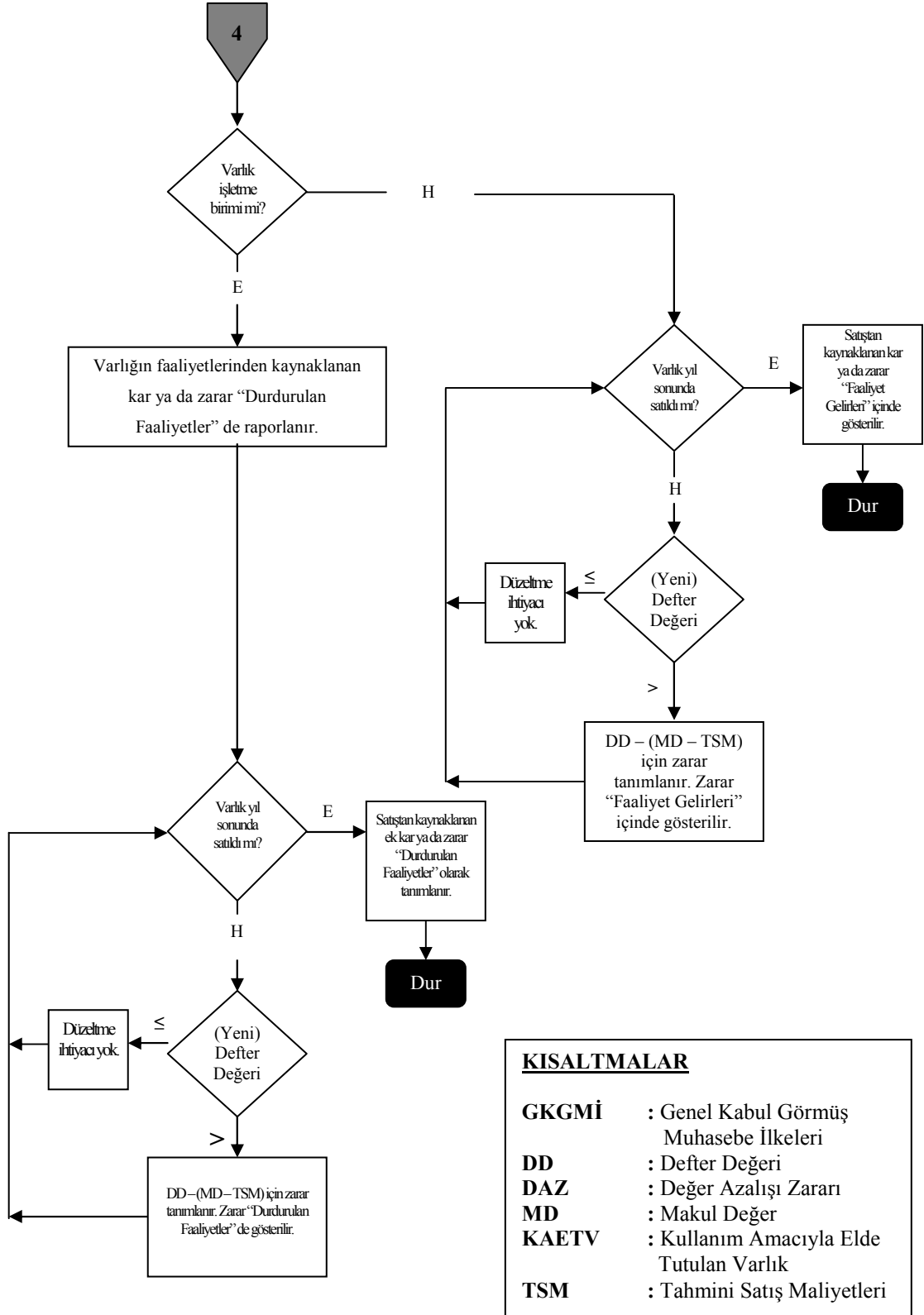
uygulamada ortaya çıkabilecek bazı özel durumlar konuyu daha da karmaşık bir hale getirebilir. Standartta yargıya açık bölümlerin olması ve pek çok değerin gelecekle ilgili beklenti ve tahminlerden yola çıkılarak hesaplanması sonuçların kişiden kişiye ve işletmeden işletmeye değişmesine neden olabilir. Bu nedenle standardı değer azalışı göstergelerinden değer azalışı zararının raporlanmasına kadar açıklayan bir akış şeması ile özetlemek faydalı olacaktır.

Şekil 10: SFAS 144 Akış Şeması

Kaynak: MEETING, David T.; LUECKE, Randall W. "Asset impairment and disposal", *Journal of Accountancy*, Cilt:193, Sayı:3, Mart 2002, s. 56-60

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SFAS 144 VE IAS 36’NİN KARŞILAŞTIRILMASI

4. Giriş

Uluslararası muhasebe standartlarının oluşturulması sürecinde öne çıkan bir örgüt olarak IASB International Accounting Standards Board (Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu) önde gelen ulusal ve uluslararası aktörlerle özel bazı etkileşimlerde bulunarak, çeşitli ulusal ve uluslararası örgütlerin oluşturduğu bir ağ düzeneği içerisinde işlev görmektedir.³¹⁷ IASB’nin uluslararası muhasebe standartlarının harmonizasyonu sürecinde yön verici bir aktör olarak üstlendiği liderlik rolünün geniş bir kabul görmesi nedeniyle, yayımlanan standartlar, IASB’ye üye ülkelerin çoğu tarafından kabul görmektedir. Üyelik sayısı 152 mesleki örgüte ulaşan kurum, 100’den fazla ülkeyi temsil etmektedir.³¹⁸

Çalışmanın bu bölümünde SFAS 144 ile International Accounting Standards Board (Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu) tarafından 1997’de yayınlanan ve daha sonra uygulamada ortaya çıkan eksiklikler göz önünde bulundurularak, 31 Mart 2004’de revize edilmiş olan 36 Nolu “Varlıklarda Değer Azalışları Standardı” (IAS 36 Impairment of Assets) karşılaştırılarak standartlar arasındaki temel farklılıklar incelenecektir.

4.1. Amaç

SFAS 144 no’lu standart duran varlıklardaki değer azalışının ve elden çıkarılacak duran varlıkların muhasebeleştirilmesi ve raporlanmasını düzenlemekte ve SFAS 121 nolu standardın “Duran Varlıklardaki Değer azalışı ve Elden Çıkarılacak Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi” yerini almaktadır. Ancak, SFAS 144 no’lu standart 121 nolu standardın; (a) kullanılmak üzere elde tutulan duran varlıklardaki değer azalışlarının belirlenmesi ve ölçülmesi ile (b) satış yoluyla elden çıkarılacak duran varlıkların ölçülmesi temel koşullarını değiştirmemektedir.³¹⁹ Standart, Muhasebe

---

³¹⁷ UYSAL, Özgür Özmen. “Uluslararası muhasebe standartlarının oluşum süreci: IASC ve Önde gelen ulusal ve uluslararası örgütler”, **Muhasebe ve Denetim Bakış**, Sayı:17, Ocak 2006, s. 89

³¹⁸ UYSAL, Özgür Özmen., a.g.m., s. 93

³¹⁹ SFAS 144, madde 1

İlkeleri Kurulunun (APB) 30 nolu görüşünde yer alan muhasebeleştirme ve raporlama şartlarının yerini alır. Ancak, APB 30 da yer alan Durdurulan Faaliyetlerin, Olağan Faaliyetlerden ayrı raporlanması şartını korur ve APB 30’u “elden çıkarılmış” veya “satış amacıyla elde tutulan varlık” olarak sınıflandırılmış olan işletme birimlerinin raporlanmasını da içerecek şekilde genişletir. Standart ayrıca ARB (Accounting Research Bulletin, Muhasebe Araştırmaları Bülteni) 51’in “Konsolide Finansal Tablolar” kapsamadığı geçici olarak kontrolü elde tutulan yavru şirketin konsolidasyonunda istisnayı elimine ederek düzeltir.³²⁰

IAS 36’ dan önce yayınlanmış olan IAS 16, 28 ve 31 nolu standartlar değer azalışı ile ilgili ilkelerden bahsetmekte idi ancak, bu standartlarda değer azalışının ne şekilde ölçüleceğine dair yeterli bilgi yer almamaktaydı.³²¹ IAS 36’nın amacı varlıkların defter değerlerinin geri kazanılabilir değerlerinden daha yüksek olmayan bir değerle izlenmesini sağlamak ve geri kazanılabilir tutarın nasıl hesaplanacağını açıklamaktır.

Yukarıda özetlendiği üzere SFAS 144 ve IAS 36 arasında amaç yönünden bir paralellik vardır. Sözkonusu standartlar varlıkların değer azalışlarını ele almakta ve tutarlı, güvenilir ve ilgililerin kararlarında kendilerine yardımcı olacak gerçeğe uygun bilgilerin sağlanması ve raporlanmasını hedef almaktadır.

4.2. Kapsam

SFAS 144 nolu standart, kullanılmak üzere elde tutulan veya elden çıkarılacak;

- a) Kiracıların sermaye kiralamaları (leases),
- b) Faaliyet kiralamasına konu olan kiraya verenlere ait duran varlıklar,
- c) “Successful-efforts” (petrol veya gazın başarılı bir şekilde bulunması halinde yapılmış olan harcamaların aktifleştirildiği, aksi halde gidere dönüştürüldüğü muhasebe yöntemi) metoduna göre muhasebeleştirilmiş, varlığı kesinleşmiş petrol ve gaz mülkiyetleri ve

---

³²⁰ SFAS 144, madde 2

³²¹ <http://www.accaglobal.com/publications/studentaccountant/315710> (22.8.2005)

d) Bedeli peşin ödenmiş duran varlıkları kapsayan, tanımlanmış duran varlıklara uygulanır.³²²

Bu standart aşağıdaki varlıklara uygulanmaz;³²³

- a) Şerefiye,
- b) Amortize edilmeyen maddi olmayan varlıklar,
- c) Depozito gibi maddi olmayan varlıklar, bir finansal kurumun uzun dönemli müşteri ilişkileri,
- d) Maliyet veya özkaynak yoluyla muhasebeleştirilmiş hisse senedi yatırımlarını içeren finansal enstrümanlar,
- e) Ertelenmiş politika edinim maliyetleri,
- f) Ertelenmiş vergi alacakları,
- g) “Successful-efforts” yoluyla muhasebeleştirilmiş, varlığı kesinleşmemiş petrol ve gaz mülkiyetleri.
- h) Karayolu Taşımacılığı Maddi Olmayan Varlıkları İçin Muhasebe (SFAS 44 ile düzenlenmiştir.)
- ı) Kayıt ve Müzik Endüstrisinde Finansal Raporlama (SFAS 50 ile düzenlenmiştir.)
- i) Yayıncılar Tarafından Yapılacak Finansal Raporlama (SFAS 63 ile düzenlenmiştir.)
- j) Satılacak, Kiralanacak veya Bir Başka Şekilde Pazarlanacak Bilgisayar Yazılımlarının Maliyetleri Muhasebesi (SFAS 86 ile düzenlenmiştir.)
- k) Faaliyetleri Kanuni Düzenlemeye Tabi Tutulmuş Girişimler - Tesis Maliyetlerinin Terk Edilmesi Ve Yasaklanmasının Muhasebeleştirilmesi (SFAS 90 ile düzenlenmiştir.)

Bu standart diğer bireysel varlıklar (alıcılar ve stoklar gibi) ve bu tür grupların içinde olan bu standardın kapsamadığı (satıcılar, uzun vadeli borçlar ve varlığı

---

³²² SFAS 144, madde 3

³²³ SFAS 144, madde 5

kullanımdan çekme yükümlülükleri gibi) kaynaklara uygulanan genel kabul görmüş muhasebe ilkelerini değiştirmez.³²⁴

Standart aşağıda verilen varlıklar dışındaki tüm varlıklara uygulanır;³²⁵

- a) Stoklar,
- b) Yapı (inşaat) sözleşmelerinden kaynaklanan varlıklar,
- c) Ertelenmiş vergi varlıkları,
- d) Çalışanların ödeme ve kesintilerinden kaynaklanan varlıklar,
- e) Finansal varlıklar,
- f) Makul değerle değerlenen yatırım mülkiyetleri,
- g) Makul değerle değerlenen zirai varlıklar,
- h) Sigorta sözleşmesine konu varlıklar,
- i) Satış amacı ile elde tutulan varlıklar.

Sayılan bu varlıklar ile ilgili düzenlemeler diğer IAS (International Accounting Standards) ve IFRS (International Financial Reporting Standards) standartlarında yer almaktadır.

Diğer varlıkların yanında IAS 36 aşağıdaki varlıklara da uygulanır;

- a) Arazi-arsalar,
- b) Binalar,
- c) Makine ve teçhizat,
- d) Maliyet bedeli ile değerlenen yatırım mülkiyetleri,
- e) Maddi olmayan varlıklar,
- f) Şerefiye,
- g) Yavru şirket, iş ortakları ve şirket evliliklerindeki yatırımlar,
- h) IAS 16 ve IAS 38'e uygun olarak yeniden değerlenmiş tutarlarla izlenen varlıklar.

---

³²⁴ SFAS 144, madde 4

³²⁵ IAS 36, madde2

IAS 36, SFAS 144'e göre çok daha geniş bir varlık grubuna uygulanmaktadır. IAS 36'nın duran varlıklarla ilgili olarak uygulanmadığı tek varlık unsuru "satış amacı ile elde tutulan varlıklar"dır. IAS 36 kapsamında yer alıp, SFAS 144'te bulunmayan varlıklara ise FASB'ın (Financial Accounting Standards Board) yayınladığı diğer standartlarda yer vermiştir. Bir anlamda SFAS 144, IAS 36'ya göre çok daha spesifik olarak hazırlanmıştır. Duran varlıkların satılması ve elden çıkarılmasıyla ilgili olarak da bir çok hüküm içermektedir.

4.3. Değer Azalışı, Geri Kazanılabilir Değer, Değer Azalışı Zararı

SFAS 144'e göre değer azalışı, duran varlık (varlık grubu) defter değerinin, makul değerini (fair value) aştığında ortaya çıkan durumdur. Değer azalışı sadece duran varlık veya varlık grubunun defter değerinin geri kazanılabilir olmadığı ve makul değeri aştığı durumda söz konusu edilebilir. Varlık veya varlık grubunun geri kazanılabilir olmaması defter değerinin varlık ya da varlık grubunun kullanımı ve nihai olarak elden çıkarılmasından beklenen iskonto edilmemiş nakit akışları toplamından fazla olması halinde mümkündür. Bu değerlendirme varlık veya varlık grubunun geri kazanılabilirlik için test edildiği günde defter değeri esasına göre yapılır. Değer azalışı zararı duran varlık ya da varlık grubunun defter değerinin, makul değerini aşan kısmı olarak ölçülür.³²⁶

IAS 36'ya göre değer azalışı, varlığın defter değerinin geri kazanılabilir değerini aşmasıdır. Varlığın geri kazanılabilir değeri ise, "makul değer-satış maliyetleri" ile kullanım değerinden büyük olanıdır. Varlığın makul değeri, varlığın bilgili ve istekli taraflar arasında pazarlığa konu olan bir işlemle satışından elde edilebilen tutardır. Varlığın kullanım değeri (1) varlığın sürekli kullanımından, (2) faydalı ömrü sonunda elden çıkarılmasından sağlanması beklenen tahmini gelecek nakit akışlarının iskonto edilmiş şimdiki değeridir.³²⁷

---

³²⁶ SFAS 144, madde 7

³²⁷ IAS 36, madde 6

Standart temel tanımları bu şekilde tanımladıktan sonra geri kazanılabilir tutar ve değer azalışı ile ilgili aşağıdaki ilkelere yer vermektedir;³²⁸

- a) “Makul değer-satış maliyetleri” veya kullanım değeri defter değerinden büyükse başkaca bir hesaplama yapmaya gerek yoktur. Varlık değer azalışına maruz kalmamış demektir,
- b) “Makul değer-satış maliyetleri”nin hesaplanmadığı durumda varlığın geri kazanılabilir değeri kullanım değeridir,
- c) Elden çıkarılacak varlıkların geri kazanılabilir değeri makul değer eksi satış maliyetleri ile ölçülür.

İki standart arasında geri kazanılabilir değer hesaplanmasındaki temel fark FASB’in varlığın kullanımı ve nihai olarak elden çıkarılmasıyla elde edilmesi beklenen nakit akışlarının iskonto edilmemiş değerini esas almasına karşılık IASB’nin varlığın makul değeri eksi satış maliyetleri ile kullanım değerinden büyük olanını esas almasıdır. Ayrıca IASB, FASB’den farklı olarak kullanım değerinin hesaplanmasında beklenen nakit akışlarının iskonto edilmiş değerini almaktadır. FASB değer azalışını, varlığın ya da varlık grubunun defter değerinin makul değeri aşan kısmı olarak hesaplarken, IASB ise defter değerinin geri kazanılabilir değerini (makul değer eksi satış maliyetleri ile kullanım değerinden büyük olanı) aşan kısmı olarak hesaplamaktadır. Bu nedenle varlıktaki değer azalışı zararı ölçümünün sonuçları farklı olabilmektedir. Elden çıkarılacak varlıklar için her iki standardın da bakış açısı aynıdır. Bu varlıklar kullanım değerleri hesaplanmadığından değer azalışı testinde ve değer azalışı zararı ölçümünde makul değerleri esas alınarak işlem yapılmaktadır.

4.4. Geri Kazanılabilirlik Testi ve Değer Azalışı Göstergeleri

Varlık ya da varlık grubu defter değerinin geri kazanılabilir olmadığını gösteren olay ve değişikliklerin olduğu durumlarda geri kazanılabilirlik testine tabi tutulmalıdır. SFAS 144 söz konusu olay ve değişikliklerle ilgili olarak aşağıdaki örnekleri vermiştir:³²⁹

---

³²⁸ IAS 36, madde 19-21

³²⁹ SFAS 144, madde 8

- a) Varlık ya da varlık grubunun pazar fiyatında önemli bir düşüş,
- b) Varlığın (varlık grubunun) kullanım alanı veya metodunda ya da varlığın (varlık grubu) fiziki durumunda aleyhte önemli bir değişiklik,
- c) Kanuni bir düzenleyici tarafından yapılan hareket veya değerlendirmeyi içeren, duran varlık ya da varlık grubunun değerine etki edecek yasal faktörler veya iş ikliminde aleyhte önemli bir değişiklik,
- d) Duran varlık veya varlık grubunun başta tahmin edilen satın alma veya imal edilmesine ilişkin tutarı önemli miktarda aşan maliyet artışları,
- e) Duran varlık veya varlık grubunun kullanımıyla ilgili olarak, sürekli zararları gösteren geçmişe ait bir dönem gideri veya nakit akışı zararıyla ya da bir projeksiyon veya tahminle birleşmiş cari dönem gideri veya nakit akışı zararı,
- f) Duran varlığın (varlık grubu) satılabileceği ya da önceden tahmin edilen faydalı ömrünün sona ermesinden önce önemli oranda yok edilebileceğine ilişkin gerçekleşme ihtimali gerçekleşmeme ihtimalinden yüksek olan bir beklenti.

IAS 36 da FASB düzenlemesine paralel bir düzenleme ile değer azalışı göstergelerini sadece örneklendirmiş ancak FASB'dan farklı olarak göstergeleri içsel (İç Kaynaklı) ve dışsal (Dış Kaynaklı) göstergeler olarak ikiye ayırmıştır. Böylesi bir belirtecin varlığı halinde varlığın geri kazanılabilir değeri hesaplanmalıdır.³³⁰

IAS 36'da örnek olarak sayılan içsel ve dışsal değer azalışı göstergeleri şunlardır.³³¹

a) İçsel (İç Kaynaklı) Göstergeler

- i) Varlığın eskimesi veya fiziksel olarak zarar görmesi,
- ii) Varlığın, yeniden yapılandırılan veya elden çıkarılacak bir grubun parçası olması,
- iii) Beklenenden daha kötü ekonomik performans.

---

³³⁰ IAS 36, madde 9

³³¹ IAS 36, madde 12

b) Dışsal (Dış Kaynaklı) Göstergeler

- i) Piyasa değerindeki düşüşler,
- ii) Teknoloji, piyasalar, ekonomi veya kanunlarda aleyhte meydana gelen değişiklikler,
- iii) Şirketin hisse senedi fiyatının defter değerinin altına düşmesi.

Standartta yer alan örneklerin listesi pek geniş tutulmamıştır. Ayrıca “önemlilik” kavramının da göz önünde tutulması gerekir. Dahası varlığın değer azalışına maruz kalmış olabileceğini gösteren gösterge; varlığın faydalı ömrü, amortisman yöntemi ve artık değerinin gözden geçirilmesi ve düzeltilmesinin gerekliliğini gösterebilir.³³²

Aşağıdaki maddi olmayan varlık türlerinin geri kazanılabilir tutarları bir gösterge olsun ya da olmasın yıllık olarak hesaplanmalıdır.³³³

- a) Tanımlanmamış faydalı ömre sahip maddi olmayan varlıklar,
- b) Henüz kullanım için uygun olmayan maddi olmayan varlıklar,
- c) Şirket birleşmesi yoluyla edinilen şerefîye.

Bazı durumlarda bir önceki veya en son uygulama döneminde yapılmış geri kazanılabilir tutar hesaplamaları söz konusu varlığın cari dönemdeki değer azalışı testinde kullanılabilir. Bu durumlar:³³⁴

- a) Nakit üreten birimi oluşturan varlık ve kaynaklarda geri kazanılabilir tutarın hesaplandığı tarihten bugüne oranla önemli değişiklik meydana gelmemiş olması,
- b) Önceki hesaplamada bulunan geri kazanılabilir değer defter değerinin çok üzerinde çıkmış olması ve,
- c) Geri kazanılabilir değer defter değerinden küçük çıkması olasılığının çok düşük olmasıdır.

---

³³² IAS 36, madde 17

³³³ IAS 36, madde 9

³³⁴ IAS 36, madde 10

Gerek SFAS 144 ve gerekse de IAS 36’da yer alan değer azalışı göstergelerinin IASB’nin yaptığı içsel ve dışsal ayırımı dışında örtüştüğü söylenebilir. Ancak belirtecin varlığının değer azalışının varlığı anlamına gelmeyeceği unutulmamalıdır. Ayrıca göstergelerin benzer olmasının geri kazanılabilir değer ve değer azalışı açısından iki standartta da aynı sonuçları sağlamayacağını belirtmek gerekir. Çünkü yukarıda anlatıldığı üzere geri kazanılabilir tutar ve değer azalışı hesaplamaları standartlarda farklı şekilde yapılmaktadır. Değer azalışı göstergeleri konusuyla ilgili diğer bir fark ise IASB’nin bazı varlıklar (tanımlanmamış faydalı ömre sahip maddi olmayan varlıklar, henüz kullanım için uygun olmayan maddi olmayan varlıklar, şirket birleşmesi yoluyla edinilen şerefiye) için bir gösterge olsun ya da olmasın yıllık olarak geri kazanılabilir değer hesaplanmasını şart tutmasıdır.

4.5. Varlıkların Gruplandırılması

Varlığı, değer azalışı yönünden değerlendirmek ihtiyacını ortaya çıkaran olay ve değişiklikler görüldüğünde atılacak ilk adım varlığın kullanımı ve nihayetinde elden çıkarılması ile elde edilecek gelecek nakit akışlarının tahminini içerir. Ancak çoğu varlık, bireysel olarak nakit akışı üretmez ya da ürettiği nakit akışı işletme faaliyetlerinde kullanılan diğer varlıkların ürettiği nakit akışlarından ayrıştırılamaz. Bu gibi durumlarda söz konusu nakit akışlarının hesaplanabilmesi için işletme varlıkları gruplandırılmalıdır.

SFAS 144 değer azalışı zararının belirlenmesi ve ölçülmesi amaçları için duran varlık veya varlıkların, diğer varlıkların ve kaynakların nakit akışlarından büyük ölçüde bağımsız tanımlanabilir nakit akışlarının en düşük seviyesinde diğer varlık ve kaynaklarla gruplandırılması gerektiğini belirtmiştir.³³⁵

Varlık ya da varlıkların SFAS 144’ün kapsamı dışında diğer varlık ve kaynakları içeren bir grubun parçası olması halinde standart bu grubun tümüne uygulanır. Bu gibi durumlarda varlığın muhasebe birimi ait olduğu varlık grubudur. Kullanılmak üzere elde tutulan varlık veya varlıklar için bu grup tanımlanabilir nakit akımlarının büyük ölçüde diğer varlık ve kaynak gruplarından bağımsız en düşük seviyesini gösterir. Elden

---

³³⁵ SFAS 144, madde 10

çıkarılacak varlıklar için bu grup, grup olarak tek işlemle elden çıkarılacak varlıkları ve direkt olarak bu varlıklarla ilgili işlemle transfer edilecek kaynakları gösterir.³³⁶

Bazı durumlarda bir duran varlık (örneğin ortak yönetim merkez binası) diğer varlık ve kaynaklardan ve diğer varlık gruplarının nakit akışlarından büyük ölçüde bağımsız tanımlanabilir nakit akışlarına sahip olmayabilir. Bu gibi durumlarda varlığın ait olduğu varlık grubu, işletmenin bütün varlık ve kaynaklarını içermelidir.³³⁷

IAS 36'ya göre aşağıda yer alan durumlarda tek bir varlığın geri kazanılabilir değeri belirlenemez.³³⁸

- a) Varlığın kullanım değeri net satış fiyatına yakın bir şekilde tahmin edilemiyorsa (örneğin, varlığın sürekli kullanımından elde edilmesi beklenen gelecek nakit akımlarının ihmal edilebilir bir düzeyde olacağına yönelik tahmin yapılamaması durumunda),
- b) Varlık, diğer varlıklardan elde edilen nakit girişlerinden önemli ölçüde bağımsız olarak nakit girişi üretmiyorsa.

Bu gibi durumlarda, kullanım değeri ve dolayısıyla, geri kazanılabilir değer varlığın ait olduğu nakit üreten birim için belirlenebilir.

IAS 36 bağımsız nakit akışı üretemeyen varlıkların gruplandırılmasıyla ilgili olarak “nakit üreten birim” kavramını kullanmıştır. IASB nakit üreten birimi; (1) sürekli kullanımından nakit girişleri üreten ve (2) nakit akışları diğer varlık ve varlık gruplarından büyük ölçüde bağımsız olan, tanımlanabilir en küçük varlık grubu olarak tanımlamaktadır.³³⁹ Nakit üreten birimin defter değeri birime doğrudan veya makul ve tutarlı bir esasa göre yüklenebilen varlıkların defter değerlerinden, nakit üreten birimin

---

³³⁶ SFAS 144, madde 4

³³⁷ SFAS 144, madde 11

³³⁸ AYGÜN, Mehmet; SAYIN Cem, a.g.b., s. 181

³³⁹ IAS 36, madde 6

defter değerinin onsuz tanımlanamayacağı kaynak hariç diğer kaynakların düşülmesiyle hesaplanır.³⁴⁰

FASB ve IASB kendi başına nakit akışı üretemeyen ya da üretse de bu nakit akışlarının işletmenin diğer varlıklarının ürettiği nakit akışlarından ayrıştırılamayan varlıklar için gruplandırma yoluna gidilmesini öngörmektedir. Gruplandırma işlemi yoruma açık olduğundan her iki standartta gruplandırmanın “en düşük seviyede” yapılmasını istemektedir. Burada amaç yargıya dayalı işlem nedeniyle oluşabilecek farklılıkları en aza indirmektir.

4.6. Şerefiye

SFAS 144 no’lu standart şerefiyeyi kapsam dışında bırakmıştır.³⁴¹ Şerefiye değer azalışı SFAS 142’deki hükümler çerçevesinde ele alınmaktadır. Ancak şerefiye, varlık grubu bir raporlama birimi ise veya bir raporlama birimi içeriyorsa değer azalışı için test edilen varlık grubuna dahil edilmelidir. Şerefiye, raporlama biriminin yalnız bir kısmını içeren daha düşük seviyedeki bir varlık grubuna dahil edilmemelidir. Bu daha düşük seviyedeki varlık grubunun geri kazanılabilirliğinin test edilmesinde kullanılan gelecek nakit akışları tahminleri, şerefiyenin gruptan çıkartılmasının etkisini düzeltmemelidir.³⁴²

IASB’ye göre ise şerefiye değer azalışı için yıllık olarak test edilmelidir.³⁴³ Şerefiyeyi değer azalışı testine tabi tutmak için satıcı işletmenin diğer varlık ve kaynaklarını bu birim veya birim gruplarına tahsis edip etmediğine bakılmaksızın, şerefiye satın alan işletmenin birleşmenin sinerjisinden faydalanmayı beklediği nakit üreten birim veya birim gruplarına dağıtılır. Şerefiyenin dağıtılacağı her bir birim veya birim grubu;

- a) İçsel yönetim amaçları açısından şerefiyenin izlendiği en düşük işletme seviyesini göstermeli ve,

---

³⁴⁰ IAS 36, madde 76

³⁴¹ SFAS 144, madde 5

³⁴² SFAS 144, madde 12

³⁴³ IAS 36, madde 96

- b) IAS 14 (International Accounting Standards, Bölümlere Göre Raporlama) standardına göre belirlenen işletmenin birincil ve ikincil raporlama formatı esasına dayalı olarak oluşan bölümden daha büyük olmamalıdır.³⁴⁴

Şerefiyenin dağıtıldığı nakit üreten birim, şerefiyeyi içeren birimin defter değeri ile birimin geri kazanılabilir değeri karşılaştırılmak suretiyle en az yılda bir kere değer azalışı için test edilmelidir.³⁴⁵ Birimin geri kazanılabilir değeri defter değerinden daha büyükse birim ve birime dağıtılan şerefiye değer azalışına maruz kalmamış demektir. Birimin kazanılabilir değeri defter değerinden daha büyükse işletme değer azalışı zararı tanımlanmalıdır.

4.7. Değer Azalışı Zararının Gruptaki Varlıklara Dağıtımı

SFAS 144 bir varlık grubunun değer azalışı zararının gruptaki duran varlık veya varlıkların yalnızca defter değerlerini azaltacağını belirtmiştir. Söz konusu zarar gruptaki duran varlıkların göreceli defter değerleri kullanılarak bir oran yardımıyla duran varlıklara dağıtılır. Ancak gruptaki bireysel bir varlığa dağıtılan değer azalışı zararı varlığın defter değerini makul değerinden daha aşağıya düşüremez.³⁴⁶ Değer azalışının alt sınırı varlığın makul değeri olmaktadır. Zarar ne kadar büyük olursa olsun bir varlığın değeri, makul değerinden daha az olamaz.

IASB'nin yayınladığı standarda göre değer azalışı zararı, birim varlıklarının defter değerlerini azaltmak üzere aşağıdaki sıra ile dağıtılır,³⁴⁷

- a) Varsa önce nakit üreten birime dağıtılmış şerefiyenin defter değeri azaltılır ve,
- b) Daha sonra, bir oran esasında nakit üreten birimin diğer varlıklarının defter değerleri azaltılır.

Örneğin ortaya çıkan bir değer azalışı zararı nakit üreten birimdeki varlıklara dağıtılırken öncelikle birim varlıklarına dağıtılmış şerefiye değerleri azaltılır, diğer

---

³⁴⁴ IAS 36, madde 80

³⁴⁵ IAS 36, madde 90

³⁴⁶ SFAS 144, madde 14

³⁴⁷ IAS 36, madde 104

varlıkların ve şerefiyeler ortadan kalktıktan sonra kalan varlık değerlerinin azaltılması ise daha sonra gerçekleştirilir.

Değer azalışına maruz kalan varlığın defter değeri aşağıdakilerin en büyüğünün altına düşürülemez;³⁴⁸

- 1- Makul değer eksi satış maliyetleri (hesaplanabiliyorsa),
- 2- Kullanım değeri (hesaplanabiliyorsa) ve,
- 3- Sıfır.

Varlığın değeri 0'a düşürülürse daha sonra birim için ortaya çıkabilecek değer azalışı zararları defter değeri 0'a düşen bu varlık dışındaki birim varlıklarına bir oran esasıyla dağıtılır.

Değer azalışı zararının hangi varlıktan kaynaklandığının net bir biçimde belirlendiği durumlarda söz konusu zarar grup ya da birimdeki diğer varlıkların değil, ilgili varlığın değerini azaltacaktır.

4.8. Değer Azalışı Zararının İptali

SFAS 144, bir değer azalışı zararı belirlendiğinde, duran varlığın düzeltilmiş defter değerinin, onun yeni maliyet esası olacağını ifade etmektedir. Amortismanına tabi duran varlık için yeni maliyet esası varlığın geri kalan faydalı ömrünce amortize edilmelidir. Ayrıca daha önceden tanımlanmış bir değer azalışı zararının iptali de (düzeltilmesi) yasaklanmıştır.³⁴⁹

Oysa IASB şerefiye dışındaki varlıklar için tanımlanan değer azalışı zararlarının iptal edilebileceğini savunmaktadır. İptal işlemi nedeniyle defter değeri, en fazla değer azalışının tanımlandığı tarihten önceki defter değerinin zararın tanımlanmasından cari döneme kadar olan amortismanlarının ayrılmış olduğu tutar kadar olabilir.³⁵⁰ Örneğin, üç yıl önceki maliyet bedeli 1.000 TL ve birikmiş amortismanı 300 TL olan ve 200 TL

---

³⁴⁸ IAS 36, madde 105

³⁴⁹ SFAS 144, madde 15

³⁵⁰ IAS 36, madde 117

değer azalışı zararı tanımlanmış varlığın (amortisman oranının % 10 olduğu varsayıldı) değer azalışı bugün iptal ediliyorsa varlığın değeri en fazla; eski net defter değeri (700) eksi geçen 3 yıla ait ayrılması gereken amortisman ($1000 \times \%10 \times 3 = 300$) = 400 TL olacaktır.

İlgili standarda göre değer azalışının var olup olmadığının araştırılmasında yapıldığı gibi, her bilanço döneminde daha önceki dönemlerde tanımlanmış değer azalışı zararlarında bir değişiklik olup olmadığı araştırılmalı ve böyle bir durumun tespit edilmesi halinde geri kazanılabilir değer yeniden hesaplanmalıdır.³⁵¹ İptal edilen değer azalışı zararı tutarı gelir tablosunda gelir olarak tanımlanmalı ve son olarak gelecek dönemlerde ayrılacak amortisman tutarı da bu yeni değere göre düzeltilmelidir.³⁵²

4.9. Geri Kazanılabilirlik ve Nakit Akışı Tahminleri

FASB, duran varlığın geri kazanılabilirlik için test edilmesinde kullanılan gelecek nakit akışı tahminlerinin sadece varlıkla doğrudan ilgili ve varlığın kullanımı ve nihai olarak elden çıkarılmasının direkt sonucu olarak ortaya çıkması beklenen gelecek nakit akışlarını (nakit girişleri - nakit çıkışları) içermesi gerektiğini belirtmektedir. Duran varlığın geri kazanılabilirliğinin test edilmesinde kullanılan gelecek nakit akışı tahminleri, işletmenin varlığı (varlık grubu) kullanımına ilişkin kendi varsayımlarını içermeli ve tüm ulaşılabilir kanıtları dikkate almalıdır. Bu tahminlerin geliştirilmesinde kullanılan varsayımlar işletme tarafından karşılaştırılabilir dönemler için, içe dönük bütçe ve projeksiyonlar gibi bilgilerin geliştirilmesinde kullandığı varsayımlarla makul bir ilişkide de olmalıdır.³⁵³ İşletme belirli bir dönem için satışlarda %10'luk bir artış tahmin ediyorken, aynı dönemde nakit akışlarında %50'lik bir artış öngörmesi elbette anlamsız olacaktır.

SFAS 144'e göre geliştirilmesi büyük ölçüde tamamlanmış duran varlıklar da dahil, kullanılan bir duran varlığın geri kazanılabilirlik için test edilmesinde kullanılan gelecek nakit akışı tahminleri, duran varlık ya da varlık grubunun test tarihindeki mevcut hizmet potansiyeli temelinde yapılmalıdır. Duran varlığın sözkonusu hizmet

---

³⁵¹ IAS 36, madde 110

³⁵² IAS 36, madde 121

³⁵³ SFAS 144, madde 16-17

potansiyeli ise varlığın kalan faydalı ömrünü, nakit akışı üretme kapasitesini ve maddi varlıklar için fiziksel çıktı kapasitesini kapsar. Bu tahminler, duran varlığın bileşenlerinin hizmet potansiyelinin sürdürülmesi (örneğin binanın çatısı) ve grubun birincil varlığı dışındaki birim varlıkların yenilenmesini içeren, duran varlık ya da varlık grubunun mevcut hizmet potansiyelinin sürdürülebilmesi için gerekli gelecekte gerçekleştirilecek harcamalarla ilgili nakit akışlarını içermelidir. Bu tahminlerden duran varlık ya da varlık grubunun hizmet potansiyelini artıracak gelecek yatırım harcamaları ile ilgili nakit akışları çıkarılmalıdır.³⁵⁴

Geliştirilmekte olan bir duran varlık ya da duran varlık grubunun geri kazanılabilirlik için test edilmesinde kullanılan gelecek nakit akışı tahminleri gelişim büyük ölçüde tamamlandığında ortaya çıkacak, varlık ya da varlık grubunun beklenen hizmet potansiyeli temelinde yapılmalıdır. Bu tahminler, varlık ya da varlık grubu maliyetinin bir parçası olarak aktifleştirilecek faiz ödemeleri de dahil, duran varlık ya da varlık grubunun geliştirilmesi için gerekli olan gelecekteki harcamaların tümü ile ilgili nakit akışlarını içermelidir.³⁵⁵ Bir başka ifade ile, varlık ya da varlık grubunun arzu edilen faydayı sağlayacak durum ve konuma getirilmesi için gerekli olan bütün harcamalar nakit akışı tahminleri yapılırken göz önünde bulundurulmalıdır.

Eğer duran varlık kullanılmakta olan bir varlık grubunun geliştirilmekte olan parçası ise, grubun geri kazanılabilirliğinin test edilmesinde kullanılan gelecek nakit akışları tahminleri, geliştirilmekte olan varlığın büyük ölçüde tamamlanması için gerekli gelecek harcamaları ile ilgili nakit akışlarını içereceği gibi, grubun mevcut hizmet potansiyelini devam ettirmek için gereken gelecek nakit akışlarını da içermelidir.³⁵⁶ Örneğin, işletmeye ait olan ve üst katları müstakil bürolar olarak 3. kişilere kiraya verilmiş bir binanın zemin katı mülkiyete sahip olan işletmece büyük bir restoran haline getirilmeye çalışılıyor ise bu standarda göre bütün halinde bir varlık grubu olan bina ile ilgili nakit akışları restoranın tamamlanması için gereken nakit çıkışlarını içereceği gibi, sözgelimi bina dış cephesinin boyanması gibi binanın mevcut hizmetini sürdürmesi için gerekli nakit çıkışlarını da içermelidir.

---

³⁵⁴ SFAS 144, madde 19

³⁵⁵ SFAS 144, madde 20

³⁵⁶ SFAS 144, madde 21

IASB'ye göre kullanım değeri bir varlık veya nakit üreten birimden sağlanması beklenen gelecek nakit akışlarının şimdiki değeridir. Kullanım değerinin hesabında aşağıdaki unsurlar yer almalıdır;³⁵⁷

- a) İşletmenin varlıktan elde etmeyi beklediği gelecek nakit akışlarının tahmini,
- b) Beklenen nakit akışlarının olası tutar ve zamanlaması hakkındaki beklentiler,
- c) Cari piyasa risksiz faiz oranının temsil ettiği paranın zaman değeri,
- d) Varlığın taşıdığı belirsizliği üstlenmenin bedeli,
- e) Likidite yetersizliği gibi, piyasadakilerin işletmenin varlıktan elde etmeyi beklediği gelecek nakit akışlarını fiyatlandırmalarını yansıtacak diğer faktörler.

Nakit akışı projeksiyonları makul ve desteklenebilir varsayımlar, en son bütçe ve tahminler ve bütçelenmiş projeksiyonların ötesindeki dönemler için ekstrapolasyon (dış değer biçimi) esasına dayandırılmalıdır.³⁵⁸ IAS'a göre bütçe ve tahminler beş yıldan ileriye götürülmemelidir. Beş yıldan uzun dönemler için beş yıllık dönem tahminleri ekstrapolasyona tabi tutulmalıdır.³⁵⁹ Söz konusu ekstrapolasyon işleminde kullanılacak oran geçmiş yıllara ait durağan veya azalan büyüme oranı olmalıdır.³⁶⁰ Yönetim, geçmişte yapılan nakit akışı projeksiyonları ile cari nakit akışları arasındaki farklılıkların nedenlerini incelemek suretiyle varsayımlarının makuliyetini değerlendirmelidir.³⁶¹ Nakit akışı projeksiyonları varlığın cari durumuyla ilişkili olmalıdır. İşletmenin taahhüt etmediği gelecek yeniden yapılandırma ve varlığın geliştirilmesi ve performansının artırılmasına yönelik harcamalar dikkate alınmamalıdır.³⁶² Nakit akışı projeksiyonları varlıkla doğrudan ilgili veya varlığa makul ve tutarlı bir temelde dağıtılabilen sabit işletme giderleri ve varlığın elden çıkarılmasının beklendiği durumlarda iskonto edilmiş işlem maliyetlerini de

---

³⁵⁷ IAS 36, madde 30

³⁵⁸ IAS 36, madde 33

³⁵⁹ IAS 36, madde 35

³⁶⁰ [http://www.ey.com/global/download.nsf/International/IAS36_ImpairmentofAssets.pdf/\\$file/IAS36_ImpairmentofAssets.pdf](http://www.ey.com/global/download.nsf/International/IAS36_ImpairmentofAssets.pdf/$file/IAS36_ImpairmentofAssets.pdf) (01.08.2005), s.3

³⁶¹ IAS 36, madde 34

³⁶² IAS 36, madde 44

içermelidir.³⁶³ Gelecek nakit akışı tahminleri finansman faaliyetlerinden kaynaklanan nakit giriş ve çıkışları ile vergi etkisini içermemelidir.³⁶⁴

IAS 36, kullanım değerinin gelecek nakit akışlarının beklenen şimdiki değerini yansıtmayı şart koşmaktadır. Bunun anlamı ise hesaplamada olası tüm çıktılardan ağırlıklı ortalamasının alınmasıdır. Yani FASB da yer aldığı üzere “Geleneksel Şimdiki Değer” değil “Beklenen Şimdiki Değer” in kullanılmasıdır.³⁶⁵

Gerek FASB ve gerekse de IASB duran varlığın (varlık grubu) geri kazanılabilirlik testinde ve kullanım değerinin hesaplanmasında kullanılan gelecek nakit akışı tahminlerinin varlık ya da varlık grubunun işletme için kalan faydalı ömrü süresince yapılması gerektiğini kabul etmektedirler. Ancak bu işlemin yapılması ile ilgili olarak FASB, IASB’nin ele almadığı “Birincil Varlık” kavramından bahsetmektedir. SFAS 144’de birincil varlık, varlık grubunun nakit akışı üretme kapasitesini sağlayan en önemli, tükenme payı ayrılmış maddi varlık veya amortize edilen maddi olmayan duran varlık birimi olarak tanımlanmıştır.³⁶⁶

İşletmenin, bir duran varlığın grup içinde birincil varlık olup olmadığının belirlenmesinde dikkate alınması gereken başlıca faktörler şunları içerir;

- a) Grubun diğer varlıklarının, söz konusu varlık olmaksızın edinilip – edinilemediği,
- b) Varlığın yenilenmesi için gerekli görülen yatırım tutarı,
- c) Grubun diğer varlıklarına oranla söz konusu varlığın kalan faydalı ömrü.

Varlık grubunun kalan faydalı ömrü gruptaki birincil varlığın kalan faydalı ömrü esasına dayandırılmalıdır. Birincil varlık grubun, geri kalan faydalı ömrü en uzun varlığı

---

³⁶³[http://www.ey.com/global/download.nsf/International/IAS36_ImpairmentofAssets.pdf/\\$file/IAS36_ImpairmentofAssets.pdf](http://www.ey.com/global/download.nsf/International/IAS36_ImpairmentofAssets.pdf/$file/IAS36_ImpairmentofAssets.pdf) (01.08.2005), s. 3

³⁶⁴ IAS 36, madde 50

³⁶⁵[http://www.ey.com/global/download.nsf/International/IAS36_ImpairmentofAssets.pdf/\\$file/IAS36_ImpairmentofAssets.pdf](http://www.ey.com/global/download.nsf/International/IAS36_ImpairmentofAssets.pdf/$file/IAS36_ImpairmentofAssets.pdf) (01.08.2005), s. 4

³⁶⁶ SFAS 144, madde 18

değilse, grup açısından gelecek nakit akışı tahminleri, birincil varlığın kalan faydalı ömrü sonunda grup satılacakmış gibi düşünülerek hesaplanmalıdır.

Gerçekten de kullanım değerinin hesaplanması oldukça karmaşık ve yargıya dayalı bir süreçtir. Bu karmaşıklığa neden olacak en önemli sorunlardan biri de varlık grubu veya nakit üreten birimin içinde yer alan çok sayıda varlığın gerek faydalı ömrünün ve gerekse de göreceli değerinin birbirlerinden çok farklı olması nedeniyle elden çıkarılma zamanı ve tutarının belirlenmesindeki güçlüktür. Bu yönüyle FASB'ın birincil varlık kriteri kullanım değerinin hesaplanmasını kolaylaştırdığı için IASB'nin standardına göre daha üstün olduğu söylenebilir.

4.10. Makul Değer ve İskonto Oranı

SFAS 144'de makul değer, varlığın zorlanmış veya sulandırılmış satışı dışında istekli alıcı ve satıcılar arasında, cari bir işlemde alındığı (borçlanıldığı) veya satıldığı (alacaklanıldığı) tutar olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca standart fiili piyasalarda kote edilmiş pazar fiyatlarını makul değer en iyi kanıtı olarak göstermekte ve elde edilmeleri mümkünse ölçümde temel olarak kullanılması gerektiğini öne sürmektedir. Ancak çoğu zaman standardın kapsadığı duran varlık ve varlıklar için fiili piyasalarda kote edilmiş pazar fiyatlarını elde etmek mümkün değildir. Bu gibi durumlarda makul değer tahmini, benzer varlık ya da varlık gruplarının fiyatları ve diğer değerlendirme tekniklerini kullanmanın sonuçlarını içeren, ulaşılabilir en iyi bilgi temeline dayandırılmalıdır. Standarda göre duran varlık ya da varlık grubunun makul değer tahmininde kullanılacak ulaşılabilir en iyi değerlendirme yöntemi “şimdiki değer” yöntemidir. FASB'ın Kavramlar Standardı No.7 “Muhasebe Ölçümlerinde Nakit Akışı Bilgisi Ve Şimdiki Değerin Kullanılması” paragraf 39-54'te bir varlığın (kaynağın) makul değer ölçülmesinde iki farklı şimdiki değer yönteminin kullanılmasından söz edilmektedir.³⁶⁷

Söz konusu yöntemlerden ilki makul değer tahmininde muhtemel sonuç ve risksiz iskonto oranı aralığını yansıtan çoklu nakit akış senaryolarının bulunduğu beklenen şimdiki değerdir. İkincisi ise makul değer tahmininde yalnız bir grup

---

³⁶⁷ SFAS 144, madde 22-23

beklenen nakit akışı ve yalnız bir iskonto oranının (riskle orantılı bir oran) kullanıldığı geleneksel şimdiki değerdir. Her iki yöntem de makul değer hesaplanmasında kullanılabilir. Ancak standart hem zaman ve hem de tutar belirsizliklerini taşıyan duran varlık ve varlık grupları için en uygun yöntemin beklenen şimdiki değer yöntemi olacağını iddia etmektedir. Gelecek nakit akışlarının tahmini makul değer ölçümünün amacı ile uyum içinde olmalıdır.

IAS 36'da makul değer hesaplanmasına yönelik olarak uygulanan değerlendirme ilkeleri aşağıdaki şekilde özetlenebilir;³⁶⁸

- 1- Makul değer eksi satış maliyetlerinin hesaplanması aynı tür varlığı elinde tutan piyasada mevcut bir işletmenin nakit akışlarını etkileyecek tüm gelecek olayları yansıtmalıdır. Açık bir satış sözleşmesinin olduğu durumlarda sözleşmedeki fiyat eksi elden çıkarma maliyetleri esas alınmalıdır,
- 2- Makul değer zorlama ve şişirme olmaksızın gelecek nakit akışlarının piyasa değerlendirmeleriyle ilgili ulaşılabilir bilgiyi yansıtmalıdır. İşleme konu varlığa ait fiili bir piyasanın var olduğu durumlarda ölçümde piyasa değeri eksi elden çıkarma maliyetleri esas alınır. Piyasa fiyatı olarak ulaşabiliyorsa varlığa teklif edilen fiyat alınır, diğer durumlarda piyasa fiyatı işleme ilgili varlığa en son verilen fiyatı ortaya koymalıdır,
- 3- Piyasada yer alan diğer işletmelerin, söz konusu işletmenin kullandığı varsayımları kullanmayacağına dair bir bilgi varsa işletme varsayımlarını piyasadaki yeni oluşan varsayımlar yönünde düzeltmelidir,
- 4- Piyasa temeline dayanan varsayımlar, piyasada mevcut durumun devam etmeyeceğine dair güvenilir bir kanıt ortaya çıkana kadar cari piyasa verilerine göre oluşturulmalıdır,
- 5- Makul değer ayrıca, varlığın elden çıkarılmasının söz konusu olduğu raporlama tarihinde ortaya çıkan işlem maliyetlerinin iskonto edilmemiş tutarını da içermelidir.

---

³⁶⁸[http://www.ey.com/global/download.nsf/International/IAS36_ImpairmentofAssets.pdf/\\$file/IAS36_ImpairmentofAssets.pdf](http://www.ey.com/global/download.nsf/International/IAS36_ImpairmentofAssets.pdf/$file/IAS36_ImpairmentofAssets.pdf) (01.08.2005), s. 3

SFAS 144 “makul değer - satış maliyetleri”nde başlangıçta veya sonradan değer azalışı meydana gelmesi durumunda değer azalışı zararı tanımlanması gerektiğini öne sürmekte, “makul değer - satış maliyetleri”nde sonradan bir artış ortaya çıktığında ise artışın, daha önceden tanımlanan toplam zararı geçmemesi şartıyla gelir olarak tanımlanmasını öngörmektedir. FASB’ye göre varlıkla ilgili olarak ortaya çıkan zarar ya da kar, varlığın sadece defter değerini düzeltir. Daha önce tanımlanmamış, satış esnasında ortaya çıkan, bir başka ifadeyle satıştan kaynaklanan kar ya da zarar ise satış tarihinde tanımlanmalıdır.³⁶⁹

IASB’ye göre varlığın kullanım değerinin ölçümünde kullanılan iskonto oranı paranın zaman değeri ve varlığa özgü risklerin cari piyasa değerlendirmelerini yansıtan bir vergi öncesi oran olmalıdır. Bu oran gelecek nakit akışlarının düzeltilmesinde kullanılmış riskleri içermemeli ve yatırımcıların seçme şansı bulunmuş olsaydı tercih edecekleri, söz konusu varlıktan elde etmeyi beklediğine denk nakit akışını üretebilecek yatırımın geri dönüş oranına eşit olmalıdır.³⁷⁰ Bireysel bir varlık veya varlık portföyünün değer azalışı için iskonto oranı, şirketin cari bir piyasa işlemi ile varlık veya varlık portföyünü satın almak için borçlanacağı faiz oranıdır.

Piyasada varlığa özgü bir oranın bulunmaması durumunda paranın zaman değerini (varlığın faydalı ömrü boyunca), ülke riskini, likidite riskini, fiyat ve nakit akışı riskini yansıtan bir yedek oran kullanılmalıdır. Bu oran hesaplanırken aşağıdakiler göz önünde bulundurulmalıdır;³⁷¹

- a) İşletmenin ağırlıklı ortalama sermaye maliyeti,
- b) İşletmenin artan borçlanma oranı,
- c) Diğer piyasa borçlanma oranları.

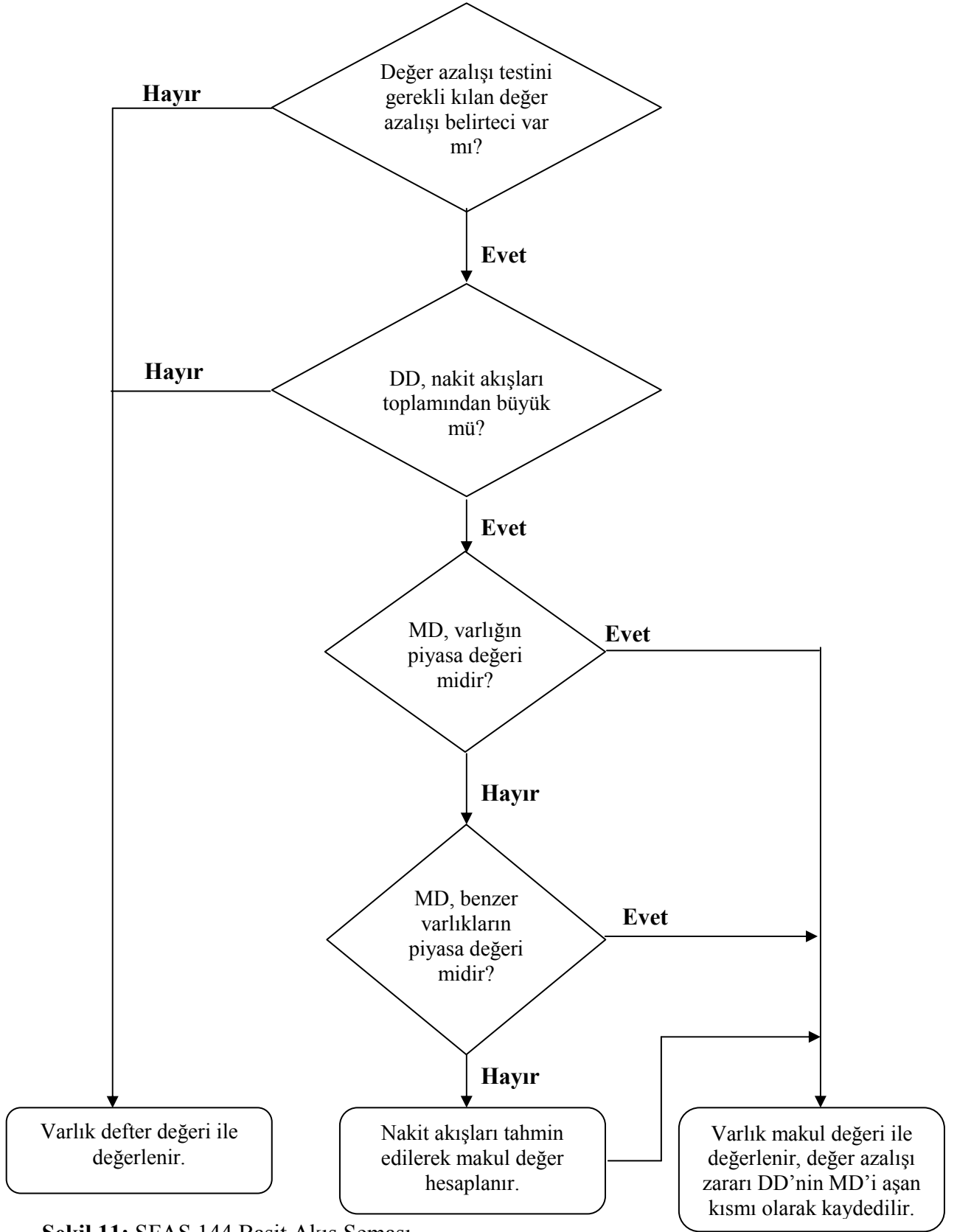
Standartlar arasındaki farklılıkları ve her iki standardın özet olarak işleyişlerini aşağıdaki akış şemaları yardımıyla görebiliriz.

---

³⁶⁹ SFAS 144, madde 37

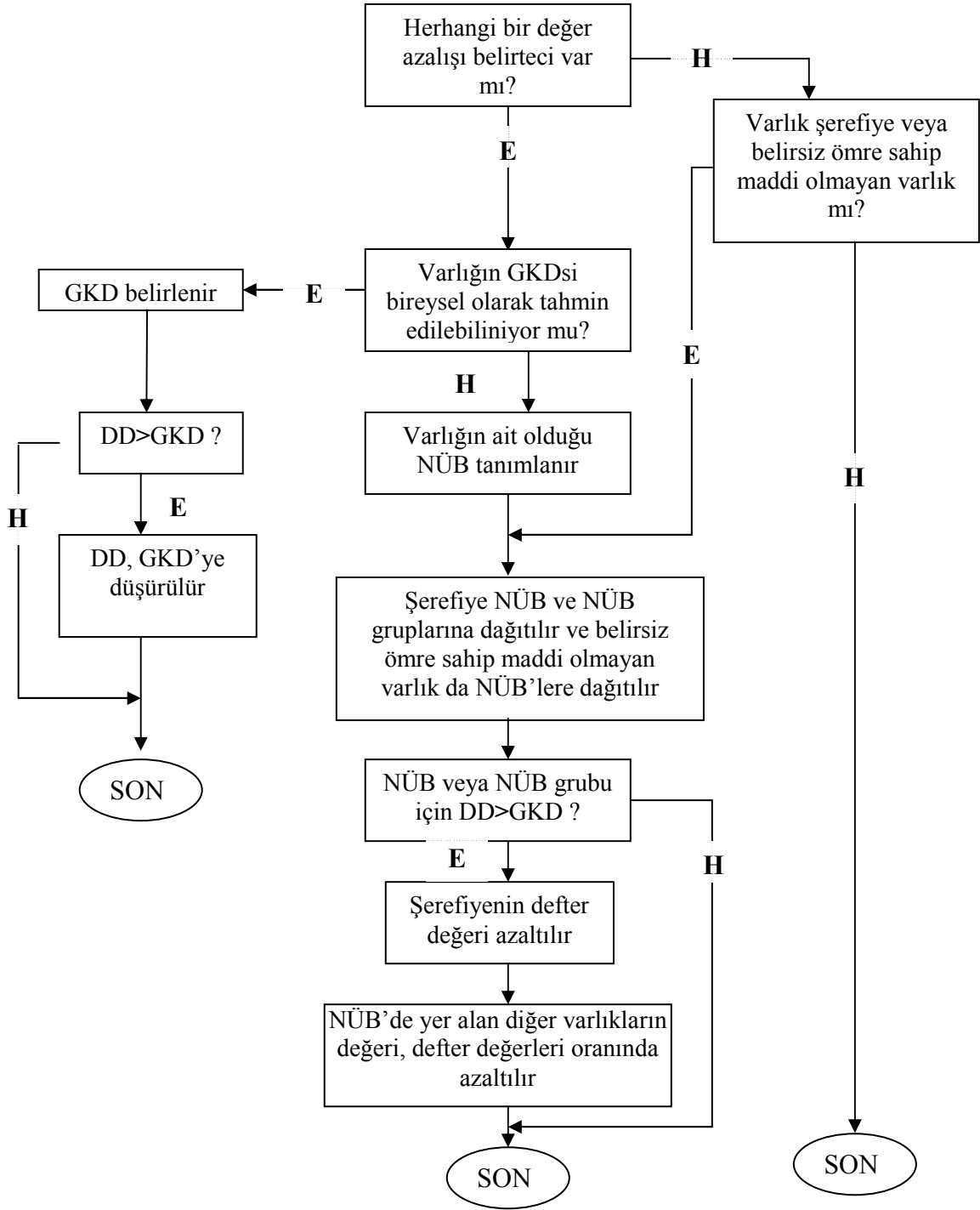
³⁷⁰ IAS 36, madde 55-56

³⁷¹ IAS 36, madde 57

Şekil 11: SFAS 144 Basit Akış Şeması

DD: Defter Değeri, MD: Makul Değer.

Şekil 12: IAS 36 Basit Akış Şeması

DD : Defter Değeri
 GKD : Geri Kazanılabılır Değer
 NÜB : Nakit Üreten Birim

Kaynak : FITZSIMMONS, Adrian P.; SHOAF, Victoria L. "SEC Comments on audit risks", **Bank Accounting & Finance**, Cilt: 12, Sayı: 3, Bahar 1999, s. 77

4.11. IAS 36'da Değer Azalışı Örnekleri

Örnek 1:

Örnek olarak işletmede yer alan bir varlığın üç farklı senaryodaki durumu incelenmiştir. Her basamakta değişen değerler ve her bir senaryo için yapılması gereken muhasebe işlemi açıklama kısmında gösterilmiştir.

Makul Değer (TL)	Kullanım Değeri (TL)	Geri Kazanılabılır Değer (TL)	Defter Değeri (TL)	Açıklama
450.000	510.000	510.000	500.000	Değer azalışı yok.
450.000	480.000	480.000	500.000	20.000 TL değer azalışı zararı var. Defter değeri 480.000 TL'ye düşürülmeli.
420.000	400.000	420.000	500.000	80.000 TL değer azalışı zararı var. Defter değeri 420.000 TL'ye düşürülmeli.

Örnek 2:

20X0 yılı sonunda CANSIZ şirketi (C), BALCI şirketinin (B) tamamını 200 milyon TL'ye satın almıştır. B şirketinin tanımlanabilir net varlıklarının makul değeri 160 milyon TL, şerefiyenin değeri ise 40 milyon TL'dir.

B şirketi süt mamulleri üretip bunları Avrupa ülkelerine satmaktadır. C şirketi, B şirketinin varlıklarının ortalama ekonomik ömrünü 20 yıl olarak düşünmektedir ve normal amortisman yöntemi uygulamaktadır.

20X2'de ihraç edilen mamullerle ilgili olarak alıcı durumundaki Avrupa Birliği kota uygulaması başlatmıştır. Bu durum nedeniyle B şirketinin üretiminin %45 oranında

azalacağı tahmin edilmektedir. C şirketi aleyhteki bu değişiklik sonucu B şirketine dahil varlıklar ve şerefiyeyi 20X2 yılı sonunda değer azalışına maruz kalıp kalmadıkları yönünden inceleme gereği duymuştur.

B'nin net varlıkları içinde bireysel olarak bağımsız nakit akışı üreten herhangi bir varlık olmadığından nakit üreten birim bütün halinde B şirketinin kendisi olacaktır. Ayrıca B şirketinin makul değeri tespit edilemediğinden geri kazanılabilir değeri de kullanım değeridir.

B şirketinin kullanım değerini hesaplayabilmek için C şirketi şu işlemleri gerçekleştirmiştir:

- 1- Gelecek 5 yılı kapsayan bütçe ve tahminler yardımıyla gelecekte beklenen nakit akışı tahminlerinin hazırlanması,
- 2- Azalan büyüme oranı temelinde, daha ileri tarihler için (beş yıldan sonraki) nakit akışı tahminlerinin yapılması,
- 3- Paranın zaman değeri ile ilgili cari piyasa değerlendirmelerini ve nakit üreten birime özgü riskleri yansıtan vergi öncesi, uygun iskonto oranının seçilmesi.

C şirketinin finansal yöneticileri gelecek 5 yılda B şirketinin sağlaması beklenen nakit akışlarını (beklenen enflasyonun etkisi dahil) aşağıdaki şekilde tahmin etmişlerdir.

<u>YILLAR</u>	<u>NAKİT AKIŞLARI (TL)</u>
20X3	17.200.000
20X4	18.600.000
20X5	19.700.000
20X6	20.600.000
20X7	21.200.000

5 yıldan sonraki dönem için yönetimin büyüme oranı tahmini 20X8 için %4 ve 20X9 için -%3'tür. (Oranlar uzun dönem endüstri ortalamalarından düşük.) Yönetimin uygun bulunduğu iskonto oranı ise %15'tir.

1. Defter Değerinin Hesaplanması

<u>20X2 Yılı Sonu</u>	<u>Serefiye</u>	<u>Tanımlanabilir Varlıklar</u>	<u>Toplam (TL)</u>
Tarihi Maliyet	40.000.000	160.000.000	200.000.000
Bir.Amortismanlar	(4.000.000)	(16.000.000)	(20.000.000)
Defter Değeri	36.000.000	144.000.000	180.000.000

2. Geri Kazanılabılır Değerin Hesaplanması

Yıllar	Uzun Dönem Büyüme Oranı (%)	Gelecek Net Nakit Akışı (TL)	Şimdiki Değer Faktörü (Oran %15)	İskonto Edilmiş Gelecek Net Nakit Akışı (TL)
20X3		17.200.000	0,86957	15.000.000
20X4		18.600.000	0,75614	14.100.000
20X5		19.700.000	0,65752	13.000.000
20X6		20.600.000	0,57175	11.800.000
20X7		21.200.000	0,49718	10.500.000
20X8	+4	22.000.000	0,43233	9.500.000
20X9	-3	21.400.000	0,37594	8.000.000
20Y0	-6	20.100.000	0,32690	6.600.000
20Y1	-9	18.300.000	0,28426	5.200.000
20Y2	-12	16.100.000	0,24718	4.000.000
20Y3	-15	13.700.000	0,21494	2.900.000
20Y4	-18	11.200.000	0,18691	2.100.000
20Y5	-21	8.900.000	0,16253	1.400.000
20Y6	-24	6.700.000	0,14133	1.000.000
20Y7	-27	4.900.000	0,12289	600.000
20Y8	-30	3.400.000	0,10686	400.000
Kullanım Değeri:				<u>106.000.000</u>

3. Değer Azalışı Zararının Tanımlanması ve Dağıtımı

20X2 yılı gelir tablosunda $180.000.000 - 106.000.000 = 74.000.000$ TL değer azalışı zararı gider olarak yer almalıdır. B'nin diğer tanımlanabilir varlıklarının değeri düşürülmezden önce şerefiyenin defter değeri elimine edilir.

<u>20X2 Yılı Sonu</u>	<u>Serfiye</u>	<u>Tanımlanabilir Varlıklar</u>	<u>Toplam (TL)</u>
Tarihi Maliyet	40.000.000	160.000.000	200.000.000
Bir.Amortismanlar	<u>(4.000.000)</u>	<u>(160.00.000)</u>	<u>(20.000.000)</u>
Defter Değeri	36.000.000	144.000.000	180.000.000
Değ. Azalışı Zararı	<u>(36.000.000)</u>	<u>(38.000.000)</u>	<u>(74.000.000)</u>
Düzeltilmiş Def.Değ.	0	106.000.000	106.000.000

Oysa örnek SFAS 144'e göre çözüldüğünde bulunacak olan geri kazanılabilir değer (iskonto edilmemiş gelecek nakit akışları toplamı) 244.000.000TL defter değerinden büyük olduğundan herhangi bir değer azalışı ortaya çıkmayacak dolayısıyla değer azalışı hesaplanmayacaktır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5. Sonuç ve Öneriler

SFAS 144 nolu standardın uygulanması ile duran varlıkların geçmiş performanslarından daha çok gelecekteki performanslarına yönelik bilgiler edinilebilecektir. Bu ise, muhasebenin bugüne kadar üstlenmiş olduğu klasik geçmişe ait raporlamanın ötesinde bir işlevin oluşmasına katkı sağlayacaktır. Muhasebe bilgisi kullanıcıları açısından, bu gelişmenin çok büyük önemi vardır. Örneğin, standardın uygulanması ile elde edilecek bilgiler kreditorlerin, kredi alanların duran varlıklara yaptıkları yatırımın geri kazanılabilirliğini olumsuz yönde etkileyebilecek riskleri değerlendirme için kullandığı; yönetimin kontrol, faaliyet ve raporlama çerçevesinin anlamlı olarak sorgulanma yeteneğini arttıracaktır. Buna ek olarak kredi verenler değer azalışlarının ne zaman ve nasıl ölçüleceği, ne şekilde dağıtılacağı ve finansal tablolarda nasıl raporlanacağı bilgisine ulaşmış olacaklardır. Bu da sonuçta kredi verenlere, kredi kullananların faaliyetlerinin, işletmenin finansal durum ve gelirlerine etkisini değerlendirme imkanı verecektir.

Standart, duran varlıkları değer azalışı açısından test etmek amacıyla sınıflandırma kriterlerini genişleterek; yönetime, duran varlıkların üretkenliği ve karlılığı hakkında bilgi sağlamaktadır. Yönetim bu bilgiler sayesinde karlılığı ve üretkenliği düşük varlıkları elden çıkarabilecek ve daha karlı ve üretken varlıklara yatırım yapabilecektir. Dahası şirketler duran varlıklarını değer azalışı için bugünkü ekonomik çevrede değerlendireceklerinden bazı duran varlıklarını satışa çıkarmayı düşünebilirler.

Duran varlıkların değerlemesi, başta mali ve karlılık oranları olmak üzere oran analizlerinde kullanılan oranların çoğuyla yakından ilgilidir. Değer azalışının yanlış hesap edilmesi veya hiç tanımlanmaması bu oranların yanlış çıkmasına ve bu oranlarla yapılan analizler de ilgili çevreler ve karar vericilerin yanlış bilgilendirilmesine, alınacak kararların arzulanan amacı karşılayamamasına neden olacaktır. Özellikle oran analizi yaparken pay ya da paydada yer alan tutarların yanlış olması, oran sonucunun

yüzde olarak pay ya da paydadaki yanlışlıktan çok daha fazla etkilenmesine yol açacaktır.

Standart değer azalışına uğramış duran varlıklar ve değer azalışı zararı tanımlanmasıyla sonuçlanan durumlar için rehberlik sağlamakla beraber, standartta yer alan hükümlerin çoğunun yönetime, kuralların tespiti ve uygulamasında yargıda bulunmalarına izin verir biçimde olması, işletmelere değer azalışlarını yönetme imkanı sunmaktadır. Ancak varsayımlar ve yargının tutarlı bir şekilde kullanılması halinde, işletmeler arasındaki farklılıklar önemli derecede azaltılabilecek ve böylelikle standardın yayınlama amaçlarına ulaşılmış olacaktır.

Standardın doğru bir biçimde uygulanması ve istenilen sonuçlara ulaşılabilmesinde denetçilere önemli görevler düşmektedir. Denetçiler işletmenin gelecek nakit akışı analizlerinin biçimine bakmaksızın, yönetimin tarafsızlığı ve analizleri hazırlamadaki uzmanlığını ve daha önce yönetimce yapılmış olan analizlerin makuliyetini araştırmalıdır. Göreceli olarak oturmuş üretim sistemleri ve tutarlı faaliyet geçmişleri olan istikrarlı endüstrilerdeki işletmelerin nakit akışı analizleri, denenmemiş teknoloji ve ürünlere sahip, gelişmekte olan endüstrilerdeki işletmelere göre daha güvenilirdir. Denetçiler yönetimin gelecek nakit akışlarının analizinde kullandığı temel varsayımların gerçeklik ve makuliyet çerçevesinde yeterli derecede kanıtlandığı ve belgelendirildiği noktasında emin olmalıdır. Yönetimin yaptığı gelecek nakit akışları analizi tüm ana varsayımları tanımlamalı ve tahminlerin bütünlüğünü destekleyecek derecede detaylandırılmalıdır.

Denetçiler yönetimin tahmin geliştirmede kullandığı süreci gözden geçirmeli ve test etmelidir. Tahminlerin makuliyetini doğrulayacak bağımsız bir beklenti geliştirilmesinin yanı sıra, alan çalışmasının tamamlanmasından önce ortaya çıkan olay ve işlemlerin gözden geçirilmesi de denetçilerin yapması gereken işlerdendir. Değişikliğe duyarlı ve geçmişte gözlenen eğilimlerle örtüşmeyen varsayımlara özellikle dikkat edilmesi gerekmektedir. Tahmini nakit akışlarının varlığın defter değerine yaklaşması durumunda, küçük değişiklikler büyük değer azalışlarının önünü alabilir ya da bunları gerektirebilir. Nakit akışı tahminlerini gözden geçirecek denetçilerin, şirketin

faaliyetiyle ilgili kritik değerlendirmeler yapabilecek uzmanlığa sahip olmaları gerekmektedir. Gereği halinde denetçiler denetlenen endüstrinin uzmanları ve değerleme hizmetlerinde uzman finansal danışmanlardan yardım talep etmelidir.

Denetçilerin değer azalışları ile ilgili olarak aşağıdaki iş ve işlemleri yapmalıdır:

- a) Duran varlığın değer azalışına uğrayıp uğramadığı yönünde, yönetimi değer azalışı testi yapmaya mecbur kılacak olay ya da durumların ortaya çıkıp çıkmadığının belirlenmesi,
- b) Herhangi bir değer azalışı belirteci yoksa, bunun belgelendirilmesi ve değer azalışı testine gerek olmadığı sonucunun yönetime iletilmesi,
- c) Duran varlığın defter değerinin geri kazanılabilir olmadığını gösteren göstergelerin var olması halinde, yönetim tarafından yapılmış olan duran varlık değer azalışı testinin incelenmesi,
- d) Değer azalışı zararının, duran varlığın defter değeri ile hesaplanan tahmini makul değeri arasındaki farka eşit olduğunun doğrulanması,
- e) Satış için elde tutulan duran varlıkların, defter değeri veya makul değerden küçük olan ile kaydedildiğinin doğrulanması,
- f) Yönetimin duran varlıkları elden çıkarma taahhüdüne dair şirket tutanakları ve diğer kanıtların incelenmesi,
- g) Finansal tablolarda duran varlık değer azalışı standardının gerektirdiğı tüm açıklamaların yapıldığının tasdiki.

Standart duran varlıkları kendi içinde “kullanım amacıyla elde tutulan duran varlıklar” ve “elden çıkarılacak duran varlıklar” olmak üzere iki temel gruba ayırmaktadır. Daha sonra elden çıkarılacak duran varlıklar da kendi içinde “satış

yoluyla elden çıkarılacak duran varlıklar” ve “satış dışında bir yolla (terk, değiştirme ve ortaklara dağıtım) elden çıkarılacak duran varlıklar” olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu sınıflandırma ile yapısı itibariyle duran varlık olan ancak; sınıflandırma yapıldığı dönemde işletme amaçları açısından dönen varlık halini alan duran varlıklar, sözkonusu amaca uygun olarak dönen varlıklar içine alınmış olmaktadır. Gerçekten de satış amacıyla elde tutulan duran varlıklar, diğer duran varlıklardan farklı olarak işletme faaliyetlerinde sürekli kullanımlarından değil, satışları nedeniyle gelir sağlamaktadır. Bu durumda, standardın ölkemizde uygulanabilmesi amacıyla, kullanım amacıyla elde tutulan duran varlıklar tek düzen hesap planında kendileri için açılmış hesaplarda izlenmeye devam edilebilir. Satış yoluyla elden çıkarılacak duran varlıklar ise 194-SATILACAK DURAN VARLIKLAR hesabında takip edilebilir. Satış dışında bir yolla elden çıkarılacak duran varlıklar ise (terk, benzer bir üretken varlıkla değiştirme ve hisse senedi yoluyla ortaklara dağıtım), 294- ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR hesabında, üç olası durum için alt hesaplar açılarak izlenebilir.

Standarda göre varlık veya varlık grubunun geri kazanılabilir olmaması defter değerinin varlık ya da varlık grubunun kullanımı ve nihai olarak elden çıkarılmasından beklenen iskonto edilmemiş nakit akışları toplamından fazla olması halinde mümkündür. Değer azalışı zararı ise duran varlığın (varlık grubu) defter değerinin, makul değerini aşan kısmı olarak ölçölür. Kullanım amacıyla elde tutulan duran varlığın defter değerinin geri kazanılabilir olmadığını gösteren göstergelerin SFAS 144’te yer aldığı şekliyle ölkemize uygulanabileceği kanaatindeyiz.

Kullanım amacıyla elde tutulan duran varlıklar için tanımlanan değer azalışı zararı ölkemizde kullanılan gelir tablosunun “Faaliyet Giderleri” bölümünde yer alabilir. Ayrıca değer azalışına maruz kalan duran varlık, zarara yol açan faktörler ve söz konusu zararın nasıl hesap edildiği de gelir tablosu dipnotlarında gösterilebilir. Bu zarar 638-DURAN VARLIK DEğER AZALIşI ZARARLARI hesabında gösterilebilir.

Duran varlık kullanım amacıyla elde tutulan bir varlık olarak sınıflandırıldığında tanımlanması gereken değer azalışı zararlarına ek olarak; elden çıkarma tarihinde

varlığın (elden çıkarılacak grup) defter değeri, makul değerini aşıyor ise bu dönemdeki zarar da tanımlanmalıdır.

SFAS 144'ün amaçlarına göre işletme birimi, faaliyetleri ve finansal raporlama amaçları bakımından işletmenin geri kalanından net bir şekilde ayrılabilen faaliyetleri ve nakit akışlarını içermektedir. Ülkemizde 16 Mart 2006'da yayınlanan 5 nolu Türkiye Finansal Raporlama Standardının (Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler, TFRS 5) hükümleri büyük ölçüde benzeşmektedir.

Durdurulan faaliyet kavramı elden çıkarılan ya da satış için elde tutulan varlık olarak sınıflandırılmış işletme birimini ifade etmektedir. İşletme birimleri faaliyet sonuçları standardın yayınlandığı Amerika Birleşik Devletleri'nde Olağandışı Faaliyetlerden önce raporlanmaktadır. Bu tür varlıkların faaliyet sonuçlarının ülkemizde kullanılan gelir tablosunda 64 DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR ile 65 DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR gruplarında açılacak hesap veya alt hesaplar kullanılarak raporlanmasının uygun olacağı görüşündeyiz.

Geçmiş dönemlerde bir işletme biriminin elden çıkarılması ile doğrudan ilişkili daha önce raporlanmış Durdurulan Faaliyetler tutarlarının düzeltmeleri cari dönem Durdurulan Faaliyetlerinden ayrı olarak Olağandışı Faaliyetlerden Gelir ve Karlar / Olağandışı Faaliyetlerden Gider ve Zararlar grubu içinde ayrı bir hesapta veya Diğer Olağandışı Kar veya Zarar hesaplarından uygun olanı içinde gösterilebilir. Bu tür düzeltmelerin yapısı ve miktarı ise dipnotlarda açıklanabilir.

İşletme birimi olmayan, satış için elde tutulan varlık olarak sınıflandırılmış bir duran varlık (elden çıkarılacak grup) için tanımlanmış elden çıkarma kar veya zararları da Durdurulan Faaliyetlerde olduğu gibi 64 DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR ile 65 DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR gruplarında raporlanabilir.

SFAS 144 ile IAS 36 (dolayısıyla TMS 36) arasında var olan en önemli fark geri kazanılabilir değerlerin hesaplanmasında FASB'in iskonto edilmemiş gelecek nakit akışlarını kullanmasına karşılık, IASB'nin iskonto edilmiş gelecek nakit akışlarını kullanmasıdır. IAS 36'da değer azalışı göstergeleri içsel (işletme içi) ve dışsal (işletme dışı) olarak ikiye ayrılırken SFAS 144'te tek başlık altında ele almaktadır. Her iki standart da tek başına nakit girişi sağlamayan varlıkların olabilecek en küçük seviyede gruplandırılmasını öngörmektedir. IAS 36'nın şerefiye değer azalışını da kapsamına karşın, SFAS 144 şerefiyeyi kapsam dışında bırakmıştır. İki standart arasındaki bir diğer önemli fark ise; IAS 36'ya göre şerefiye dışındaki varlıklarla ilgili olarak tanımlanan değer azalışı zararlarının belirli şartlar çerçevesinde iptal edilebilmesine karşılık SFAS 144'de tanımlanan değer azalışı zararlarının iptalinin yasaklanmış olmasıdır.

Standardın uygulamasını kolaylaştırmak için değer azalışı göstergelerine standartta verilen örneklerin artırılması faydalı olacaktır. Geri kazanılabilirlik testinde kullanılan iskonto edilmemiş nakit akımları toplamının varlığın defter değerinden küçük olması şartı, her dönem için uygun bir kriter olmayabilir. Özellikle enflasyonun yüksek olduğu zamanlarda bu şart değer azalışı tanımlanmasını olanaksız kılabilir. Gelecekte ortaya çıkması muhtemel değer azalışı zararlarını önceden karar vericilere duyuracak bir sürecin şart tutulması standardın faydalılığını artırabilir.

Değer azalışı zararları, doğrudan doğruya geliri etkilemektedir. Bu nedenle dönem karının gerçeğe uygun olarak hesaplanabilmesi, standardın uygulanmasını ve uygulamanın da doğru bir biçimde yapılmasını gerektirmektedir. Temel amaçlarından biri işletme ile ilgili verilecek kararlara ışık tutacak bilgiler üretmek olan muhasebenin, bu amacını gerçekleştirebilmesi, standardın uygulanmasına sıkı sıkıya bağlıdır. Yapılan araştırmalar duran varlık değer azalışı zararı tutarlarının, duran varlıklar toplamına oranının % 4 - % 20 arasında değiştiğini göstermiştir. Bu nedenle, duran varlık değer azalışı zararlarının tanımlanmaması durumunda; özellikle aktifinde duran varlıklar toplamı göreceli olarak yüksek olan işletmelerin dönem karları, gerçekte olması gerekenden büyük oranda farklı çıkacaktır. Şüphesiz böylesi bir fark, verilecek kararların isabetliliğini etkileyecektir.

EK:

**DURAN VARLIKLARIN DEĞER AZALIŞLARI VE ELDEN
ÇIKARILMASININ MUHASEBELEŞTİRİLMESİ
FİNANSAL MUHASEBE STANDARTLARI NO. 144**

Giriş

1- Bu standart duran varlıklardaki değer azalışlarının ve elden çıkarılacak duran varlıkların muhasebeleştirilmesi ve raporlanmasını düzenler. SFAS 121 nolu standardın “Duran Varlıklarda Değer Azalışı ve Elden Çıkarılacak Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi” yerini alır. Ancak, bu standart 121 nolu standardın;

a) Kullanım amacıyla elde tutulan duran varlıklardaki değer düşüklüklerinin belirlenmesi ve ölçülmesi,

b) Satış yoluyla elden çıkarılacak duran varlıkların ölçülmesi,

ile ilgili hükümlerini korur.

2- Bu standart Muhasebe İlkeleri Kurulunun (Accounting Principles Board) 30 nolu görüşünde yer alan muhasebeleştirme ve raporlama şartlarının yerini alır. Ancak, APB 30 da yer alan durdurulan faaliyetlerin, olağan faaliyetlerden ayrı raporlanması şartını korur ve APB 30’u elden çıkarılacak veya satış amacıyla elde tutulan varlık olarak sınıflandırılmış olan işletme birimlerinin raporlanmasını da içerecek şekilde genişletir. Standart ayrıca ARB (Accounting Research Bulletin) 51’in “Konsolide Finansal Tablolar” kapsamadığı geçici olarak kontrolü elde tutulan yavru şirketin konsolidasyonunda istisnayı elimine ederek düzeltir.

Finansal Muhasebe ve Raporlama Standartları

Ölçek

3- 4. ve 5. paragrafta belirtilenler dışında standart, kullanım amacıyla elde tutulan veya elden çıkarılacak

- a) kiracıların sermaye kiralamaları (leases),
- b) faaliyet kiralamasına konu olan, kiraya verenlere ait duran varlıklar,
- c) “successful-efforts” (petrol veya gazın başarılı bir şekilde bulunması halinde yapılmış olan harcamaların aktifleştirildiği, aksi halde gidere dönüştürüldüğü muhasebe yöntemi) metoduna göre muhasebeleştirilmiş, varlığı kesinleşmiş petrol ve gaz mülkiyetleri,
- d) bedeli peşin ödenmiş duran varlıkları,

kapsayan tanımlanmış duran varlıklara uygulanır.

- 4- Varlık ya da varlıklar standardın kapsamı dışında diğer varlık ve kaynakları içeren bir grubun parçası ise, standart bu gruba uygulanır. Bu gibi durumlarda varlığın muhasebe birimi ait olduğu varlık grubudur. Kullanım amacıyla elde tutulan varlık veya varlıklar için bu grup (aşağıda varlık grubu olarak ifade edilecektir) tanımlanabilir nakit akışlarının büyük ölçüde diğer varlık ve kaynak gruplarından bağımsız en düşük seviyesini gösterir. Satış yoluyla veya bir başka şekilde elden çıkarılacak varlıklar için bu grup (bundan sonra elden çıkarılacak grup olarak ifade edilecektir.), grup olarak tek bir işlemle elden çıkarılacak varlıkları ve direkt olarak bu varlıklarla ilgili işlemle devredilecek kaynakları gösterir. Bu standart diğer bireysel varlıklar (alıcılar ve stoklar gibi) ve bu tür grupların içinde olan bu standardın kapsamadığı (satıcılar, uzun vadeli borçlar ve varlığı kullanımdan çekme yükümlülükleri gibi) kaynaklara uygulanan genel kabul görmüş muhasebe ilkelerini değiştirmez.

- 5- Bu standart aşağıdaki varlıklara uygulanmaz;

- a) Şerefiye,
- b) Amortize edilmeyen maddi olmayan varlıklar,
- c) Depozito gibi maddi olmayan varlıklar, bir finansal kurumun uzun dönemli müşteri ilişkileri,

- d) Maliyet veya özkaynak metoduyla muhasebeleştirilmiş hisse senedi yatırımlarını içeren finansal varlıklar,
- e) Ertelenmiş politika edinim maliyetleri,
- f) Ertelenmiş vergi alacakları,
- g) “successful-efforts” metoduyla muhasebeleştirilmiş, varlığı kesinleşmemiş petrol ve gaz mülkiyetleri.

Standart ayrıca muhasebeleştirilmesi aşağıdaki standartlarca düzenlenmiş duran varlıklara da uygulanmaz:

- a) SFAS 44, Karayolu Taşımacılığı Maddi Olmayan Varlıkları İçin Muhasebe
- b) SFAS 50, Kayıt Ve Müzik Endüstrisinde Finansal Raporlama
- c) SFAS 63, Yayıncılar Tarafından Yapılacak Finansal Raporlama
- d) SFAS 86, Satılacak, Kiralanacak veya Bir Başka Şekilde Pazarlanacak Bilgisayar Yazılımlarının Maliyetleri Muhasebesi
- e) SFAS 90, Faaliyetleri Kanuni Düzenlemeye Tabi Tutulmuş Girişimler - Tesis Maliyetlerinin Terk Edilmesi Ve Yasaklanmasının Muhasebeleştirilmesi

- 6- Ek C bu standarttan etkilenen muhasebe tebliğlerini listelemektedir. Ek D ise FASB ve APB (Accounting Principles Board- Muhasebe İlkeleri Kurulu)’nin duran varlıklardaki değer azalışı ile ilgili geçerliliğini koruyan tebliğlerinin durumunu göstermektedir.

Kullanım Amacıyla Elde Tutulan Duran Varlıklar

Değer Azalışı Zararının Tespiti ve Ölçülmesi

- 7- Bu standardın amaçları açısından değer azalışı, duran varlık (varlık grubu) defter değerinin, makul değerini (fair value) aştığında ortaya çıkan durumdur. Değer azalışı sadece duran varlık veya varlık grubunun defter değerinin geri kazanılabilir olmadığı ve makul değeri aştığı durumda söz konusu edilebilir. Varlık veya varlık grubunun geri kazanılabilir olmaması defter değerinin varlık ya da varlık grubunun kullanımı ve nihai olarak elden çıkarılmasından beklenen iskonto edilmemiş nakit akışları toplamından fazla olması halinde mümkündür. Bu

değerlendirme varlık veya varlık grubunun geri kazanılabilirlik için test edildiği günde defter değeri esas alınarak, varlık kullanımında ise 19.paragrafa, geliştirilmekte ise 20. paragrafa göre yapılmalıdır. Değer azalışı zararı duran varlık ya da varlık grubunun defter değerinin, makul değerini aşan kısmı olarak ölçülür.

Duran Varlık Geri Kazanılabilirlik İçin Ne Zaman Test Edilmeli

- 8- Varlık ya da varlık grubu defter değerinin geri kazanılabilir olmadığını gösteren olay ve değişikliklerin olduğu durumlarda geri kazanılabilirlik testine tabi tutulmalıdır. Bu olay ve değişikliklerin bazıları aşağıda verilmiştir:
- a. Varlık ya da varlık grubunun pazar fiyatında önemli bir düşüş,
  - b. Varlık (varlık grubunun) kullanım alanı veya metodunda ya da varlığın (varlık grubu) fiziki durumunda aleyhte önemli bir değişiklik,
  - c. Kanuni bir düzenleyici tarafından yapılan hareket veya değerlendirmeyi içeren, duran varlık ya da varlık grubunun değerine etki edecek yasal faktörler veya iş ikliminde aleyhte önemli bir değişiklik,
  - d. Duran varlık veya varlık grubunun başta tahmin edilen satın alma veya yapılmasına (inşa veya üretim) ilişkin tutarı önemli miktarda aşan maliyet artışları,
  - e. Duran varlık veya varlık grubunun kullanımıyla ilgili olarak, sürekli zararları gösteren geçmişe ait bir dönem gideri veya nakit akışı zararıyla ya da bir projeksiyon veya tahminle birleşmiş cari dönem gideri veya nakit akışı zararı,
  - f. Duran varlıkların (varlık grubu) satılabileceği ya da önceden tahmin edilen faydalı ömrünün sona ermesinden önce önemli oranda yok edilebileceğine ilişkin gerçekleşme ihtimali gerçekleşmeme ihtimalinden yüksek olan mevcut bir beklenti.
- 9- Duran varlık (varlık grubu) geri kazanılabilirlik için test edildiğinde APB 20'de şart koşulduğu gibi yıpranma tahmin ve metodunu, SFAS 142'de şart koşulduğu gibi amortisman süresini gözden geçirmek gerekebilir. Bu gözden geçirme sonucu ortaya çıkan duran varlığın kalan faydalı ömrü için yapılan herhangi bir revizyon

da varlığın (varlık grubu) geri kazanılabilirliğini test etmede kullanılan gelecek nakit akışları tahminlerinin geliştirilmesinde göz önünde bulundurulmalıdır (paragraf 18). Ancak bu gözden geçirme sonucunda varlığın muhasebeleştirme metodunda yapılacak değişiklik bu standart uygulandıktan sonra yapılmalıdır.

Kullanım amacıyla Elde Tutulan Duran Varlıkların Gruplandırılması

- 10-** Değer azalışı zararının belirlenmesi ve ölçülmesi amaçları için duran varlık veya varlıklar, diğer varlıkların ve kaynakların nakit akışlarından büyük ölçüde bağımsız tanımlanabilir nakit akışlarının en düşük seviyesinde diğer varlık ve kaynaklarla gruplandırılmalıdır. Ancak varsa bu standardın uygulanmasından kaynaklanan değer azalışı zararı 14. paragraf ile uyumlu olarak grubun duran varlık veya varlıklarının defter değerini azaltacaktır.
- 11-** Bazı durumlarda bir duran varlık (örneğin ortak yönetim merkez binası) diğer varlık ve kaynaklardan ve diğer varlık gruplarının nakit akışlarından büyük ölçüde bağımsız tanımlanabilir nakit akışlarına sahip olmayabilir. Bu gibi durumlarda varlığın ait olduğu varlık grubu işletmenin bütün varlık ve kaynaklarını içermelidir.
- 12-** Bu standarda göre şerefiye, ancak varlık grubu bir raporlama birimi ise veya bir raporlama birimi içeriyorsa değer azalışı için test edilen varlık grubuna dahil edilmelidir. Şerefiye, raporlama biriminin yalnız bir kısmını içeren daha düşük seviyedeki bir varlık grubuna dahil edilmemelidir. Bu daha düşük seviyedeki varlık grubunun geri kazanılabilirliğinin test edilmesinde kullanılan gelecek nakit akışı tahminleri, şerefiyenin gruptan çıkartılmasının etkisini düzeltmemelidir.
- 13-** Şerefiye dışında bu standardın kapsamadığı, bir varlık grubu içinde yer alan varlıklar (alıcılar ve stoklar gibi) ve kaynakların (satıcılar, uzun vadeli borçlar ve varlığı terk etme yükümlülükleri gibi) defter değerleri varlık grubunun geri kazanılabilirlik için test edilmesinden önce diğer uygulanabilir genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ile uyumlu olarak düzeltilmelidir.

- 14- Bir varlık grubunun değer azalışı zararı, gruptaki duran varlık veya varlıkların yalnızca defter değerlerini azaltır. Söz konusu zarar gruptaki duran varlıkların göreceli defter değerleri oranında duran varlıklara dağıtılır. Ancak makul değer in şişirilmiş maliyet ve zorlama olmaksızın belirlenebildiği durumlarda gruptaki bireysel bir varlığa dağıtılan değer azalışı zararı, varlığın defter değerini makul değerinden daha aşağıya azaltamaz.

Yeni Maliyet Esası

- 15- Bir değer azalışı zararı belirlendiğinde, duran varlığın düzeltilmiş defter değeri onun yeni maliyet esası olur. Amortisman tabi duran varlık için yeni maliyet esası varlığın geri kalan faydalı ömrüne amortize edilmelidir. Daha önceden belirlenmiş bir değer azalışı zararının düzeltilmesi yasaklanmıştır.

Duran Varlığın Geri Kazanılabirlik İçin Test Edilmesinde Kullanılan Nakit Akışı Tahminleri

- 16- Duran varlığın (varlık grubu) geri kazanılabirlik için test edilmesinde kullanılan nakit akışı tahminleri yalnızca varlıkla direkt ilgili ve varlığın (varlık grubu) kullanımını ve nihai olarak elden çıkarılmasının doğal sonucu olarak ortaya çıkması beklenen gelecek nakit akışlarını (nakit girişleri - nakit çıkışları) içermelidir. Bu tahminler, ortaya çıktığında gider olarak tanımlanan faiz giderlerini içermemelidir.
- 17- Duran varlığın (varlık grubu) geri kazanılabirliğinin test edilmesinde kullanılan nakit akışları tahminleri, işletmenin varlığı (varlık grubu) kullanımına ilişkin kendi varsayımlarını içermeli ve tüm ulaşılabilir kanıtları dikkate almalıdır. Bu tahminlerin geliştirilmesinde kullanılan varsayımlar işletme tarafından karşılaştırılabilir dönemler için, içe dönük bütçe ve projeksiyonlar, teşvik edici ücret planlarıyla bağlantılı büyüme ve diğerlerine iletilmiş bilgi gibi, diğer başka bilgilerin geliştirilmesinde kullandığı varsayımlarla makul bir ilişkide olmalıdır. Ancak duran varlığın (varlık grubu) defter değerinin geri kazanılması için bir hareket tarzı olası ise veya benzer hareket tarzı ile ilgili olası gelecek nakit akışı

tutarı için bir aralık tahmin ediliyorsa, bu tür olası çıkışlar dikkate alınmalıdır. Bu tür olası çıkışları dikkate almada ağırlıklı olasılık yaklaşımı faydalı olabilir.

18- Duran varlığın (varlık grubu) geri kazanılabilirlik testinde kullanılan nakit akışı tahminleri varlık ya da varlık grubunun işletme için kalan faydalı ömrüncü yapılmalıdır. Varlık grubunun kalan faydalı ömrü gruptaki birincil varlığın kalan faydalı ömrü esasına dayandırılmalıdır. Bu standardın amaçları açısından birincil varlık, varlık grubunun nakit akışı üretme kapasitesini sağlayan en önemli, tükenme payı ayrılmış maddi varlık veya amortismanına tabi maddi olmayan duran varlık birimidir.

İşletmenin, bir duran varlığın grup içinde birincil varlık olup olmadığının belirlenmesinde dikkate alınması gereken başlıca faktörler şunları içerir;

- a) Grupta yer alan diğer varlıkların, sözkonusu varlık olmaksızın edinilip edinilemeyeceği,
- b) Varlığın yenilenmesi için gerekli görülen yatırım tutarı,
- c) Grubun diğer varlıklarına oranla sözkonusu varlığın kalan faydalı ömrü.

Birincil varlık grubun, geri kalan faydalı ömrü en uzun varlığı değilse, grup açısından nakit akışı tahminleri, birincil varlığın kalan faydalı ömrü sonunda grup satılacakmış gibi düşünülerek hesaplanmalıdır.

19- Geliştirilmesi büyük ölçüde tamamlanmış duran varlıklar da dahil, kullanılan bir duran varlığın geri kazanılabilirlik için test edilmesinde kullanılan nakit akışı tahminleri, duran varlık ya da varlık grubunun geri kazanılabilirlik için test edildiği tarihteki, mevcut hizmet potansiyeli esasına göre yapılmalıdır. Duran varlığın (varlık grubu) hizmet potansiyeli varlığın kalan faydalı ömrünü, nakit akışı üretme kapasitesini ve maddi varlıklar için fiziksel çıktı kapasitesini kapsar. Bu tahminler, duran varlığın bileşenlerinin hizmet potansiyelinin sürdürülmesi (örneğin binanın çatısı) ve grubun birincil varlığı dışındaki birim varlıkların yenilenmesini içeren, duran varlık ya da varlık grubunun mevcut hizmet

potansiyelinin sürdürülebilmesi için gerekli gelecekte gerçekleşebilecek harcamalarla ilgili nakit akışlarını içermelidir. Bu tahminlerden duran varlık ya da varlık grubunun hizmet potansiyelini artıracak gelecek yatırım harcamaları ile ilgili nakit akışları çıkarılmalıdır.

20- Geliştirilmekte olan bir duran varlık ya da duran varlık grubunun geri kazanılabilirlik için test edilmesinde kullanılan nakit akışı tahminleri gelişim büyük ölçüde tamamlandığında ortaya çıkacak, varlık ya da varlık grubunun beklenen hizmet potansiyeli esasında yapılmalıdır. Bu tahminler, varlık ya da varlık grubu maliyetinin bir parçası olarak aktifleştirilecek faiz ödemelerini de içeren, duran varlık ya da varlık grubunun geliştirilmesi için gerekli olan gelecekteki harcamaların tümü ile ilgili nakit akışlarını içermelidir.

21- Eğer duran varlık, kullanılmakta olan bir varlık grubunun geliştirilmekte olan parçası ise, grubun geri kazanılabilirliğinin test edilmesinde kullanılacak nakit akışı tahminleri, geliştirilmekte olan varlığın büyük ölçüde tamamlanması için gerekli gelecek harcamaları ile ilgili nakit akışlarını içereceği gibi, grubun mevcut hizmet potansiyelini devam ettirmek için gereken gelecek nakit akışlarını da içermelidir.

Makul Değer

22- Bir varlığın (kaynağın) makul değeri, varlığın (kaynağın) zorlanmış veya sulandırılmış satışı dışında, istekli alıcı ve satıcılar arasında, cari bir işlemde alındığı (borçlanıldığı) veya satıldığı (alacaklanıldığı) tutardır. Aktif piyasalarda kote edilmiş pazar fiyatları makul değer en iyi kanıtlarıdır ve elde edilmeleri mümkünse ölçümde temel olarak kullanılmalıdır. Ancak çoğu kere standardın kapsadığı duran varlık ve varlıklar için aktif piyasalarda kote edilmiş pazar fiyatlarını elde etmek mümkün değildir. Bu gibi durumlarda makul değer tahmini, benzer varlık ya da varlık gruplarının fiyatları ve diğer değerlendirme tekniklerini kullanmanın sonuçlarını içeren, ulaşılabilir en iyi bilgi temeline dayandırılmalıdır.

- 23- Şimdiki değer yöntemi çoğunlukla duran varlık ya da varlık grubunun makul değerinin tahmininde kullanılabilir, ulaşılabilir en iyi değerlendirme yöntemidir. FASB'ın Kavramlar Standardı No.7 "Muhasebe Ölçümlerinde Nakit Akışı Bilgisi Ve Şimdiki Değerin Kullanılması" paragraf 39-54'te bir varlığın (kaynağın) makul değerinin ölçülmesinde iki şimdiki değer yönteminin kullanılmasından söz edilmektedir.

İlki makul değer tahmininde muhtemel sonuç ve risksiz iskonto oranı aralığını yansıtan çoklu nakit akış senaryolarının bulunduğu beklenen şimdiki değerdir. İkincisi ise makul değer tahmininde yalnız bir grup beklenen nakit akışı ve yalnız bir iskonto oranının (riskle orantılı bir oran) kullanıldığı geleneksel şimdiki değerdir. Her iki yöntem makul değer hesaplanmasında kullanılabilir. Ancak hem zaman ve hem de tutar belirsizliklerini taşıyan duran varlık ve varlık grupları için en uygunu beklenen şimdiki değer yöntemi olacaktır.

- 24- Şimdiki değer yöntemi kullanılırsa, nakit akışlarının tahmini makul değer ölçümünün amacı ile uyum içinde olmalıdır. Pazar yeri katılımcılarının makul değer tahmininde kullanacağı varsayımlar, bilginin şişirilmiş maliyet ve zorlama ile elde edilip edilmediğini içermelidir. Diğer durumda işletme kendi varsayımlarını kullanabilir.

Raporlama ve Açıklama

- 25- Kullanım amacıyla elde tutulan duran varlık (varlık grubu) için tanımlanan değer azalışı zararı, ticari işletmelerin gelir tablolarında "Gelir Vergisi"nden önce, "Olağan Faaliyetlerden Gelirler" kısmında, kar amaçlı olmayan organizasyonlarda ise faaliyet raporunda "Olağan Faaliyetlerden Gelirler" bölümünde gösterilmelidir. Eğer "Faaliyetlerden Gelirler" gibi bir ara toplam sunulmuşsa, bu toplam değer azalışı zararı tutarını içermelidir.
- 26- Finansal tablo dipnotlarında değer azalışı zararının tanımlandığı dönemi içerecek şekilde şu bilgiler açıklanmalıdır:

- a) Değer azalışına uğrayan varlık (varlık grubu) ve değer azalışına yol açan faktör ve durumlar,
- b) Gelir tablosunda ayrı olarak sunulmamışsa, değer azalışı zararının tutarı ve gelir tablosundaki veya faaliyet raporundaki başlığı (raporlandığı bölüm),
- c) Makul değer (kote edilmiş pazar fiyatı, benzer varlıkların fiyatları veya diğer başka tekniklere göre hesaplanan tutar) belirlenmesinde kullanılan yöntem veya yöntemler,
- d) Mümkünse değer azalışına uğrayan varlık ya da varlık grubunun SFAS 131'e (İşletme Bölümleri ve İlgili Bilgiler Hakkında Açıklamalar) göre raporlandığı bölüm.

Satış Dışında Bir Yolla Elden Çıkarılacak Duran Varlıklar

- 27- Satış dışında bir yolla elden çıkarılacak (örneğin terk edilmek, benzer üretken bir duran varlıkla değiştirmek yoluyla veya ortaklara hisse senedi dağıtarak) duran varlık elden çıkarılana kadar, kullanım amacıyla elde tutulan varlık olarak sınıflandırılmaya devam edilmelidir. Bu durumda söz konusu varlık için standardın 7-26. paragrafları uygulanmalıdır. Duran varlık, diğer varlıklarla (ve kaynaklarla) birlikte grup olarak terk edilecek veya hisse senedi dağıtım yoluyla ortaklara bırakılacaksa, ve sözkonusu elden çıkarılacak grup bir işletme birimi ise; elden çıkarma tarihinde gruba standardın 41-44. paragrafları uygulanmalıdır.

Terk Edilecek Duran Varlıklar

- 28- Bu standardın amaçları açısından duran varlığın terk edilmesi kullanımı bittiğinde elden çıkarılmasıdır. İşletme duran varlığı daha önce tahmin edilen faydalı ömründen önce terk etme planı yaparsa, yıpranma payı tahminleri (amortisman tutarları) varlığın kullanımını kısaltılmış faydalı ömrüne yaymayı yansıtabilecek şekilde (paragraf 9) APB 20'ye uygun olarak revize edilmelidir.

Geçici olarak atıl kalan duran varlık terk edilmiş gibi muhasebeleştirilmemelidir.

Benzer Bir Üretken Varlıkla Değiştirilecek veya Hisse Senedi Yoluyla Ortaklara Dağıtılacak Duran Varlıklar

- 29- Bu standardın amaçları açısından, benzer bir üretken varlıkla değiştirilecek veya hisse senedi yoluyla ortaklara dağıtılacak duran varlık değiştirildiğinde (benzer bir varlıkla) veya ortaklara dağıtıldığında elden çıkarılmış olarak kabul edilmektedir. Varlık (varlık grubu) kullanım amacıyla elde tutulan varlık olarak sınıflandırıldığında geri kazanılabilirlik için test edilirse, test için kullanılan nakit akışı tahminleri, elden çıkarılma işlemi gerekleşmeyecekmiş gibi kabul edilerek, varlığın geri kalan faydalı ömrünün kullanımını esasına dayandırılmalıdır. Duran varlık kullanım amacıyla elde tutulan bir varlık olarak sınıflandırıldığında, tanımlanması gereken değer azalışı zararlarına ek olarak; varlığın (elden çıkarılacak grup) defter değerini, makul değerini elden çıkarma zamanında aşıyor ise bu dönemdeki zarar da tanımlanmalıdır.

Satış Yoluyla Elden ıkarılacak Duran Varlıklar

Tanımlama

- 30- Satılacak bir duran varlık (elden çıkarılacak grup – EG) aşağıdaki tüm kriterler bir araya geldiği zaman satış için elde tutulan varlık olarak sınıflandırılacaktır:
- Satışı yetkisine sahip yönetimin varlığı satmak için plan yapması,
  - Varlığın (varlık grubu), benzer varlıkların satılması için genel ve mutlak şartlara sahip olması nedeniyle mevcut haliyle derhal satışının mümkün olması,
  - Varlığın (elden çıkarılacak grup) satış planının tamamlanması için gerekli bir alıcı ve diğer eylemleri tespit edecek bir fiili satış programının başlatılmış olması,
  - Varlığın (elden çıkarılacak grup) satışının olası olması ve transferinin standardın 31. paragrafında izin verilen durumlar dışında bir yıl içinde tamamlanmış bir satış olarak tanımlanabileceğine dair beklentinin var olması,
  - Varlığın (elden çıkarılacak grup) gerçeğe uygun cari değerini ile makul derecede ilişkili bir fiyat üzerinden satılmak için fiili olarak pazara sunulması,

- f) Satış planının tamamlanması için gerekli olan eylemlerin, planda önemli değişiklikler yapılmasının veya planın geri kalmasının olası olmadığını göstermesi.

Söz konusu kriterlerin sağlanamaması ve daha sonra da sağlanamayacak olması halinde (31. paragraftaki izin verilen durum hariç), satış için elde tutulan duran varlık (elden çıkarılacak grup) 38. paragrafla uyum içinde kullanım amacıyla elde tutulan varlık olarak yeniden sınıflandırılmalıdır.

- 31-** İşletmenin kontrolü dışında gelişen olay ve durumlar duran varlığın (EÇG) satışı için şart koşulan 1 yıllık süreyi uzatabilir. 30. paragraftaki 1 yıllık süre şartı için aşağıdakilere benzer olay ve durumların ortaya çıkması halinde istisna uygulanır:

- a) İşletmenin duran varlığı (EÇG) satma planı yaptığı tarihte, varlığın transferinde diğerlerinin (alıcı değil) satışın tamamlanması için gerekli olan süreyi uzatacak şekilde şartlar dayatması ve satın alma taahhüdü alınincaya kadar bu şartlara cevap vermek için gerekli eylemlerin başlatılmayacağı ve bir yıl içinde bir satın alma taahhüdünün mümkün olabileceğini beklentisini taşıması,
- b) Eğer işletme bir satın alma taahhüdü alırsa ve sonuç olarak daha önce satış için elde tutulan varlık olarak sınıflandırılmış duran varlığın (EÇG) transferinde satışın tamamlanması için gereken süreyi uzatacak şartların satıcı veya diğerleri tarafından beklenmedik bir şekilde dayatılması ve bu şartlara karşılık verecek gerekli eylemlere girişilmiş veya zamanında girişilecek olması ve geciktirici faktörler için uygun bir çözümün beklenmesi,
- c) İlk bir yıllık dönem içinde daha önce olması beklenmeyen durumların ortaya çıkması ve daha önce satış için elde tutulan varlık olarak sınıflandırılan duran varlığın (EÇG) bu zaman dilimi sonunda satılamaması ve a) işletmenin ilk bir yıllık dönem boyunca durumlardaki değişikliğe cevap vermek için gerekli olan eylemlere başlaması, b) varlığın (grup) söz konusu durumlardaki değişikliği

makul olarak gösterecek bir fiyat üzerinden aktif olarak pazarlanması ve, c) 30. paragraftaki kriterlerin sağlanması.

32- Yeni edinilen ve elde tutulup kullanılmaktansa satılacak olan bir duran varlık (EÇG), ancak edinim tarihinde 30. paragrafın gereği olan bir yıllık süre şartı sağlandığında (31. paragrafta izin verilen durum hariç) ve 30. paragraftaki kriterlerden bu tarihte sağlanmamış olanların varlığın edinimini izleyen kısa bir süre (genelde 3 ay) içerisinde sağlanabilecek olması durumunda, satış için elde tutulan varlık olarak sınıflandırılmalıdır.

33- (30). paragrafta yer alan, varlığın satış için elde tutulan varlık olarak sınıflandırılmasına ilişkin kriterler bilanço tarihinden sonra fakat finansal tabloların yayınlanmasından önce sağlanırsa, duran varlık ilgili dönem finansal tabloları yayımlandığında kullanım amacıyla elde tutulan varlık olarak sınıflandırılmaya devam edilebilir. 42. paragrafın “a” bendinde şart koşulan bilgi finansal tabloların dipnotlarında açıklanmalıdır. Varlık (varlık grubu) geri kazanılabilirlik için bilanço günü itibariyle test edilmiş (kullanım amacıyla elde tutulan esasında) ise, testte kullanılan nakit akışı tahminleri bilanço tarihinde ortaya çıkan ve varlığın gelecekteki satış olasılığı değerlemesini de içeren muhtemel çıktılarının gerçekleştirilmesini de dikkate almalıdır.

Bilanço günü itibari ile yapılan bu değerlendirme, varlığın bilanço tarihinden sonraki bir satış kararı için revize edilmemelidir. Varsa tanımlanacak değer azalışı zararı varlığın (varlık grubu) bilanço tarihindeki defter değerinin makul değerini aşan tutarı olarak ölçülmelidir.

Ölçme

34- Satış için elde tutulan duran varlık (EÇG) defter değeri ile “makul değer - satış maliyetleri”nden küçük olanla ölçülmelidir. Varlık (EÇG) yeni edinilmiş ise, varlığın edinim tarihindeki defter değeri “makul değer - satış maliyetleri” esasında saptanmalıdır. Satış için elde tutulan varlık olarak sınıflandırılmış olan duran varlık amortize edilmemelidir. Satış için elde tutulan varlık (varlık grubu) olarak

sınıflandırılmış olan elden çıkarılacak grubun kaynaklarına katkı sağlayabilecek faiz ve diğer giderler biriktirmeye devam edilir.

- 35- Satış maliyetleri satışın yapılmasına bağlı, satıştan kaynaklanan ve satışın yapılması için zorunlu olan ve işletme satış kararı vermedikçe maruz kalmayacağı marjinal direkt maliyetlerdir. Bu maliyetler yasal mülkiyet transfer edilmeden önce maruz kalınabilen borsa acentesi komisyonları, yasal ve mülkiyet transfer ücretleri ve kapanış maliyetlerini içerir. Varlık satış için elde tutulan varlık olarak sınıflandırıldığı sürece bu maliyetler, varlığın faaliyetleri ile ilgili gelecekte beklenen zararları içermez. Satışın 31. paragrafta izin verilen (1 yıllık sürenin aşılması) şekilde gerçekleşmesi bekleniyorsa, satış maliyetleri iskonto edilmelidir.
- 36- Bu standardın kapsamadığı şerefiye içeren ve satış için elde tutulan varlık olarak sınıflandırılan elden çıkarılacak bir grupta yer alan varlıkların defter değeri, elden çıkarılacak varlığın “makul değer - satış maliyetleri”nin ölçülmesinden önce diğer uygulanabilir genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ile uyumlu bir şekilde düzeltilmelidir.
- 37- “Makul değer - satış maliyetleri”nde başlangıçta veya sonradan değer azalışı meydana gelmesi durumunda, değer azalışı zararı tanımlanmalıdır. “Makul değer - satış maliyetleri”nde sonradan ortaya çıkan bir artış olduğunda, artış daha önceden tanımlanan toplam zararı geçmemek şartıyla gelir olarak tanımlanmalıdır. Varlık ister tek başına satış için elde tutulan varlık olarak, ister elden çıkarılacak grubun bir parçası olarak sınıflandırılmış olsun, zarar ya da kar varlığın sadece defter değerini düzeltir. Daha önce tanımlanmamış, satış esnasında ortaya çıkan (satıştan kaynaklanan) kar ya da zarar satış tarihinde tanımlanmalıdır.

Satış Planı Değişiklikleri

- 38- Daha önceleri satış için elde tutulan varlık olarak sınıflandırılmış olan bir varlığı beklenmeyen durumların ortaya çıkması sonucu satmaktan vazgeçen işletme kullanım amacıyla elde tutulan varlık olarak yeniden sınıflandırılmalıdır. Yeniden

sınıflandırılan varlık bireysel olarak aşağıdakilerden daha düşük olan ile ölçülmelidir;

- a) Varlık satış için elde tutulan varlık olarak sınıflandırılmadan önceki, kullanım amacıyla elde tutulan varlık olarak sınıflandırıldığı dönemdeki amortisman giderleri ile düzeltilmiş defter değeri veya,
- b) Satıştan vazgeçme kararının verildiği zamanki makul değer.

39- Satıştan vazgeçme kararı verildikten sonraki dönemde kullanım amacıyla elde tutulan varlık olarak yeniden sınıflandırılmış olan duran varlığın defter değerinde yapılması gerekli görülen düzeltme, gelir olarak Olağan Faaliyetlerden Karlar başlığı altında gösterilmelidir. Varsa 45. paragrafta uyum içerisinde düzeltmeden kaynaklanan zarar da gelir tablosunda aynı başlık altında (Olağan Faaliyetlerden Zararlar) raporlanmalıdır. İşletmenin bir birimi kullanım amacıyla elde tutulan varlık olarak sınıflandırılmış ise, birimin daha önce 43. paragrafa uygun olarak Durdurulan Faaliyetlerde raporlanan sonuçları yeniden sınıflandırılmalı ve tüm raporlama dönemlerinde Olağan Faaliyetlerden Karlar olarak sunulmalıdır.

40- İşletme daha önce satış için elde tutulan varlık olarak sınıflandırmış olduğu elden çıkarılacak gruptaki bireysel bir varlık veya kaynağı gruptan çıkarırsa, grubun geri kalan (satılacak) varlık ve kaynakları ancak 30. paragraftaki kriterler sağlanıyorsa grup olarak ölçülmeye devam edilir. Aksi takdirde grupta geri kalan duran varlıklar bireysel olarak defter değerleri ile “makul değer - satış maliyetleri”nden düşük olanı ile ölçülmelidir. Satılmayan duran varlıklar 38. paragrafa uygun olarak kullanım amacıyla elde tutulan varlık olarak yeniden sınıflandırılmalıdır.

Duran Varlıklar ve Elden Çıkarılacak Varlıkların (Elden Çıkarılacak Gruplar) Raporlanması

Durdurulan Faaliyetlerin Raporlanması

- 41-** Bu standardın amaçlarına göre işletmenin birimi, faaliyetler olarak ve finansal raporlama amaçları bakımından işletmenin geri kalanından net bir şekilde ayrılabilen faaliyetleri ve nakit akışlarını içerir. İşletme birimi; raporlanabilir bir bölüm, faaliyet bölümü (SFAS 131 nolu standart, 10. paragraf), raporlama birimi (SFAS 142 nolu standart), bir bağlı şirket veya bir varlık grubu olabilir.
- 42-** Varlık ister elden çıkarılmış, isterse satış için elde tutulan olarak sınıflandırılmış olsun, işletme biriminin faaliyet sonuçları şu şartlar sağlandığında 43. paragrafta uygun olarak Durdurulan Faaliyetlerde raporlanmalıdır;
- a) Elden çıkarma işleminin bir sonucu olarak birimin faaliyetleri ve nakit akışları süregelen faaliyetlerden elimine edilmiş veya edilebilecekse,
- b) İşletmenin elden çıkarma işlemi sonrasında birimin faaliyetleriyle önemli ve süreklilik arz eden herhangi bir ilişkisi olmayacaksa.
- 43-** Elden çıkarılmış veya satış için elde tutulan varlık olarak sınıflandırılmış bir işletme biriminin var olduğu dönemde, ticari bir işletmenin gelir tablosu (veya kar amaçlı olmayan bir organizasyonun faaliyet raporu) cari ve önceki dönemler için 37. paragrafta uygun olarak tanımlanmış herhangi bir kar veya zararı içeren birimin faaliyet sonuçlarını Durdurulan Faaliyetler içinde sunmalıdır. Satış için elde tutulan birimin faaliyet sonuçları ortaya çıktıkları dönemde Durdurulan Faaliyetlerde raporlanmalıdır. Durdurulan Faaliyetlerin sonuçları eksi uygulanabilir gelir vergisi (fayda), ayrı bir gelir unsuru olarak olağandışı faaliyet unsurları ve muhasebe değişikliklerinin birikimli etkisinden önce (mümkünse) raporlanabilir. Örneğin Durdurulan Faaliyet sonuçları ticari bir işletmenin gelir tablosunda aşağıdaki gibi raporlanabilir:

Olağan Faaliyetlerden Vergi Öncesi Karlar	TLXXXX
Gelir Vergisi	<u>XXX</u>
Olağan Faaliyetlerden Karlar	TL XXXX
Durdurulan Faaliyetler (X'e dikkat)	
Durdurulan X Biriminin Faaliyet Zararı	
(XXX'in elden çıkarılması zararını içeren)	XXXX
Gelir Vergisi Etkisi	<u>XXXX</u>
Durdurulan Faaliyetlerden Zarar	<u>XXXX</u>
Net Kar	TL <u>XXXX</u>

Elden çıkarılmada tanımlanan bir kar ya da zarar, ya gelir tablosu üstünde ya da finansal tablo dipnotlarında açıklanmalıdır (paragraf 47-b).

44- Geçmiş dönemlerde bir işletme biriminin elden çıkarılması ile doğrudan ilişkili daha önce raporlanmış Durdurulan Faaliyet tutarlarının düzeltmeleri cari dönem Durdurulan Faaliyetlerinden ayrı olarak sınıflandırılmalıdır. Bu tür düzeltmelerin yapısı ve tutarı açıklanmalıdır. Bu tür düzeltmelerin ortaya çıkabileceği örnek durumlar aşağıdakileri içerir:

- a) Elden çıkarma işleminin şartlarına bağlı olarak ortaya çıkan, satın alma fiyatı düzeltmeleri ve satıcı ile ilgili tazminat (karşılık) sorunlarının çözümlenmesi gibi olayların çözümlenmesi,
- b) Birimin elden çıkarma öncesine ait faaliyetlerinden kaynaklanan ve bu faaliyetlerle doğrudan ilişkili, satıcının yükümlülüğünün devam ettiği çevresel ve ürün garanti yükümlülükleri gibi olası olayların çözümlenmesi,
- c) Hesap kapatılmasının direkt olarak elden çıkarma işlemi ile ilgili olması şartıyla çalışanların fayda plan yükümlülükleri hesaplarının kapatılması (emekli aylığı, istihdam -emeklilik- sonrası aylık dışı faydalar ve diğer istihdam sonrası faydalar).

Olağan Faaliyetlerde Elden Çıkarma Kar ve Zararlarının Raporlanması

- 45- İşletme birimi olmayan, satış için elde tutulan varlık olarak sınıflandırılmış bir duran varlık (elden çıkarılacak grup) için tanımlanmış kar veya zarar ticari işletmelerin gelir tablolarında gelir vergisinden önce Olağan Faaliyet Karı ve kar amaçlı olmayan organizasyonlarda ise faaliyet raporunda Olağan Faaliyet Karı olarak ele alınmalıdır. Faaliyet Karı gibi bir ara toplamın raporlanması halinde bu bölüm sözkonusu kar ve zarar tutarlarını içermelidir.

Satış İçin Elde Tutulan Varlık Olarak Sınıflandırılmış Duran Varlık veya Elden Çıkarılacak Grubun Raporlanması

- 46- Satış için elde tutulan varlık olarak sınıflandırılmış bir duran varlık bilançoda ayrı olarak gösterilmelidir. Satış için elde tutulan varlık olarak sınıflandırılmış elden çıkarılacak grubun varlık ve kaynakları ayrı olarak bilançonun aktif ve pasifinde sırasıyla sunulmalıdır. Bu varlık ve kaynaklar netleştirilip tek bir tutar olarak gösterilemez. Bu varlık ve kaynak sınıflarının başlıcaları ya finansal durum tablosu üzerinde ya da finansal tablo dipnotlarında ayrıca açıklanmalıdır (paragraf 47-a).

Açıklama

- 47- Duran varlığın (elden çıkarılacak grup) satıldığı veya satış için elde tutulan varlık olarak sınıflandırıldığı dönemi kapsayan finansal tabloların dipnotlarında aşağıdaki bilgiler açıklanmalıdır:

- a) Elden çıkarmaya yol açan olay ve durumlar, elden çıkarmanın şekli ve zamanlaması, ve tabloda ayrı olarak sunulmaması halinde, elden çıkarılmanın bir parçası olarak kapsanan varlık ve kaynak sınıflarının başlıcalarının defter değerleri,
- b) Standardın 37. paragrafına uygun olarak tanımlanan kar veya zarar gelir tablosu üzerinde ayrı olarak sunulmamışsa, gelir tablosu veya faaliyet raporunda kar veya zararı içeren başlık,
- c) Mümkünse, Durdurulan Faaliyetler bölümünde raporlanan gelir ve vergi öncesi kar veya zararın tutarı,

d) Mümkünse, SFAS 131 nolu Standarda göre duran varlığın (EG) raporlandığı bölüm.

48- Paragraf 38 veya 40'ın uygulanması halinde, duran varlığın (EG) satış planını değiştirme kararına yol açan olay ve durumların açıklaması ve bunun (elden çıkarma) raporlanan dönem faaliyetleri ve önceki dönem faaliyetleri sonuçlarına etkisi, karar dönemini içeren finansal tablo dipnotlarında açıklanmalıdır.

Yürürlük Tarihi ve Geçiş

49- Standardın 50 ve 51. paragrafında belirtilenler dışında bu standartların koşulları 15 Aralık 2001'den sonra başlayan mali yıl ve bu mali yıl içindeki ara dönem finansal tablolarına uygulanmalıdır. Erken uygulama teşvik edilmiştir. Standardın ilk uygulaması işletmenin mali yılı başında yapılmalıdır. Standart ilk olarak yürürlük tarihi öncesinde ve ilk ara dönem dışında bir ara dönemde uygulanırsa ilgili mali yılın tüm ara dönemleri yeniden ifade edilmelidir. Daha önce yayınlanmış olan yıllık finansal tabloların yeniden düzenlenmesine izin verilmemektedir. Ancak, karşılaştırma amaçlı olarak sunulan daha önce yayınlanmış finansal durum tabloları standardın 46. paragrafındaki şartların uygulanmasını yansıtma amacıyla yeniden sınıflandırılabilir.

50- Standartta yer alan satış veya diğer yollarla elden çıkarılacak duran varlıklara ilişkin şartlar, işletmenin satış planı yaparak başlattığı elden çıkarma faaliyetleri için standardın yürürlüğe giriş tarihinden veya ilk kez uygulanmasından sonra hüküm ifade edecektir.

51- İzleyen cümlede şart koşulan durum hariç, bu standardın ilk uygulamasından önce elden çıkarma eylemlerinin sonucu olarak, elden çıkarmak için tutulan varlık olarak sınıflandırılmış duran varlıklar (EG) bu işlem için uygulanabilir önceki kurallara (SFAS 121 nolu standart veya APB 30 nolu görüş) uygun olarak muhasebeleştirilmeye devam edilmelidir. Bu standardın ilk uygulandığı mali yıl sonuna kadar 30. paragraftaki kriterlerin sağlanamaması halinde, ilgili duran

varlıklar 38. paragrafa göre kullanım amacıyla elde tutulan varlık olarak yeniden sınıflandırılmalıdır.

Bu standardın şartlarının maddi olmayan kalemlere uygulanmasına gerek bulunmamaktadır.

KAYNAKLAR

Makale ve Kitaplar

AKDOĞAN, Nalan. **Enflasyon Muhasebesi**, Mali Bilimler ve Muhasebe Yüksek Okulu Yayın No: 1, Ankara, 1980

AKDOĞAN, Nalan; AYDIN, Hamdi. **Muhasebe Teorileri**, Gazi Üniversitesi Yayın No: 98, Ankara, 1987

AKDOĞAN, Nalan; TENKER, Nejat. **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**, Lebib Yalkın Yayınları, İstanbul, 1997

AKDOĞAN, Nalan; TENKER, Nejat. **Tekdüzen Muhasebe Sisteminde Mali Tablolar ve Oran Analizi**, İstanbul SMM Odası Yayınları, İstanbul, 1994

ALCIATORE, Mimi; vd. "Asset write-downs: A decade of research," **Journal of Accounting Literature**, Sayı: 17, Yıl: 1998

ARCADY, Alex; STONE, Craig. "The FASB Takes Another Look at impairment of Assets", **The Journal of Corporate Accounting and Finance**, Sonbahar 1998

ARSLAN, Mehmet. **Vergi Hukuku**, Alfa Yayınları, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, İstanbul, 2002

AYGÜN, Mehmet; SAYIN Cem, "Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı (IAS 36)", **XXV.Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu**, Bodrum/MUĞLA, 19-23 Nisan 2006

BAKER, Paul D.; RUE, Joseph C.; VOLKAN, Ara G. "Impairment Write – Offs: Truth Or Manipulation ?", **National Public Accountant**, 2000

BARLEV, Benzion; HADDAD, Joshua R. "Fair Value Accounting and the Management of the Firm", **Critical Perspectives on Accounting**, Yıl: 2003, Sayı: 14

BEHRENS, Richard J. "Financial accounting standarts board opens door to new role for appraisers", **The Appraisal Journal**, Temmuz 1994

- BEKTÖRE, Sabri; BENLİGİRAY, Yılmaz; ERDOĞAN, Nurten. **Envanter Ve Bilanço**, Eskişehir, 1998
- BOOKER, Quinton. “SFAS No. 121 Illustrated”, **The National Public Accountant**, Şubat 1996
- BOYD, Thomas; MCCARTHY, Irene N. “Financial Statement Effects of Goodwill Amortization”, **Bank Accounting & Finance**, Haziran 2002
- BRAUN, Stephen; ROHAN, Paul; YOSPE, Joseph F. “Asset writeoffs: A Matter of Grouping?”, **Journal of Accountancy**, Nisan 1991
- BÜYÜKİŞİK, Reşit Emre. “Türk Ticaret Kanunu, Sermaye Piyasası Kanunu, Tek Düzen Hesap Planı Ve Vergi Usul Kanunu Açısından Değerleme”, **Muhasebe ve Denetime Bakış**, Sayı:6, Şubat 2002
- CEMALCILAR, Özgül; ÖNCE, Saime. **Muhasebenin Kuramsal Yapısı**, Anadolu Üniversitesi Yayınları No. 1093, Eskişehir, 1999
- CHISNALL, Paul. “Fair value accounting – an industry view”, **Financial Stability Review**, Aralık 2000
- CHRISTIAN, Cal; MCCARTHY, Mark G.; SCHNEIDER Douglas, K. “Goodwill Impairment Testing and Disclosures Under SFAS No. 142”, **Bank Accounting & Finance**, Haziran 2002
- CLARK, Stanley J.; JORDAN, Charles E. “Accounting for impairments of long-lived assets: The FASB’s proposed guidelines”, **Ohio CPA Journal**, Ekim 1994
- CLARK, Stanley J.; JORDAN, Charles E. “Accounting for asset impairments under SFAS No. 121”, **Ohio CPA Journal**, Cilt:55, Sayı:1, Şubat 1996
- CLARK, Stanley J.; JORDAN, Charles E. “Seeking guidance: How and when to group old asset for new write-downs”, **National Public Accountant**, Cilt:39, Sayı:12, Aralık 1994
- COCCO, Anthony; MOORES, Tommy. “Accounting for the impairment of long – lived assets”, **The CPA Journal**, Cilt:65, Sayı:10, Ekim 1995

- CORNISH, David L. “FASB’s tentative SFAS 121 amendments”, **Equipment Leasing Today**, Cilt:11, Sayı:10, Kasım – Aralık 1999
- ÇABUK, Adem. **Muhasebede Dönem Sonu İşlemleri**, Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayın No:188, Bursa, 2001
- ENGLARD, Baruch; GOTTLIELO, Max. “Impairment of Long-Lived Assets; Recognition, Measurement and Disclosure”, **The CPA Journal**, Cilt:62, Sayı:9, ABI / INFORM Global, Aralık 1992
- ERGİN, Hüseyin; SEVİM, Şerafettin. **Envanter Bilanço**, Ekspres Matbaası, Genişletilmiş 3. Baskı, Kütahya, 2000
- ERİMEZ, Rüştü. **Değerleme Ve Mali Tablolar**, İstanbul, 1975
- FITZSIMIONS, Adrian P.; MCCARTHY, Irene N. “FASB Issues Accounting Guidance for the Impairment or Disposal Of Long-Lived Assets”, **Commerical Lending Review**, Cilt:17, Sayı:2, Mart 2002
- FITZSIMMONS, Adrian P.; SHOAF, Victoria L. “SEC Comments on audit risks”, **Bank Accounting & Finance**, Cilt: 12, Sayı: 3, Bahar 1999
- FITZSIMONS, Adrian P.; THOMPSON, James W. “Accounting for impaired long – lived assets”, **Commerical Lending Review**, Cilt: 9, Sayı: 3, Yaz 1994
- GALLUN, Rebecca A.; NICHOLS, Linda M. “Care needed in reading FASB statements”, **Ohio CPA Journal**, Cilt:59, Sayı:1, Ocak-Mart 2000
- GAVIN, Thomas A. “Implementation of SFAS No.144: Accounting for the Impairment or Disposal of Long-Lived Assets”, **Commrical Lending Review**, Cilt:18, Sayı:1, Ocak 2003
- GOTTLIED, Max. “Impairment of long – lived assets: recognition, measurement and disclosure”, **The CPA Journal Online**, Eylül 1992
- GÜNEŞ, Recep; vd. **Dönem Sonu İşlemleri / Genel Muhasebe II**, Medipres Matbaacılık ve Yayıncılık, Malatya, 2006
- HAMPTON, George; PLUMMER, Kay. “A Conceptual Basis For A Recoverable Amount Test”, **Australian Accounting Review**, Cilt:10, Sayı:1, 2000

- HASPEL, Abraham E. "Implementing SFAS No: 121 for the impairment of real estate", **The CPA Journal**, Cilt:66, Sayı:7, Temmuz 1996
- HATIPOĞLU, Zeyyat. **Muhasebe Giriş ve Tek Düzen Hesap Sistemi**, Lebib Yalkın Yayınları, İstanbul, 1996
- HİÇŞAŞMAZ, Mahzar. **Maliyet Muhasebesine Giriş**, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, Kalite Matbaası, Ankara, 1972
- HOCHMAN, Joel; KISS, Martin. "Impairment of long-lived assets: An emerging and critical issue", **The National Public Accountant**, Aralık 1994
- HURTT, David N.; KREUZE, Jerry G.; LANGSAM, Sheldon A. "Accounting for the impairment of long – lived assets: A review and update", **The Journal of Corporate Accounting & Finance**, Cilt:10, Sayı:3, İlk bahar 1999
- HYDEN, Steven D.; MARD, Michael J. "Building Value Success Through Collaboration", **Valuation For Financial Reporting**, Yıl: 2001, Cilt:2, Sayı:1, Ek Sayı
- IAS Plus, **Deloitte Assurance & Advisory**, Nisan 2004 - Özel sayı
- KING, Alfred M. "Asset impairment", **Strategic Finance**, Cilt:75, Sayı:9, Mart 1994
- KOCHANNEK, Richard F.; HILLMAN A. Douglas. **Financial Accounting**, Harcourt Brace Jovanovich Publishers, 1990
- KOÇ YALKIN, Yüksel. **Genel Muhasebe İlkeler-Uygulamalar**, Turhan Kitabevi, 11. Baskı, Ankara, 1998
- KOTAR, Erhan; DOKUR, Şükrü. **Tekdüzen Hesap Planı Teorik Örneklemeler**, ALFA Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti., İstanbul, 2002
- KÜÇÜKSAVAŞ, Nihat. **Genel Muhasebe İlkeler ve Uygulaması**, Genişletilmiş 8. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2000
- LASALLE, Randall E. "Impairment of long-lived assets", **Strategic Finance**, Cilt:77, Sayı:9, Mart 1996

- LUECKE, Randall W.; MEETING, David T.; STOTZER, William G. “Implementing SFAS No. 121: Accounting for impaired assets”, **Healthcare Financial Management**, Cilt:50, Sayı:10, Ekim 1996
- MEETING, David T.; LUECKE, Randall W. “Asset impairment and disposal”, **Journal of Accountancy**, Cilt:193, Sayı:3, Mart 2002
- MEIGS, Walter B.; MEIGS, Robert F. **Financial Accounting** The Basis For Business Decisions, McGRAW-HILL BOOK COMPANY, 1984
- MUNTER, Paul. “FASB: A look at Revised Standarts for Asset impairments and Discontinued Operations”, **The Journal of Corporate Accounting & Finance**, Cilt:13, Sayı: 5, Temmuz-Ağustos 2002
- MUNTER, Paul. “Progress on impairments and business combinations”, **The Journal of Corporate Accounting & Finance**, Cilt:12, Sayı:1, Kasım-Aralık 2000
- MUNTER, Paul. “SFAS No. 121 and impairment of assets: The need for proffessional Judgment”, **CPA Journal**, Cilt:65, Sayı:10, Ekim 1995
- NANUS, Micheal R. “Accounting for impairment of certain noncurrent assets”, **The Secured Lender**, Cilt:52, Sayı:4, Temmuz – Ağustos 1996
- NEWELL, Gale E.; KREUZE, Jerry G. “The practitioner’s role in accounting for asset impairments”, **The National Public Accountant**, Cilt:42, Sayı:5, Temmuz 1997
- NURNBERG, Hugo; DITTMAR, Nelson W.JR. “Auditing Considerations of FASB 121”, **Journal of Accountancy**, Cilt:182, Sayı:1, Temmuz 1996
- OTLU, Fikret. **Varlıklarda Değer Azalışı**, Medipres Matbaacılık Yayıncılık, Malatya, 2004
- ÖRTEN, Remzi; KARAPINAR, Aydın. **Enflasyon Muhasebesi**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2003
- ÖZASLAN, İsmail. **Muhasebenin Teknik Yapısı**, Nihad Sayar Yayın ve Yardım Vakfı, İstanbul, 1984
- ÖZGÜR, Feridun. **Muhasebe İlkeleri**, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 3479, İstanbul, 1987

- PACTER, Paul; ROHAN, Paul. "When your assets aren't", **Financial Executive**, Cilt:11 Sayı:1, Ocak – Şubat 1995
- RATCLIFFE, Thomas A.; MUNTER, Paul. "Practical Guidance in implementing SFAS No. 121: Noncurrent asset impairments", **The National Public Accountant**, Cilt:43, Sayı:5, Temmuz 1998
- RIEDL, Edward J., "**An examination of Long-Lived Asset Impairments**", Harvard Negotiation, Organizations and Markets Research Paper No: 03-54, Eylül 2003
- SCHEUERELL, Frank; STEINBERG, Reva B. "EARNINGS PER SHARE – Accounting for impairment or Disposal of Long-Lived Assets", **INSIGHTS**, Cilt: 16, Sayı: 3, Mart 2002
- SCHUETZE, Walter. "Disclosure and the Impairment Question", *Journal of Accountancy*, Cilt:164, Sayı:6, Aralık 1987
- SCOFIELD, Barbara W. "Asset impairment and SFAS 121", **Ohio CPA Journal**, Cilt:54, Sayı:6, Aralık 1995
- SCOFIELD, Barbara W. "Impaired assets: Making the right move", **The National Public Accountant**, Cilt:65, Sayı:10, Ağustos 1996
- SEYFARTH, Christopher. "New fair value accounting standarts effect the bottom line", **National Real Estate Investor**, Cilt:38, Sayı:1, Ocak 1996
- SMITH, Kimberly J. "Asset Impairment disclosures", **Journal of Accountancy**, Cilt:178, Sayı: 6, Aralık 1994
- SOROOSH, Jalal; CIESIELSKI, Jack T. "When Good Assets Go Bad", **The CPA Journal**, Cilt:72, Sayı:12, Aralık 2002
- SÖNMEZ, Erdal; AYAZ, Garip. **Dönem Sonu İşlemleri 2002**, TESMER Yayınları No: 47, Ankara, 2003
- SRINIVASAN, Ragothaman. "Asset Impairment and Writedowns: Do We Need Any FASB Rules?", **South Dakota Business Review**, Cilt:50, Sayı:2, Aralık 1991
- SÜRMEYEN, Yusuf. **Muhasebe-I**, Akademi Kitabevi, Trabzon, 2000

- ŞENSOY, Necdet. “Değerleme Esaslarında Eğilim Ve Etkileşimler”, **XXII. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu**, Belek/ANTALYA, 21-25 Mayıs 2003
- TENKER, Nejat. **Finansal Muhasebe**, Gazi Kitabevi, Ankara, 1997
- THACKER, Ronald J. **Accounting Principles**, PRENTICE-HALL, INC., Englewood Cliffs, New Jersey, 1976
- THACKRAY, John. “Playing the write off game”, **CFO**, Boston, Cilt:10, Sayı:31, Mart 1994
- TITARD, Pierre L.; PARISER, David B. “Impaired assets: Meeting users’ information needs”, **Journal of Accountancy**, Cilt:182, Sayı:6, Aralık 1996
- TOKAY, Hüseyin. **Muhasebe Kuramı Ve Vergi Mevzuatı Açısından Maddi Ve Maddi Olmayan Duran Varlıklar**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2002
- TOKAY, Hüseyin; vd. “Uluslar Arası Muhasebe Ve Finansal Raporlama Standartlarında Gerçeğe Uygun Değer Yaklaşımı Ve Muhasebe Uygulamalarına Etkisi”, **XXIV. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu**, Fethiye/MUĞLA, 27-30 Nisan 2005
- UMAN, Nuri. **Enflasyon Muhasebesi Teori – Uygulama**, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları No: 155, İstanbul, 1979
- UYŞAL, Özgür Özmen. “Uluslar Arası Muhasebe Standartlarının Oluşum Süreci: IASC ve Önde Gelen Ulusal ve Uluslar Arası Örgütler”, **Muhasebe ve Denetime Bakış**, Sayı:17, Ocak 2006
- ÜŞTÜNDAĞ, Saim. “Muhasebe Standartları Oluşturulması Süreci”, **Muhasebe Ve Denetime Bakış**, Sayı: 1, Nisan 2000
- WILLIAMS, Jan R.; HAKA, Susan F.; BETTNER, Mark S.; MEIGS, Robert F. **Financial Accounting**, MvGraw – Hill Irwin, Eleventh Edition
- YATES, Dona. “A practical view of fixed asset impairment”, **Financial Management**, Cilt:75, Sayı:5, Mayıs 1997
- YONETANI, Tatsuya; KATSUO, Yuko. “Fair Value Accounting and Regulatory Capital Requirements”, **FRBNY Economic Policy Review**, Ekim 1998

YÜKÇÜ, Süleyman. **Vergi Kanunları ve Tekdüzene Göre FİNANSAL MUHASEBE ve Dönem Sonu İşlemleri**, İzmir, 2002

YÜKSEL, Ahmet. **Enflasyon Muhasebesi**, Literatür Yayınları, İstanbul, 1997

ZUCCA, Linda J. "Living with SFAS 121: How to avoid (or Record) an asset write down", **The National Public Accountant**, Cilt: 42, Sayı: 7, Eylül 1997

Diğer Kaynaklar

<http://sec.edgar-online.com/2005/09/23/0001104659-05-045519/Section2.asp>
(23.08.2006)

[http://www.ey.com/global/download.nsf/International/IAS36_ImpairmentofAssets.pdf/\\$file/IAS36_ImpairmentofAssets.pdf](http://www.ey.com/global/download.nsf/International/IAS36_ImpairmentofAssets.pdf/$file/IAS36_ImpairmentofAssets.pdf) (01.08.2005)

[http://www. accaglobal.com/publications/studentaccountant/315710](http://www.accaglobal.com/publications/studentaccountant/315710) (22.8.2005)

http://www.aicpa.org/download/acctstd/040720_item7.doc “Casinos and Other Gaming Activities, Long – lived Assets and Related Issues”, Discussion Draft – 22 / 66 / 2004 (09 /08 / 2004)

Vergi Usul Kanunu

Türk Ticaret Kanunu

Sermaye Piyasası Kanunu

International Accounting Standards No: 36 (IAS 36)

Statement of Financial Accounting Standards No: 121 (SFAS 121)

TMS 16 Varlıklarda Değer Azalışı

TMS 14 Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi

TMS 11 Finansal Bilgilerin Bölümlere Göre Raporlanması

TFRS 5 Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler